

Česká lesnická společnost

LESNÍ HOSPODÁŘSTVÍ V OBDOBÍ ROZŠÍŘENÍ EU

A

MEZINÁRODNÍ LESNICKÉ AKTIVITY

SBORNÍK REFERÁTŮ

ČSVTS Praha - Novotného lávka
24. června 2004

Editoři a odborná garance:

Ing. Karel Vančura, CSc.
zástupce lesního hospodářství ČR
ve Stálém výboru pro lesnictví Evropské komise
a národní koordinátor pan-evropského procesu (MCPFE);
tel: 221 812 357,
e-mail: vancura@mze.cz; vancura@hotmail.com

Ing. Vladimír Pešl
předseda OS biologie a pěstování lesa;
LČR s.p., LS Ostravice, 739 17 Ostravice 187
tel: 558 682 134,
e-mail: pesl@lesy.cz

Organizační garant:

Ing. Pavel Kyzlík
tajemník České lesnické společnosti
Novotného lávka 5, 116 68 Praha 1
tel.: 221 082 384, fax: 2222 2222 155,
e-mail: cesles@cesles.cz

Vydala Česká lesnická společnost
v nakladatelství a vydavatelství
Lesnická práce, s.r.o.
Kostelec nad Černými lesy

Publikace neprošla jazykovou úpravou

© Česká lesnická společnost, 2004

ISBN 80-02-01612-2

Místo úvodu

V minulém měsíci letošního roku se Česká republika připojila k ekonomicky vyspělé části Evropy. Jsme součástí prostoru, ale i trhu bez vnitřních hranic, se 450 milióny obyvatel a součástí procesu volného pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu. Můžeme očekávat skutečnou liberalizaci ekonomiky, účinnost společné sociální legislativy a jednotných pravidel hospodářské soutěže a snad i postupného zapojení do evropské měnové unie, posílení bezpečnosti práce a ochrany spotřebitele, uplatňování opatření ve prospěch ekologie. Obnovitelná surovina, kterou lesní hospodářství disponuje a jeho podíl 6 % HDP v ČR (oproti 10 % podílu HDP v EU) včetně navazujících odvětví nás zavazuje dále rozvíjet nastavené mechanismy trhu s nabídkou a poptávkou, a přeměnit obchodovatelnost suroviny za výrobky s vysokou přidanou hodnotou. Jejich součástí by měla být i podpora domácích vlastníků lesů a odpovědných podnikatelů v lesním hospodářství.

Přípravná etapa analyzující rozsah opatření a situaci v lesnictví za účelem nalezení společných postupů, finančních podpor a účinných forem spolupráce mj. vyústila do Národního lesnického programu (NLP) schváleného vládou České republiky usnesením vlády ČR č. 53 ze dne 13. ledna 2003. Jeho vypracování a postupné naplňování, jak je definováno v poslední kapitole koncepce státní lesnické politiky, má konkretizovat stanovené dlouhodobé koncepční záměry týkající se lesů.

Národní lesnické programy jsou tématem lesnicko-politických diskusí probíhajících v současné době v rámci tzv. pan-evropského procesu a jejich vypracování je doporučováno v řadě mezinárodních lesnických dokumentů. Jsou to rezoluce ministerských konferencí o ochraně lesů v Evropě (Helsinky 1993, Lisabon 1998, Vídeň 2003), význam NLP je výslovně podtržen i v Lesnické strategii pro EU a rovněž v závěrech 6. zasedání Konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti (Haag 2002). Rovněž v červnu 2004 předložený návrh dokumentu připraveného Evropskou komisí ke zhodnocení lesnické strategie pro Evropu věnuje NLP pět stran.

Snad tedy připomenout, že schválený Národní lesnický program je chápán jako soubor realizačních projektů, jejichž cílem je analyzovat vybrané lesnickopolitické problémy – nemělo by se v něm tedy zapomínat ani na otázky samotné lesnické politiky. V tomto rámci by mělo jít i o otázky koncepce vnějších vztahů lesního hospodářství a s ohledem na společnou odpovědnost za naše lesy také o opatření ke zlepšení vícektorového přístupu a spolupráce resortů ve vztahu k lesům a integraci NLP do národní strategie udržitelného rozvoje.

Signály z posledních měsíců naznačují, že z pohledu legislativy budou lesní hospodářství jednotlivých členských zemí EU včetně dřevařského komplexu i nadále regulována společnou zemědělskou politikou. Jejich pravomoci vycházejí z principu subsidiarity, což znamená, že bude záležet jen na nás samých, jak dokážeme v rámci republiky nastartovat další vývoj ve vymezeném komplexu souvislostí rozvoje venkova a multifunkčního zemědělství s nutností užší sektorové a regionální provázanosti. Přitom si bude vhodné uvědomit, že ve vztahu k lesnímu hospodářství v Bruselu dochází ke změnám nejen ve financování „lesnických opatření“, ale i ke přesunům zodpovědnosti za jejich naplňování např. z DG Agri na DG Envi.

Původní záměr většiny stávajících i přistupujících zemí, aby s využitím návrhu Rakouska byly lesy - při zachování národní identity a suverenity - jako součást kulturního a přírodního bohatství zmíněny v připravované Evropské ústavě se zjevně nepodaří uskutečnit.

S ohledem na tyto skutečnosti bude důležité na národní úrovni bedlivě sledovat zda prostředky určené na podporu rozvoje venkova, tedy i ty, které má dostat lesní hospodářství, budou skutečně využívány odpovídajícím způsobem tak, jak předpokládá **Společný regionální operační program**.

Vstup do EU nepředstavuje až tak významné dosažení cíle či spásu. Je pouze určitým krokem vpřed, neboť samotné členství s možností čerpání z různých podpůrných fondů a další výhody nebudou znamenat nic, pokud nebudou vyřešeny základní ekonomické a ekologické problémy – od deficitu veřejných financí po změnu přístupu k přírodě a životnímu prostředí jako celku. Jedním z důležitých úkolů pro lesníky proto v nadcházejícím období bude zvýšení zájmu veřejnosti o lesnické problémy a zlepšení obrazu lesnictví v očích veřejnosti. Prostřednictvím otevřeného dialogu by měla být zvýšena všeobecná úroveň povědomí o významu lesa a otázkách lesního hospodářství, rovněž tak je nutné ve spolupráci s hlavními zájmovými skupinami pružně reagovat na vývoj a aktivně se zúčastňovat mezinárodních jednání hlavních procesů, které tento vývoj v oblasti lesního hospodářství určují.

Karel Vančura

OBSAH

STRANA

Místo úvodu Karel Vančura	3
Lesy a LH Evropského společenství po 1. květnu 2004. Lesnická strategie nebo politika? Karel Vančura	6
Některé otázky lesnické politiky ve světle našeho vstupu do Evropské unie Vladimír Krečmer	12
Ministerská konference o ochraně evropských lesů Kateřina Trejbalová a Karel Vančura	16
Kritéria a indikátory trvale udržitelného obhospodařování lesů Tomáš Krejzar a Kateřina Trejbalová a Karel Vančura	23
Implementace lesnické legislativy ES Lukáš Matuška a Kateřina Trejbalová	27
Zavedení požadavků EU v oblasti surového dříví Jana Beránková a Vlasta Vančurová	30
Budeme v rozšířené Evropě obchodovat s reprodukčním materiálem lesních dřevin? Pavel Kotrla a Jaroslav Musil	33
„Zaměřeno na lesy“ – jak dál ve sledování zdravotního stavu lesů? Tomáš Krejzar a Bohumír Lomský a Karel Vančura	36
Vize hospodaření v lesích spravovaných LČR, s. p. po přistoupení k EU Zdeněk Cába	40
Hospodářská úprava lesů a inženýrská činnost v lesnictví Aleš Sekanina	43
Úloha ÚHÚL a vize jeho budoucího postavení Jaromír Vašíček	46
Dotace pro subjekty hospodařící v lesích Jindřiška Losmanová	48
První kroky k zabezpečení mezinárodní lesnické a dřevařské statistiky Jiří Matějčík	51
Mezinárodní rozvojová pomoc v lesním hospodářství Dana Koderová	57
Aktivity SVOL v rozšiřující se Evropě Stanislav Janský a Marie Růžková	60

Mezinárodní spolupráce a zahraniční aktivity státního podniku LČR Josef Střítecký a Jana Pechová	63
Informace o zahraničních aktivitách ÚHÚL Patrik Pacourek	66
Mezinárodní aktivity VÚLHM Petr Zahradník	68

DALŠÍ PŘÍSPĚVKY A INFORMACE

Měly by být lesy a lesní hospodářství zmíněny v Evropské ústavě? Karel Vančura	71
Biologická rozmanitost lesů Karel Vančura a Pavel Unar	75
Současný stav certifikace lesů v Evropě Karel Neterda	85
Vývoj pan-evropského chápání vztahu mezi ekosystémovým přístupem a trvale udržitelným hospodařením Vladimír Henzlík	88
Informace o Kongresu ISTA – lesnická část Zdena Procházková	92
Má se ČR podílet na projektech k zamezení desertifikace? Lubomír Šálek	94
Středoevropské lesní hospodářství viděné z Latinské Ameriky Štěpán Unčovský	97
Fórum Spojených národů o lesích – a co dál? Tomáš Krejzar a Karel Vančura	98
Nová etapa ÚHÚL v nepřímé podpoře SSL a vlastníků lesních i zemědělských pozemků v oblasti využívání strukturálních fondů EU aneb na koho se obrátit Josef Vavřík	103
Závěr Karel Vančura	106

Přílohy

Závěry XII. světového lesnického kongresu (WFC Québec 2003)

Rezoluce 4. ministerské konference o ochraně lesů v Evropě (MCPFE Vídeň 2004)

LESY A LESNÍ HOSPODÁŘSTVÍ EVROPSKÉHO SPOLEČENSTVÍ PO 1. KVĚTNU 2004 - LESNICKÁ STRATEGIE NEBO POLITIKA?

Karel Vančura

Úvod

Česká republika se stala členským státem Evropského společenství. Přistoupení kandidátských zemí bude mít samozřejmě vliv i na lesní hospodářství, které se v období vyjednávání na vstup do EU připravovalo v rámci kapitoly zemědělství.

Pro lesnický sektor je navíc důležité, že Evropská unie po pěti letech přistupuje k hodnocení své Lesnické strategie přijaté na konci roku 1998 a lze předpokládat úpravu této strategie pro nadcházející období, ve kterém již bude EU rozšířena na 25 států.

Evropské lesní hospodářství je značně ovlivňováno více hospodářskými sektory. Proto v EU vznikla oprávněná starost, že ti, kteří mají na starosti stav lesů a lesnickou politiku nejsou dostatečně zapojeni do rozhodovacích procesů Společenství. Proto Rada EU schválila na konci roku 1998 strategii pro lesy, jejímž přijetím měl být získán určitý nástroj, který by lesníkům dal možnost ovlivňovat –

- narůstající komplex legislativy a také všech ostatních politik, které by mohly ovlivňovat lesnické politiky členských států,
- rostoucí tendenci zabývat se v politicko rozhodovací sféře otázkami týkajícími se jak přírodního tak sociálně-ekonomického prostředí,
- společné postoje EU na mezinárodním fóru,
- proces vnitřní koordinace a posílení expertních stanovisek zabývajících se záležitostmi majícími vztah k lesnickému sektoru.

České lesní hospodářství se nutně musí držet zásad stanovených Společenstvím jehož členským státem se ČR stává a při uplatňování své vize o hospodaření v lesích a nakládání s nimi se v potřebné míře se musí účastnit procesů, které se evropskými i globálními problémy lesů zabývají.

Směrování lesního hospodářství proto bude vycházet z evropské lesnické strategie, národní koncepce lesnické politiky a odpovídající legislativy, Národního lesnického programu a průběžného monitorování zejména evropských trendů v oblasti lesního hospodářství, na které bude potřebné adekvátním způsobem pružně reagovat.

Lesnická strategie EU pro lesy a lesnická politika

Strategie je pokusem zajistit lesnickému sektoru na úrovni EU důstojnější postavení. vychází mj. z tzv. pan-evropského procesu a v jejím úvodu se zdůrazňuje, že má být především strategií pro naplňování závazků z Ministerských konferencí o ochraně evropských lesů – MCPFE). Je založena na multifunkčním chápání lesů a princip jejich trvale udržitelného obhospodařování považuje za zcela základní. Klíčovými prvky strategie jsou:

- princip subsidiarity a sdílené zodpovědnosti,
- implementace mezinárodních závazků prostřednictvím národních a regionálních lesnických programů,
- potřeba zlepšení koordinace, komunikace a spolupráce.

Lesnická strategie: pokus zajistit lesnickému sektoru na úrovni Unie významnější roli Rezoluce Rady ES o lesnické strategii pro Unii z 15. prosince 1998 vychází ze všeobecného rámce, daného aktivitami a zá-

vazky Evropského společenství a jeho členskými státy v mezinárodních procesech zabývajících se lesy (např. UNCED v Rio de Janeiru a jeho následné konference nebo Ministerské konference o ochraně evropských lesů - MCPFE). Všeobecný rámec zahrnuje lesnické politiky členských států právě tak jako akce Společenství týkající se lesního hospodářství. Zdůrazňuje význam a víceúčelovost lesů včetně jejich udržitelného obhospodařování (článek 1) a v článku 2 identifikuje následující základní prvky této strategie:

- princip subsidiarity a koncept sdílené odpovědnosti za lesy, i roli opatření Společenství při implementaci strategie;
- implementace mezinárodních závazků prostřednictvím národních nebo regionálních lesnických programů, jako vhodných nástrojů využívaných rozvinutými členskými státy a aktivní účast ve všech mezinárodních procesech související s lesy;
- potřeba zlepšit koordinaci, komunikace a spolupráci ve všech politických oblastech majících vztah k lesnickému sektoru, a to jak mezi Komisí a členskými státy, tak i mezi členskými státy i uvnitř nich.

Druhá část zmiňuje nejdůležitější akce Společenství týkající se lesů a lesního hospodářství, kterými jsou politika rozvoje venkova; účast na MCPFE a UNFF; opatření na ochranu lesa proti znečištění ovzduší a lesními požáry; EFICS; rozšíření EU; biologická rozmanitost a Natura 2000; změna klimatu; lesní hospodářství a zpracovatelský průmysl; certifikace lesů a koordinace aktivit.

Na konci 1. dekády června, v době, kdy byl dokončován tento sborník, předložila EK (téměř s dvouměsíčním zpožděním) k připomínkování první návrh materiálu zabývajících se implementací lesnické strategie, který má být poprvé projednáván v Bruselu na zasedání Stálého výboru pro lesnictví dne 23. 6. 2004. Hlavní oblasti, kterými se tento návrh zabývá jsou následující:

Dokument podporující zprávu Komise Evropskému parlamentu o implementaci Lesnické strategie EU

- Národní lesnické programy
- Lesnictví v kontextu rozvoje venkova
- EU a „mezinárodní lesnický režim“ (od UNCED po UNFF, MCPFE, CBD, FLEGT)
- Opatření EU ke sledování stavu lesů
- Evropský informační a komunikační systém zabývajících se lesnictvím (EFICS)
- Rozšíření Evropské unie
- Lesnictví v rámci politiky výzkumu EU
- Lesy a biodiverzita
- Lesy a změna klimatu
- Lesy a navazující zpracovatelský průmysl
- Certifikace lesů
- Příprava směrnic a doplňující činnosti
- Koordinace

Charakteristika lesnického sektoru EU

- V rámci EU existuje velká rozmanitost přirozených lesních typů, stejně tak jako velká diverzita v lesnatosti, struktuře vlastnictví i v socio-ekonomických podmínkách;
- Lesnický sektor je jeden z nejdůležitějších ekonomických sektorů EU;
- Lesy jsou obecně považovány za nejdůležitější složku přírodního dědictví, která kromě dřeva nabízí mnoho dalších užitků a produktů;
- Ochrana lesa je předmětem trvalého zájmu;
- Ekonomické prostředí nese známky zvýšené ekonomické liberalizace a perspektiva průmyslových odvětví založených na zpracování dřeva je méně vázána na domácí zdroje než na počátku tisíciletí;
- Důraz je kladen na ochranu přírody a podporu biologické rozmanitosti lesních ekosystémů;

- EU se chopila vedoucí úlohy v implementaci Kyotského protokolu a očekává se, že změna podnebí bude mít v budoucnu významný dopad na lesnickou politiku i praxi;
- Z lesa se stále více stává politikum - vzrůstá vzájemné propojení politických problémů a stejně tak i vliv a provázanost mezi lesnickými politikami a dalšími politickými doménami.

Současné trendy lesnické politiky

V Evropské unii je lesnická politika navrhována a zrealizována členskými státy uvnitř jasně ustanovených vlastnických práv a s dlouhou historií národních a oblastních pravidel a předpisů. Neexistuje tedy jednotná lesnická politika a v rámci lesního hospodářství až dosud nebyl zpochybňován tzv. „princip subsidiarity“ - i když se v posledních letech objevují dotazy, zda není čas takovou politiku vytvořit.

Informace z konce měsíce května říkají, že právě odvolávání se na „princip subsidiarity“ bylo jedním z nástrojů odmítnutí rakouského návrhu na zařazení lesů a lesnické problematiky do Ústavy EU (?).

Národní lesnické programy jako odezva členských států stojících před výzvou vícesektorového přístupu k lesnické politice

Potřeba komplexního a vícesektorového přístupu jako předpokladu pro dosažení pokroku při obhospodařování lesních zdrojů a udržitelném rozvoji byla jasně formulována jak UNFF, tak i čtvrtou MCPFE (Vídeň, 2003).

Důležitým prostředkem k posílení soudržnosti a účinnému spolupůsobení v rámci lesnického sektoru i mezi dalšími sektory jsou národní lesnické programy (NLP). Ty mají poskytovat plánovací rámec pro vymezení vlivů více sektorů na lesnické politiky, zvýšit povědomí o důležitosti lesů a formalizovat zainteresování různých částí vlády a zájmových skupin na řešení problémů lesa, budovat příslušné kapacity a vytvářet příležitost soustředit se na sporné otázky jejich řešení je v kompetenci různých státních úřadů.

Významným cílem je zajištění dostatečné politické pozornosti a podpory NLP tak, aby byla při řešení lesnických otázek zabezpečena široká účast hlavních zájmových skupin a následně tak i legitimita výsledku tohoto procesu.

Zvyšující se propojení mezi politikami EU a lesnickými politikami členských států

Je nutné se připravit na skutečnost, že celý komplex legislativy Společenství a její prováděcí nástroje, jako například pravidla pro konkurenční soutěžení, vnitřní trh a směrnice týkající se životního prostředí, právě tak jako opatření pro poskytování finanční podpory oblastním či národním politikám v oblasti rozvoje venkova nebo výzkumu, ovlivňují podstatně lesnické politiky členských států.

Globalizace a větší mediální zaměření na debaty o zachování biodiversity a změně klimatu naznačuje současné preference společnosti, která má zájem jak o iniciativy zaměřené na ochranu přírody, tak i o ekonomické aspekty. Přitom je nutné stále více brát v úvahu sociální očekávání občanů a tak je rámec souvisejících politik s koordinovanými cíli, strategiemi a nástroji považovaný pro řešení problematiky související s využíváním půdy za zcela základní.

Konkrétní opatření týkající se lesního hospodářství

Opatření týkající se lesního hospodářství jsou obecně známá. Jsou to: - Ochranu lesů proti znečištění ovzduší, - Ochrana lesů proti požárům, - Evropský lesnický informační a sdělovací systém (EFICS - tento systém shromažďoval a šířil informace týkající se lesnického sektoru a jeho rozvoje. Souběžně byl EUROSTAT do určité míry schopen posílit tyto aktivity na úseku lesnické statistiky. Nařízení týkající se EFICS vypršelo 31. 12. 2002 v letošním roce se zahajují práce na novém informačním systému, s cílem připravit zákonodárný návrh pro rok 2006.

Novinkou je předpis z oblasti ochrany lesů Společenství před znečištěním ovzduší a před požáry - nařízení č. 2152/2003 ze dne 17. listopadu 2003, které se týká monitoringu lesů a vzájemného vlivu lesů a životního prostředí nazývané „Forest Focus“. Jde o projekt Společenství (dále jako „projekt“), který má za úkol zajistit a rozvíjet dlouhodobý monitoring zdravotního stavu lesa, sledovat účinky znečištění ovzduší, monitorovat lesní požáry, sledovat sekvestraci uhlíku, účinky změny klimatu, biodiversity a ochranných funkcí lesa - to vše je pochopitelně spojeno s otázkou financování.

Poukazuje se však na prohlubující se roztržičnost lesnických záležitostí zahrnutých do několika politik (CAP, rozvoj venkova, NATURA 2000 a další). Za dané situace je obtížné zachovat celistvost lesnické politiky a zajistit provázanost jednotlivých lesnických opatření zaváděných v rámci různých programů. I to je

důvodem toho, že se začíná hovořit i o samostatné lesnické politice EU a v globálním měřítku pak dokonce i o samostatné mezinárodní lesnické organizaci.

Vytvoření společné lesnické politiky EU však zřejmě není v nejbližší budoucnosti reálné. Spíše dojde na hledání cest, jak zefektivnit koordinaci značně roztržité lesnické politiky. Na úrovni Evropské komise bude klíčová součinnost několika orgánů, zejména DG Agri, DG Envi a DG Enterprise. Neformální jednání odhalují názorové rozdíly mezi regiony. Středozemské státy do značné míry rezignují na ekonomické aspekty lesnictví a chtějí se více zaměřit na ochranu biodiverzity výměnou za kompenzace (NATURA 2000), ostatní země (včetně přístupujících) kladou daleko větší důraz na ekonomickou životaschopnost lesnického sektoru a kladou všechny tři aspekty / pilíře trvale udržitelného obhospodařování lesů v lesích na stejnou úroveň.

Národní lesnický program (NLP) jako nástroj pro realizaci koncepčních záměrů lesnické politiky

Dlouhodobé priority státní lesnické politiky byly shrnuty v lesnické pasáži „Koncepce resortní politiky Ministerstva zemědělství před vstupem České republiky do Evropské unie“, která byla schválena vládou ČR v lednu 2000. K těmto prioritám patří především: zlepšování stavu lesních ekosystémů, zachování a zlepšování biodiverzity lesních ekosystémů, rozvoj mimoprodukčních funkcí lesů, zajištění trvalé a vyrovnané produkce dříví a také zvýšení spotřeby dřeva jako přírodní a obnovitelné suroviny. NLP schválený v lednu 2003 je chápán jako soubor realizačních projektů, jejichž cílem je analyzovat vybrané lesnickopolitické problémy a specifikovat kvalifikované a vzájemně provázané návrhy na potřebné inovace především v oblasti lesnické ekonomiky, legislativy, hospodářské úpravy lesů i lesnického výzkumu. Všechny tyto inovace mají směřovat ke zlepšení lesnické praxe nárokům kladeným na lesy veřejným zájmem.

NLP je programem meziresortním. Respektuje nejen potřeby rozvoje odvětví lesního hospodářství, ale zdůrazňuje i významné místo lesů v životním prostředí, jejich mimoprodukční funkce, důležitost lesa jako obnovitelného zdroje ekologicky příznivé dřevní suroviny a význam využití a zpracování dřeva pro ekonomiku země. Cíle lesnické politiky jsou do NLP transponovány v podobě následujících priorit:

- obhospodařování lesů podle zásad trvale udržitelného hospodaření,
- rozvoj produkčních a mimoprodukčních funkcí lesa,
- udržení a rozvoj biologické diverzity lesních ekosystémů,
- zabezpečení produkce a využití surového dříví,
- péče o lesy ve zvláště chráněných územích,
- ochrana lesních ekosystémů proti škodlivým faktorům,
- realizace národního lesnického programu v regionech.

NLP je koncipován jako program mezisektorový. Hlavními ústředními orgány, které se podílejí na tomto programu, jsou ministerstvo zemědělství, ministerstvo životního prostředí a ministerstvo průmyslu a obchodu. Ke spolupráci na vytváření a realizaci NLP byly přizvány všechny profesní a zájmové organizace působící v lesnickém sektoru, ve sféře životního prostředí i v dalších sektorech.

Součástí naplňování NLP by mělo být i vyhodnocení, jak se podařilo naplnit záměry schválené koncepce lesnické politiky. Výsledky tohoto zhodnocení pak musí být využity k upřesnění zařazených úkolů, případně k rozhodnutí o případném zpracování nové koncepce lesnické politiky do roku 2014.

To že je NLP programem vícesektorovým znamená, že lesnická problematika by se měla dostat do politik dalších resortů, zejména těch, jejichž činnost podstatnou měrou ovlivňuje lesy a přírodní prostředí jako takové. V praxi to především znamená:

- prosadit do politik dalších resortů (a nejen těch, které zmiňuje Usnesení vlády ČR čís. 53 o NLP) položky týkající se lesů,
- podporovat na všech úrovních informovanost a vzdělávání zaměřené na zdůraznění významu lesů a jejich rozmanitosti pro celou společnost,
- zlepšit komunikaci, spolupráci a koordinaci aktivit resortů zodpovědných za lesy a přírodní prostředí, včetně odložení parciálních zájmů jednotlivých skupin,
- zainteresování ostatních hlavních zájmových skupin na konstruktivním řešení dané problematiky,
- dopracovat škálu zejména finančních nástrojů tak, aby opatření potřebná k ochraně biodiverzity byla pro vlastníky lesa ekonomicky zajímavá (definovat újmy, výpočet její výše, způsob náhrady újmy, daňové úlevy apod.),
- pokračovat na rozvíjení a zpracování vhodných a podložených metod oceňování tzv. mimoprodukčních funkcí, které lesy poskytují,
- při těžebních pracích protěžovat technologie šetrné půdě a jejímu vegetačnímu krytu,

- snížit stavy zvěře ve volnu a udržovat je na úrovni, která nebude znemožňovat přirozenou obnovu porostů,
- při pokračování budování soustavy Natura 2000 zejména dořešit otázku financování obhospodařování lesních porostů do ní zahrnutých.

Lesní hospodářství v přístupujících zemích

Nastávající rozšíření EU na 25 členských států povede k podstatné expanzi lesnického sektoru EU. Celková rozloha lesů vzroste o nějakých 20 % (EU-15: 114 milion ha; EU-25: 147 milion ha) a je odhadováno, že počet soukromých vlastníků lesa se zvětší o téměř 3 miliony.

Všechny přístupující země jsou aktivními účastníky Fóra Spojených národů o lesích (UNFF) a Ministerké konference na ochranu lesů v Evropě (MCPFE). V rámci těchto procesů a v jejich kontextu se již zavázaly uplatňovat trvale udržitelné obhospodařování lesů. To by nemělo být problémem s ohledem na to, že koncepce na kterou se Společenství odvolává jsou základem moderního lesního hospodářství, které prakticky vzniklo ve středoevropském prostoru. V minulém decéniu každá z těchto zemí prošla procesem přípravy zevrubného plánu zaměřeného na udržitelný rozvoj lesnického sektoru, který je založený na stejných všeobecných principech z jakých vychází existující lesnická strategie EU.

Důležitá je otázka dokončení restitucí lesního majetku, neboť kromě velkého množství malých vlastníků jsou problémem i lesy bez konkrétního vlastníka.

Existují samozřejmě i sociální problémy spojené se snižováním zaměstnanosti či restrukturalizací komerčních aktivit a to zvláště ve venkovských oblastech, kde není dostupné alternativní zaměstnání.

Skutečnost, že očima dnešního člověka není les vnímán pouze jako zásobárna dřeva, pudy nebo potraviny, ale že do popředí stále více vystupují jeho hodnoty, které jsou obtížně měřitelné, nesnadno peněžně vyjádřitelné a dosud proto často nedocenené, může být základem pro vytváření takových alternativních pracovních příležitostí (agroturistika, rekreace).

Úkoly

Velmi důležitým úkolem bude předávání informací, které při aktivním přístupu zainteresovaných mohou ovlivňovat budoucí efektivnost a životaschopnost hospodaření v lesích. Půjde zejména o přímé podpory, podpory sdružování, využívání dřeva, poskytování služeb, vytváření pracovních míst, zlepšování všech funkcí lesa ve prospěch jednotlivých regionů.

V souvislosti se vstupem České republiky do EU jsou Ministerstvem zemědělství připraveny a předloženy ke schválení programy jejichž prostřednictvím budou žadatelé čerpat finanční prostředky. Jedná se o operační program „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“ a „Horizontální plán rozvoje venkova České republiky“.

V operačním plánu je také pro lesní hospodářství určeno jedno opatření, které je zaměřeno zejména:

- na obnovu lesního potenciálu poškozeného přírodními kalamitami a požárem a na provádění příslušných ochranných opatření,
- na podporu investic do lesů a to jak strojů, tak i za účelem zkvalitňování lesní infrastruktury se zaměřením na využívání šetrných, ekologicky vhodných technologií,
- na sdružování majitelů lesů,
- na zalesňování zemědělských půd, zemědělsky nevyužívaných, tedy zemědělských půd, které leží ladem.

V programu Horizontální rozvoj venkova je zahrnuto v části Lesnictví opatření „Zalesňování zemědělských půd“. Cílem této podpory je restrukturalizace rostlinné výroby zalesněním - to znamená, snížení zornění půdy a to bez rizika zvýšení podílu neobhospodařované zemědělské půdy s ohledem na posílení biodiverzity krajiny a rozšíření zalesněných ploch. Toto je stručné vymezení rámce podpor, které budou poskytovány v období let 2004 až 2006 v odvětví lesního hospodářství za finanční spoluúčasti EU. K využívání evropských fondů bude nutné podle aktuální situace a pravidel stanovených EU obnovovat operační programy. Mimo to nadále bude pokračovat poskytování příspěvků a náhrad ve smyslu lesního zákona č. 289/1995 Sb.

Závěrem – co dál?

V souladu se závěry více mezinárodních jednání i s Národním lesnickým programem je potřebné v souvislosti s lesním hospodářstvím zdůraznit úlohu ostatních odvětví národního hospodářství a zejména

"vícesektorovou" povahu péče o lesy a životní prostředí. Velmi důležitá je zejména koncepce spoluzodpovědnosti za lesy, která je také zmiňována jako klíčový prvek Lesnické strategie EU.

Česká republika patří k těm zemím, jejichž lesnické a následně environmentální problémy nemůže vyřešit lesnický sektor sám. Proto je významné, aby se principy trvale udržitelného hospodaření v lesích objevily na národní úrovni v jednotlivých politikách různých resortů - Národní lesnický program přijatý Vládou ČR v roce 2003 již základy tohoto přístupu zahrnuje.

Důležité je sledování a podpora ekonomických aspektů lesnictví. Jestliže akceptujeme multifunkčnost našich lesů, musíme - nemluvě o tzv. mimoprodukčních užitech, které lesy poskytují - brát v úvahu i jejich ekonomický aspekt, neboť i lesnictví je součástí tržního hospodářství. Je mnoho úkolů, které čekají na vyřešení z důvodů veřejného zájmu a profitující a ekonomicky životaschopný lesnický sektor může být východiskem pro dlouhodobě udržitelné financování ekologických funkcí - zachování a posilování biodiversity, ochranu ekologických hodnot a zvládnání živelných pohrom.

Bude nutné reagovat na problémy klesajících cen dříví i na koncentraci a sjednocování zpracovatelského průmyslu – v obou případech by pravděpodobně bylo užitečné sdružování vlastníků.

Účast České republiky v mezinárodních procesech zaměřených na lesy a životní prostředí by měla být nejen symbolická – právě období hodnocení a vytváření nové Lesnické strategie EU pro lesy by mělo být využito k aktivnímu uplatnění vlastních národních vizí a k podpoře domácích producentů, vlastníků lesů. Ve střetu s nadnárodními institucemi bude vhodné vytváření prostředí, které bude podle možností favorizovat domácí podnikatele (tak jako tomu dozajista je i v dosavadních členských státech EU).

K tomu by mj. měla posloužit zdokonalená komunikace, koordinace a spolupráce – a to nejen při implementaci politik týkajících se lesnictví. V této oblasti, která se týká jak orgánů státní správy tak nevládních institucí a všech hlavních zájmových skupin, je nutné vykonat ještě velmi mnoho. Jedním z možných komunikačních kroků by bylo svolání celostátního kulatého stolu zainteresovaných na téma „Místo českých lesů a LH v současném světě“.

Zástupci České republiky měli vícekrát příležitost při mezinárodních jednáních podpořit svým hlasem pozici Evropské unie. Nyní by bylo vhodné v rámci Unie např.:

- koordinovat v otázkách lesnictví postoje s některými, zejména sousedními zeměmi, které mohou mít stejné zájmy a především
- podpořit snahy o zviditelnění lesů a lesního hospodářství jejich začleněním do návrhu připravované Ústavy EU.
- bude vhodné se přiměřeným způsobem podílet na organizaci mezinárodních jednání zaměřených na hledání a sdílení potřebných vědomostí a nových informací,
- důležitá bude mezinárodní spolupráce, odpovídající komunikace s partnery v blízké i vzdálené cizině. Naši lesníci se v minulosti uplatnili ve více lesnických oborech a to nejen v rozvojových, ale i lesnicky vyspělých zemích. I v budoucnu bude účast na mezinárodních projektech pro republiku významným přínosem a nalezení vhodných mechanismů, kterými by se aktivně podporovalo získávání odborných zkušeností ve světě je proto velmi důležité. Zde je důležitá vstřícnost, ale i ochota prosazovat vlastní vize a odpovědný, koncepční přístup ke kontaktům se zahraničím. Zkušenosti ze zahraničí potvrzují, že i pro donorské země je podpora některých aktivit, např. na zamezení desertifikace, která je zdánlivě našemu regionu cizí, ve svém konečném efektu výnosná.

Česká republika, stejně jako jiné země střední a východní Evropy, jejichž lesnický systém je založen na "klasickém lesnictví", které právě ze střední Evropy pochází, je připravena sdílet zásady rozvoje lesnictví tak, jak byly přijaty EU. První krok byl již učiněn v rámci procesu sbližování právního systému. Je ovšem zřejmé, že důležitější než existence harmonizovaných právních předpisů je účinné prosazování příslušných politik a zejména praktická implementace konkrétních opatření včetně prostého dodržování zákonů.

Lesnictví má potenciál přispět k celkovému rozvoji společnosti a zlepšení životního prostředí, ale na druhé straně je nutné přesvědčit společnost, že by měla podpořit koncepci trvale udržitelného hospodaření v lesích, přispět k ochraně a rozvoji základních funkcí našich lesů, ze kterých čerpá mnoho užitků.

Jedním z hlavních úkolů současnosti i prvních dnů v EU je zviditelnit lesnictví, zlepšit jeho obraz v očích veřejnosti a ve spolupráci s příslušnými zájmovými skupinami a prostřednictvím veřejného dialogu zvýšit všeobecnou úroveň povědomí o významu lesa a výše zmíněných lesnických otázkách.

NĚKTERÉ OTÁZKY LESNICKÉ POLITIKY VE SVĚTLE NAŠEHO VSTUPU DO EVROPSKÉ UNIE

Vladimír Krečmer

Jsou některé lesopolitické otázky, které jak pro vlastníky lesa tak pro veřejné zájmy na lesích mohou mít podstatný význam už v blízké budoucnosti pro naše lesnické soužití v evropském společenství. Přesto není o nich zatím v lesnické veřejnosti ani hovořeno, ba až na výjimky ani uvažováno tak, jak by si zasluhovaly. Zatím jsou probírány hlavně problémy spojené s ekonomikou lesní výroby statků pro trh. Jsou to nepochybně záležitosti pro lesní hospodářství také podstatné, jestliže jsme vstoupili do nového, podstatně většího ekonomického prostředí. Rád bych však znovu upozornil na některé lesopolitické otázky, úzce spojené s principy naší dosavadní lesní legislativy, v nichž se odlišujeme i podstatně od poměrů v EU. Principy jsou konec konců základem i pro záležitosti ekonomické.

Civilizační změny poslání lesů

Pod tlaky civilizačních procesů a s nimi vznikajících (nebo se podstatně rozšiřujících) veřejných zájmů na lesích docházelo již hodně dávno – od 50. let min. století – k jistým jevům, které velmi znepokojovaly nejprve soukromé vlastníky lesa a postupně i širší lesnické a další společenské kruhy západně od našich hranic. Ony jevy se totiž vážně dotýkaly tak zásadních problémů demokratické společnosti, jakým je postavení soukromého a veřejného vlastnictví lesa při střetech s veřejnými zájmy na lesích.

Ve vývoji lesnictví se takové situace opakují v závislosti na vývoji společnosti. K jednomu takovému historickému střetu došlo kdysi mezi 18. a 19. stoletím. Tehdy se ukazovala nutnost zajistit trvalost produkce dřevní suroviny a tedy i trvalost existence lesa v kulturní krajině. Byl nutný zásah státu. Výsledkem byl vznik novodobé lesnické legislativy jednotlivých států v hloubi 19. století. Dalším podnětem k zákonnému vymezení přístupu k nakládání s lesy byly tehdy i nabyté zkušenosti s významem lesa pro krajinné (přírodní a životní) prostředí. Druhá polovina minulého století přinesla další, též závažný rozpor mezi zájmy vlastníků lesa jako obnovitelného zdroje tržních statků a narůstající poptávkou po cílené péči o životní prostředí, tj. požadavky na environmentální a sociální služby lesa a lesního hospodářství vedle produkce tržních statků. Prohlásit pouze proklamačně les za národní bohatství a nenahraditelnou složku životního prostředí je sice krásné, avšak už zcela nedostatečné právní gesto.

Z těchto důvodů došlo na Západě po velkých diskusích lesnické veřejnosti od 60. let minulého století k velmi podstatným změnám v jednotlivých legislativách týkajících se lesů, a to především ve státech nám blízkých přírodními, lesními i sociálními poměry a tedy i podobou lesnictví. My jsme do tohoto společenství vstoupili, avšak takové zásadní lesopolitické děje u nás, tehdy za ostnatým drátem oddělujícím nás od zbytku světa, unikly pozornosti. Bohužel, ani dnes neztrácejí některé ideje z naší nedávné minulosti na životnosti tolik, kolik by bylo přiměřené době. Proto si dovolím několik úvah lesopolitické povahy k našemu přibližování Evropě. Týká se to:

nových zadání pro využívání lesů s důsledky zejména pro

- diferenciaci druhů vlastnictví lesa (sociální vazby vlastnictví),
- způsob práce orgánů státní správy týkající se lesů,
- podklady pro nový styl jejich činností.

lesního zákonodárství, zejména

- charakteru platného lesního zákona,
- formulace důležitých nových hledisek (např. kategorizace lesů, služby lesa a lesního hospodářství, funkce lesa),
- ekonomických aspektů internalizace služeb do hospodářského systému lesního hospodářství.

Diferenciace druhů vlastnictví lesa

Je pradávně známo, že se lesní majetky liší od mnoha jiných jejich druhů zejména tím, že les má jisté charakteristiky odpovídající veřejnému statku. Při tom však veřejným statkem není, je vlastnictvím konkrétních vlastníků – občanů, společenstev, obcí i státu. V minulosti byl smysl vlastnění lesů jednotný v celém spektru druhů vlastnictví lesa: všechny lesy soukromé, společenstevní, obecní i státní měly za své jediné plánované (řízené) poslání produkovat tržní statky. Tato tržně uplatnitelná produkce byla (u nás stále v podstatě je) také jedinou hospodářskou funkcí lesa v lesním hospodářství. O tom, co se dnes ve světě nazývá službami lesa a lesního hospodářství, se konkrétně hospodářsky neuvažovalo. Byly sice známy a lesnictvem právem hrdě zdůrazňovány veřejně prospěšné efekty lesů mimo produkce statků – zejména co se týká účinků v biogeosystému kulturní krajiny – např. ochrana vody a vodního režimu v krajině, ochrana půdy, přírody, ovlivnění podnebí i možnosti lesní rekreace. Veřejné potřebě dlouho dostačovaly pouhé lesům vlastní, imanentní, samovolně vznikající účinky bez konkrétních přímých vkladů práce a kapitálu. Byly to (a pořád v mnoha hlavách jsou) vedlejší „ostatní funkce lesa“ jako samovolný sdružený, mimotržní efekt lesní výroby (produkce dřeva) v lesích hospodářských či důsledek jen jejich existence v lesích neobhospodařovaných.

Rozvoj civilizačních procesů, náležitě se zrychlující s tokem času, vedl však během 20. století k požadavkům konkrétních služeb lesního hospodářství v environmentální a sociální oblasti, tedy k záměrným mimoprodukčním lesnickým aktivitám něco konkrétně podporujícím nebo něco naopak tlumícím či eliminujícím. Takové aktivity vyžadují už přímé vklady práce a kapitálu. Protože tyto služby přinášejí efekty charakteru veřejných statků, uplatnění efektů služeb na trhu je obvykle nemožné anebo velmi problematické. Bylo proto nezbytné řešit novou situaci v poslání lesů na poli lesnické politiky jako základu pro novou legislativu, odpovídající novým výzvám. Řešilo se to tak, aby žádoucí pokrývání veřejného zájmu bylo jak politicky tak ekonomicky v souladu s vlastnickými právy v demokratickém společenském zřízení. Nedošlo k právnímu „utahování šroubů“ vůči vlastníků lesa. Naše dosavadní lesní zákonodárství takového pojetí nedocílilo. Nebylo ještě tolik zájmu reflektovat na lesnické služby jako na novou výzvu, na níž reagují všechny lesnické evropské dokumenty. I když by někoho mohlo uspokojovat, že naše lesní právo je nejpřísnější – říkáme skromně v Evropě, ale je možno předpokládat někde mimo Evropu ještě striktnější lesní zákon? Tento již dříve publikovaný výsledek studií lesní legislativy v Evropě nyní potvrzuje a doplňuje pozoruhodná analýza J. Olivy (Lesnická Práce, č. 5/2004). I jeho rozbor jasně dokládá nejen přísnost státní reglementace, ale též odlišné pojetí lesního zákonodárství v Rakousku, Švýcarsku, Německu. Bylo by možné doplnit i Francii a nové trendy v Itálii.

Jednou z nových idejí, na nichž se v Evropě stavěla řešení nového zadání pro lesnictví, byla diferenciace poslání lesů podle druhu jejich vlastnictví. Pro soukromý sektor zůstala základním posláním produkce tržních statků. Avšak pro veřejné vlastnictví lesů bylo na první místo postaveno zabezpečování veřejných zájmu na lesích. Takové principiální změny byly např. výslovně stvrzeny prohlášením německého Ústavního soudu z května 1990. Uvedená priorita začala být pokládána za smysl existence tohoto druhu vlastnictví lesa v demokratické společnosti s tržním hospodářským systémem. Naproti tomu soukromý vlastník lesa se sám rozhoduje, zda a nakolik se bude účastnit zabezpečování prospěšných, ale mimotržních veřejných statků. Je příslušnými státními orgány či přímými zájemci o lesnické služby získáván pro odpovídající projekty, a to tak, aby jeho mimoprodukční aktivita byla i pro něj atraktivní.

Nová evropská legislativa řešila výzvu doby prostě tak, aby se mohlo docílovat potřebných efektů služeb bez narušování ochrany soukromého vlastnictví a práce bylo možné financovat z veřejných peněz (ze společenského režijního kapitálu) tam, kde není přímého odběratele, tj. z rozpočtů státu, zemí, regionů, obcí, občanských organizací atd. Je pochopitelné, že rozvoj takových služeb je možný jen v mezích výkonnosti ekonomiky té které země či určité doby, stavu sociálního prostředí atd. Nové pojetí poslání lesů s diferenciací podle vlastnictví je zakotveno už desítky let v lesním zákonodárství našeho okolí – např. v Německu, Francii, Rakousku, Švýcarsku atd. Připomínám, že u nás byla při tvorbě nové lesní legislativy v první polovině 90. let idea diferenciace podle druhu vlastnictví lesa odmítnuta jako údajné porušení principu rovnosti všech před zákonem. Nejde však o ni, jedná se o objektivně vzniklou různost v poslání lesů různých druhů vlastnictví, historickou změnu ve smyslu veřejného vlastnictví lesa, vyvolanou rozvojem požadavků na mimotržní lesnické služby environmentální a sociální.

Práce orgánů státní správy týkající se lesů včetně podkladů pro tuto práci

Iniciace a podpora vlastníků lesa k mimotržním environmentálním a sociálně potřebným aktivitám se očekává především od orgánů státní správy týkající se lesů – u nás tedy od Státní správy lesů pod egidou MZe ČR a orgánů ČIŽP s působností v ochraně lesa pod resortem MŽP ČR. Když jsem v 90. letech jezdil po

Evropě a zkoumal náplně činnosti takových orgánů, zjistil jsem – tehdy k mému nemalému údivu – opravdu pozoruhodná fakta: osvěta, poradenství, technická pomoc a iniciace veřejně prospěšných lesnických služeb s podporou zabírá víc než 90 % pracovní náplně příslušných státních orgánů. Až zbytek představují činnosti správně administrativní, dozor a sankce. U nás, a to již od dob c.k. mocnářství, je stát trvale dozorcem a karatelem se sankcemi. Zatím mi není známo, zda a jak se v odpovědných ústředních orgánech myslí na jiné, evropské realitě více odpovídající pojetí. Dobří a svou práci znající pracovníci uvedených orgánů v terénu jsou přesvědčeni, že jen dosavadním způsobem činností na plný úvazek lze zachránit naše lesy.

Je pochopitelné, že státní orgán, který by se zabýval nejen dodržováním právních norem a zjišťováním nezákonných činů, ale také radil a předkládal vlastníkům lesa a jejich odborným lesním hospodářům kvalifikované podněty pro konkrétní projekty prací lesnických služeb ve veřejném zájmu, musel by k tomu mít odborné poklady. A ovšem také znalosti svých pracovníků o lesnických službách tak, jak dnes ovládají problematiku nakládání s lesem podle práva. Co říci tomu, že v Evropě se začaly takové racionální podklady objevovat už před více než půlstoletím (SRN). Když jsme před 5 roky vyslali z Národního lesnického komitétu pozorovatele na mezinárodní evropskou konferenci o národních lesnických programech do Madridu, zírali jsme: i ve Španělsku takové podklady zpracovávají – nejen mapují konkrétní veřejné potřeby environmentálních a sociálních funkcí lesa v regionech. Kalkulují také potřebné náklady na hospodářská opatření k zajištění lesnických služeb. Mají tedy podklady k tomu, co je účelné zajišťovat, jak to činit a kolik to bude stát. Jiná věc jsou vědecké problémy, potenciály lesa apod. Prvořadým zájmem je konkrétní činnost.

Nutno s uspokojením říci, že pro takové podklady se rozhodli i naši zákonodárci, když se v lesním zákoně č. 289/1995 Sb. objevil § 23 s Oblastními plány rozvoje lesů (OPRL). Víme ovšem všichni, s jak různými odezvami se OPRL setkaly. Zatím co na teoretické frontě byl tento nástroj státní politiky označen za náš lesnický krok do Evropy, osvěty pro využívání OPRL dlouho nebylo a tak byly mnohými v praxi zpochybňovány a označovány za zbytečné vyhazování peněz daňových poplatníků. Možná, že se tak dělo na jedné straně na základě reálného stavu proklamační lesnické i environmentální politiky, na druhé straně zejména u vlastníků soukromého lesa z obav, aby tu nevznikl nový nástroj státní direktivy, čertovo to sémě pro budoucnost.

V odborné přípravě OPRL byla vykonána v ÚHÚL nepochybně skvělá práce. Následně se však věnovalo pořád dostatek pozornosti technickým otázkám techniky tvorby OPRL a zacházení s nimi. Nedotaženy zůstaly záležitosti systémové: vazby OPRL a provozního lesnického plánování, používání OPRL k osvětě, poradenství a k iniciaci vlastníků lesa i podpoře veřejně prospěšných aktivit ze strany státních orgánů, až k využívání v rukou odborných lesních hospodářů. Ostatně, jak uvažovat o evropanství v poslání lesů a lesnictví či v práci orgánů státní správy lesů se týkající, když v rámci úsporných opatření byly z finančních podpor státu vyloučeny mimoprodukční funkce lesa – tedy environmentální a sociální služby lesního hospodářství, a to aniž by byly vhodné za zachovaných podpor jiného druhu směřovány především do lokalit, kde existují nadále důležité veřejné zájmy. Příklad, jak velice se zatím odlišujeme v reálné politice od evropských trendů - a vůbec nám to tak nepřípadá.

Znepokojující stav obecného lesopolitického a právního vědomí byl podle mého názoru patrný také z některých návrhů, jež byly zpracovávány pro zamýšlenou leč odloženou novelizaci lesního zákona. Např. se uvádělo, že v § 23 o OPRL má být stanovena jediná jejich závazná součást: mapa lesních typů. Z toho by bylo možné odvodit, že snad ani neexistovala vůle přizpůsobit klasické zaměření našeho lesnictví novým, ale už dlouho působícím evropským, ba globálním faktorům. Při vší účt k úrovni naší lesnické typologie je nutno se ptát, jak přispěje jen tato mapa k vylišení a funkčně odpovídajícímu obhospodařování např. lesů vodohospodářsky důležitých, rekreačně využívaných atd. tak, aby bylo možné stanovit rámcová hospodářská opatření v OPRL a podle nich zpracovávat lesní hospodářské plány a osnovy (LHP a LHO) a dál i racionální projekty lesnických aktivit k podpoře příslušných funkcí lesa, řádně je schvalovat a účelně vynakládat kapitál ve službách lesního hospodářství? Máme předpokládat, že podle typů lesa se má odhadovat konkrétní funkčnost? Nebo se snad počítalo s tím, že v budoucnosti prostě dostačí návrat k typologicky řádným lesním porostům s odpovídající biodiverzitou a už bude bez práce a nákladů zajištěno všem potřebám dostačující samovolné „plnění všech funkcí lesa“? Jak ještě často tuto slovní floskuli slyšíme! Evropsky zaměřená lesnická politika i praxe bude přece v první řadě potřebovat jako základní a závaznou součást OPRL také mapové podchycení hlavních, pro společnost důležitých řízených funkcí lesa. Tak vznikne podklad pro reálné rámcové směrnice hospodaření, pro racionální náplň LHP a LHO i pro činnost státních orgánů v oblasti veřejného zájmu na lesích, k racionálnímu vynakládání práce a kapitálu na lesnické služby.

Pakliže ovšem existuje zájem takto si vyložit a realizovat státní lesnickou politiku v souběhu s politikou environmentální. Samozřejmě také za předpokladu, že lesnictvo bude chtít a také umět získat pochopení smyslu a významu funkční integrace v lesním hospodářství v praktických užitečných pro občany a společnost

vůbec. Funkční integraci tu rozumíme včlenění lesnických služeb do hospodářského systému odvětví jako složky rovnocenné produkci tržních statků. Byla by to také velká podpora pro image lesnictví a lesního hospodářství a tím i pro chápání jeho potřeb ve veřejnosti, u ekonomů a politiků. Samozřejmě nejde o oslabení produkčně-ekonomických hledisek obhospodařování a péče o lesy. Upozornění na otevřené lesopolitické problémy ve sféře mimo produkci dřeva nemá nic společného se snahami postavit lesní výrobu na podřadné místo či dokonce hodnotit využívání lesního obnovitelného přírodního zdroje jako závažnou ekologickou újmu v řádu desítek miliard Kč ročně, jak se to líbí environmentalistům a ekologům.

Kategorizace lesů

Dnes má velká část tuzemské kategorie hospodářských lesů stejně významné veřejně prospěšné funkce lesa jako lesy zvláštních kategorií. Bylo by tedy nutné i v této kategorii zajišťovat konkrétní řízené mimo-produkční funkce jako služby lesního hospodářství. Avšak dlouho byla tato kategorie vylučována z dosahu finančních stimulů, snad v (neudržitelném) názoru, že tam nemůže jít o jiné důležité veřejné zájmy než je produkce dřeva. Neudržitelném proto, že lesnický výzkum dávno, před desetiletími, prokázal opak přibližně na polovině plochy této kategorie!

Podle zákona jsou vlastníci lesa zvláštního určení povinni „strpět omezení při hospodaření v nich“. To je prastaré pojetí, vnímající „hospodaření“ pouze jako činnosti k výrobě tržních statků. Vychází také z neméně staré představy, že zvláštní funkčnost lesa mimo produkci lze obecně zajistit jen jejím utlumením, redukcí těžeb až jejich vyloučením. Názory na paušální škodlivost těžby se dnes šíří spolu s obecnými odsudky lesnické činnosti ve využívání lesů k produkci dřeva vůbec. Uvažuje se někdy i o tom, že v budoucnu u nás zcela zanikne využívání lesů jako obnovitelného přírodního zdroje. Nevím, zda skutečně taková alternativa lesnictví přijde někdy v úvahu, nicméně starat se o hospodářské zabezpečení lesnických služeb i tak má velkou perspektivu v rozšíření ekonomického využívání lesních majetků při dalším civilizačním vývoji společnosti a s jejím, jak doufáme, i hospodářským rozkvětem.

Zatím se můžeme držet poznatku, že v lesích s důležitými veřejně prospěšnými funkcemi kromě produkce dřeva nejde při zajišťování lesnických služeb v naprosto převažující většině případů o omezení hospodaření v nich, ale naopak o jeho rozšíření ve víceúčelovém či polyfunkčním smyslu. Produkce nemusí být určitou podporou mimoprodukční funkčnosti lesa vůbec dotčena ani v množství ani v jakosti. Jsme naopak svědky důkazu v Národním parku Šumava, jak přenechání kulturního lesního ekosystému jen přírodě může vést k totálnímu výpadku některých důležitých funkcí lesa pro biogeosystém krajiny.

Základním opatřením by bylo změnit právní předpis o kategoriích tak, aby odpovídal soudobým poznatkům co se týká smyslu kategorizace lesů. Dosavadní naše kategorie byly vytvořeny jako pomůcka hospodářské úpravě. Ta je už nepotřebuje. Dnes jsou využitelné jako nástroje v aplikaci státní politiky co se týká iniciace vlastníků, poradenství a podpory veřejně prospěšných zájmů na lesích, budou-li lesnické environmentální a sociální služby včleněny do hospodářského systému

Závěr

Poukázal jsem na některé otevřené lesopolitické otázky v době našeho začlenění do Evropské unie. Tam, kam jsme přistoupili, řešili již dávno, jak lesnické služby umožnit jako součást lesnické hospodářské činnosti a tím získat pro vlastníky další možnost ekonomického využití lesních majetků. V tomto směru máme mnoho odborných poznatků, avšak velké mezery právě v oblasti politicko-ekonomického dotažení. Mnohým to možná nepřipadá nijak důležité, i když se důraz na environmentální a sociální funkce lesa objevuje v každém dokumentu kolem evropské lesnické strategie. Nejde však jen zažití širšího poslání lesů, o jiný přístup státních orgánů k vlastníkům lesa a úpravy zákonných norem. Jde také o moment mimořádně významný pro postavení lesnictví a lesního hospodářství v dnešní společnosti, o jejich image a tím i o podporu veřejnosti, porozumění ekonomů a politiků. Jde také o to, aby teatrologické výrazy jako „fachidioti“ či „dřevožrouti“ i oni pociťovali stejně jako lesnictvo – jako nicotné bulvární nadávky.

Autor:

*Ing. Vladimír Krečmer
Národní lesnický komitét
Na Loukotě 20
160 00 Praha 6*

MINISTERSKÉ KONFERENCE O OCHRANĚ EVROPSKÝCH LESŮ

Kateřina Trejbalová

Karel Vančura

Zvýšený zájem o lesy ve světovém měřítku inicioval na konci osmdesátých let i v Evropě významná jednání vrcholných představitelů zodpovědných v jednotlivých státech za lesy a lesní hospodářství. První ministerská konference o ochraně lesů v Evropě, konaná v roce 1990 ve Štrasburku, započala tzv. pan-evropský proces, ze kterého mj. vychází nejen současná koncepce lesního hospodářství České republiky, ale i lesnická strategie EU. Další ministerské konference stejného zaměření, konané v Helsinkách (1993), Lisabonu (1998) resp. ve Vídni (2003), se již plně odvolávají i na klíčové téma konference OSN o životním prostředí a rozvoji (UNCED, Rio de Janeiro 1992), kterým je myšlenka trvale udržitelného rozvoje. Ta našla svou interpretaci v principu trvale udržitelného hospodaření v lesích v dokumentech helsinské ministerské konference.

Připomeňme si stručně tato vrcholná setkání představitelů zodpovědných za lesy - Ministerské konference o ochraně lesů v Evropě (MCPFE)

- Štrasburk 1990
- Helsinky 1993
- Lisabon 1998
- Vídeň 2003

Z každé z konferencí vzešla deklarace, na které se signatářské státy a mezinárodní instituce dohodly. Na ně navazují rezoluce, které postihují jednotlivé problémové okruhy ochrany lesů. Česká republika je signatářem všech deklarací kromě rezoluce S3 (Evropská databanka lesních požárů) a aktivně se zapojuje do následných činností a pracovního programu souvisejících s tímto tzv. pan-evropským procesem. Centrem MCPFE je v současné době Varšava, kde se pravděpodobně tak jako v minulosti ve Vídni, budou každoročně scházet zástupci členských států u kulatého stolu k projednávání aktuálních otázek. Jejich jednání a postupnou přípravu konference páté doplní v rámci pracovního programu pan-evropského procesu organizovaná symposia, k problematickým tématům zaměřené semináře a tematické workshopy.

MCPFE – základní údaje

Ministerská konference o ochraně evropských lesů (Ministerial Conference on the Protection of Forest in Europe - MCPFE) je původně evropská politická iniciativa pro spolupráci v oblasti lesnictví. Zaměřuje se na společné příležitosti a hrozby vztahující se k lesnímu hospodářství a prosazuje udržitelné hospodaření v lesích Evropy. V MCPFE je zastoupeno nejen kolem 40 evropských zemí, ale také řada mezinárodních organizací a neevropských států, kteří zde působí jako pozorovatelé. MCPFE tedy není pouze fórum pro spolupráci ministerstev zodpovědných za lesy, ale také příležitostí pro nevládní a mezivládní organizace, jak přispět svými zkušenostmi a názory k řešení závažných problémů, kterým jsou lesy vystaveny v globálním měřítku.

Štrasburk 1990

Na základě iniciativy Francie a Finska se první ministerská konference konala ve Štrasburku v roce 1990 a iniciovala širokou spolupráci v oblasti přeshraniční ochrany evropských lesů. Zúčastnilo se jí 30 evropských zemí a ES, společně s několika pozorovateli z nevládních organizací. Po vzájemné dohodě bylo odsouhlaseno šest rezolucí. Tyto rezoluce byly zaměřeny částečně na technickou a vědeckou spolupráci pro poskytování nezbytných dat týkajících se evropských lesů.

Štrasburská konference nejen zahájila širokou spolupráci, ale byla také hlavním krokem k zahájení používání vědeckých dat pro politické aktivity chránící lesy Evropy. Tato konference také položila základy pro další aktivity, kterými se jednotlivé rezoluce měli naplňovat.

Rezoluce:

- S1 – Evropská síť stálých ploch pro sledování lesního ekosystému.
- S2 – Zachování lesních genetických zdrojů.
- S3 – Evropská databanka lesních požárů.
- S4 – Přizpůsobení obhospodařování horských lesů novým podmínkám životního prostředí.
- S5 – Rozšíření sítě EUROSILVA pro výzkum fyziologie stromů.
- S6 – Evropská síť pro výzkum lesních ekosystémů.

Helsinky 1993

Druhá ministerská konference navazuje na závěry přijaté ve Štrasburku v roce 1990. Hlavním záměrem této konference byla snaha o rozšíření a propojení mezinárodního výzkumu a o spolupráci při pěstování, využívání, ochranu a trvale udržitelné obhospodařování lesů a pokrok při dosažení globální úmluvy o lesích.

Konference se účastnilo 37 evropských zemí, několik soukromých organizací a nevládních organizací. Přijaty byly 4 rezoluce a zúčastněné strany se zavázali podporovat realizaci jednotlivých rezolucí a vytvořit národní, regionální a místní provozní plány pro trvale udržitelné hospodaření v lesích, které budou současně zajišťovat biologickou diverzitu lesů.

Rezoluce:

- H1 – Obecné zásady trvale udržitelného hospodaření v lesích Evropy.
- H2 – Obecné zásady ochrany a trvale udržitelného zachování biodiverzity evropských lesů.
- H3 – Lesnická spolupráce se státy ve stádiu přechodu na jiný typ ekonomiky.
- H4 – Strategie procesu dlouhodobé adaptace evropských lesů na klimatické změny.

Lisabon 1998

Konference se zúčastnilo 38 evropských států a 5 dalších zemí (Brazílie, Čile, Japonsko, Kanada, USA), zástupci 15 vládních i nevládních organizací a přizvané osoby. Přijaty byly dvě rezoluce. Toto setkání se orientovalo na sociálně-ekonomické aspekty trvale udržitelného obhospodařování lesů a na přijetí celoevropských kritérií a ukazatelů k posouzení takového hospodaření, které mají sloužit jako základ pro vypracování národních ukazatelů, použitelných ve formě směrnic na provozní úrovni.

Rezoluce:

- L1 – Lidé, lesy, lesnictví.
- L2 – Celoevropská kritéria, ukazatele směrnic na provozní úrovni pro trvale udržitelné hospodaření v lesích.

Vídeň 2003

Již 4. ministerská konference o ochraně evropských lesů (MCPFE) se konala ve vídeňském Hofburgu ve dnech 28. a 29. dubna 2003. Vyvrcholilo tak pětileté úsilí pan-evropského procesu zaměřeného na uchování životaschopných lesů obhospodařovaných na základě principu trvalosti při co nejvyšším využití přírodních procesů.

Hlavním mottem konference byly “živoucí lesy” a za ně sdílená odpovědnost. Kromě vlastního jednání se česká delegace, první den ještě za přítomnosti ministra zemědělství ČR J. Palase, a pracovníků zastupitelského úřadu setkala se zástupci rakouské agrární komory a krátce navštívila Spolkový lesnický výzkumný ústav v Mariabrunnu.

V úvodní den proběhla i symbolická výsadba “Evropského lesa”, kdy představitelé jednotlivých zemí předali svůj “národní strom” dětem, které se o ně po výsadbě budou starat. Účastníky uvítal při zahájení rakouský ministr zemědělství, který se v průběhu řízení jednání střídal se svým resortním kolegou z Polska. Podstatnou část jednání jako obvykle představovaly prezentace stanovisek jednotlivých 44 účastnických států, EU a pozorovatelských zemí – Kanady, Austrálie, Japonska, a USA. Prostor k vyjádření dostaly i hlavní mezinárodní organizace. Konference přijala předem dlouhodobě připravované rezoluce¹:

1. Synergická podpora trvale udržitelného hospodaření v evropských lesích prostřednictvím národních lesnických programů a spolupráce mezi odvětvími.
2. Zvýšení ekonomické životaschopnosti udržitelného hospodaření v lesích Evropy.
3. Sociálně kulturní dimenze trvale udržitelného hospodaření v evropských lesích.
4. Biologická rozmanitost lesů v Evropě.
5. Změna klimatu a trvale udržitelné hospodaření v evropských lesích.

V rámci vystoupení jednotlivých delegací představitel odvětví lesního hospodářství MZe ČR, náměstek ministra pro lesní hospodářství ing. Jaromír Vašíček, CSc. ve svém projevu řekl:

Vítáme, že tato konference zdůrazňuje úlohu ostatních odvětví národního hospodářství a zejména “vícesektorovou” povahu péče o lesy a životní prostředí. Stejně tak vítáme motto tohoto summitu, které je zmíněno v názvu Vídeňské deklarace. Za velmi důležitou považuji zejména koncepci spoluodpovědnosti, která je také zmiňována jako klíčový prvek Lesnické strategie EU. ČR patří k těm zemím, jejichž lesnické a následně environmentální problémy nemůže vyřešit lesnický sektor sám. Proto považujeme za významné, aby se principy trvale udržitelného hospodaření v lesích objevily v rozličných národních politikách, a mohu Vás informovat, že Národní lesnický program přijatý Vládou ČR tohoto roku již základy tohoto přístupu zahrnuje.

Oceňuji také zmínku o ekonomických aspektech lesnictví. Jestliže akceptujeme multifunkčnost našich lesů, musíme - nemluvě o mimoprodukčních užitcích, které lesy poskytují - brát v úvahu i jejich ekonomický aspekt, neboť i lesnictví je součástí tržního hospodářství. Je mnoho úkolů, které čekají na vyřešení z důvodů veřejného zájmu a profitující a ekonomicky životaschopný lesnický sektor může být východiskem pro dlouhodobě udržitelné financování ekologických funkcí - zachování a posilování biodiverzity, ochranu ekologických hodnot a zvládání živelných pohrom.

Mohu prohlásit, že ČR se formou účasti v různých mezinárodních hnutích zaměřených na lesy a životní prostředí snaží následovat základní myšlenky Lesnické strategie EU stejně jako principy vyplývající z aktivit Spojených národů v oblasti lesnictví. Uvědomuji si, že máme příležitost zdokonalit komunikaci, koordinaci a spolupráci - a to nejen při implementaci politik týkajících se lesnictví. Předpokládám, že my všichni musíme vykonat ještě mnoho v této oblasti a doufám, že tato konference bude dalším krokem tímto směrem.

Zástupci ČR měli vícekrát příležitost při mezinárodních jednáních podpořit svým hlasem pozici EU a věřím, že tato koordinace postojů v otázkách lesnictví ještě zesílí v souvislosti se vstupem ČR do EU. Věřím, že ČR, stejně jako jiné země střední a východní Evropy, jejichž lesnický systém je založen na “klasickém lesnictví”, které právě ze střední Evropy pochází, je připravena sdílet zásady rozvoje lesnictví tak, jak byly přijaty EU. První krok byl již učiněn v rámci procesu sbližování právního systému. Všichni si ovšem uvědomujeme, že důležitější než existence harmonizovaných právních předpisů je účinné prosazování národních politik a zejména praktická implementace konkrétních opatření.

Během posledních 5 let ČR vytvořila a přijala různé dokumenty, které jsou základem aktivit směřujících k fungujícímu lesnictví, byla připravena například Lesnická strategie na období před vstupem do EU, nový zákon o obchodování s reprodukčním materiálem lesních dřevin, připravuje se novela zákona o ochraně přírody a krajiny. Lesníci se podíleli i na přípravě předlohy Národní strategie zachování biodiverzity. Vítáme, že do dokumentů této významné konference byla zařazena i spolupráce mezi MCPFE a “Životním prostředím pro Evropu”. V souvislosti s příští schůzkou tohoto procesu - který de facto začal na konferenci v ČR v Dobříši v roce 1991 - a s aktivitou “Dar Zemí” organizovanou WWF International mohu sdělit, že čeští lesníci nabízejí:

- vytvoření biosférické rezervace Pálava a Podluží;
- dohodu o vymezení části státních lesů (v první fázi 2 500 ha), která bude ponechána přirozenému vývoji;
- uchování stability a produkční kapacity našich lesů, zejména prostřednictvím zvýšení podílu listnatých dřevin v jejich druhové skladbě.

Naši lesníci a výzkumní pracovníci v poslední době zorganizovali řadu mezinárodních setkání zaměřených na hledání a sdílení potřebných vědomostí a nových informací. Uskutečnilo se několik workshopů ve spolupráci s IUFRO, EFI, MCPFE, EUFORGEN, naposledy seminář FAO/IUCN na podporu trvale udržitelného lesnictví ve střední a východní Evropě, a právě se připravuje symposium na téma lesnické a environmentální legislativy (“Právní aspekty trvale udržitelného hospodaření v lesích Evropy”).

Věřím, že evropské lesnictví přispěje k celkovému rozvoji společnosti a zlepšení životního prostředí, ale na druhé straně i společnost by měla podpořit koncepci trvale udržitelného hospodaření v lesích, přispět k ochraně a rozvoji základních funkcí našich lesů již dříve zmíněných v dokumentech pan-evropského procesu. Proto je naším úkolem zviditelnit lesnictví ve spolupráci s příslušnými zájmovými skupinami a prostřednictvím veřejného dialogu zvýšit úroveň povědomí o lesnických otázkách. Stejně tak považuji za důležité zviditelnit lesnickou problematiku v rámci národních implementačních plánů reflektujících výsledky Světového summitu o trvale udržitelném rozvoji.

¹ Překlad textu jednotlivých rezolucí Vídeňské konference naleznete v Příloze č. 2.

Dialog hlavních zainteresovaných stran

Poměrně slabší byl tzv. "dialog" zainteresovaných stran, který sestával z pěti vystoupení. V této části jednání byla při společném příspěvku Greenpeace a WWF zmíněna i ČR v souvislosti s kácením stromů v NP Šumava. Zástupci soukromých vlastníků lesů zdůraznili především nutnost udržení ekonomické životaschopnosti hospodaření v lesích, a to i prostřednictvím vytvoření mechanismů, které budou kompenzovat náklady za poskytování neobchodovatelných služeb společnosti. Upozornili také na nutnost omezení skleníkového efektu. Zpracovatelé hovořili o potřebě podpory využívání dřeva jako obnovitelné suroviny, usnadnění všeobecného vzájemného uznávání certifikačních systémů a významu dřeva při ochraně přírody, klimatu a energetickém využití. Ze strany nevládních organizací zazněla výzva ke stabilizaci zaměstnanosti a podpoře rozvoje venkova. Další oblastí byla otázka chráněných lesů - v tomto kontextu byly některé země upozorněny na nedostatečnou síť chráněných území a obecně bylo konstatováno, že ani existující kritéria MCPFE nezajišťují adekvátně požadavky na uchování biologické rozmanitosti lesů. Vědecká komunita podtrhla význam vědy, výzkumu a budování kapacit při formulování a úspěšné implementaci lesnické politiky. Více výzev směřovalo k nalezení vhodného oceňování všech užitků, které lesy poskytují.

Závěrečné dokumenty konference

Zástupci evropských ministerstev zodpovědných za lesy na závěr "Summitu pro život lesa" připojili své podpisy pod tzv. Vídeňskou deklaraci a pět rezolucí zaměřených na hlavní otázky problematiky ochrany a uchování evropských lesů. Podepsané dokumenty, předjednané na schůzkách expertů, vycházejí z poznání současného stavu lesů a konstatují mj. zvyšující se požadavky společnosti na lesy, přihlížejí k výskytu škodlivých činitelů a doporučují zvýšit úsilí pro včasné stanovení a realizaci nezbytných, konkrétních a komplexně pojatých opatření k zajištění trvale udržitelného obhospodařování lesů v Evropě. Současně je v nich zdůrazněno, že náprava současného stavu není v silách samotného odvětví LH a ústředních orgánů za lesy zodpovědných, ale vyžaduje (viz úvodní motto deklarace "**společný prospěch - sdílená odpovědnost**") spolupráci a koordinovanou součinnost všech hospodářských sektorů. V tomto smyslu je s panevropskými doporučeními v souladu i vládou ČR nedávno přijatý Národní lesnický program.

V úvodní deklaraci se zdůrazňuje, že pro splnění cílů trvale udržitelného obhospodařování lesů Evropy je nezbytné společné a jednotné úsilí všech sektorů národních ekonomik, nikoli jen resortů odpovědných za životní prostředí a lesy. K tomu je potřebné poznávat závažné problémy vycházející nejen z odvětví lesního hospodářství a zjišťovat překážky k jejich odstranění. Rovněž je potřebné udržovat kontakty a rozvíjet vzájemné porozumění na pan-evropské úrovni. Cílem těchto aktivit je mj. zajistit uznání skutečnosti, že lesy hrají důležitou úlohu, kterou mohou plnit v širším kontextu rozvoje venkova, udržitelného rozvoje obecně a v národních strategiích orientovaných tímto směrem.

Navrhovaná opatření představující závazky účastnických zemí ve prospěch uchování a zlepšení stavu lesů v Evropě jsou podrobně specifikovaná v rezolucích, jejichž stručný obsah je uveden v rámečku. Příslušné dokumenty za ČR podepsal náměstek ministra J. Vašíček.

Je vhodné připomenout, že Lesnická strategie EU vychází mj. právě ze závěrů panevropského procesu a je nástrojem pro naplňování závazků, které na sebe členské státy a EU podpisem rezolucí vzaly. I přes to, že byly připraveny nové doplňující dokumenty, je nutné si uvědomit, že existující rezoluce stále platí a našim závazkem je jejich naplňování. Očekává se, že výzva ke sdílené odpovědnosti za lesy a udržitelnost všech jejich funkcí se promítne i do vládního implementačního plánu závěrů Světového summitu o udržitelném rozvoji.

DEKLARACE VÍDEŇSKÉHO SUMMITU PRO ŽIVOT LESŮ

EVROPSKÉ LESY - SPOLEČNÝ PROSPĚCH, SDÍLENÁ ODPOVĚDNOST

1. Žijící lesy jsou základem života na Zemi. Budeme-li trvale udržovat lesy, udržíme trvalý život.
2. Lesy vytvářejí mnoho užitků: zajišťují surovinu pro obnovitelné a životnímu prostředí neškodící produkty a hrají důležitou roli jak při zachování biologické rozmanitosti, tak i v globálním koloběhu uhlíku. Jsou zcela nepostradatelné pro poskytování funkcí v oblasti životního prostředí i zajišťování ochranných, sociálních a rekreačních funkcí, zvláště vzhledem ke stále více se urbanizující společnosti. Lesy jsou důležitým zdrojem pro rozvoj venkova zajišťujícím obživu pracovníkům různých profesí, milionům vlastníků lesů i podnikům spojenými s lesy. My jako tvůrci politiky jsme zodpovědní za dosažení rovnováhy, v odvětví LH a v aktivní spolupráci i s jinými sektory, mezi ekonomickými, ekologickými a sociálními funkcemi lesů v souvislosti s trvale udržitelným rozvojem.
3. Politiky odvětví LH přispívají k trvale udržitelnému rozvoji jako celku a jsou samy často ovlivňovány rozhodnutími jiných důležitých odvětví. Jsme přesvědčeni, že koordinace a partnerství jsou rozhodující pro další podporu všech užitků plynoucích z evropských lesů a pro trvale udržitelný rozvoj naší společnosti.
4. Ministerská konference o ochraně lesů v Evropě (MCPFE) jako regionální politický proces uskutečňuje ochranu lesů prostřednictvím dalšího posilování trvale udržitelného obhospodařování evropských lesů již od roku 1990. Vědomi si trvalého procesu naplňování předchozích závazků MCPFE a nově se objevujících naléhavých výzev zavazujeme se nadále pokračovat v našem úsilí v tomto smyslu a dále přispívat k dosažení trvale udržitelného rozvoje.
5. Globální závazky, naposledy ty, které vzešly ze Světového summitu o trvale udržitelném rozvoji, je potřebné transponovat a uskutečňovat na regionální, národní i nižší úrovni. V tomto smyslu vyzdvihujeme roli MCPFE a ostatních regionálních procesů týkajících se lesů a dohod Světového summitu o trvale udržitelném rozvoji při naplňování globálních závazků zaměřených na hospodaření, ochranu a trvale udržitelný rozvoj lesů.
6. Uznáváme také naši roli přispívající k rozvoji závazků týkajících se lesů v globálním měřítku.

Jako zástupci signatářských zemí a Evropského společenství se zavazujeme:

Prospěch pro život venkova a urbanizované společnosti

7. Posilovat podmínky pro ekonomickou životaschopnost trvale udržitelného hospodaření v lesích a podporovat roli lesů, LH a zpracovatelského průmyslu při zachování a rozvíjení života na venkově i uspokojování požadavků urbanizované společnosti.
8. Podněcovat pobídky pro ochranu a trvale udržitelné obhospodařování lesů a odstraňovat stimuly mající negativní dopad na lesy a jejich biologickou rozmanitost.
9. Přijmout opatření ke zvýšení využívání dřeva pocházejícího z lesů obhospodařovaných trvale udržitelným způsobem, jako obnovitelného a životní prostředí nepoškozujícího zdroje.
10. Přijmout opatření k zachování a posílení funkcí lesů při poskytování ochrany před přírodními katastrofami.
11. Plně zohlednit sociální a kulturní rozměr trvale udržitelného hospodaření v lesích v politikách týkajících se lesů.
12. Zaměřit se na problémy, se kterými se setkávají vlastníci lesů v zemích střední a východní Evropy, zvláště na ty, které se týkají změn ve vlastnictví lesů.

Budování pevného partnerství

13. Zlepšit pochopení toho, jak silně politiky a strategie vypracované v ostatních odvětvích ovlivňují odvětví LH a naopak.
14. Určit základní meziodvětvové problémy, hlavní aktéry a interakce a na tomto základě vytvořit dialog vedoucí k hledání společných řešení, výsledná politická řešení by měla dále podporovat jak trvale udržitelné hospodaření v lesích, tak i trvale udržitelný rozvoj jako celek.
15. Vytvářet nová a posilovat stávající partnerství mezi vládami, vládními organizacemi i občanskou společností, včetně nevládních organizací a soukromého sektoru.
16. Využívat národních a oblastních lesnických programů jako prostředků pro efektivní koordinaci mezi odvětvími, zohledňujícími vyváženost rozhodovacích procesů.

17. Přijímat rozhodnutí týkající se lesů na vědeckém základě, přijímat opatření, která podpoří a posílí výzkum a rozšíří výzkum interdisciplinární.
18. Pokračovat v plodně celoevropské spolupráci se všemi partnery, zvláště s Evropskou hospodářskou komisí Spojených národů a FAO i s procesem Životní prostředí pro Evropu, resp. s PEBLDS (Celoevropská strategie pro biologickou a krajinnou rozmanitost), a rozšířit spolupráci s ostatními regionálními procesy zabývajícími se lesy.
19. Dále rozvíjet spolupráci mezi zeměmi s rozdílnou sociálně-ekonomickou situací, zvláště pokud se týká zemí střední a východní Evropy.

Řešení globálních problémů

20. Přijmout účinná opatření na podporu vhodného regulování a vymáhání lesních zákonů, bojovat s nelegálními těžbami lesních produktů a s tím spojeným obchodem a přispět k mezinárodním snahám o jejich ukončení.
21. Přijmout konkrétní opatření, která přispějí ke všeobecnému snížení koncentrace skleníkových plynů v ovzduší a podpořit koncepci trvale udržitelného hospodaření v lesích ve vztahu k Rámcové konvenci Spojených národů o změně klimatu a jejímu Kjótskému protokolu.
22. Učinit další kroky k zachování, ochraně a zvýšení biologické rozmanitosti lesů, včetně jejich genových zdrojů, v Evropě a také v globálním měřítku.
23. Dále podporovat Fórum Spojených národů o lesích, s pomocí Společného partnerství o lesích, jako klíčového mezivládního mechanismu k usnadnění a koordinaci implementace trvale udržitelného hospodaření v lesích na všech úrovních.
24. Dále podporovat a přispívat k naplňování návrhů akcí Mezinárodního panelu o lesích/ Mezinárodního fóra o lesích 5, Víceletého programu práce a Akčního plánu Fóra Spojených národů pro lesy 6, Rozšířeného programu práce zabývajícího se biodiverzitou lesa v rámci Konvence o biologické rozmanitosti 7 a dalších globálních závazků týkajících se lesů.

Uskutečnění závazků MCPFE

25. Podporovat trvale udržitelné hospodaření v lesích pomocí další implementace, využívání a tam, kde je to nutné, i vylepšení kritérií a indikátorů pro monitorování, hodnocení a podávání zpráv o trvale udržitelném hospodaření v lesích; v tomto smyslu schvalujeme používání vylepšených celoevropských indikátorů pro trvale udržitelné hospodaření v lesích, jak byly přijaty na schůzce expertů MCPFE, konané 7. až 8. října 2002 ve Vídni.
26. Rozvíjet program práce pro naplňování závazků této 4. MCPFE a posilovat implementaci předchozích závazků, ve spolupráci se všemi příslušnými organizacemi, institucemi a procesy.

Autoři:

Ing. Kateřina Trejbalová, Ing. Karel Vančura, CSc.

Ministerstvo zemědělství ČR

Těšnov 17

117 05 Praha 1

trejbalova@mze.cz; vancura@mze.cz

UDRŽITELNÝ ROZVOJ

UDRŽITELNÉ OBHOSPODAŘOVÁNÍ LESŮ

Vídeňská deklarace:
Evropské lesy - společný prospěch, sdílená odpovědnost

Ekologické

Ekonomické

Sociokulturní

V1: Vícesektorová spolupráce a národní lesnické programy

- Vícesektorové aktivity
- Zkušenosti s národními lesnickými programy

V4: Biologická různorodost lesů

- Ekosystémový přístup
- Ilegální těžby
- Chráněná území
- Klasifikace lesů

V2: Ekonomická životaschopnost TUH

- Podpora využití dřeva
- Nedřevní užitky služby
a služby
- Rozvoj venkova
- Vzdělávání, trénink
a bezpečnost

V3: Sociální a kulturní dimenze TUH

- Kultura a udržitelný
rozvoj
- Cultural sites
- Materiální a ne-
hmotné aspekty

V5: Změna klimatu a lesy

- Podpora bioenergie
- TUH a zadržování uhlíku
- Přizpůsobivost lesů

Kritéria a ukazatele trvale udržitelného obhospodařování lesů

KRITÉRIA A UKAZATELÉ TRVALE UDRŽITELNÉHO HOSPODAŘENÍ V LESÍCH

Tomáš Krejzar
Kateřina Trejbalová
Karel Vančura

Historie vývoje kritérií a ukazatelů trvale udržitelného obhospodařování lesů v Evropě

Otázka kritérií a ukazatelů trvale udržitelného obhospodařování lesů (dále jen kritéria a ukazatelé / KaU) byla otevřena již v rámci přípravy 2. ministerské konference o ochraně lesů v Evropě, která se uskutečnila v roce 1993 v Helsinkách. Smyslem kritérií a ukazatelů je vytvořit rámec pro sledování a hodnocení pokroku směrem k trvale udržitelnému obhospodařování lesů na národní i mezinárodní úrovni. Kritéria a ukazatelé jsou důležitým tématem globálního dialogu o lesích a od počátku 90. let bylo založeno celkem devět procesů vesměs na regionální bázi zabývajících se vývojem kritérií a ukazatelů a jejich zaváděním do praxe. K nejznámějším patří Montrealský proces, kritéria a ukazatele členských zemí ITTO a Helsinský proces v Evropě.

První znění pan-evropských kritérií a kvantitativních ukazatelů, vyvíjených v rámci Ministerské konference o ochraně lesů v Evropě (dále MCPFE), bylo naznačeno na semináři expertů v Montrealu (1993) a přijato na první následné schůzce expertů Helsinské konference v roce 1994 v Ženevě. Popisné ukazatele byly poprvé rozpracovány na druhé následné schůzce konané v Antalyi v roce 1995. Od té doby byla kritéria a ukazatelé dále diskutována a upravována. Konečné znění tak, jak bylo přijaté 4. ministerskou konferencí o ochraně lesů v Evropě ve Vídni (29. 4. 2003), dostala kritéria a ukazatelé na schůzce na expertní úrovni ve Vídni v říjnu roku 2002.

Lesnická veřejnost se měla možnost seznámit s celoevropskými kritérii v publikaci „Trvale udržitelný rozvoj a konference o ochraně lesů“, kterou vydalo MZe/ORLH v roce 1999 v nakladatelství Lesnická práce, s.r.o. (ISBN 80-902503-3-5, 71 s.).

Kritéria a ukazatele by měla být vnímána jako nástroj pro hodnocení účinnosti lesnicko-politických opatření na národní úrovni. Dlouhodobé sledování stanovených ukazatelů by mělo vytvářet zpětnou vazbu a být například součástí hodnocení Národního lesnického programu ČR, který byl schválen usnesením vlády v roce 2003. Takto roli kritérií a ukazatelů ostatně charakterizuje i „Společný pan-evropský přístup k národním lesnickým programům“ dohodnutý na půdě MCPFE a schválený na vídeňské konferenci v roce 2003 jako příloha vídeňské rezoluce č. 1. Jako druhotnou roli kritérií a ukazatelů lze chápat srovnávání národních údajů na mezinárodní úrovni.

Kritéria a ukazatelé přijaté na vídeňské konferenci

Šest základních kvantitativních kritérií, které se dále člení na jednotlivé ukazatele, je vymezeno následovně:

- Zachování a přiměřené rozšiřování lesních zdrojů a jejich příspěvku ke globálním cyklům uhlíku,
- Zachování zdraví a vitality lesních ekosystémů,
- Zachování a podpora produkčních funkcí lesa (dřevních a nedřevních),
- Zachování, ochrana a přiměřená podpora biologické rozmanitosti lesních ekosystémů,
- Zachování a přiměřená podpora ochranných funkcí v lesním hospodářství (zejména půda a voda),
- Zachování ostatních socioekonomických funkcí a podmínek.

Druhou část tvoří kvalitativní ukazatelé, které se týkají politik, institucí a nástrojů trvale udržitelného obhospodařování lesů. Mnohé z ukazatelů jsou zjišťovány již nyní a publikovány např. ve zprávě o stavu lesa a lesního hospodářství v ČR, některé jsou dokonce předmětem statistického zjišťování, avšak některé z nich budou do budoucna vyžadovat nový přístup a některé dokonce zahájení systematického výzkumu. Úplný přehled kritérií a ukazatelů je uveden v Příloze č. 3.

Podrobnější informace o definicích, důvodech zjišťování, měrných jednotkách, mezinárodních organizacích zabývajících se sběrem a hodnocením údajů, periodicitě zjišťování, apod. jsou v materiálech MCPFE (anglické originály na www.mcpfe.org - v sekci dokumentů k vídeňské konferenci) „Podkladové informace k zdokonaleným panevropským ukazatelům trvale udržitelného obhospodařování lesů“ (Background Information for Improved Pan-European Indicators for Sustainable Forest Management) a „Příslušné definice použité pro zdokonalené panevropské ukazatele trvale udržitelného obhospodařování lesů“ (Relevant Definitions Used for the Improved Pan-European Indicators for Sustainable Forest Management).

Česká republika si navíc již v roce 1996 v rámci přípravy na ministerskou konferenci v Lisabonu zvolila tři dodatkové národní ukazatele:

v rámci helsinského kritéria 2:

- podíl nahodilé těžby na těžbě celkové v rámci helsinského kritéria 4:
- podíl listnáčů na umělé obnově v %
- podíl listnáčů na druhové skladbě lesů v %

Sledování kritérií a ukazatelů trvale udržitelného obhospodařování lesů v ČR

Dne 26. 11. 2003, se na ministerstvu zemědělství sešel tým specialistů, aby posoudil možnosti plnění závazku ČR týkajícího se využívání kritérií a ukazatelů trvale udržitelného obhospodařování lesů schválených na poslední ministerské konferenci o ochraně lesů v Evropě..

V souvislosti s kritikou, oprávněnou zejména s ohledem na opoždění, které v této věci ČR v porovnání s některými zeměmi má, byla připomenuta potřeba širší kooperace, která byla OPN OLH navrhována mj. v tzv. Koncepci vnějších vztahů. Dále bylo konstatováno, že hlavním cílem KaU není pouhé vykazování vývoje na mezinárodní úrovni, ale trvale udržitelné obhospodařování lesů. V tomto ohledu je tato aktivita trvale svázána s Národním lesnickým programem a bylo doporučováno, aby se jednoduchá tabulka s dnes již dostupnými údaji o jednotlivých ukazatelích stala pravidelnou součástí tzv. Zelené zprávy.

Sledování CaI je záležitostí dynamickou a nelze předpokládat, že všechny státy budou ihned schopny naplnit patřičnými čísly všechny ukazatele. Kritéria a ukazatele by měla být podrobena na národní úrovni kritice, s cílem získat argumenty pro vysvětlení, proč některé údaje nejsou pro LH ČR prioritní, následně je sledovat pouze na národní úrovni.

S ohledem na mezinárodní charakter celé záležitosti bylo připomenuto, že celostátním garantem za předávání údajů je ČSÚ. Je tedy nutné poskytovat údaje mimo republiku pouze v souladu s ČSÚ.

Hovořilo se i o nutnosti souladu definic (ani v zahraničí nejsou jednotné) a o skutečnosti, že pro přípravu metodiky bude nutný „terminologický slovník“. Otázka zacházení s termíny byla právě čs. zástupci při technických jednáních připomínkována. Je vhodné využít definice z mezinárodního seznamu definic (FAO, IUFRO).

Bylo doporučeno nepožívat dodatkové národní ukazatele a dále přidělit gesci za jednotlivé ukazatele přímo konkrétním institucím, jejichž vedoucí pracovníci jmenují příslušné gestory. Ti posoudí jak je možné v rámci dosavadních vědomostí a zvyklostí daný ukazatel naplnit a navrhnou metodiku, která bude následně pracovní skupinou specialistů event. přizvaných odborníků připomínkována a schválena. Jednotliví experti pro kvantitativní ukazatele byli jmenováni, následující organizační změny v úseku LH však další postup opět zbrzdily. Bude nutné činnost skupiny obnovit a jmenovat zbývající konkrétní guaranty.

Rozdělení gescí za jednotlivé ukazatele

KVANTITATIVNÍ UKAZATELE

- 1.1. Výměra lesů – ÚHÚL;
- 1.2. Zásoba dřeva – ÚHÚL;
- 1.3. Věková struktura nebo zastoupení tloušťkových tříd – ÚHÚL;
- 1.4. Zásoba uhlíku – ÚHÚL ve spolupráci s MŽP (ev. ÚEK Brno - Marek);

- 2.1. Depozice látek znečišťujících ovzduší – VÚLHM;
- 2.2. Půdní podmínky – VÚLHM;
- 2.3. Defoliace/ztráta listové plochy – VÚLHM;
- 2.4. Poškození lesů – VÚLHM;

- 3.1. Přírůsty a těžba – ČSÚ ve spolupráci s ÚHÚL;
- 3.2. Surové dříví – ČSÚ;
- 3.3. Nedřevní zboží – ČSÚ ve spolupráci s LF ČZU;
- 3.4. Služby - ČSÚ ve spolupráci s Lesy ČR, s.p. a LF ČZU;
- 3.5. Lesy zahrnuté do lesního hospodářského plánování – ÚHÚL;

- 4.1. Druhovú skladby lesů – ÚHÚL;
- 4.2. Obnova lesa – ČSÚ ve spolupráci s ÚHÚL;
- 4.3. Přirozenost – ÚHÚL;
- 4.4. Introdukované dřeviny – ÚHÚL;
- 4.5. Mrtvé dřevo – ÚHÚL;
- 4.6. Genové zdroje – VÚLHM a ÚHÚL;
- 4.7. Rozložení lesů v krajině – ÚHÚL;
- 4.8. Ohrožené lesní druhy – MŽP (AOPK);
- 4.9. Chráněné lesy – MŽP (AOPK);

- 5.1. Ochranné lesy – půda, voda a jiné funkce ekosystému – ÚHÚL;
- 5.2. Ochranné lesy – infrastruktura a obhospodařované přírodní zdroje – ÚHÚL;

- 6.1. Lesní majetky – ÚHÚL;
- 6.2. Podíl lesnictví na HDP – ČSÚ;
- 6.3. Čistý výnos – ČSÚ ve spolupráci s odborem 5030 MZe;
- 6.4. Výdaje za služby – odbor 5030 MZe;
- 6.5. Pracovní síly v lesním sektoru – ČSÚ ve spolupráci s odborem 5030 MZe;
- 6.6. Bezpečnost práce a zdraví – ČSÚ;
- 6.7. Spotřeba dřeva – ČSÚ ve spolupráci s odborem 5030 MZe;
- 6.8. Obchod se dřevem - ČSÚ ve spolupráci s odborem 5030 MZe;
- 6.9. Energie ze dřeva – MPO ve spolupráci s ČSÚ;
- 6.10. Plocha lesů přístupných pro rekreační využití na 1 obyvatele, podíl celkové lesní plochy tis.ha/obyvatele – ÚHÚL;
- 6.11. Kulturní a duchovní hodnoty, počet vyhlášených lokalit – Ministerstvo kultury ve spolupráci s ÚHÚL (možná i AOPK).

Kvalitativní ukazatelé

Bylo rozhodnuto, že gesci převezme ÚLH MZe, konkrétní osoby nebyly po organizačních změnách ustanoveny.

Pro zpracování jednotlivých ukazatelů bude používána následující tabulka.

Popis ukazatele

Označení ukazatele				
Název ukazatele a jeho popis v originále (angl.),				
Originál metodiky pokud je k dispozici (angl.)				
Název ukazatele v češtině				
Metodika naplňování ukazatele v ČR				
Zdroj informací				
Měrná jednotka				
Periodicita vykazování				
Nejbližší termín první možné prezentace za ČR				
Garantující organizace a její adresa				
Jméno pověřeného pracovníka garantující organizace (telefon, e-mail)	Tel.		E-mail	
Platnost metodiky, odkaz na změnu metodiky v minulosti				
Poznámka				

Autoři:

Ing. Tomáš Krejzar, Ph.D., Ing. Kateřina Trejbalová, Ing. Karel Vančura, CSc.

Ministerstvo zemědělství ČR

Těšnov 17

117 05 Praha 1

krejzar@mze.cz; trejbalova@mze.cz; vancura@mze.cz

IMPLEMENTACE LESNICKÉ LEGISLATIVY ES

Lukáš Matuška

Kateřina Trejbalová

Stručně k pojmu implementace, prameny práva ES

Obecně lze pojmem implementace rozumět zavedení práva ES do českého právního řádu. Je možné rozlišovat mezi implementací přímou a nepřímou. K přímé implementaci dochází v případě nařízení, jak bude dále rozvedeno. Nepřímou, tzn. prostřednictvím právní úpravy a výkonu státní správy členských států, jsou implementovány směrnice. Obecnějším termínem pro činnost zaměřenou na dosažení slučitelnosti českých právních předpisů s právem ES je pojem sblížování neboli aproximace, jelikož zahrnuje veškeré procesní postupy jak shody obou právních úprav dosáhnout. Je snad vhodné zmínit, že implementace předpisů ES nebyla jen záležitostí předvstupní, ale půjde o činnost soustavnou i po přistoupení k EU, s tím rozdílem, že nápor předpisů vyžadujících implementaci bude menší, než když bylo třeba během několika let přijmout za své právo ES, které vznikalo několik desetiletí. Implementace v užším smyslu (tedy nepřímá) se tak týká pouze směrnic, které vyžadují provedení vnitrostátním předpisem, nařízením a rozhodnutí se netýká.

Lesní hospodářství je upraveno prakticky výhradně v právu sekundárním ES, tj. nařízením, směrnicemi a rozhodnutími.

Nařízení ES je právní předpis obecně závazný a přímo aplikovatelný, nevyžadující převedení do národních právních řádů, i když může vyžadovat jeho přizpůsobení tak, aby přechod na režim stanovený nařízením byl bezproblémový. Státy ale nemohou přijmout opatření, jež by ho měla transformovat do vnitrostátního právního řádu.

Směrnice je závazná pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, volba formy a způsobu jeho dosažení je na členském státu. Jde o záležitosti již obecně známé, které není třeba rozvádět, za zmínku stojí však otázka přímého účinku směrnic. Pokud totiž směrnice obsahují jasně a bezpodmínečně formulovanou povinnost, jsou v členských státech aplikovatelné již ode dne, kdy vstoupí v účinnost bez ohledu na to, zda členský stát směrnicí včas provedl. Ustanovení směrnice je bezpodmínečné, pokud není k dosažení jeho účinku nezbytné, aby členský stát přijal nějaké další právní akty či opatření. Typicky jde o směrnice resp. ustanovení, které stanovují různé druhy maximálních hodnot, nebo ustanovení obsahující zákazy a za třetí, ty které ukládají určitou, žádným dalším aktem nepodmíněnou povinnost jednat. Zdaleka ne všechny směrnice tedy mohou mít přímý účinek. Podle výkladu Soudního dvora ES, pokud nedojde k začlenění takového ustanovení do vnitrostátního práva, je třeba jej aplikovat, jakoby do něj bylo vtěleno. To platí i pro případ, kdy stát neimplementuje takové ustanovení včas nebo správně. To znamená v konečném důsledku, že jednotlivec může uplatnit takové ustanovení proti státu a soudy je musí aplikovat.

Rozhodnutí je svou podstatou odlišné od předchozích dvou pramenů práva, neboť je prostředkem, který se používá k přijímání individuálních správních aktů. Je přímo závazné pro toho, komu je výslovně určeno. Všechny tyto tři formy právních pramenů se vyskytují také v lesnické legislativě.

Lesnická legislativa ES a její implementace

Lesnickou legislativu ES tvoří v současné době asi 9 (záleží na pojetí) okruhů neboli klíčových oblastí lesnické legislativy. Jsou to:

1. Lesnická opatření v zemědělství, zpracování a prodej lesních produktů, strukturální opatření v LH
2. Lesnická statistika
3. Ochrana lesů Společenství před lesními požáry
4. Ochrana lesů Společenství před znečištěním ovzduší
5. Lesní reprodukční materiál
6. Klasifikace surového dříví
7. Stálý lesnický výbor
8. Výbory s lesnickou a dřevařskou tematikou
9. Lesnická politika EU

O některých z těchto oblastí lesnické legislativy ES, a to o podpoře hospodaření v lesích, lesnické statistice, reprodukčním materiálu lesních dřevin, který je z hlediska uložených povinností nejdůležitější a nejkonkrétnější z klíčových oblastí lesnické legislativy EU, a surovém dříví budou pojednávat další příspěvky, takže není účelné jejich obsah v tomto bloku rozebírat.

Co se týká oblasti ochrany lesů Společenství před požáry, právní úpravu na tomto úseku představovalo nařízení Rady č. 2158/92/ES o ochraně lesů Společenství před požáry, které však pozbylo účinnosti dne 31. 12. 2002. Vzhledem ke geografické poloze by však celé území ČR s největší pravděpodobností nebylo zařazeno do kategorie vysokého rizika ani do středního rizika požárů podle tohoto nařízení, ale pouze do kategorie ostatních oblastí s nízkým stupněm rizika, z čehož nevyplývají pro takový stát žádné zásadní povinnosti ani výhody finanční pomoci.

V oblasti ochrany lesů proti znečištění ovzduší platí několik nařízení na ochranu lesů před znečištěním imisemi. Požadavky nařízení jsou v podstatě realizovány účastí ČR na programu ICP Forests, který probíhá za účasti Evropské komise a je zajišťován útvarem ekologie lesa VÚLHM Jíloviště – Strnady, který monitoruje zdravotní stav lesů na zkusmých plochách a posílá údaje do evropské centrály. Nařízení předpokládají jinou metodiku zařazování lesů do jednotlivých pásem ohrožení imisemi, než je metodika prováděná na základě úpravy lesního zákona.

Další oblast se týká Stálého lesnického výboru, který byl založen rozhodnutím Rady č. 89/367/EHS. Cílem bylo zajistit bližší spolupráci mezi zeměmi a Komisí, především vzájemným informováním o situaci v lesnictví a politice v této oblasti. Stálý výbor slouží také jako konzultační orgán pro Komisi ohledně jakýchkoli otázek týkajících se lesního hospodářství. Zřizovací rozhodnutí je formulováno dosti stručně a podobně vymezuje také působnost výboru. Rada může však výboru svěřit další úkoly v souvislosti s opatřeními Společenství týkajícími se odvětví lesního hospodářství.

V rámci EU byly zřízeny také další výbory s lesnickou a dřevařskou tematikou. Jako první byl ustanoven Stálý výbor pro osivo a sadbu v zemědělství, zahradnictví a lesnictví, který byl zřízen rozhodnutím Komise č. 399 z roku 1966. Výbor plní úkoly, které mu svěřují směrnice o uvádění osiva a sadby na trh, v případech a za podmínek v nich uvedených. Může dále posuzovat veškeré další otázky z oblasti působnosti těchto směrnic, které mu přednese jeho předseda, kterým je zástupce Komise, buď z vlastního podnětu, nebo na žádost zástupce některého členského státu.

Rozhodnutím Komise 83/247/EHS byl zřízen Poradní výbor pro politiku Společenství v oblasti lesnictví a průmyslových odvětvích na lesnictví založených. Toto rozhodnutí bylo změněno rozhodnutím č. 97/837/ES. Výbor podává Komisi doporučení buď na její žádost, nebo z vlastního podnětu v průmyslových aspektech politiky Společenství v oblasti lesního hospodářství a také v otázkách trhu a ostatních hospodářských otázkách týkajících se dřevařských výrobků ve Společenství nebo poptávky po dřevě.

Oblast lesnické politiky EU je předmětem nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2429/2000 o opatřeních na podporu ochrany tropických lesů a jiných lesů rozvojových zemí a udržitelného hospodaření v nich.

Pokud jde o vlastní implementaci lesnické legislativy (tedy směrnic) na úseku lesního hospodářství, došlo k transpozici dvou směrnic ES do českého právního řádu, jedné formou zákona, druhé formou vyhlášky. Jedná se o směrnici Rady č. 1999/105/ES provedenou u nás zákonem č. 149/2003 Sb., o reprodukčním materiálu lesních dřevin, na jehož základě byla vydána vyhláška č. 29/2004 Sb. a vyhláška č. 139/2004 Sb., a o směrnici č. 68/89/EHS, která byla provedena v českém právním řádu vyhláškou č. 391/2003 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o označování, měření a klasifikaci dříví. V této souvislosti je vhodné zdůvodnit, proč byla zvolena v jednom případě pro transpozici forma zákona a v druhém případě forma vyhlášky. V případě směrnice o reprodukčním materiálu lesních dřevin se jedná o stanovení povinností určených subjektům, povinnosti lze pak stanovit podle Ústavy ČR pouze zákonem. Druhým důvodem je to, že stávající úprava této problematiky byla upravena v lesním zákoně, takže tato ustanovení mohla být změněna opět jen zákonem, v neposlední řadě jde o okruh povinností a pravidel celkem rozsáhlý, takže i proto se zákonná úprava jeví jako vhodná. V případě směrnice č. 68/89/EHS, týkající se klasifikace a označování dřeva jde o normy spíše technického charakteru, které jsou tradičně upravovány v našem právním řádu pomocí vyhlášek, neboť technické normy se častěji mění a změna vyhlášky je v tom případě nejjednodušší. Navíc tato směrnice nestanoví žádnou obecnou povinnost, měření a třídění dříví v ní upravené je povinné jen u dříví, které bude uváděno na trh ES s označením "tříděné podle EHS". Dříví, které nebude tímto způsobem označeno, nepodléhá režimu této směrnice, tj. ani režimu vyhlášky č. 391/2003 Sb.

Informační zdroje evropské legislativy

Na stránkách EU <http://www.europa.eu.int> již je české znění právních předpisů k dispozici, a to na dvou místech. Za prvé stále ještě pod ikonou „preparing enlargement“, která obsahuje právní předpisy v jazycích nově přistoupivších států členěné podle oblastí, které upravují. Nově jsou také k dispozici na stránkách EUR-LEX, kde lze vyhledávat předpisy podle jejich číselného označení nebo podle hesla. Cesta z hlavní stránky <http://www.europa.eu.int> sem vede přes ikonu „dokumenty“. Třetí možností je cesta z hlavní stránky přes ikonu „aktivity“ - „zemědělství“ - „platná legislativa“. Na této adrese však je znění v anglickém jazyce, nikoli v češtině. Zde stejně jako pod výše zmíněnou ikonou „preparing enlargement“ nejsou uvedeny všechny předpisy týkající se lesnictví, takže je výhodnější postupovat přes portál EUR-LEX.

Autentické, tedy právně závazné znění právních předpisů Evropské unie je pouze znění zveřejněné v tištěné podobě v Úředním věstníku Evropské unie (neboli Official Journal). Úřední věstník EU (v tištěné podobě) zatím neexistuje v českém znění, i když původním záměrem bylo od 1.1. 2003 Úřední věstník evropské legislativy, tedy českou verzi Úředního věstníku EU vydávat v ČR. K tomu by mělo dojít v nejbližší době, ale je otázkou, zda lze zveřejňovat obecně závazné předpisy bez příslušné změny zákona o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv. Je tudíž možné, že proces ještě bude určitou dobu trvat, i když je dle informace odboru kompatibility Úřadu vlády ČR záměrem Evropské komise do listopadu i veškeré *acquis* platné již v předstupném období mít přeloženo v jazycích přistoupivších států.

Autoři:

Mgr. Lukáš Matuška Ing. Kateřina Trejbalová
Ministerstvo zemědělství ČR
Těšnov 17, 117 05 Praha 1
tel.: 221 812 087, 221 812 364;
e-mail: matuska@mze.cz; trejbalova@mze.cz

ZA VEDENÍ POŽADAVKŮ EU V OBLASTI SUROVÉHO DŘÍVÍ

Jana Beránková
Vlasta Vančurová

Technická normalizace týkající se surového dříví je jedním z důležitých nástrojů významně ovlivňující obchod se surovým dřívím a výrobky ze dřeva na evropském trhu, především z hlediska omezení technických překážek mezinárodního obchodu. Tato skutečnost nabyla na významu se vstupem České republiky do EU, kdy se pro naše producenty i exportéry otevřel volný přístup na společný trh EU, na němž je třeba respektovat existující pravidla a předpisy.

V České republice jsou pokryty požadavky evropských předpisů pro surové dříví vyhláškou č. 391/2003 Sb., a přijatými evropskými normami, které byly postupně zavedeny po vstupu ČR do CEN (Evropský výbor pro normalizaci) v dubnu 1997. V soustavě českých technických norem v oblasti surového dříví jsou zavedeny všechny doposud schválené evropské normy:

ČSN EN 1310:1999 (48 0206)	Kulatina a řezivo – Metody měření vad (<i>Round and sawn timber – Method of measurment of features</i>)
ČSN EN 1311:1999 (48 0207)	Kulatina a řezivo – Metody měření biologického poškození (<i>Round and sawn timber – Method of measurment of biological degrade</i>)
ČSN EN 1315-1:1999 (48 0053)	Třídění podle rozměrů – část 1: Listnatá kulatina (<i>Dimensional classification – Part 1: Hardwood round timber</i>)
ČSN EN 1315-2:1999 (48 0053)	Třídění podle rozměrů – část 2: Jehličnatá kulatina (<i>Dimensional classification – Part 2: Softwood round timber</i>)
ČSN EN 1316-1 až 3:1999 (48 0065)	Listnatá kulatina - Třídění podle jakosti – část 1: Dub a buk, část 2: Topol, část 3: Jasan a javory (<i>Hardwood round timber – Qualitative classification – Part 1: Oak and beech, Part 2: Poplar, Part 3: Ash and maples</i>)
ČSN ENV 1927-1 až 3: 1999 (48 0064)	Jehličnatá kulatina – Třídění podle jakosti – část 1: Smrky a jedle, část 2: Boro-vice, část 3: Modříný a douglasky (<i>Qualitative classification of softwood round timber – Part 1: Spruces and firs, Part 2: Pines, Part 3: Larches and douglas firs</i>)
ČSN EN 844:1997,1998 (49 0016)	Kulatina a řezivo – Terminologie (<i>Round and sawn timber - Terminologie</i>) část 2: Obecné termíny pro kulatinu (<i>Part 2: General terms relating to round timber</i>), část 5: Termíny pro rozměry kulatiny (<i>Part 5: Terms relating to dimensions of round timber</i>) část 8: Termíny pro znaky kulatiny (<i>Part 8: Terms relating to features of round timber</i>)
ČSN EN 13556:2004 (48 0010)	Článek I. Kulatina a řezivo – Obchodní názvy dřeva používaného v Evropě (<i>Round and sawn timber- nomenclature of timber used in Europe</i>) Článek II. Poznámka: norma je v současné době ve schvalovacím řízení Českého normalizačního institutu a bude předána k vyhlášení, publikaci a distribuci v průběhu 1. pololetí 2004.

Jedinou oblastí, pro kterou dosud nebyly v CEN normy přijaty, zůstává měření surového dříví. V roce 2003 byly pracovní skupinou technické komise CEN/TC 175 Kulatina a řezivo porovnány metody měření dříví v jednotlivých evropských zemích. Bylo konstatováno, že v Evropě se používá celá řada různých způsobů měření vycházejících z místních podmínek LH. Různé metody měření dávají různé výsledky a jsou proto vzájemně nekompatibilní. Se zaváděním nových těžebních technologií se objevil přechod od manuálních způsobů měření k metodám automatizovaným, prováděným buď přímo při těžbě nebo na zpracovatelských závodech. To jsou hlavní důvody, proč je těžké připravit od počátku devadesátých let minulého století návrh jednotné evropské normy. Poslední verze návrhu normy prEN 1309-2:2003 Kulatina a řezivo – Metody měření a stanovení objemu kulatiny je v současné době připravena k připomínkovému řízení v rámci CEN. Tento návrh obsahuje přílohu A a B. Příloha A je pouze informativní a jsou zde citovány národní nebo regionální předpisy jednotlivých států, které jsou jimi používány pro měření dříví a stanovení objemu. Příloha B - normativní, specifikuje měření a stanovení objemu v případě, kdy neexistují národní nebo regionální pravidla. Přijetí normy v takovéto podobě nepředstavuje pro naše lesní hospodářství vážný problém, protože bude zachována možnost měření podle národních pravidel. Tím byla odstraněna nejzávažnější nesrovnalost při zaokrouhlování naměřených rozměrů. Přijetí této normy povede ke zrušení směrnice Rady č. 68/89/EHS o sblížení právních předpisů členských států týkajících se třídění surového dříví ze dne 23. ledna 1968, která nevystihuje všechny současné požadavky na měření surového dříví a stanovení objemu zakotvené nejen v lesnické praxi ČR.

Směrnice Rady č. 68/89/EHS vymezuje pojem surového dříví ve smyslu předmětu obchodní činnosti a tvoří základní rámeček pro sjednocení předpisů členských států ES pro klasifikaci a měření surového dříví, které se při obchodování označuje „klasifikováno podle EHS“. Cílem směrnice bylo ovlivnit fungování společného trhu, umožnit sestavení srovnatelných statistických údajů o produkci, obchodu, spotřebě a cenách surového dříví vyrobeného a označeného podle požadavků zakotvených v příloze směrnice. Na významu nabyla rozhodnutím o vytvoření jednotného trhu od 1. 1. 1993.

V souvislosti se vstupem České republiky do EU a tím volným přístupem na jednotný trh, byla v českém právním řádu, ve smyslu Usnesení vlády ČR č. 232 ze dne 6. března 2002 a Harmonogramu legislativních kroků k zajištění uplatňování technických předpisů Evropských společenství v České republice po 1. lednu 2003, směrnice Rady č. 68/89/EHS transponována do vyhlášky č. 391 Sb. ze dne 30. října 2003, kterou se stanoví podrobnosti o označování, měření a klasifikaci dříví. Směrnice byla transponována proto, aby byla k dispozici každému, kdo ji po vstupu ČR do EU bude využívat a aby tak bylo zaručeno, že třídění dříví označeného podle EHS se bude provádět předepsaným a jednotným způsobem v rámci jednotného ekonomického prostoru. U dříví, které nebude přímo označeno jako „klasifikováno podle EHS“, se postupuje jako doposud, tzn. technické parametry surového dříví jsou považovány za oblast určenou vždy dohodou mezi převádějícím a nabyvatelem.

Evropské normy jsou předpisem doporučeným k využití obdobně jako České technické normy (např. ČSN 48 0050:1990, ČSN 48 0055:1983 a ČSN 48 0056:1983, které stanovují požadavky na měření, výrobu a dodávání sortimentů surového dříví). Přesto, že normy nejsou závazné, jsou lesnickou praxí využívány a jako takové, jsou uvedeny i v publikaci „Doporučená pravidla pro měření a třídění dříví“, kterou v roce 2002 zpracovala komise složená ze zástupců Společenstva dřevozpracujících podniků ČR, Svazu zaměstnavatelů dřevozpracujícího průmyslu, České asociace podnikatelů v LH, státního podniku Lesy České republiky a Hradecké lesní a dřevařské společnosti, a. s. Podle účelu použití se výroba surového dříví (sortimentů) neoznačeného „klasifikováno podle EHS“ řídí na základě individuálních ujednání ustanoveními norem (viz § 3, odstavce (4) vyhlášky č. 391/2003 Sb.) a požadavky odběratelů.

Platné evropské normy (EN) z oblasti surového dříví vykazují v některých ustanoveních odklon od uveденé směrnice EHS a v některých požadavcích se odlišují i od mezinárodně schválené normy ISO 4480:1983 Jehličnatá pilařská kulatina – Měření rozměrů a stanovení objemu, jejíž požadavky jsou zakotveny v ustanoveních ČSN 48 0050:1990 Surové dříví – Základní a společná ustanovení (s účinností od 1. 4. 1992). Na druhé straně zůstávají v evropských normách i nadále některá ustanovení směrnice EHS a zavádějí se další požadavky, které jsou v našich předpisech nové. České technické normy z oblasti surového dříví jsou založeny na hospodárném využití obnovitelné suroviny a zajišťují optimální zaměnitelnost jednotlivých sortimentů surového dříví. V současné době nelze ČSN z oblasti surového dříví beze zbytku zaměnit za stávající evropské normy (EN) a proto je nutno dále aktivně spolupracovat při tvorbě předpisů a jejich revizích, vycházet z pracovních programů CEN a schválených rezolucí a výhledově dosáhnout shody regionálních evropských norem (EN) s normami mezinárodními (ISO) i za předpokladu, že obchodování se dřívím je v ČR při jeho současném přebytku realizováno pouze na evropském trhu.

V časovém horizontu nejbližších let, tzn. po vydání EN 1309-2 a předpokládaným nahrazením za směrnici 68/89/EHS bude v České republice z hlediska praktického použití vhodné přepracovat technické předpisy v oblasti surového dříví k celkovému zjednodušení. Spolupráci jednotlivých subjektů lesního hospodářství postupovat ve smyslu platné legislativy, zejména pak podle zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů v platném znění (předpokládá se jeho rozdělení na 2 zákony). Prostřednictvím Českého normalizačního institutu (ČSNI), který je národní normalizační organizací, vycházejí ze záměrů CEN/TC 175 Kulatina a řezivo a ISO/TC 218 Dřevo. Jaké budou předpisy v oblasti surového dříví závisí zejména od přístupu uživatelů, bez jejichž účasti je jejich tvorba, změny a rušení neúčelné. Aktivní účast při tvorbě vybraných předpisů pro LH v rámci CEN (popř. ISO) a souběžné zavádění technických předpisů ČR s vydávanými předpisy ES (tj. obecně závazných a předpisů doporučených) jsou nezbytné.

Pro oblast surového dříví je důležitá také skutečnost, že v dubnu 2000 byla při českém normalizačním institutu ustavena Technická normalizační komise č. 135 s názvem Dřevo a výrobky na bázi dřeva pro oblast lesnictví a dřevozpracujícího průmyslu, jako pracovní orgán s celostátní působností pro komplexní řešení otázek technické normalizace v daném rozsahu působnosti. TNK č. 135 není právním subjektem a je založena na dobrovolné účasti jmenovaných odborníků. Její ustanovení představuje pro lesnictví možnost uplatnění a prosazování požadavků včetně účasti na dosažení konsensu při řešení úkolů na národní úrovni technické normalizace spolu se zajištěním odborné spolupráce v rámci Evropského výboru pro normy a Mezinárodní normalizační organizace. Česká republika je členem těchto organizací a jejich pracovních skupin prostřednictvím ČSNI.

Užitečné adresy, kde najít platné předpisy:

http://europa.eu.int/pol/justice/index_cs.htm

<http://ccvista.taix.be/download.asp>

www.csni.cz informace k Seznamu českých technických norem vydávaným ČSNI
k 1. lednu běžného roku.

Seznam platných českých technických norem doporučených pro používání v lesnictví je možné najít v databázi útvaru lesnické politiky VÚLHM Jíloviště – Strnady na adrese:

www.vulhm.cz dále je zde k dispozici seznam překladů předpisů ES.

Prodejna norem ČSNI: Biskupský dvůr 5, 110 02 Praha 1, tel.: 221 802 120

Zásilkový prodej norem: Hornoměřolská 40, 102 04 Praha 10, tel 271 961 770

Autoři:

Ing. Jana Beránková, Ing. Vlasta Vančurová

VÚLHM Jíloviště-Strnady

berankova@vulhm.cz; vancurova@mze.cz

BUDEME V ROZŠÍŘENÉ EVROPĚ OBCHODOVAT S REPRODUKČNÍM MATERIÁLEM LESNÍCH DŘEVIN?

Pavel Kotrla
Jaroslav Musil

Naším vstupem do Evropské unie se otevírá také možnost obchodovat s reprodukčním materiálem lesních dřevin. Co tato skutečnost obnáší?

Základním požadavkem pro vytvoření podmínek pro obchod s reprodukčním materiálem lesních dřevin bylo sjednocení pravidel pro obchod, tedy nastavení jednotného používání pojmů, sjednocení požadavků na kvalitu reprodukčního materiálu a zabezpečení funkčního kontrolního mechanismu garantující identitu deklarovaného reprodukčního materiálu uváděného na trh. Zřetelná změna oproti našim dosavadním zvyklostem je v tom, že se odděluje oblast uvádění do oběhu reprodukčního materiálu (tedy obchodování) a oblast jeho použití.

V současnosti jsou používány 2 systémy obchodu s reprodukčním materiálem lesních dřevin:

- Schéma OECD pro lesní reprodukční materiál.
- Systém Evropské unie na základě směrnice Rady č. 1999/105/ES
-

1. Schéma OECD pro lesní reprodukční materiál

Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) v současné době sdružuje 29 nejvyspělejších států světa. **Česká republika se stala členskou zemí OECD v roce 1995.**

Schéma OECD pro lesní reprodukční materiál je jedním ze dvou systémů, používaných pro obchod s lesním reprodukčním materiálem. Již ve vyhlášce MZe č. 82/1996 Sb. byla zmíněna terminologie dle pravidel OECD, ovšem bez dalších vazeb na stávající legislativu.

Cílem schématu OECD pro certifikaci lesního reprodukčního materiálu pohybujícího se v mezinárodním obchodu je stimulovat produkci a využívání semen, částí rostlin a rostlin, které byly sebrány či shromážděny, přepravovány, zpracovány, pěstovány a distribuovány takovým způsobem, aby bylo zajištěno, že vskutku odpovídají svým názvům.

Systém pokrývá všechna semena, části rostlin a rostliny, které byly sebrány, přepravovány a zpracovány, pěstovány, vzorkovány, označeny a zapečetěny v souladu s předpisy tohoto systému. **Uvedené předpisy představují minimální požadavky. Systém je zaváděn a uplatňován v účastnících se zemích zmocněným úřadem.**

Vláda každého státu, účastnícího se ve schématu OECD pro lesní reprodukční materiál určí - zmocní úřad pro zavedení schématu v příslušném státě. Všechny kategorie reprodukčního materiálu musí být kontrolovány zmocněným úřadem, přinejmenším náhodnou kontrolou během sbírání, zpracování, skladování, pěstování, označování a balení/pečetění.

Minimální požadavky na certifikaci lesního reprodukčního materiálu dle schématu OECD jsou:

- Před produkcí nebo před sběrem jakéhokoli reprodukčního materiálu musí být zmocněný úřad informován, aby mohl provést kontrolu.
- Reprodukční materiál může být sbírán pouze ze schváleného základního materiálu.
- Lesní reprodukční materiál musí být sbírán činiteli či institucemi registrovanými zmocněným úřadem, podobně i odebrání, čištění, balení a skladování semen musí být prováděno institucemi registrovanými u zmocněného úřadu.

- Vysévání semen, přesazování semenáčků, sbírání částí rostlin a všechny ostatní operace vegetativního rozmnožování musí být prováděny ve školkách nebo v množících institucích registrovaných zmocněným úřadem.
- O sběru, zpracování, pěstování a o skladování všech reprodukčních materiálů musí být vedeny a archivovány dostatečně podrobné záznamy, které musí být poskytovány pro potřeby inspekci.
- Pokud je lesní reprodukční materiál označen nálepkou a zapečetěn v rámci jedné z kategorií definovaných v těchto předpisech, rozumí se (předpokládá se), že byly uskutečněny všechny kontroly ve striktním souladu s těmito pravidly.

Zatímco např. Maďarsko se ke schématu OECD přihlásilo již počátkem 90. let, Slovensko v době nedávné, Česká republika se k lesnickému schématu OECD pro lesní reprodukční materiál prozatím nepřihlásila (poslední jednání na MZe v září 2003). Jedním ze zásadních důvodů byl nedořešený kontrolní systém pro reprodukční materiál.

2. Systém Evropské unie na základě směrnice Rady č. 1999/105/ES

Základním dokumentem pro legislativu týkající se reprodukčního materiálu lesních dřevin v rámci EU je směrnice Rady č. 1999/105/ES o obchodu s reprodukčním materiálem lesních dřevin, která byla publikovaná v Úředním věstníku Společenství dne 15.1.2000. Tato směrnice představuje významnou změnu dosavadního evropského práva v oblasti reprodukčního materiálu lesních dřevin. Jedním z cílů směrnice bylo spojení dosavadní roztržité úpravy, představované směrnicemi č. 66/404/EHS a č. 71/161/EHS, do jedné normy. Mezi další cíle směrnice č. 1999/105/ES lze zařadit přizpůsobení se nově vznikajícím problémům, jejichž řešení se v rámci dosavadních předpisů jevílo jako nemožné nebo nepraktické (např. úprava nakládání s geneticky modifikovanými organismy), rozšíření seznamu druhů, podléhajících ustanovením směrnice, upřesnění postupů při uznávání zdrojů reprodukčního materiálu, podrobnější definice stávajících a zavedení nových pojmů, sjednocení používané kategorizace reprodukčního materiálu s kategorizací OECD a upřesnění podmínek pro uznání zdrojů jednotlivých kategorií reprodukčního materiálu.

Požadavky na zapracování této směrnice do národních legislativ byly následující:

- pro členské země EU – k 1.1.2003
- pro kandidátské země – do data vstupu do EU

Dá se tedy konstatovat, že novou právní úpravu nakládání s reprodukčním materiálem lesních dřevin, která vychází ze směrnice Rady č. 1999/105/ES, mají v současnosti všechny členské země Evropské unie. Naplňuje se tak základní požadavek, že uvedenou směrnicí musí uplatnit každý členský stát EU a její podmínky se vztahují se na veškerý reprodukční materiál lesních dřevin uváděný do oběhu. Dá se konstatovat, že požadavky směrnice Rady č. 1999/105/ES jsou velmi podobné s požadavky schématu OECD pro lesní reprodukční materiál.

Naplněním směrnice Rady č. 1999/105/ES bylo v podmínkách ČR přijetí zákona č. 149/2003 Sb. a vyhlášky Mze č. 29/2004 Sb.

Základní zásady lze shrnout do následujících bodů:

- Zákon upravuje pouze oblast obchodování s reprodukčním materiálem lesních dřevin.
- Zavádí terminologii používanou ve směrnici 1999/105/ES.
- Zákon se povinně týká 45 druhů dřevin a rodu *Populus* (viz příloha č. 1 zákona).
- Uvádění reprodukčního materiálu do oběhu je nadále licencovanou činností.
- Reprodukční materiál může být uváděn do oběhu pouze v případě, že pochází z úředně uznaných zdrojů.
- Původ je prokazován tzv. potvrzením o původu vystavovaným orgánem veřejné správy. Reprodukční materiál lze uvádět do oběhu pouze v případě, že je vybaven předepsanou průvodní dokumentací.
- Dovoz podléhá souhlasu ministerstva zemědělství, toto nebude vyžadováno pro materiál vyprodukovaný v členských státech EU.

- V případě vzniku neočekávaného nedostatku reprodukčního materiálu může ministerstvo zemědělství umožnit použití materiálu, který nemá vlastnosti požadované tímto zákonem.
- Zákon specifikuje kompetence jednotlivých orgánů veřejné správy.
- Zákon zavádí povinnost dodavatelům poskytovat „pověřené osobě“ údaje o reprodukčním materiálu, který mají jednotliví dodavatelé v držení nebo který uvádí do oběhu.
- Zákon vytváří podmínky pro vybudování plošného kontrolního systému reprodukčního materiálu lesních dřevin.
- Zákon použitím přechodných ustanovení umožňuje postupný náběh s tím, že na plný režim zákona se přechází k datu 1. 1. 2006.

3. Možnosti obchodování s reprodukčním materiálem lesních dřevin

Na základě výše uvedeného přehledu můžeme konstatovat, že přijetím zákona 149/2003 Sb. jsou splněny základní legislativní podmínky pro uvádění do oběhu reprodukčního materiálu lesních dřevin v rámci EU. Významnou změnou je oddělení obchodování s reprodukčním materiálem od jeho použití.

Zkušenosti z minulých let (kdy ČR byla v pozici „třetí země“) byly takové, že možnosti obchodování především se zeměmi EU byly značně omezené. I když máme v této oblasti nedostatečné informace i zkušenosti, lze konstatovat, že členské země EU měly a mají v oblasti použití reprodukčního materiálu lesních dřevin přes obecné deklarace volného obchodu i v této oblasti nastaveny poměrně přísná omezení.

Jaké jsou tedy možnosti v obchodování a uplatnění reprodukčního materiálu lesních dřevin:

Dovoz – tedy použití reprodukčního v podmínkách ČR

Současný stav je upraven zákonem 289/1996 Sb. (o lesích) a novou prováděcí vyhláškou MZe 139/2004 Sb. Na základě těchto legislativních předpisů je použití lesního reprodukčního materiálu na území ČR (pro účely obnovy lesa a zalesňování) přísně omezeno na materiál původem z ČR s možnostmi jeho přenosu stanovených vyhláškou. Výjimkou je pouze douglaska tisolistá a jedle obrovská, kde se připouští použití reprodukčního materiálu i z vyjmenovaných oblastí Severní Ameriky. Uvedený režim samozřejmě nevylučuje možnost pěstování sadebního materiálu původem z ČR mimo území ČR s následným dovozem zpět.

Vývoz reprodukčního materiálu mimo území ČR

Nedá se předpokládat, že se nám otevře trh v ostatních členských zemích EU v masovějším měřítku, neboť jednotlivé členské země EU mají v této oblasti vytvořeny vlastní omezení.

Teprve postupné uplatňování zákona 149/2003 Sb. do praxe a komunikace především s okolními zeměmi ukáže, jak se tyto předpoklady budou naplňovat.

Literatura:

Matějček, J. – Jakubec, L.: Lesnicko-dřevařský sektor a Evropská unie. VÚLHM Jíloviště-Strnady 2003.

Směrnice Rady 1999/105/ES ze dne 22. prosince 1999 o obchodu s reprodukčním materiálem lesních dřevin

Zákon 149/2003 Sb. o obchodu s reprodukčním materiálem lesních dřevin

Zákon 289/1995 Sb. o lesích (v platném znění)

Vyhláška MZe č. 29/2004 Sb.

Vyhláška MZe č. 139/2004 Sb.

*Flora, M.: Směrnice Rady 1999/105/ES o obchodu s reprodukčním materiálem lesních dřevin, její srovnání s dosavadním *acquis communautaire* a harmonizace českého práva v dané oblasti (rukopis 2000)*

Autoři:

Ing. Pavel Kotrla, Ph.D.

VÚLHM Jíloviště-Strnady, Praha 5 - Zbraslav

Ing. Jaroslav Musil

VÚLHM VS Uherské Hradiště

E-mail: kotrlapav@seznam.cz; musil@vulhmuh.cz

„ZAMĚŘENO NA LESY“ JAK DÁL VE SLEDOVÁNÍ ZDRAVOTNÍHO STAVU LESŮ

Tomáš Krejzar
Bohumír Lomský
Karel Vančura

Úvod

V roce 2003 bylo přijato nové nařízení č. 2152/2003 Evropského parlamentu a Rady týkající se monitoringu lesů a environmentálních vztahů v rámci Společenství (*Forest Focus*), které nahradilo Nařízení rady (EEC) č. 3528/86, o ochraně lesů Společenství před znečištěním ovzduší, jehož platnost vypršela k 31.12.2002, a zároveň zahrnuje i problematiku lesních požárů dosud řešenou Nařízením rady (EEC) 2158/92, o ochraně lesů Společenství před požáry. Monitoring zdravotního stavu lesů v České republice dosud probíhal zejména v rámci mezinárodního kooperativního programu *ICP Forests* založeného na základě Úmluvy o dálkovém působení znečištění ovzduší (CLRTAP), jejímž je ČR signatářem. Schéma *Forest Focus* by se mělo stát základem hodnocení zdravotního stavu lesů v širším kontextu, to znamená nejen ve vztahu ke znečištění ovzduší, ale i s ohledem na veškeré abiotické či biotické faktory negativně ovlivňující zdravotní stav lesů. Schéma *Forest Focus* se zároveň zaměří na monitoring lesních požárů a na hodnocení jejich příčin a následků, ale také na založení a rozvoj sledování biodiversity, ukládání uhlíku, účinků klimatických změn na lesy, ochranných funkcí lesů a na monitoring půd.

Důležitým prostředkem realizace schématu *Forest Focus* budou národní programy implementace schématu, které členské země zpracují postupně na dvě dvouletá období (2003 - 2004 a 2005 - 2006). Poté co bude národní program schválen Komisí, stane se mimo jiné východiskem pro spolufinancování monitoringu na národní úrovni z rozpočtu Společenství. Komise bude o každém národním programu rozhodovat ve dvou fázích (tedy na každý rok programového období zvlášť). Každá z fází programu musí být plně technicky i finančně implementována nejpozději do tří let ode dne, kdy Komise oznámí rozhodnutí o schválení národního programu členskému státu.

Prováděcí nařízení

Podrobnosti týkající se sítě výzkumných ploch, přípravy studií, experimentů a demonstračních projektů, institucionálního zajištění monitoringu, pravidel poskytování finančních příspěvků, přípravy národních programů, manuálu schématu *Forest Focus* a správy dat stanoví zvláštní prováděcí nařízení, které se v současné době teprve projednává.

Návrh počítá se sítí 16 x 16 km (jako *ICP Forests*) s tím, že na všech plochách bude sledován stav korun stromů (olistění). Na vzorku maximálně 15 ploch v každé členské zemi bude prováděn intenzivní a průběžný monitoring. Chemické rozbor vzorků olistění a změny přírůstu by měl být zjišťovány na všech plochách intenzivního monitoringu. Měření depozic, meteorologických údajů, chemismu půdního roztoku, kvality okolního ovzduší a viditelného poškození ozónem a hodnocení přízemní vegetace je požadováno na nejméně 10 % ploch. Sledování dalších parametrů (hodnocení opadu, fenologie) bude prováděno volitelně na všech plochách intenzivního monitoringu.

Manuál by měl být založen v maximální míře na již existujících manuálech, tzn. jeho část vztahující se k monitoringu zdravotního stavu lesů by měla vycházet z metod vyvinutých v rámci programu *ICP Forests*.

Vztah schématu *Forest Focus* a programu *ICP Forests*

Program *ICP Forests* je systémem monitoringu zdravotního stavu lesů, který byl vybudován v rámci implementace Konvence o dálkovém působení znečištění ovzduší (CLRTAP). Signatáři této Konvence jsou samozřejmě i země EU a role EU je velmi významná zejména s ohledem na financování a organizaci práce celého programu. Vzhledem k tomu, že *Forest Focus* by měl být zaměřen širěji než *ICP Forests*, směřuje vývoj k novému přístupu ze strany EU: na prvním místě vytvořit vlastní komplexní systém monitoringu a kromě toho dodržovat i své závazky v rámci CLRTAP.

V praxi to mimo jiné znamená, že EU již vypovědělo smlouvu s FIMCI (*Forest Intensive Monitoring Coordinating Institute*), který dosud prováděl správu a hodnocení dat pro celý program *ICP Forests* (nejen pro země EU). Hodnocení a správa dat bude v budoucnu svěřena jednotlivým zemím. Také příspěvek EU do rozpočtu *ICP Forests* bude zřejmě výrazně omezen (nejméně na polovinu dřívější částky). Z finančních důvodů nebude vydávána technická zpráva Level I a Level II (pouze prezentace na webu). Představitelé *ICP Forests* nyní vyjednávají o tzv. memorandu o spolupráci mezi Evropskou komisí a *ICP Forests*, které by vzájemnou spolupráci ošetřilo. Memorandum ovšem rozpracovává možnosti propojení obou schémat velmi obecně a přisuzuje programu *ICP Forests* v rámci *Forest Focus* jen roli pozorovatele.

Přesto, že *Forest Focus* je deklarován jako mnohem širší než *ICP Forests*, nelze se ubránit dojmu, že překryv současných aktivit *ICP Forests* a *Forest Focus* je značný. Témata jako biodiverzita, sekvestrace uhlíku či stav půd byla do programu *ICP Forest* již včleněna formou pilotních projektů a pracuje se na vývoji příslušných manuálů. Metodika monitoringu byla po několikaletém úsilí sjednocena nejen pro země EU, ale celého evropského prostoru. Na činnosti expertních panelů se podílí prakticky všichni významní vědci ve svých oborech. Proto by bylo nanejvýš logické a žádoucí, aby nový model *Forest Focus* co nejvíce využil stávajících struktur *ICP Forests* a celý systém monitoringu byl v rámci celého evropského kontinentu zachován jako jednotný.

Financování opatření na národní úrovni

Hlavní výhodou nového schématu bude finanční spoluúčast Společenství na opatřeních prováděných na národní úrovni. Maximální finanční příspěvek Společenství na realizaci národních programů je v návrhu Nařízení pro jednotlivé aktivity stanoven následovně:

- na činnosti dosud prováděné na základě Nařízení rady (EEC) č. 3528/86, o ochraně lesů Společenství před znečištěním ovzduší, na činnosti dosud prováděné na základě Nařízením rady (EEC) 2158/92, o ochraně lesů Společenství před požáry, a na většinu dalších činností až do výše 50 %,
- na realizaci studií, experimentů, testovacích fází monitoringu a provozování demonstračních objektů z vlastní iniciativy nebo na žádost Komise až do výše 75 %.

Tato spoluúčast ovšem není nároková a výše příspěvku je dána rozhodnutím Komise. Přibližování nákladů požadovaných k uhrazení členskými státy a částky, kterou bude mít k dispozici Komise, bude probíhat v tzv. cost-cutting procesu, jehož pravidla budou teprve upřesněna. Je zřejmé, že skutečná výše finančního příspěvku EU bude záviset nejen na celkovém objemu finančních prostředků a požadavcích ostatních zemí, ale i na kvalitě návrhů předkládaných ČR a na schopnosti naše požadavky obhájit.

První Národní program implementace schématu *Forest Focus* v ČR byl VÚLHM podán k 3. 5. 2004. Nové členské státy mohou v této fázi žádat pouze o spolufinancování opatření na období květen - prosinec 2004, do 1. 11. 2004 bude Komisi předložen národní program implementace na období 2005 - 2006. Nyní běží období 6 - 8 týdnů, během něhož Komise závazně rozhodne do jaké míry bude opatření navržená v národním programu spolufinancovat.

Rozpočet Komise na monitoring a prevenci lesních požárů je velmi omezený a ČR má zřejmě jen malou šanci na přidělení finančního příspěvku ve srovnání se zeměmi v okolí Středozemního moře, jejichž regiony byly v minulosti zařazeny do kategorie s vysokým rizikem požárů. Výhledově má smysl žádat zřejmě pouze o podporu informačního systému o lesních požárech.

Národní program implementace schématu *Forest Focus* v ČR

Požadavky Komise vyplývající ze nařízení č. 2152/2003 *Forest Focus* byly zapracovány do národního programu monitoringu na období 2002-2004.

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti Jíloviště - Strnady byl v souladu s jeho zřizovací listinou pověřen trvalým výkonem činnosti Národního koordinačního centra (NFC) pro monitorování stavu lesa.

Tímto rozhodnutím bude národní koordinační centrum kontaktním místem pro jednání s odpovídajícími orgány Komise; dále bude koordinovat sběr, organizaci, validaci a uchovávání dat na úrovni systematické sítě ploch, na úrovni intenzivního monitoringu a dále uchovávat a poskytovat informace o lesních požárech. Na národní úrovni NFC bude sledovat: provedené opravy a validaci datových souborů, změny zápisů v oblasti infrastruktury, vybavení, metodik apod., bude uchovávat kopie základních dat a datových souborů odeslaných Komise. Bude koordinovat kontrolní opatření a hodnocení údajů (QC) a jejich interpretaci.

Národní program monitoringu stavu lesů byl vypracován nejenom na základě nového nařízení *Forest Focus*, ale také v souladu s Národním lesnickým programem, schváleným usnesením vlády ČR č. 53/2003. Svojí činností navazuje na aktivity a harmonogram programu *ICP Forests* a je v souladu s usneseními ministerských konferencí o ochraně lesů v Evropě.

Požadavky a potřeby EK byly zapracovány do tří částí Programu:

Do oblasti systematického hodnocení zdravotního stavu lesa. V rámci systematické sítě (dle *ICP Forests* I. úroveň) se hodnocení stavu lesa provádí od roku 1998 na 306 plochách, z toho je 146 ploch celoevropské sítě. Na tyto plochy bude požadována finanční podpora od Komise, která bude poskytována ve výši 50%.

Monitorovací plochy jsou umístěny rovnoměrně podle lesnatosti na celém území České republiky v nadmořských výškách od 150 do 1100 m a jejich věková a druhová skladba odpovídá skutečné skladbě lesů v České republice. Každá monitorovací plocha má definovanou plochu kruhového tvaru s průměrem 36 m. Vyžadované sledování defoliace a barevných změn, včetně sociálního postavení, se hodnotí u všech stromů na všech uvedených plochách pravidelně každý rok.

Druhá část Národního programu monitoringu je zaměřena na intenzivní monitoring. Intenzivní monitoring (dle *ICP Forest* II. úroveň) se provádí na 15 plochách. Na těchto plochách se hodnotí zdravotní stav korun, stav půd a listové výživy, přírůst a přízemní vegetace, sledují se depozice, znečištění ovzduší, meteorologické charakteristiky a kvalita půdního roztoku. Pomocí indikátorových rostlin se hodnotí vliv přízemního ozonu. Jde o parametry, které jsou vyžadovány a také budou finančně podporovány ve výši 50% programem *Forest Focus*. Intenzivní sledování přispívá k prohloubení poznatků o interakci různých složek ekosystému. Plánovaná měření umožní charakterizovat vzájemný vztah mezi stavem lesa a dalšími důležitými faktory, jako biodiverzita, sekvestrace uhlíku, klimatické změny, půdy a ochranná funkce lesa.

Nově je do národního programu monitoringu zahrnuta problematika monitoringu lesních požárů. Národní koordináční centrum monitoringu ve spolupráci s Ministerstvem vnitra, Generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru ČR, bude po podepsání vzájemné dohody posílat do EFFIS (Evropský informační systém pro lesní požáry) každoročně základní informace a další údaje o lesních požárech, které se vyskytly v předchozím roce. Pro poskytnutí informací bude využit Program statistického sledování událostí HZS ČR, který je využíván od roku 1991 a vyháází ze zákona o požární ochraně č. 133/1985 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Standardní údaje o požárech budou poskytovány v rozsahu a v členění, které bude dáno prováděcím nařízením k Nařízení *Forest Focus*. Evidence lesních požárů bude vedena ve dvou vrstvách a to informace o požárech s rozsahem 10-50 ha a s rozsahem 50 ha a více. Pro tyto požáry bude každoročně informace doplněna o nepovinné informace, jež budou specifikovány prováděcím nařízením k Nařízení *Forest Focus*.

Dosud není zcela jasné jakým způsobem bude do nového nařízení „Forest Focus“ prakticky zapracován systém monitorující a hodnotící stav biologické rozmanitosti lesů v Evropě. Ten má být využitelný k financování této aktivity od roku 2006. Na téma biodiverzita lesů se konal na konci roku 2003 pracovní seminář, kam byli přizváni i zástupci nově přistupujících států. Prezentace z jednotlivých zemí mají být organizátory z JCR (Společné výzkumné centrum EK) Ispra publikovány jako jeden z možných podkladů k diskusi o biodiverzitě ve zmíněné souvislosti.

V rámci národního programu monitoringu budou dále zpracovávány návrhy studií, experimentů, demonstračních projektů a metodických pilotních projektů.

Závěr

V současnosti dochází ke změnám ve fungování a struktuře monitoringu stavu lesů na národní i evropské úrovni v souvislosti se zaváděním schématu EU *Forest Focus* a změnou přístupu EU k programu *ICP Forests*. Tyto změny jsou zatím spíše rázu organizačního, po věcné stránce bude *Forest Focus* těžit z metod práce vyvinutých předchozími programy. Nicméně *Forest Focus* vytváří nový prostor pro rozvoj monitoringu v oblastech jako je biodiverzita, stav lesních půd, účinky klimatických změn na lesy nebo sekvestrace uhlíku a nabízí možnost spolufinancování monitoringu z rozpočtu EU.

V rámci EU bude prvořadým úkolem plnit závazky vyplývající ze schématu *Forest Focus*. Program *ICP Forests* bude pravděpodobně pokračovat v činnosti, nicméně EU se na něm bude podílet pouze v rozsahu závazků daných úmluvou CLRTAP a její zastoupení ve strukturách *ICP Forests* bude omezené. Tyto změny se nepochybně přímo dotknou i aktivit prováděných na národní úrovni.

Je v zájmu ČR, aby k monitoringu zdravotního stavu lesů byla v maximální možné míře využita a rozvíjena stávající síť monitorovacích ploch dlouhodobě spravovaná Výzkumným ústavem lesního hospodářství a myslivosti. Obdobné stanovisko od počátku projednávání schématu zaujala většina evropských zemí. Je to logické z toho důvodu, že nikdo nechce na základě rozhodnutí úředníků přijít o dlouhodobá pozorování a možnost sledování trendů, stejně tak jako o finanční prostředky a pracovní síly. Po bouřlivých debatách se počáteční stanovisko Komise, která nepochopitelným způsobem prakticky vylučovala spolupráci s ICP-Forests či využití stávajících manuálů tohoto programu, podařilo změnit.

Úplně na závěr snad jednu poznámku: nařízení Forest Focus je jedním příkladem přechodu odpovědnosti za lesnickou problematiku z DG Agri na DG Envi.

Autoři:

Ing. Tomáš Krejzar, Ph.D. ¹⁾, RNDr. Bohumír Lomský, CSc. ²⁾, Ing. Karel Vančura, CSc. ¹⁾

krejzar@mze.cz; lomsky@vulhm.cz; vancura@mze.cz

¹⁾ Ministerstvo zemědělství ČR

²⁾ Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti

VIZE HOSPODAŘENÍ V LESÍCH SPRAVOVANÝCH LČR, s.p. PO PŘISTOUPENÍ K EU

Zdeněk Cába

ČR se po přistoupení k EU dostává do pozice plnoprávného člena daleko většího trhu se surovinami, výrobky a pracovními silami než doposud, což přináší výhody i určité nevýhody. LČR, s.p. jako jeden z nejvýznamnějších domácích podniků nevyhnutelně musí reagovat na tyto změny. Rozšíření trhu mimo jiné znamená, že LČR se ocitnou také pod větším konkurenčním tlakem producentů dříví než doposud.

Produkce dříví

České lesnictví je orientováno na dlouhodobou produkci kvalitní dřevní hmoty, převážně jehličnatých sortimentů. Porosty jsou intenzivně vychovávány přesně v tradici středoevropského lesnictví. Metody výchovy se časem měnily, nicméně cílem zůstává průběžný plnodřevný kmen s jemnějším větvením s vysokou samočisticí schopností. Toho lze dosáhnout dlouhodobou výchovou ve stejnověkých, plně zapojených porostech. Intenzivní výchova ale znamená vyšší náklady během vývoje porostů, které se zákonitě musí promítnout do ceny výsledného produktu.

Navíc se zde objevuje faktor času. Průměrné obmýtí během posledních 15 let stoupalo a v současné době činí 115 roků, což ve srovnání s ostatními zeměmi a potenciálními konkurenty nevytváří příliš příznivé předpoklady pro konkurenceschopnost, zejména v produkci slabých jehličnatých sortimentů. Bude tedy zřejmě nutné diferencovat výrobu tak, aby i produkce v těchto sortimentech byla schopná obstát na evropském trhu.

Nevýhoda ve srovnání s produkcí řeziva a slabších sortimentů jehličnatého dříví se stává výhodou při pěstění kvalitních sortimentů jehličnatého a listnatého dříví. Zde mají LČR na co navazovat a co rozvíjet. Zejména pokud si promítneme vývoj produkce dřeva v globálním měřítku, kdy dochází ke ztrátám produkčních oblastí, zejména v tropickém pásu. Produkce velmi kvalitních výřezů původních tropických dřevin klesá a pokud je vůbec nahrazována, tak plantážemi rychlerostoucích dřevin jako eukalyptů a tropických a subtropických borovic. Pokud bude zájem nahradit sortimenty z kvalitního tropického dříví i v budoucnu, otevírá se tady určitá díra na trhu.

Z toho vyplývá, že bude nutné zintenzívnit tvorbu kvality a zamyslet se nad časovým faktorem, aby tato produkce nebyla zatěžována jednak nízkým úročením, jednak ztrátami na kvalitě způsobenými zejména houbovými patogeny, které intenzivně napadají příliš staré porosty.

Z výše uvedeného je patrné, že LČR stojí před diferenciací výroby dříví, kdy pravděpodobně bude nutné ve větší míře než doposud uplatnit i lignikultury včetně smrkových s produkcí kvantitativní a na straně druhé intenzivní výchovou zkrátit proces tvorby kvalitních sortimentů i s větším uplatněním vzácných a cenných dřevin. LČR se samozřejmě nikterak neztříkají diferencovaného hospodářství podle přírodních podmínek, jen je nutné uvnitř každého hospodářského souboru či skupin souborů přistoupit ve větší míře k diferenciaci výroby sortimentů.

Na tuto situaci musí zareagovat i hospodářská úprava lesa, která se tak stane opravdu hospodářskou úpravou v pravém slova smyslu, kdy na základě analýz by měly být upraveny rámcové směrnice s ohledem právě na lepší zhodnocení produkce. Určitým zkrácením obnovní doby se také lépe využije potenciál lesní půdy, který je základem tvorby dřeva.

Prodej dříví

Se vstupem do EU se na místním trhu mohou objevit noví hráči v obchodování se dřívím, na druhé straně LČR ve větší míře mohou realizovat svou produkci v zahraničí. Dosavadní systém upřednostňoval komplexní dodávky služeb včetně prodeje dříví na lokalitě P, tedy u pařezu, pouze velmi malý podíl, cca 6% LČR prodávaly ve vlastní režii prostřednictvím lesních závodů. Pro LČR bude tento systém i nadále základ-

ním kamenem pro hospodaření v lesích, ale LČR právě v měnicích se podmínkám budou usilovat o větší podíl dříví, které budou obchodovat samy. Neznamená to převahu na trhu, znamená to využití všech možností konkurence a volného trhu, který se uplatní v realizaci vlastního produktu. Zároveň tento prodej umožní LČR ve větší míře nastavit reálné ceny při jednání s obchodními partnery.

LČR v návaznosti na vstup do EU zřídily odbor obchodu a část kompetencí v obchodu a managementu výroby přesouvají na střední článek managementu, tedy na krajské inspektoráty, lesní závody a lesní správy.

Ostatní funkce lesa

Les pochopitelně neplní jen úlohu producenta dříví, plní i ostatní funkce včetně nedřevní produkce. Je nutné ale naplno říci, že produkce dříví jako takřka jediné obnovitelné suroviny je navýsost ekologická a musí zůstat na prvním místě snažení lesníků. Nejedná se jen o obnovitelnost, jedná se také o nezanedbatelný příspěvek pro ukládání uhlíku, kdy lesníci zmírňují dopady skleníkového efektu způsobeného uvolňováním uhlíku v podobě jeho oxidů spalování fosilních paliv. Dřevorubec a zpracovatel dříví jsou tedy důležitými pozitivními hráči na ekologickém poli. Samozřejmě se to netýká oblastí, kde dochází k ryzí exploataci bez zajištění obnovy a tedy dochází k fyzickému zániku lesů.

Nicméně je nutné pečovat i o ostatní funkce lesa. V řádně vedeném lese jsou tyto funkce naplňovány v podstatě automaticky, vyjma rychlerostoucích lignikultur či monokultur některých dřevin na nevhodných stanovištích. Na druhé straně je nutné respektovat i zájmy společnosti na tzv. celospolečenských funkcích lesa. LČR při své činnosti jednak plně respektují diferenciaci hospodaření podle přírodních podmínek a podle potřeb společnosti, jak bylo zmíněno výše a jak vyplývá například z kategorizace lesů, kdy zejména v lesích zvláštního určení jsou mimoprodukční funkce upřednostněny. LČR jsou dále největším správcem území, kde se realizuje zájem ochrany přírody. Celých 28% výměry lesů je pod určitým režimem ochrany přírody (CHKO, přírodní rezervace, přírodní památky). Navíc se lesy ocitnou od tlakem ochrany přírody v souvislosti s programem NATURA 2000, kdy v určité míře dojde k omezení možností hospodaření.

Na druhé straně je ale nutné říci, že všechny lesy až na velmi zanedbatelné výjimky byly a jsou ovlivněny lidskou hospodářskou činností. Při vši lesnické intenzitě nedošlo k rozsáhlému vymizení druhů a tedy ochrana přírody má na čem stavět. I ptačí oblasti programu NATURA 2000 se opírají o populace druhů svázaných s lesem, kdy za současného hospodaření nedochází k jejich úbytku. Z tohoto úhlu pohledu nejsou nutná žádná omezující opatření, plně postačí zachování dosavadní úrovně hospodaření.

Jednou z nejdůležitějších mimoprodukčních funkcí lesa je jeho působení v koloběhu vody v krajině. Tato funkce se zejména ve světle povodní na Moravě v roce 1997 a v Čechách v roce 2002 dostává do popředí. Pochopitelně les nemůže v případě dlouhodobých srážek povodni zabránit, nicméně může odtok rozložit a přibrzdit. LČR jako správce drobných vodních toků v úhrnné délce 20 000 km mají v rukou nástroj, jak poměrně účinně zvýšit retenci vody v krajině, zejména v oblastech hor a vysočin, kde povodně vznikají. Zde navazují na dlouhodobou tradici hrazení bystřin, kterýžto obor byl vždy s lesním hospodářstvím svázán. Pro zvýšení retence a rozložení povodně bude nutné zaměřit se na drobné úpravy toků včetně budování malých nádrží, kdy se zvyšuje retenční kapacita a navíc pozitivně ovlivňuje lesní mikroklima. Celý systém pak funguje jako mozaika, která podstatně dokáže plnit své zadržovací funkce. Pochopitelně je to náročné na investice, nicméně ve světle povodňových škod bude nutné využít multifinančních zdrojů včetně zdrojů z EU a zahájit tyto úpravy. Jejich efekt je nezanedbatelný, jak ukázaly některá průkopnická díla v drobných povodních a navíc jsou v důsledku levnější, než mimořádné investice do vodních děl ve středních a dolních úsecích toků.

Multifunkční les

I když bude pravděpodobně nezbytné uvažovat o posílení úlohy lignikultur v produkci dřeva, nikdy se nestanou dominantou lesní výroby. Naopak, budou jen doplňkem toho, v čem české lesnictví vynikalo a vyniká, ve tvorbě multifunkčního lesa, kde dochází k řádné obnově, tvorbě jednotlivě a skupinovitě smíšených porostů s produkcí kvality, přičemž ani kvantita není opomenuta. Dokonce v některých případech může být smíšený multifunkční les ekonomicky úspěšnější než některé vyhraněné lignikultury, zejména tam, kde lesník citlivě využívá sil přírody, které mu sama nabízí. Cílem je tedy při minimálním vstupech dosáhnout maxima. To lze uplatněním všech způsobů obnovy a pěstování lesa s využitím přípravných, výplňových a podpůrných dřevin, které pomáhají vychovávat hlavní dřevinu, nebo při směsi hlavních hospodářských dřevin, kdy je možné při výchově odebírat sortimenty podle růstových možností jednotlivých druhů, zejména ve směsích světlomilných a stínsnášejších dřevin. Navíc takové porosty udržují potenciál tvorby kvality v delším rozmezí než monokultury. Také nedochází k degradaci půdy a k tvorbě surového humusu.

Lesy v oblasti tzv. „černého trojúhelníku“

Bohužel lesy byly zejména v minulosti zatíženy některými průvodními jevy vývoje civilizace, jako je například imisní zatížení lesů vzniklých spalováním fosilních paliv s vyšším obsahem síry, v našem případě hnědého uhlí. Bohužel zejména lesy v severních a západních pohraničních horách byly značně poničeny, protože vzhledem ke koncentraci zejména tepelných elektráren na rozhraní třech států, Polska, bývalého Československa a bývalé NDR došlo k mimořádnému dlouhodobému zatížení lesů imisemi a následně k rozpadu porostů. Zde byly lesníci postaveni před úkol, který v dobách extrémně vysoké produkce emisí byl v podstatě dlouhodobě neřešitelný. Změnu přinesla až devadesátá léta, kdy jednak došlo k odsíření elektráren a jednak ke snížení spotřeby elektrické energie z důvodů omezení vysoce energeticky náročných provozů.

Převážně smrkové porosty, které podlely imisím, byly nahrazeny výsadbou jiných dřevin, u kterých se předpokládala větší tolerance k imisnímu zatížení. Používaly se domácí i introdukované dřeviny a ve spěchu samozřejmě docházelo k některým omylům a chybám. Některé náhradní dřeviny trpěly mrazem, buřením či tlakem zvěře, u některých ani zvýšená tolerance vůči imisím nestačila pro dlouhodobé přežití.

LČR jsou tedy postaveny před dlouhodobý úkol zajistit postupnou přeměnu těchto porostů na porosty schopné plnit i produkční funkce. Tento úkol bohužel poznamená ekonomiku podniku a bude nutné pro jeho účinné plnění využít zdrojů společnosti. Zde se právě v souvislosti se vstupem do EU nabízí možnost čerpání fondů EU pro zlepšení stavu lesů v našich severních a západních pohraničních horách. Je nutné ale zdůraznit, že devastace těchto lesů nebyla zaviněna činností lesních hospodářů.

Myslivost

Nedílnou součástí činnosti LČR je myslivost, tedy hospodaření se zvěří jako s integrální součástí lesních ekosystémů. Ukazuje se, že intenzivní chov spárkaté zvěře se zaměřením na produkci velmi kvalitní trofejové zvěře bude moci být realizován pouze v oborách. Kvalitní trofejová zvěř také zaručuje větší zisky z poplatkových odstřelů a trend využití volného času lovem se zvyšuje v závislosti na rozšiřující se bohatší klientele. V ostatních honitbách se postupem času bude nutné zamyslet nad únosnými stavy zvěře, které nebudou omezovat lesní hospodářství a zatěžovat rozpočet v kapitole ochrany lesa proti zvěři. S tímto trendem bude nutné upravit i nájemné honiteb, což na druhé straně také povede k menším tržbám za pronájem. Nicméně LČR budou nevyhnutelně muset v budoucnosti tento krok udělat. Co se týče drobné zvěře, je v možnostech LČR posílit úlohu vodní pernaté, zejména v oblastech lužních lesů či v oblastech koncentrace rybníků. Navíc i při úpravách vodních toků, které mají LČR ve správě, se otázka vodní pernaté může jevit poměrně zajímavou pro myslivecké využití.

Závěr

Závěrem je možno shrnout, že LČR by i mimo EU stály před problémem určité změny hospodaření. Nicméně po vstupu do EU se jednak tyto změny urychlují a na druhé straně je zde možnost nejen lépe realizovat produkci a činnosti, ve kterých máme určité komparativní výhody. LČR mají dále možnost čerpat určité zdroje z fondů EU, které by se měly pozitivně projevit ve stavu našich lesů jako produkční základny ekologické suroviny.

Autor:

*Ing. Zdeněk Cába
Lesy České republiky, s.p.
generální ředitelství
Přemyslova 1106
Hradec Králové*

HOSPODÁŘSKÁ ÚPRAVA LESŮ A INŽENÝRSKÁ ČINNOST V LESNICTVÍ

Aleš Sekanina

Dovolte mi, abych parafrázoval názvy některých filmů a přednesl krátkou úvahu na téma „HÚL a inženýrská činnost v lesnictví“ „DVA MĚSÍCE POTÉ“, tedy po vstupu ČR do EU. Tuto úvahu představuji z pohledu člena Sdružení Taxačních Kancelářů. Budu se proto snažit, aby to nebyl pohled úzce osobní, ale aby pokud možno obsahoval zobecnění názorů a pohledů, se kterými jsem se mohl seznámit při různých setkání členů STK.

Podle seznamu licencí aktualizovaného k 1. 5. 2004 a uveřejněného na internetových stránkách MZe existuje k uvedenému datu 92 právnických a fyzických osob s licencí na vyhotovení LHP a LHO. STK má v současnosti 12 členů – právnických osob. Pokud provedeme přibližný výpočet ze známých údajů, můžeme zhruba vypočítat objem zpracovávaných LHP a LHO ročně. Ten činí průměrně přibližně 250.000 ha. Podle údajů z dubnového čísla Lesnické práce, ročník 2004, zpracovávají firmy sdružené v STK ročně přibližně 200.000 ha LHP a LHO. Jestliže tedy firmy sdružené v STK vyhotovují v průměru ročně 80% objemu prací při vyhotovení LHP a LHO, myslím, že mají celkem dobrý důvod proč se zamýšlet nad budoucností HÚL a inženýrské činnosti v lesnictví po vstupu ČR do EU.

Můžeme se ptát, „jak dál v taxaci lesů?“, tedy jaká může být budoucnost HÚL a inženýrské činnosti v lesnictví po 1.5.2004 (zkráceně HÚL a IČ v LH)? Lze odpovědět z mnoha hledisek, stručně a zjednodušeně nebo téma rozsáhle rozvádět. Zkusím uvést tři hlediska:

- budoucnost HÚL a IČ v LH z hlediska náplně práce taxační kanceláře
- budoucnost z hlediska možného procesu tvorby děl HÚL a IČ v LH
- budoucnost HÚL a IČ v LH z hlediska členství ČR v EU

Budoucnost HÚL a IČ v LH z hlediska náplně práce taxační kanceláře

Taxační kanceláře sdružené v STK jsou firmy podnikající podle obchodního zákoníku, jsou kapitálově a personálně samostatné, založené a vlastněné českými fyzickými a právnickými osobami. Podnikají tedy na své jméno, svoji odpovědnost a svůj účet – uhrnem „za své“. Ke svojí činnosti potřebují poměrně rozsáhlé materiální a technické vybavení, vždyť každá kancelář zpracovává v průměru ročně 17 000 ha LHP a LHO v digitální a tištěné podobě. To představuje určité množství počítačů, HW a SW udržovaného na aktuální technické úrovni, vekoformátové tiskárny, laminovačky a rezačky kompletní kartografické linky, dostatečně velké provozní prostory, služební auta atd. Jsou to navíc konstantní položky fixní režie, které firmy musí vynakládat takřkajíc bez ohledu na získaný objem prací. Samozřejmě nejdůležitějšími při činnosti taxační firmy jsou kvalitní a zkušené zaměstnanci, kteří jsou úzkými a špičkovými specialisty. Tlak trhu postupně zformoval taxační firmy do podoby výkonných jednotek s kvalitními technologiemi, propracovanými a optimalizovanými postupy a personálně zajištěnými. To má ovšem svoji odvrácenou stranu. Každá taková firma potřebuje ročně nutně určitý objem prací, a to úzce specifických, při nezvětšujícím se počtu zákazníků – investorů a konstantním celkovém objemu prací – plochy lesa k taxaci. Jak by taková firma ráda viděla budoucnost? Alespoň zachování současného objemu prací HÚL a nacházení dalších druhů činností, které by mohla s úspěchem provádět. Při hledání těchto činností však naráží na problém oné úzké a špičkové specializace. Z praxe je zatím zřejmé, že výkonný taxátor při své práci těžko může být současně například úspěšným realitním agentem a ještě třeba prodejcem nějakého zboží. Proto tedy ona inženýrská činnost zahrnutá v názvu. Taxační firmy o sobě mohou uvažovat v širším kontextu projekční firmy a svoji činnost rozšiřovat v projekční a inženýrské činnosti, která je jim blízká. Vše nasvědčuje, že taxační firmy takto již kratší nebo delší dobu uvažují a dle toho činí. Je nutno zde poděkovat všem kolegům a ostatním zainteresovaným, kteří se přičinili o uznání profesního inženýrského oboru. Dovolte krátké vysvětlení: v souvislosti s novelou zákona č.360/1992 Sb. o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě (autORIZAČNÍ ZÁKON) byl schválen mimo jiné obor stavby pro plnění funkce lesa. Dalším důležitým prvkem novely je změna, která zjednodušeně říká, že autorizovaný technik může

v oboru a specializaci, pro které má autorizaci vypracovávat celou projektovou dokumentaci, jestliže obsahově celá přísluší jeho oboru. Stavby pro plnění funkce lesa jsou definovány vyhláškou č.433/2001 Sb., kterou se stanoví technické požadavky pro stavby pro plnění funkcí lesa. Stavebním zákonem je k této vyhlášce zmocněno MZe, a je prováděcím předpisem vodního zákona. V praxi to zjednodušeně znamená: lesní inženýr může v současnosti získat autorizace bez rozdílových zkoušek na základě svého vzdělání, praxe a komorou předepsaných zkoušek v oborech:

- autorizovaný inženýr v oboru stavby pro plnění funkce lesa – k projektování staveb lesních cest, hrazení bystřin a strží, odvodnění lesních půd a malých vodních nádrží v lesích
- autorizovaný technik v oboru stavby vodního hospodářství a krajinného inženýrství, stavby meliorační a sanační – k projektování melioračních a sanačních staveb nejen na lesní půdě, např. rekultivace skládek, lomů, odkališť, meliorace, sanace starých ekologických zátěží aj.

Autorizace je nutná pro vyhotovení projektových dokumentací chráněných z důvodu veřejného zájmu, tedy dokumentací pro územní řízení a stavební povolení.

Jestliže jsem uvedl jako jeden z zásadních limitujících faktorů taxační- projekční firmy úzkou specializací, druhým takovým faktorem je vysoký podíl výkonu projekční a inženýrské činnosti ve prospěch veřejného zájmu. Jak ukázal např. seminář na Boršově pořádaný na podzim loňského roku, LHP a LHO jako díla HÚL v mnoha směrech řeší vztah produkčních a mimoprodukčních funkcí, nebo také činností ve veřejném zájmu s hospodářskou činností. Převážná část studií a projektů pro les a krajinu představuje především řešení problematiky ve veřejném nebo obecním zájmu. Je proto logické, že taxační – projekční kanceláře se obracují k potenciálním investorům: státu, krajům a obcím s nadějí, že finance do zlepšování stavu krajiny a životního prostředí budou nalezeny a firmy získají zakázky, při kterých budou moci uplatnit svoji odbornost a zaplatit svoje zaměstnance. Firmy, a předpokládám že nejen v rámci STK, doufají v podporu svojí činnosti; domnívají se, že se jich týká např. program podpory malých a středních firem. Rovněž nezanedbatelná je jejich funkce zaměstnavatelů v regionech, ve vytváření pracovních příležitostí, která je opět v souladu s programy na podporu snižování nezaměstnanosti.

Budoucnost z hlediska možného procesu tvorby děl HÚL a IČ v LH

V této souvislosti jsou pronášeny různé úvahy: nepovinné plány, naopak direktivní plány zajišťované státem, jednou v poloze zájmů výhradně hospodářských a jindy výhradně veřejného zájmu, větší nebo menší část děl HÚL zajišťovaná opět „pověřenou“ organizací na náklady státu, případně různé formy „technologického monopolu“ v podobě jediné metodiky vlastněné jedním subjektem atd. Členové STK se mohou vyjadřovat k tomu, co by si přáli z hlediska „toho odborně nejlepšího“. Ovšem činnost HÚL a inženýrská činnost jsou právě pro vysoký podíl v nich obsaženého veřejného zájmu velmi determinovány právními předpisy, záměry státní lesnické politiky, jinými politickými a ekonomickými zájmy. Tyto vnější danosti mohou firmy ať již v rámci STK nebo mimo jen ztěžovat, i když se o to doufejme mohou v pluralitní demokracii pokoušet. Tak lze tedy aspoň vyslovit následující názor do všeobecné diskuze: zachování děl HÚL – LHP a LHO alespoň v současné podobě lze považovat za žádoucí. LHP je nástrojem vlastníka a vlastník je jeho pořizovatelem. V procesu tvorby a schvalování je zakomponováno řešení vztahu produkčních a mimoprodukčních funkcí lesa, LHO poskytují bezprecedentní informace o vlastnických vztazích ve vazbě na prostorové rozdělení lesa, umožňují státu uplatnit hájení celospolečenských zájmů a výkon státní správy v LH, drobným vlastníkům pak přinášejí užitnou hodnotu, kterou by jinak zajišťovali obtížněji, díla jsou vyhotovena subjekty vybranými na základě výsledků veřejných soutěží a výběrových řízení definovaným způsobem za jasně určenou cenu. LHP v širším kontextu je důležitým prvkem při certifikaci lesů v systému PEFC v národním systému ČR. Dotaci na vyhotovení LHP a pořízení LHO státem považujeme za účelnou a transparentní investici právě do naplňování veřejného zájmu, a jestliže je plán prvkem systému PEFC, pak také přeneseně do proexportní politiky a podpory drobných a středních podniků atd. V tomto směru můžeme jako taxační projekční kanceláře vzhlížet do budoucnosti s nadějí, že HÚL v ČR má dobrou tradici a dobrou budoucnost, že má nezměněný smysl a význam i po vstupu ČR do EU.

Uvedu jednu zkušenost: naše lesnictví se svojí tradicí bere některé věci se samozřejmostí až znevažující. Kolegové v Jižní Americe se pohybují v rozsáhlých územích, která jsou odlesněna exploatační těžbou. Půda je znehodnocena několik desetiletí prováděným extenzivním zemědělstvím a území je postiženo stále se snižující možností obživy. Jedním z východisek se jeví zakládání hospodářského lesa v podobě životaschopného lesního ekosystému. Pro dané území však neexistují téměř žádné mapové podklady a vůbec žádné numerické údaje. Žádné „staré“ popisy, hospodářské a typologické mapy, podklady OPRL, podrobná pedologie a geologie, pozemkové mapy nebo SMO, vyznačení majetkových hranic v terénu atd. Tak lesníku, a běž

zařizovat a pak vypěstovat les. Pro začátek třeba na území velkém jako Jižní Morava. Bez funkčního a desetiletí zažitého systému tvorby a schvalování plánů a výkonu státní správy lesa, s nedostatkem odborníků v lesnictví i státní správě. V té chvíli se začínají některé samozřejmosti našeho lesnictví jevit jinak. Tento dlouhodobě tvořený nehmotný kapitál by bylo užitečné chránit, udržovat, rozvíjet a exportovat, nikoliv se jej zbavovat.

Budoucnost HÚL a IČ v LH z hlediska členství ČR v EU

Zde mohu navázat na předchozí uvedené. V souvislosti s přístupovými jednáními bylo projednáváno mnoho dokumentů, norem a technických prvků, které byly, jsou nebo budou muset být harmonizovány, naplněny, vykonány. Pro občana ČR je myslím nemožné znát všechny nebo i jen část. Pravděpodobně půjde o dílčí znalost vybrané části v předmětu zájmu osoby nebo firmy. Je ovšem v našem vlastním zájmu postupně se seznamovat s těmito normami – dokumenty, programy, granty a procesy. Přitom předpokládáme, že ochrana a zlepšování životního prostředí, lesnictví a lesní hospodářství, podpora a rozvoj venkova a krajiny, alternativní zdroje energie, voda a vodní režim krajiny jsou v těchto obsaženy. Můžeme tedy předpokládat nové profesní uplatnění, nové pracovní příležitosti podmíněné rozvojem investic v tomto směru. A to jsme zatím u domácích zdrojů a programů. Lze ovšem předpokládat také rozvoj a čerpání fondů EU v příslušných programech, ze strukturálních fondů a grantů. Výhledově lze očekávat také přímé investice právnických a fyzických osob – pokud platí: EU = volný pohyb osob (pracovních sil), kapitálu a zboží. V tom případě nás ovšem, a to předpokládám nejen taxační – projekční kanceláře, čeká mnoho práce: studium nového, znalost cizích jazyků, získávání nových technologických postupů a dovedností. Zkuste např. napsat v angličtině žádost o získání podpory z rámcového programu a uspět s ní v Bruselu. Trochu statistiky: úspěšná firma z 10 žádostí získá jednu. Náklady na vyhotovení a zabezpečení (např. cesty do zmíněného Bruselu) nelze zahrnout do projektu. Můžeme začít počítat. Pravda, je třeba uvážit, jak „vysoko“ lze sahat. Jsou ještě jiné teoretické možnosti: např. v rámci EU i „světa“ se vytvářejí nad jednotlivými projekty mezinárodní řešitelské týmy právnických nebo fyzických osob. Projekt skončí, tým se rozejde, ale jednotlivé osoby o sobě vědí a při tvorbě dalších týmů se obracejí na osvědčené partnery. Pravděpodobně se budu opakovat, ale opět se budeme obracet ve značné míře na „naše“ ministerstva, kraje, obce a hledat programy, granty, fondy, informační servis, dotace. Pokud má naše práce smysl, pak doufáme, že bude vůle ji podpořit.

Autor:

Ing. Aleš Sekanina

Sdružení Taxačních Kancelářů (STK)

ÚLOHA ÚHÚL A VIZE JEHO BUDOUCÍHO POSTAVENÍ

Jaromír Vašíček

Zamyšlení nad vizí budoucího postavení Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem (dále jen ÚHÚL) musí navazovat na očekávaný vývoj celého lesního hospodářství. U lesního hospodářství, jako relativně konzervativního odvětví pracujícího s velmi dlouhou produkční dobou, nelze předpokládat nějaké převratné změny, které by vedly k zásadnímu popření dosavadního vývoje. Stát - dnes rovněž EU - bude regulovat hospodaření v lesích způsobem, který bude, tak jako dosud, zakotven do speciální lesnické legislativy. I nadále bude les objektem individuálních zájmů a zájmů veřejných, což zmíněnou regulaci odůvodňuje. Její míra bude záležet na politickém rozhodnutí zákonodárné moci každého státu.

V této souvislosti bude důležitá úloha, kterou bude mít hospodářská úprava lesů a návazně ÚHÚL. Je celkem zřejmé, že základní úlohou hospodářské úpravy lesů a tedy i ÚHÚLu bude i nadále vytvářet předpoklady pro trvale udržitelné obhospodařování lesů na území České republiky. Jinými slovy ÚHÚL Brandýs nad Labem se i v budoucnosti bude především zabývat díly hospodářské úpravy lesů, tak jak mu je vymezí stát.

Hospodářská úprava lesů je tradiční ekologická, syntézní, metodologická a prognostická disciplína, jejímž úkolem je zajištění přírodní reprodukce lesního ekosystému v souladu se zájmy společnosti a vlastníků lesů. Je nástrojem společnosti a vlastníků lesů pro plánování trvalosti a vyrovnanosti v produkci dřevní hmoty a s tím související i trvalosti a vyrovnanosti vlastnické renty. Hospodářská úprava lesů vychází ze zjištěných přírodních veličin a proto bývá kritiky odmítána pro svůj technokratický přístup k obhospodařování lesů. Přes tento pohled má hospodářská úprava lesů navýsost ekologický dopad, neboť jako syntetická metoda poskytuje základ pro trvalé a vyrovnané plnění všech hospodářských, ekologických a sociálních funkcí lesů.

Současná díla hospodářské úpravy lesů jsou zaměřena do dvou oblastí. Hospodářská úprava lesů zabezpečuje **potřeby společnosti** především inventarizací lesů, která bude poskytovat soubor veličin a informací o lesích v ČR, na základě kterých lze formulovat principy státní lesnické politiky. Státní lesnická politika, ale i jiné státní politiky, které se dotýkají lesů jsou uváděny do praxe cestou oblastních plánů rozvoje lesů. Oblastní plány jsou platformou, na které může docházet k harmonizaci všech zájmů společnosti. Lze konstatovat, že tyto možnosti jsou v současné době využívány nedostatečně.

Hospodářská úprava lesů **zabezpečuje potřeby vlastníka** lesními hospodářskými plány a lesními hospodářskými osnovami. Nejdůležitější principy hospodářské úpravy lesů jsou zakotveny do lesního zákona, který taxativně vymezuje povinnosti vlastníků lesů, jež vytvářejí předpoklady pro trvale udržitelné obhospodařování lesů. Jako problém se v současnosti jeví vynutitelnost všech povinností státní správou a je otázkou zda by nemělo dojít k jejich přeformulování. Tolik k současnému stavu.

Představa o budoucím postavení ÚHÚL Brandýs nad Labem vychází z výše uvedených principů a z vývoje jakým ústav prošel v posledních čtrnácti letech. Připodobnil bych jednotlivé činnosti ÚHÚLu k pilířům, na kterých ústav stojí. Dříve to byl jeden silný pilíř praktického vyhotovování lesních hospodářských plánů. V současnosti je těchto pilířů více, jsou slabší a znázorňují pestrost činností ústavu. Lze předpokládat, že činnost ústavu bude i nadále takto diverzifikovaná a bude se měnit tak, jak bude znít zadání zřizovatele Ministerstva zemědělství.

Zmíněné pilíře mají vertikální charakter. Horizontálně napříč odbornostmi (pilíři) ústavu bude důležitá aktivita ústavu v projektech. Jsou to projekty vycházející z výzkumných grantových agentur z mezinárodního výzkumu, z dvojstranné i mnohostranné mezinárodní spolupráce atd. Účast v těchto projektech musí směřovat na podporu, rozvoj, či získání dalších odborností pro činnosti vertikálního směru. To bude princip, na základě kterého je odůvodněné do těchto projektů vstupovat. Zásadně bude platit, že práce v projektech musí být doplňková k činnostem hlavním. ÚHÚL Brandýs nad Labem má pro všestrannou spolupráci velmi dobré předpoklady, protože spravuje rozsáhlou databázi informací o přírodě, které mohou být významným přínosem pro řešení nejrůznějších otázek.

Lesní hospodářství v České republice bude potřebovat organizační složku státu, která bude poskytovat nezávislou a dlouhodobou odbornou činnost, stanoviska a odborné posudky, která bude podporovat státní správu lesů a myslivosti, která bude pro zachování principu trvalosti obhospodařování lesů vyhotovovat pro stát potřebná díla hospodářské úpravy lesů. Tato potřeba bude vyplývat nejen z regulační funkce státu, ale i z regulačních prvků, které budou přicházet z Evropské unie. Zde vidím úlohu ÚHÚL Brandýs nad Labem. Jeví se proto velmi pravděpodobným, že postavení ústavu v budoucnosti bude směřovat k roli správního úřadu se všemi jeho výhodami a nevýhodami.

Autor:

Ing. Jaromír Vačíček, CSc.

Ústav pro hospodářskou úpravu lesů

Nábřežní ul., Brandýs nad Labem

DOTACE PRO SUBJEKTY HOSPODAŘÍCÍ V LESÍCH

Jindřiška Losmanová

Úvod

Základní informace o financování lesního hospodářství;
Ekonomická situace v lesním hospodářství (stručné shrnutí dat a informací za minulé období).

Finanční prostředky na hospodaření v lesích budou poskytovány ve smyslu:

a) Operačního programu „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“

Stručná charakteristika opatření 1.3. Lesnictví
Obecné podmínky administrace

Podopatření 1.3.1. Obnova lesního potenciálu

poškozeného přírodními kalamitami a požárem a zavádění příslušných ochranných preventivních opatření

- cíl podpory,
- příjemce podpory,
- druh a výše podpory
- předmět podpory:
 - ochranná opatření pro zamezení resp. zmírnění škod způsobených kalamitami v lesích, mimořádná opatření při kalamitách způsobených biotickými i abiotickými činiteli, tj. zejména hmyzími a houbovými škůdci a dalšími faktory (nelze uplatnit na běžnou ochranu a prevenci) při velkoplošných aplikacích,
 - rekonstrukce poškozených lesních porostů,
 - obnova lesa po kalamitních těžbách,
 - provádění preventivních protipovodňových opatření na drobných vodních tocích a v jejich povodích a protierozní opatření,
 - odstraňování škod způsobených povodněmi na drobných vodních tocích a v jejich povodích, likvidace erozních rýh, nátrží a strží.

Podopatření 1.3.2. Investice do lesů

- cíl podpory,
- příjemce podpory,
- druh a výše podpory
- předmět podpory:
 - výstavba, rekonstrukce resp. modernizace lesní dopravní sítě,
 - výstavba, rekonstrukce resp. modernizace zařízení upravující vodní režim (meliorace, retenční nádrže, apod.),
 - podpora činností vedoucích k usměrňování návštěvnosti lesa a bezpečnosti jeho návštěvníků,
 - pořízení strojů a zařízení na údržbu a opravy lesních cest, pěšin a stezek,
 - údržba a čištění vodních ploch, vodotečí a meliorační sítě a pořízení ekologických technologií užívaných v lesnictví.

Podopatření 1.3.3. Sdružování majitelů lesa

- cíl podpory,
- příjemce podpory,
- druh a výše podpory,

- předmět podpory:
 - výdaje spojené s pořízením zařízení nezbytných kancelářských prostor a jejich vybavením pro činnost sdružení, včetně výpočetní techniky,
 - na pořízení předmětů souvisejících s rozsahem poskytovaných činností, které bude sdružení pro své členy vykonávat minimálně v nejbližších pěti letech.

Podopatření 1.3.4. Zalesňování zemědělsky nevyužívaných půd

- cíl podpory,
- příjemce podpory,
- druh a výše podpory,
- předmět podpory:
 - zalesnění zemědělsky nevyužívaných nelesních půd,
 - péči o mladé lesní kultury do zajištění.

b) Přílohy zákona o státním rozpočtu České republiky

„Závazná pravidla poskytování finančních příspěvků na hospodaření v lesích a způsobu kontroly jejich využití“

- stručná charakteristika,
- administrace (směrnice),
- příjemce podpory,
- předmět příspěvku:
 - obnovu lesů poškozených imisemi,
 - obnovu, zajištění a výchovu porostů,
 - sdružování vlastníků lesů malých výměr,
 - ekologické a k přírodě šetrné technologie,
 - vybrané činnosti mysliveckého hospodaření,
 - vyhotovení lesních hospodářských plánů v digitální formě,
 - ostatní hospodaření v lesích,
 - chov a výcvik národních plemen loveckých psů a loveckých dravců.

c) Zákona č. 289/1995 Sb., Zákon o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon)

- **cíl náhrady nákladů resp. úhrady újmy,**
- **příjemce náhrady nákladů resp. úhrady újmy,**
- **výše náhrady nákladů resp. úhrada újmy,**
- **administrace (směrnice),**
- **předmět náhrady nákladů, resp. úhrady újmy:**
 - **úhrada újmy vzniklé v důsledku omezení hospodaření v lese (§ 11 odst. 3 lesního zákona),**
 - **úhrada případné újmy při změně způsobu hospodaření v lese pro zajištění bezpečnosti osob a majetku (§ 22 odst. 2 lesního zákona),**
 - **částecná úhrada zvýšených nákladů na výsadbu minimálního podílu melioračních a zpevňujících dřevin (§ 24 odst. 2 lesního zákona),**
 - **úhrada nákladů na zpracování lesních hospodářských osnov (§ 26 odst. 2 lesního zákona),**
 - **úhrada případné újmy při uznání lesních porostů vhodných pro sběr semen a výběrových stromů (§ 29 odst. 4 lesního zákona),**
 - **úhrada za mimořádná opatření při ochraně lesa (§ 32 odst. 3 lesního zákona),**
 - **úhrada nákladů na meliorace a hrazení bystrin v lesích, pokud jsou prováděna z rozhodnutí orgánu státní správy lesů ve veřejném zájmu (§ 35 odst. 1 a 3 lesního zákona),**
 - **úhrada újmy vzniklé v důsledku omezeného výnosu nebo jiného užitku z dotčeného pozemku (§ 35 odst. 4 lesního zákona), úhrada zvýšených nákladů při omezení hospodaření v lesích ochranných a v lesích zvláštního určení (§ 36 odst. 5 lesního zákona),**

- **úhrada nákladů na činnost odborného lesního hospodáře vykonávanou právnickou nebo fyzickou osobou, pokud si vlastník lesa nevybere odborného lesního hospodáře sám (§ 37 odst. 6 a 7 lesního zákona).**

d) **Programu „Horizontální plán rozvoje venkova ČR pro období 2004 – 2006“**

Podopatření 3.4.1. Zalesňování zemědělské půdy

Nařízení vlády č. 308/2004 Sb., o stanovení podmínek k poskytování dotací a zalesňování zemědělské půdy a na založení porostů rychle rostoucích dřevin na zemědělské půdě určených pro energetické využití

e) **Možností, které poskytuje PGRLF - Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, a.s.**

(pouze informativně)

f) **Pokynu ministerstva zemědělství: „Závazný pokyn MZe, kterým se stanoví postup při poskytování a úhradě služeb v rámci podpory hospodaření v lesích“**

- cíl poskytnuté služby,
- výše úhrady,
- administrace.

Autorka:

Ing. Jindřiška Losmanová

Ministerstvo zemědělství

Odbor koncepcí a ekonomiky lesního hospodářství

Tel.: 221 812 272

E-mail: losmanova@mze.cz

PRVNÍ KROKY K ZABEZPEČENÍ MEZINÁRODNÍ LESNICKÉ A DŘEVAŘSKÉ STATISTIKY

Jiří Matějčík

Úvod

Ze strany mezinárodních lesnických organizací a jejich aktivit na mezinárodním poli k nám stále více doléhá potřeba disponovat věrohodnými daty na podporu lesopolitické diskuse o globálním významu lesních zdrojů, tj. na prokázání důležitosti lesů pro trvale udržitelný rozvoj na Zemi, pro argumentaci o významu lesů z ekologického, ekonomického a sociálního pohledu. Potřeba shromáždování globálních lesnických dat, ke kterým přispívá i Česká republika, vyplývá z našich mezinárodních závazků (z podepsaných dohod), a z toho plynoucích informačních povinností při vytváření mezinárodních statistik. Poskytovaná data do globálního systému budou sloužit například pro:

- společnou lesnickou strategii při rozhodování EU,
- zjištění trendů těžeb, spotřeby, exportu a importu dřeva a dřevařských výrobků,
- zjištění konkurenceschopnosti lesnicko-dřevařského trhu na globálním trhu,
- mezinárodní spolupráci v lesním hospodářství v Evropě,
- zpracování teritoriálních studií apod.

Požadavek na zabezpečení funkčního, oboustranného informačního toku mezi lesnicko-dřevařským sektorem ČR a mezinárodními organizacemi lze naplnit jenom při uvědomění si stále narůstajícího významu informací pro jakoukoliv činnost a po poznání vyplývající z důkladné analýzy stávajícího stavu informačního systému a vytvoření odpovídajícího technologického prostředí.

Původní zadání úkolu bylo v obecné rovině formulováno jako postupné vybudování informační databáze a její systematické udržování v aktuálním stavu v členění na informace o

- lesním hospodářství obecně,
- výrobě surového dříví, jeho spotřebě, importu a exportu,
- výrobě vybraných dřevařských produktů, jejich spotřebě, importu a exportu na teritoriích Evropy, USA a Kanady.

Toto rámcové vymezení bylo konkretizováno do sestavení ideového návrhu na založení databáze ve struktuře potřebné pro fungování informačních vazeb mezi odvětvím lesního hospodářství především ve vztahu k Evropské unii a Dřevařskému výboru Evropské hospodářské komise Organizace spojených národů (DV EHK/OSN). Závazky ČR v odvětvích lesnictví, dřevozpracujícího a celulózopapírenského průmyslu vůči mezinárodním organizacím jsou plněny prostřednictvím sekce lesního hospodářství MZe, neboť gesci za všechny zmiňované statistické okruhy převzal počátkem 90. let náměstek ministra zemědělství pro lesní a vodní hospodářství.

Počáteční etapa řešení tak byla nasměrována do provedení analýzy obsahu a struktury vhodných existujících datových zdrojů včetně vytipování některých chybějících či nekompatibilních ukazatelů za účelem doplnění a sladění s mezinárodní statistikou.

Orientace pouze na hodnotové vyjádření ukazatelů byla během řešení v souvislosti se vznikem Komise pro mezinárodní statistiku na MZe v polovině roku 2002 rozšířena také

- a) do oblasti popisu ukazatelů, tedy do oblasti metainformačního systému a
- b) do přizpůsobení pojetí ukazatelů metodickým pravidlům používaným v Českém statistickém úřadu (ČSÚ).

Při vytvoření databáze pro potřeby mezinárodní lesnické a dřevařské statistiky nebylo uvažováno jen s analýzou informačního systému potřebnou v daný okamžik, ale i s ohledem na budoucí informační požadavky, aby návrh řešení měl co nejdélejší stabilitu z hlediska dopadu očekávaných budoucích změn.

Jako značně obtížná se jeví standardizace informací (posouzení metodické jednotnosti či nejednotnosti u všech ukazatelů v informačním systému ČR za účelem identifikace a odstranění případných nekompatibilit se zahraničními definicemi), a rovněž tak dosažení uspokojivé kvality statistického výkaznictví v lesním hospodářství. To například u nevyčerpávajících statistických šetření znamená stanovit jednoznačnou metodologii dopočtů některých ukazatelů na úroveň ČR (především údajů ve zpracovatelském průmyslu co se týče výroby, exportu, importu a spotřeby výrobků ze dřeva).

Důležité je rovněž zdůraznit, že navrhovaný systém si za cíl klade řešení oboustranného informačního toku v lesnicko-dřevařském sektoru.

Záměry a cíle řešení

Cílovým záměrem řešení, navazujícím na současný stav v dané oblasti, existující poznatky i očekávaný vývoj, je:

- naplnění účelové databáze souborem vybraných informací z domácího i zahraničního lesnicko-dřevařského sektoru,
- permanentní aktualizace datové základny,
- jednotná prezentace údajů,
- vytváření dlouhodobých časových řad u vybraných ukazatelů (pro potřeby Eurostatu např. 10 let zpátky),
- digitální předávání dat příjemcům informací v dohodnutém výměnném formátu .

Hledisko metodické, tedy zabezpečení obsahové srovnatelnosti lesnické a dřevařské statistiky s mezinárodní statistikou (definování ukazatelů z hlediska tvorby jejich obsahu, potřeby číselníků, případně konverze do mezinárodní statistiky), je a bude záležitostí příslušných organizací (ČSÚ, MZe, MPO).

Z hlediska technické stránky řešení bude systém (databáze a její obsluha) provozovatelný na běžně dostupných prostředcích výpočetní techniky, tj. na PC bez speciálních hardwarových a softwarových požadavků. Prezentace zpřístupněných dat bude pro veřejnost zajišťována prostřednictvím internetového přístupu v systému „dotaz – odpověď“, nebo prohlížením v předem nadefinovaných přehledech.

Právní východiska

Za základní právní východiska při výstavbě systému považujeme s ohledem na současný stav tyto domácí a zahraniční právní předpisy:

- a) Zákon č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě
- b) Nařízení Rady č. 322/97 ES ze dne 17. února 1997 o statistice Společenství
- c) Nařízení Rady (EHS) č. 1615/89 ustavující Evropský lesnický informační a komunikační systém (EFICS) , které bylo od roku 1989 novelizováno nařízením Rady (ES) č. 400/94 a nařízením Rady (ES) č. 1100/98.

Poznámka:

Cílem EFICS je shromažďovat, koordinovat, standardizovat, zpracovávat a rozšiřovat objektivní, spolehlivé, srovnatelné a příslušné informace o struktuře a fungování lesního sektoru ve Společenství. Systém chce brát v úvahu již existující data, zejména statistiky zpracované Statistickými úřady ES, a bude využívat informací, jež jsou k dispozici v členských státech, zejména data získaná při inventarizaci lesů na národní úrovni a údaje dalších databází na úrovni Společenství a mezinárodně.

O složitosti vybudování takového systému na celoevropské úrovni svědčí dlouhodobost záměru a fakt, že dosud stále neexistují evropské lesnické informační standardy jako nutná sjednocující základna pro společnou lesnickou statistiku.

Informační zdroje

Informační zdroje (na papírových či digitálních nosičích informací) můžeme rozdělit na dvě skupiny:

- a) domácí zdroje,
- b) zahraniční zdroje.

Jako příklad domácích informačních zdrojů můžeme uvést:

- státní statistické výkazy a statistickou ročenku
- resortní statistické výkazy o lesním hospodářství (MZe) a dřevozpracujícím průmyslu (MPO)
- celní statistiku (dovozy a vývozy dřeva a výrobků ze dřeva)
- Zelenou zprávu MZe
- informace o LH ČR (vlastnické vztahy apod.)
- trhovou zprávu (předávanou DV EHK/OSN)

Ze zahraničních informačních zdrojů lze zmínit například následující:

- publikace Dřevařského výboru EHK OSN (např. TBFRA-2000),
- databáze FAO,
- zahraniční statistické lesnické ročenky,
- společné dotazníky EHK/Eurostat/ITTO (JQ, EC, SP aj.).

U každého informačního zdroje je nutno posuzovat řadu aspektů, především kvalitu (věrohodnost), dostupnost (disponibilitu, včasnost), formu dat apod.

Metodika

Jak v lesním hospodářství ČR, tak ani ve zpracovatelském průmyslu zatím neexistuje žádný oficiální materiál definující domácí statistické ukazatele nebo popisující metodický přístup k jejich tvorbě, který by bylo možné použít pro porovnání se známými zahraničními definicemi (pozn.: snad s výjimkou metodických vysvětlivek pro naplnění v některých statistických výkazech).

Zajištění kompatibility při srovnávání údajů na mezinárodní úrovni si nutně vyžaduje převzít mezinárodní standardy co do druhu ukazatelů, obsahové náplně a způsobu jejich naplňování.

Po metodické stránce je obecně hodnocena jako nejhorší situace ve dřevozpracujícím průmyslu. Jako dobrá je hodnocena situace v papírenském průmyslu, kde při předběžném srovnávání ukazatelů s evropskými celulózkami již bylo dosaženo vysoce kompatibilního stavu statistických ukazatelů.

V lesnictví je kromě jiného soulad s mezinárodními daty zajištěn také v rámci kooperativního programu monitoringu zdravotního stavu lesů „ICP Forests“ (nyní označovaný jako „Forest Focus“), zabezpečovaný prostřednictvím útvaru ekologie VÚLHM.

Problematika metodické nejednotnosti v obsahu některých ukazatelů byla již prezentována v rámci analýzy informačního systému na příkladech porovnání vybraných statistických ukazatelů používaných v české terminologii obecně a Českým statistickým úřadem oficiálně ve srovnání s terminologií statistických ukazatelů v evropských mezinárodních organizacích, respektive v EU. Existující nesourodost některých termínů nebyla dosud uspokojivě v celém rozsahu ukazatelů dořešena a dokládá i nadále nutnost koordinovaného jednání zástupců všech zainteresovaných stran s cílem postupně zajistit takový stav na úseku lesnické a dřevařské statistiky, který by byl co nejrychleji uveden do plného souladu se stavem v EU.

Dekompozice řešení a rámcová struktura databáze

Struktura databáze vychází z dekompozice systému na základní objekty (moduly) podle svého charakteru. Dekompozice řešení je důležitá z hlediska modulární výstavby systému. Proto v rámci různých objektů, jako např.: záznamů s daty o výrobcích, záznamů s daty o jednotlivých zemích (regionech) pro účely mezinárodního srovnání, záznamů s číselníky či záznamů popisujících statistické ukazatele (metadatata), byly navrženy odpovídající datové struktury, z nichž nejdůležitější je návrh jednotné datové struktury pro většinu nesoucí informaci o konkrétní hodnotě statistického či jiného ukazatele.

Numerická část databáze lesnické a dřevařské statistiky je vytvářena na základě numerických tabulek nebo formou individuálního vkládání dat s propojením i na další související informace. Data jsou nejdříve v prostředí nově vytvořeného systému v útvaru lesnické politiky VÚLHM odborně zpracována (okódována

pro uložení do jednotné struktury databáze). Teprve následně mohou být data poskytnuta uživateli (MZe), resp. k prezentaci na webové stránce VÚLHM.

Metainformační část databáze (metadatabáze) pak představuje informační systém o ukazatelích, tzv. registr ukazatelů, který popisuje ukazatele a je důležitou součástí celého informačního systému. Tuto část databáze musí zabezpečit příslušní gestoři jednotlivých statistických okruhů.

Přestože se tvoří registr celostátních ukazatelů v rámci aktivit ČSÚ, posílání takového registru je velmi široké, s vysokými požadavky na personální, finanční i technické zabezpečení. Ukazuje se však jako vhodné zachovat specializovanou sektorovou verzi informačního systému a předčasně neopouštět další vývoj této účelově budované databáze jenom pro potřeby odvětví lesního hospodářství a dřevozpracujícího průmyslu.

Rozdílnost v pojetí práce s ukazateli mezi oběma systémy je řešena na naší straně převodními můstky, aby náš systém mohl ve své filozofii řešení pokračovat dál, ale zároveň umožňoval automatizovaným způsobem předávat popis resortních statistických ukazatelů v lesnicko-dřevařském sektoru ČSÚ.

Základní funkce systému

a) Číselníky

Důležitým prvkem celého systému jsou číselníky, které představují určitý klasifikační a identifikační systém pro uložení strukturovaných dat do databáze. Mezi nejdůležitější číselníky pro jednoznačnou identifikaci obsahu jednotlivých ukazatelů můžeme zařadit např.:

1. Číselník informačních zdrojů a tabulek
2. Číselník ukazatelů (např. výrobků, výkonů apod.)
3. Číselník zemí a regionů
4. Číselník měrných jednotek

Různé klasifikační systémy, používané při mezinárodním obchodování, si vyžádají více druhů číselníků výrobků, u nichž konverzními programy bude zapotřebí zabezpečit obousměrné převody kódů výrobků (např. standardní klasifikace mezinárodního obchodu SITC – harmonizovaný systém HS – standardní klasifikace produkce SKP apod.).

b) Vstupy

Vstupní informace pocházejí buď z tuzemských nebo zahraničních zdrojů. Na tyto informace o jednoznačné struktuře je vyhotoven programový systém, jenž umožňuje u formalizovaných dat jednotný způsob pořizování, zobrazování, tisku a uložení do stanovené databázové struktury.

c) Systém kontrol

Kvalitní analýza informačních vazeb, definování rozsahu přípustnosti jednotlivých datových veličin a vhodné chybové hlášky ovlivňují kvalitu (bezchybnost) zpracovávaných dat.

Systém kontrol tak hraje důležitou roli jak v etapě pořízení dat, tak při generování požadovaných výstupů.

Jako příklad různých druhů kontrol lze uvést kontrolu na přípustnost kódů či hodnot, kontrolu na existenci logické či definované vazby na související údaje v jiných informačních zdrojích (vzájemné vazby mezi ukazateli uvnitř či vně výkazů nebo tabulek), kontrolu na existenci vazby na stejné údaje v jiném informačním zdroji (porovnání stejných informací z různých zdrojů), kontrolu na správnost součtů, kontrolu na úplnost informací apod.

d) Výběr a zobrazení dat

Výběr a zobrazení dat je již konkrétní aplikací nad databází podle informačních potřeb uživatele formulovaných systémem „dotaz-odpověď“. Pro výběr a prohlížení dat jsou vytvořeny výběrové filtry a jednotné zobrazovací šablony.

Mohou být sestavovány přehledy vykázaných hodnot zadaných ukazatelů za určitá období (podle zadaného časového rozpětí). Samozřejmostí je třídění dat podle hlavních kritérií, kterými je výrokové (komoditní), územní nebo časové hledisko.

e) Výstupy

Výstupy jsou určovány informačními potřebami koncových uživatelů z hlediska plnění povinností vyplývajících z požadavků mezinárodních organizací.

Výstupy, či přesněji řečeno jejich obsah, jsou věcně jednoznačně definovány ve formě společných dotazníků EHK OSN, FAO OSN a EUROSTAT pro lesy, dřevozpracující průmysl (dřevo, dřevařské výrobky) a celulózopapírenský průmysl (buničinu, papír a lepenku). Opakovanými výstupy s různou periodicitou předkládání dat jsou informace předkládané DV EHK/OSN do Ženevy např. v podobě tzv. Trhové zprávy (pololetně).

Další informační požadavky (neperiodického charakteru) mohou vyplynout např. z činnosti nově ustanovených pracovních skupin pro lesnickou a dřevařskou statistiku, resp. z účasti zástupce lesního hospodářství ČR na zasedání pracovní skupiny FAO/ECE o lesnické ekonomice a statistice v Ženevě. Nové informační požadavky lze s jistotou očekávat v rámci nových kritérií a indikátorů trvale udržitelného hospodaření v lesích či při zpracování nového ocenění lesních zdrojů (TBFRA).

V rámci činnosti EFICS se budou požadované informace týkat těchto okruhů:

- Lesní zdroje (zahrnující parametry trvale udržitelného rozvoje lesa – kritéria a indikátory včetně biodiversity, jak vyplývá z helsinských rezolucí)
- Produkce dřeva a dřevozpracující průmysl
- Struktura vlastnických vztahů k lesu
- Aplikace metod dálkového průzkumu země

Za velmi důležitou formu interního výstupu lze považovat vytváření a permanentní aktualizaci časových řad. Kvalitní časové řady jsou z hlediska prognóz velmi cennou informační základnou. Jejich kvalitní zabezpečení vyžaduje stabilní metodiku a jednoznačné převody hodnot při změně metodiky. Udržení kvalitních časových řad a jejich srovnatelnosti v čase je zde tou nejvyšší prioritou.

Současný stav řešení

Po provedení rámcové analýzy stávajícího informačního systému a zpracování ideového návrhu datové základny se přistoupilo k vlastnímu technickému řešení, tj. k vývoji aplikačního programového vybavení (vývoji softwaru) za účelem práce s daty uloženými v relační databázi. Základní funkce tohoto systému jsou popsány výše a v současnosti probíhá ladění správné funkčnosti systému na různých testovacích datech. Některé funkce však ještě nejsou zcela dokončeny z důvodu nejasnosti dalšího metodického postupu.

V současné době neexistuje v ČR prodiskutovaná a zainteresovanými stranami akceptovaná množina definic rozhodujících statistických ukazatelů z důvodu dlouhodobé absence koordinovaných aktivit směrem k dosažení jednotných metodických postupů. Z tohoto důvodu dosud neexistuje ani jednotný přehled, který by okruh předávaných lesnických a dřevařských informací popisoval v základních parametrech (neexistuje jednotný registr ukazatelů).

Původně navržená struktura řešení byla s ohledem na aktuální potřebu řešit neexistující metainformační systém upravena tak, aby tento nedostatek mohl být rychle odstraněn. Znamenalo to v posledním období vytvořit nové programové, uživatelsky orientované funkce, které nyní umožňují internetovým přístupem ke každému jednotlivému statistickému či jinému ukazateli doplnit potřebná metadata. Tato etapa prací se označuje jako vytvoření jednotného registru ukazatelů, a týká se popisu jak ukazatelů domácích, tak i zahraničních. Systém je již připraven k praktickému použití. V dalším kroku však záleží na časových možnostech a vlastní připravenosti příslušných gestorů (pracovníků příslušných centrálních orgánů – MZe, MPO) doplnit u všech ukazatelů příslušná metadata.

Z pohledu konkrétních vstupních a výstupních informačních zdrojů, jež by mohly být obsahem registru ukazatelů mezinárodní statistiky v lesnicko-dřevařském sektoru, je možno tuto situaci charakterizovat tabulkou č. 1 a č. 2.

V nejbližší budoucnosti lze očekávat následující kroky:

- a) úpravy v již vytvořeném aplikačním programovém vybavení (např. doplnění některých dalších funkcí pro práci s databází) a testování funkčnosti algoritmů systému z hlediska uživatelských požadavků
- b) naplňování databáze požadovanými údaji
- c) použít vyhotovenou internetovou aplikaci a připravené podklady pro naplnění registru ukazatelů ze strany všech příslušných gestorů, tj. provést praktické naplnění ukazatelů metadaty

- d) v koordinaci s ostatními zainteresovanými stranami dořešit metodické nejasnosti z oblasti definování ukazatelů, používání číselníků, formulování podoby výstupů, vyjasnění role ČSÚ v mezinárodní statistice ve vztahu k MZe a MPO apod.

Kromě výše uvedených nejbližších konkrétních kroků je strategickým záměrem řešitelů, a jistě i uživatelů, umět využít údaje v databázi kromě jiného také pro modelování (prognózování) vývoje trhu s dřevařskými výrobky v ČR na základě práce s časovými řadami, matematicko-ekonomickými modely ap. s cílem podpořit sektorová rozhodnutí do budoucnosti.

Tabulka 1: Vstupní ukazatele v registru ukazatelů

<i>Správce</i>	<i>Informační zdroj</i>
ČSÚ	Les P 8-01, Ceny Les 1-12
GŘ cel MF ČR	Celní statistika (dovoz, vývoz)
MZe	Les (MZe) 1-01
MPO	Tech (MPO) Dp 1-01, Tech (MPO) Dp 2-01, Tech (MPO) PC 1-01
IDC ÚHÚL	SLHP (LI)
AOPK, SCHÚ	IUCN I-V
GŘH IZS ČR MV	Statistika o požárech
MZe	Ad hoc dotazy (šetření)

Tabulka 2: Výstupní ukazatele v registru ukazatelů

<i>Správce</i>	<i>Informační zdroj</i>
MZe	JQ1, JQ2
MZe	DOT1, DOT2
MZe	EU1, EU2
MZe	ECE1, SP1
MZe	TC1, TC2
MZe	ITTO1, ITTO 2, ITTO3
MZe	Unit value
ÚHÚL/VÚLHM	TBFRA-2000
GŘH IZS ČR MV/ VÚLHM	Fire1, Fire2
MZe	IUCN I-V
MZe	EU-35QI (pan-evropská kritéria a indikátory)

Závěr

V příspěvku se jedná především o seznámení se situací v oblasti lesnicko-dřevařské statistiky ČR ve vztahu k Evropské unii, resp. k jejím institucím či k dalším mezinárodním organizacím.

Není zde detailně popisováno softwarové řešení, ale je zde naznačena filozofie přístupu, současný stav a nejbližší předpokládané další kroky, které závisí na personálním a finančním zabezpečení tohoto charakteru prací v dalším období, neboť o úspěšnosti jakéhokoliv záměru, projektu, programu apod. rozhoduje lidský faktor. Bude tomu analogicky i v případě prací na řešení tohoto úkolu.

Navzdory skutečnosti, že se již vykonal značný objem prací při omezené řešitelské kapacitě, lze dosavadní výsledky s ohledem na složitost řešené problematiky přesto označit za první kroky, neboť se řešení ještě nedostalo z fáze vývoje a testování do fáze aplikační, tj. aby již mohlo rutinně, automatizovaným způsobem zabezpečovat některé činnosti v rámci mezinárodní statistiky a přispět tak k zefektivnění současného domácího stavu, resp. přispět k uspořádání údajů v databázi a jejímu využití pro další cíle a záměry, což představuje také nezanedbatelný přínos.

Je zřejmé, že informace budou stále více nabývat na významu spolu s tím, jak bude postupovat realizace záměru Evropské unie stát se informační a znalostní společností a nejvíce konkurenceschopnou ekonomikou na světě. Můžeme proto konstatovat, že naše aktivity mají ten správný směr.

Autor:

Ing. Jiří Matějček, CSc.

VULHM Jíloviště-Strmady, 156 04 Praha 5, Zbraslav

tel.: 257 892 222, e-mail: jmatejcek@vulhm.cz

ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÁ POMOC A LESNÍ HOSPODÁŘSTVÍ

Dana Koderová

Zahraniční rozvojová pomoc (ZRP) všeobecně

Česká republika byla v roce 1995 přijata za řádného člena Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Patří mezi nejvyspělejší země světa a tudíž má morální a politické závazky vůči rozvojovým zemím. Od roku 1996 poskytuje ZRP ve formě konkrétních rozvojových projektů.

Na základě kompetenčního zákona je ústředním orgánem státní správy pro oblast zahraniční politiky, v jejímž rámci vytváří koncepci a koordinuje zahraniční rozvojovou pomoc a koordinuje vnější ekonomické vztahy Ministerstvo zahraničních věcí (MZV).

Česká zahraniční rozvojová pomoc plně podporuje mezinárodní rozvojové cíle (Millennium Development Goals), které vyplynuly z mezinárodních konferencí OSN v 90. letech a byly potvrzeny Miléniovým summitem OSN v roce 2001.

Klíčové dokumenty

- Usnesení vlády č. 302 ze dne 31. 3. 2004 o Zásadách zahraniční spolupráce (ZRS) po vstupu ČR do EU
- Koncepce zahraniční rozvojové pomoci ČR na období let 2002 - 2007

Hlavní cíle ZRS

- snížení chudoby
- ekonomicko – průmyslový rozvoj
- postupná integrace partnerských zemí do světové ekonomiky
- rozvoj zemědělství
- rozvoj a upevnění demokracie, lidských práv a řádné správy věcí veřejných
- zavedení právních principů
- řízení migrace
- udržitelný rozvoj s důrazem na jeho environmentální složku.

Typy ZRS

- oficiální rozvojová pomoc (ODA) – vykazuje pomoc pouze rozvojovým zemím
- oficiální pomoc (OA) – pomoc transformujícím se zemím
- ostatní oficiální toky (OOF) – transakce státního sektoru nespĺňující kritéria ODA/OA.

Pozn. Rozvojové a transformující se země rozděljuje teritoriální definice OECD.

Formy ZRS

- dvoustranná zahraniční spolupráce (bilaterální) – programy spolupráce s prioritními zeměmi, dvoustranné rozvojové projekty, humanitární pomoc, stipendia
- mnohostranná zahraniční spolupráce (multilaterální) – ČR ji vyvíjí prostřednictvím mezinárodních vládních organizací (obecně či účelově vázané prostředky), mnohostranné rozvojové projekty.

Institucionální zajištění (vybrané instituce)

- Ministerstvo zahraničních věcí – koordinace, tvorba vládní politiky ZRS
- resortní ministerstva – gesčně spravují vládou schválené projekty, odpovídají za efektivní vynakládání prostředků určených na rozvojovou spolupráci
- Rozvojové středisko Ústavu mezinárodních vztahů – zřízeno a řízeno MZV jako podpůrný a odborný prvek pro oblast ZRS (poradní a odborný prvek).

Teritoriální priority

Teritoriální priority jsou určeny záměrem dlouhodobě směřovat českou ZRS do těchto oblastí: Angola, Zambie, Vietnam, Mongolsko, Jemen, Moldávie, Bosna a Hercegovina, Srbsko a Černá Hora; střednědobě: Irák, Afghánistán.

Sektorové priority

Migrace, průmyslová podpora, vzdělávání, zdravotnictví, zemědělství, životní prostředí a udržitelný rozvoj.

Další informace: www.rozvojovka.cz www.mzv.cz

Objem financování ZRP

Rok	Plán (mil. Kč)	Realizace (mil. Kč)	z toho MZe (tis. Kč)
1996	531	262	2 580
1997	650	361	15 750
1998	326	287	9 000
1999	326	314	11 000
2000	34	341	13 100
2001	350	335	16 000
2002	217	210	15 845
2003	400	400	29 864
2004	500		49 005

Projekty realizované v gesci MZe v oblasti lesního hospodářství od roku 1996

Projekty dvoustranné pomoci

Název projektu: GIS pro Kamčatku

Partnerská země: Rusko

Realizátor: Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem

Délka realizace: 1996 – 1998

Náplň projektu: V rámci tohoto projektu Ústav ověřoval zpracování LHP digitální metodou na třech vzorových pracovištích na Kamčatce. Pro digitální zpracování byla použita GIS technologie, konkrétně český program TopoL. Tato metoda se osvědčila i v takto rozdílných podmínkách.

Název projektu: Zalesňování odlesněných lokalit v Andách pomocí obalovaných sazenic systému PATRIK

Partnerská země: Ekvádor, Peru, Kolumbie, Nikaragua, Bolívie, Mexiko, Paraguay, Venezuela

Realizátor: Lesní společnost Jaroměřice, nyní Lesy České republiky, s.p.

Délka realizace: 1999 - doposud

Náplň projektu: Využití české technologie pro komplexní výrobu a výsadbu sazenic (technologie Patrik), nabídnout v zemích určených takovou technickou a technologickou pomoc, jejímž cílem je přispět na rekultivaci erozí a ztrátou produkce ohrožených horských lokalit jihoamerického kontinentu. Cílem projektu je přenést do tohoto regionu technické a organizační dovednosti vázané na lesní hospodářství (ochrana lesa, hospodářská úprava lesa, atd.) a současně přispět k oživení vzájemných obchodních kontaktů i k dalšímu uplatnění domácí produkce v navazujících oborech. Zvláštní důraz je kladen i na komplexně provázanou a integrovanou ochranu lesa a životního prostředí.

Název projektu: Tvorba ekologické sítě a agro-lesnická východiska trvale udržitelného rozvoje ostrova Sokotra

Partnerská země: Jemenská republika

Realizátor: FOA – Nadační fond pro ekologické zemědělství, agro-lesnickou část realizují experti MZLU Brno

Délka realizace: 1999 – 2004

Náplň projektu: Projekt se ve své agro-lesnické části zabývá pilotními modely hospodaření s lokálními zdroji a přispívá k rozvoji lokální hospodářské soběstačnosti.

Název projektu: **Transfer pokročilých metodických a technologických poznatků v oblasti inventarizace lesních ekosystémů**

Partnerská země: Ukrajina

Realizátor: IFER, s.r.o.

Délka realizace: 2004 - 2006

Náplň projektu: Cílem projektu je přenést metodické a technologické poznatky v oboru inventarizace lesních ekosystémů a podpořit tak rozvoj inventarizace lesů. Projekt současně vyškolí a v rámci partnerského ústavu vybuduje oddělení pro rozvoj a uplatnění pokročilých technologií při inventarizaci přírodních zdrojů.

Projekty mnohostranné pomoci

Název projektu: **Zavedení vzorového mysliveckého hospodaření v Maroku**

Partnerská země: Maroko

Realizátor: FAO, ÚHÚL

Délka realizace: 1998 - 2001

Náplň projektu: přispět k zapojení lovu a myslivosti do aktivit marockého Státního lesnického programu a podpořit racionální ochranu vybraných druhů marocké fauny, stanovit zásady mysliveckého hospodaření, vytvořit a rozvíjet digitální nástroje pro sběr, zpracování a vizualizaci údajů marocké myslivecké statistiky, výstavba demonstračního zařízení – obůrka pro reintrodukcii paovce hřivnaté, umístění a chov základního kmene paovce hřivnaté v aklimatizační obůrce.

Název projektu: **Trvale udržitelné myslivecké hospodaření pro lepší ochranu přírodních zdrojů** (navazující projekt)

Partnerská země: Maroko

Realizátor: FAO, ÚHÚL

Délka realizace: 2002 - 2005

Náplň projektu: Vyhotovení programu trvale udržitelného mysliveckého hospodaření, s cílem propojení mysliveckého hospodaření do komplexu ochrany přírodních zdrojů v Maroku a zapojení mysliveckého hospodaření do tvorby zdrojů pro marocké hospodářství. Vyškolení marockého personálu v oblasti praktického uplatňování navržených zásad mysliveckého hospodaření, využívání informačních technologií pro účely mysliveckého hospodaření a ochrany vybraných ohrožených druhů zvířat, zapojení myslivosti do tržních podmínek. Vyhotovení, příp.modifikace stávajícího SW vybavení.

Autorka:

Ing. Dana Koderová

Ministerstvo zemědělství ČR

Tešnov 17, Praha 1

AKTIVITY SVOL V ROZŠIŘUJÍCÍ SE EVROPĚ

Stanislav Janský
Marie Růžková

Sdružení vlastníků obecních a soukromých lesů v ČR (SVOL) sice za sebou nemá dlouhou historii – vzniklo v roce 1992, bezprostředně po schválení tzv. restitučních zákonů jako dobrovolné zájmové sdružení původně pouze obecních lesů - přesto se v posledních letech stává aktivním článkem evropské lesnické politiky. Jak došlo k tomu, že jsou zástupci SVOL zváni na významná jednání, semináře a konference na evropské úrovni?

Takový rozsah činnosti, jakou dnes SVOL pro své členy zajišťuje, si před dvanácti lety nikdo ze zakládajících členů určitě nepředstavoval. První dva roky existence byly ve znamení přebírání majetku od státu a zakládání nových organizací. Po konsolidaci nově vytvořených lesních správ obecních lesů začalo vedení SVOL přemýšlet i o výměně zkušeností a organizaci exkurzí pro své členy. V té době také nastoupil do funkce tajemníka SVOL Ing. Ctibor Záruba, který měl ve svých předchozích funkcích možnost osobně se seznámit s mnoha lesníky ze zemí celé Evropy. Jeho myšlenka podívat se, jak funguje lesnictví na západ od našich hranic, všechny zaujala a od té doby se odborné exkurze pro členy SVOL staly pravidelnou součástí naší činnosti. Odborné exkurze nebyly pouze možností prohlédnout si krásné lesy a krajinu v zemích pro nás do té doby nepříliš známých, ale i jedinečnou příležitostí k diskusím, jak se chová stát k vlastníkův lesa, jaká je funkce státní správy, jaká jsou omezení zákonem, jak jsou újmý vlastníkov kompenzovány, jak jsou vlastníci lesa organizováni. Cílem našich návštěv byly země spolkové republiky Německo, Rakousko, Švýcarsko, Francie, Itálie, Finsko Švédsko, Norsko.

Mnozí účastníci exkurzí si při diskusích s vlastníky lesa v zemích, kde nebyly vztahy k půdě přetřhány a neproběhlo období, kdy bylo „všechno všech“, uvědomili, že les není „národní bohatství“, pro které musí stát stanovit přesná pravidla, jak s ním nakládat, ale že se jedná o majetek konkrétního vlastníka, který mu má přinášet užitek, a tzv. celospolečenské funkce lesa nejsou samozřejmost, ale výsledek péče vlastníka o jeho majetek. V mnohých státech jsou tyto služby veřejnosti vlastníkov hrazeny (turistické a cyklistické trasy, sběr hub, ponechávání tzv. mrtvého dřeva a doupných stromů, podpora biodiverzity). Zjistili, že se dá na menších majetcích hospodařit i bez LHP, že státní správa není postrachem vlastníka, ale institut, ke kterému si může vlastník nebo správce lesa bez obav a bezplatně přijít pro radu.,

Prvním „zhodnocením“ zahraničních zkušeností SVOL byla diskuse k lesnímu zákonu v letech 1994 – 95. I díky osobním zkušenostem a příkladům ze zahraničí se podařilo zástupcům SVOL prosadit do zákona 289/1995 Sb. kompromis, který vytváří rovnováhu mezi zájmy vlastníka a zájmy státu. Aktivity naší organizace nezůstaly bez povšimnutí soukromých vlastníků velkých lesních majetků, kteří požádali o možnost se SVOLEm spolupracovat. SVOL se postupně stal představitelem všech druhů nestátního vlastnictví lesů v ČR.

Kontakty v zahraničí byly podnětem k navázání spolupráce naší organizace s mezinárodními organizacemi vlastníků lesa. V roce 1999 se SVOL stal mimořádným členem Evropské konfederace obecních lesů (FECOF) se sídlem ve Štrasburku a téhož roku členem – pozorovatelem (od 1.5.2004 řádným členem) Evropské konfederace vlastníků lesa (CEPF) se sídlem v Bruselu – v obou organizacích jsme byli prvními členy z bývalého východního bloku. V prvních letech jsme se cítili až přehlčení obrovským množstvím informačních materiálů, které jsme zejména prostřednictvím emailového informačního servisu z ústředí CEPF dostávali. Brzy jsme však přestali být pouze pasivním příjemcem informací. Pan Bartoň Dobenín byl zvolen do výboru CEPF a začal se aktivně podílet na práci vedení, roku 2003 byl zvolen místopředsedou CEPF. V listopadu 2003 poprvé ve své historii uspořádal CEPF valnou hromadu mimo sídlo ústředí v Bruselu. Uspořádáním byl pověřen SVOL a místem konání se stala Praha. Tato událost byla pro nás oceněním naší práce.

O náplni činnosti CEPF vypovídají názvy stálých komisí, které v rámci CEPF v období mezi valnými hromadami pracují:

- Kyoto protokol a klimatické změny
- Rozvoj venkova

- Lesnictví a korek
- Biodiverzita a Natura 2000
- Dále se CEPF podílí na aktivitách
- Certifikace hospodaření v lesích systémem PEFC
- Ministerská konference o ochraně evropských lesů
- Spolupráce s FAO
- Spolupráce s OSN

Cílem CEPF je více proniknout do rozhodovacích procesů EK a zviditelnit vlastníka a správce lesa jako přirozeného ochránce životního prostředí, tvůrce krajiny, zdroj pracovních příležitostí, producenta obnovitelné suroviny a zastánce zdravého způsobu života.

K zvýšení spotřeby dřeva přispívá partnerská spolupráce se svazy zpracovatelů a s lesnictvím souvisejícího průmyslu.

Pan Bartoň – Dobenín se jako delegát CEPF (v současné době místopředseda) pravidelně účastní jednání ministerské konference o ochraně evropských lesů (MCPFE) včetně přípravných jednání, kde se rodí zásadní směry evropské lesnické politiky.

Jako celosvětové zastřešení organizací soukromých vlastníků lesa působí IFFA Mezinárodní aliance rodinného lesnictví, založená jako volné sdružení mezinárodních organizací vlastníků lesa na celém světě (v červenci 2002). Poslední vrcholnou akcí této organizace byla 4. konference vlastníků lesa v rámci Světového lesnického kongresu v Quebecu, rovněž za účasti zástupců SVOL.

Jednou z organizací, která nás již v minulosti několikrát oslovila a nabízela nám možnost členství, je Evropská organizace vlastníků půdy (ELO) se sídlem v Bruselu. SVOL považoval angažovat se v této organizaci za nadbytečné, neboť se domníval, že zájmy soukromých vlastníků lesa na evropské úrovni dostatečně hájí CEPF, zájmy obecních lesů FECOF. SVOL viděl v ELO organizaci, která se zabývá hlavně zemědělskou problematikou a lesnictví je pro ni okrajovou záležitostí. V loňském roce Republikový výbor SVOL navštívili zástupci vedení ELO. Využili jsme jejich nabídky a naši zástupci se zúčastnili Valné hromady ELO a poté Konference k principům společné agrární politiky (CAP). Pochopili jsme, že i v České republice existuje velká skupina vlastníků – členů SVOL, která má vedle lesů i zemědělské pozemky a pro které aktivity ELO mají velký význam. Konference CAP ukázala, že prioritou blízké budoucnosti rozvoje venkova je tzv. multifunkční zemědělství i lesnictví, podpora biodiverzity a celospolečenských funkcí krajiny. Vlastník půdy (soukromé i obecní majetky) bude muset změnit svůj pohled na hospodaření na zemědělských i lesních pozemcích a hledat programy podporované strukturálními fondy EU, které zajistí kromě hmotné produkce např. i zvýšení biodiverzity, vodohospodářské funkce, rekreační funkce a jiné služby, které může vlastník lesa poskytnout společnosti. Na tomto poli může být ELO určitě přínosem i pro vlastníky lesa a půdy v ČR a proto SVOL zvažuje možnost zapojit se i do jeho aktivit.

SVOL je úzce svázán s organizací, která zastřešuje jeden ze systémů certifikace lesů – PEFC. Zástupce SVOL (pan Bartoň Dobenín je předsedou PEFC ČR a členem mezinárodního výboru PEFC v Luxemburgu).

V souvislosti s rozšířením EU se objevil nový problém. V důsledku restitučních a privatizačních procesů v zemích bývalého východního bloku vznikl nový fenomén – objevilo se velké množství vlastníků nových soukromých lesů, zejména lesa malých výměr, kteří v důsledku dlouhodobého přerušování vlastnických práv nemají s hospodařením zkušenosti a vztah k „rodinnému majetku“. Mnohdy tito vlastníci ani nevědí, kde se jejich majetek nachází.

První aktivity na podporu postavení této společenské vrstvy byl krátkodobý projekt FAO v letech 2000 – 2001 ve Slovinsku. K jeho závěrečnému vyhodnocení v září 2001 v Bledu byli přizváni i zástupci vybraných zemí bývalého východního bloku. Začal se připravovat dlouhodobý mezinárodní projekt podpory postavení vlastníků lesa malých výměr.

Diskuse nad touto problematikou pokračovala workshopem v prosinci 2002 v Židlochovicích, kde se k FAO jako spoluorganizátoři přidali Mezinárodní organizace ochrany přírody (IUCN) a CEPF a téma diskuse bylo rozšířeno problematikou podpory zvyšování biodiverzity na lesních majetcích malých výměr. Jako možná řešení byly prezentovány příklady se západní a severní Evropy - dobrovolná sdružení vlastníků lesů na místní úrovni a postupné zastřešování na regionální a národní úrovni. Jádrem financování těchto sdružení v budoucnu by měly být společné obchodní a podnikatelské aktivity. SVOL, jehož zástupce se těchto jednání

účastnil, musí bohužel konstatovat, že současná legislativa ČR tento směr nepodporuje. Odborné poradenství pro drobné vlastníky (činnost odborného lesního hospodáře dle zákona o lesích) je v ČR v podstatě státem placená aktivita podnikatelských subjektů (většinou LČR, s.p., ale i jiné podnikatelské subjekty a podnikající fyzické osoby) bez přesně definovaných práv a povinností. U soukromých vlastníků může tento stav vyvolat pocit, že o ně stát pečuje, ale v mnohých případech je to sporné. Podnikatelský subjekt pověřený výkonem funkce OLH většinou s vlastníkem komunikuje pouze písemně (často jen zašle decenální úkoly LHO), často s vlastníkem jedná pouze v případě, že výsledkem může být pro OLH zajímavá zakázka prací.

Podle názoru SVOL může drobnému vlastníkovi pomoci pouze systémové změna, kdy jedna státem placená osoba s kanceláří v místě obvyklém pro styk s úřady bude garantovat jak odborný dohled nad jeho majetkem, tak bude schopná a ochotná poskytnout odbornou radu.

Významnou mezinárodní aktivitou, ke které je zástupce SVOL také přizván, je cyklus workshopů organizovaných ministerstvem zemědělství a lesnictví Finska – Forest Academy Finland. Série těchto aktivit byla zahájena v roce 2003 v Helsinkách a Jonscu. Hlavním záměrem je posílení pozice lesnictví a s lesnictvím souvisejících odvětvích v rozšiřující se Evropě. Široké spektrum názorů zajišťuje účast vrcholných představitelů státní správy, vlastníků lesa, podnikatelů v lesnictví, zpracovatelů, výrobců lesní techniky, lesnického školství, výzkumných institucí. Lesnická výroba představuje často velice malý podíl HDP většiny evropských zemí, avšak celý komplex s lesnictvím souvisejících odvětví (dřevozpracující a papírenský průmysl, nábytkářský průmysl, výroba lesnických strojů) je již významným fenoménem, kterého by bylo vhodné využít pro posílení lesnictví v politice EU i na národních úrovních.

Usilujeme, aby se SVOL stal v budoucnu uznávaným zástupcem nestátních lesů nejen na domácí scéně, ale i v Evropě.

MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE A ZAHRANIČNÍ AKTIVITY STÁTNÍHO PODNIKU LČR

Josef Strítecký
Jana Pechová

V rámci zahraničních aktivit státního podniku Lesy České republiky patří k těm nejrozsáhlejším působení českých expertů v Jižní Americe. Opomíjet však nelze ani spolupráci s okolními evropskými zeměmi, která již řadu let úspěšně probíhá především na česko-německé hranici a která tak dává dobrý základ pro její další rozvoj vyplývající mimo jiné i z nových možností, které se v souvislosti se vstupem ČR do EU jistě vyskytnou.

Intenzivní česko-německá spolupráce probíhá především v rámci Krajského inspektorátu Liberec a Agentury projektů a obnovy lesa v Teplicích a jejich sasských kolegů.

Lesy České republiky, s.p. jsou prostřednictvím zástupců krajského inspektorátu Liberec členy pracovní skupiny LESY Euroregionu NISA (ERN), která byla vytvořena již v roce 1991 a kde jsou kromě LČR i zástupci SCHKO Jizerské hory a státní správy LH, ze zahraničních partnerů pak lesníci ze SRN a Polska. Cílem této trilaterální spolupráce je vzájemná informovanost o odvětví LH v rámci ERN, formulování problémů LH týkajících se ERN a návrh řešení těchto problémů. Skupina se schází pravidelně 4x za rok a z odborných témat, kterými se zabývala lze uvést např.: monitoring škod zvěří v ČR, NATURA 2000 v ČR a SRN, důsledky změn klimatu na lesy v Euroregionu NISA, situace na trhu se dřívím, povodně v roce 2002 a škody v LH, projekty PHARE v ČR – Jizerské a Lužické hory, problematika invazních druhů rostlin a další, a dále v organizaci odborných konferencí – např. v roce 2002 „Vápnění lesů“ nebo „Současnost a budoucnost lesní krajiny Jizerských hor“. V současné době probíhá v rámci této spolupráce příprava projektů česko-německého a česko-polského, které se budou zabývat optimalizací rekreačního využívání lesů a přírody ve vztahu k jejich ochraně v ERN.

Spolupráce LČR se sasskou stranou probíhá také prostřednictvím APOL v Teplicích. Lze říci, že spolupráce českých a sasských lesníků má v oblasti Krušných hor dlouholetou tradici a pokračuje již z doby bývalého NDR. Od poloviny 90. let je tato spolupráce systematická a má značný přínos pro obě strany. Její význam se prohlubuje zejména v období vzniku specifických lesnických problémů v Krušných horách, jakými bylo např. katastrofální poškození zbytků smrku ztepilého ve východním Krušnohoří po zimě 1995/96 v důsledku imisí nebo odumírání břízy od roku 1997 nebo žloutnutí smrku a následné kompenzační vápnění od r. 2000. Vzájemná spolupráce spočívá v každoročních setkáních vedoucích pracovníků LH po obou stranách hranice, kterých se účastní na české straně nejen APOL, ale i krajští ředitelé a lesní správci z dané oblasti, ze sasské strany pak kromě lesních správců především zástupci Forstpresidia v Grauppě –Forstpresident Dr. Klein a někdy také pracovníci Sassského ministerstva pro ekologii a zemědělství v Drážďanech. Vzhledem k tomu, že v oblasti Krušných hor je řešena řada lesnických výzkumných úkolů po obou stranách státní hranice, je spolupráce s Forstpresidiem důležitá i proto, že jeho součástí je Zemský ústav pro lesnický výzkum a Grantová služba LČR tak má přístup prakticky ke všem výsledkům sasského lesnického výzkumu, případně i výzkumu univerzit, které pro Sasské lesy pracují. Dále obě strany podporují projekty dotované z EU v rámci INTERREG a PHARE. APOL Teplice tak vystupuje od roku 2002 po dohodě mezi vedením LČR a MZe jako přeshraniční partner v řadě sasských a bavorských projektů programu INTERREG IIIA. Jedná se např. o projekty:

- „Virtuální lesní správa“, což je vytvoření internetového portálu soustředujícího velký rozsah lesnických informací z příhraniční oblasti; doba řešení 2003 – 2005. Při řešení tohoto projektu APOL spolupracuje i s ÚHUL Brandýs n. Labem.
- „Trvale udržitelné zajištění poškozených lesních porostů ve vysokých a svahových porostech se zvláštním významem pro ochranu vod“
- „Zvyšování vitality oslabených porostů rostoucích na svažitéch terénech ve vysokých nadmořských výškách prostřednictvím vápnění“, oba tyto projekty jsou Lesního ředitelství v Řezně (Bavorsko) dobou řešení do roku 2006.

Mimo to udržují pravidelné kontakty se svými bavorskými protějšky i lesní správy v rámci KI Plzeň, které spočívají především v podobě společných setkání a pořádání výměnných exkurzí.

Aktivity státního podniku Lesy České republiky byly v **oblasti Latinské Ameriky** zahájeny v roce 1998 v rámci projektu „Zalesňování And metodou PATRIK“, který iniciovalo MZe ČR, a který je podporován vládními prostředky pro spolupráci se zeměmi v oblasti Latinské Ameriky.

LČR hospodaří na lesním majetku státu o rozloze cca 1,4 mil. ha. Ročně těží okolo 7 mil. m³ surového dříví a obnovuje les na výměře 12 000 ha. V oblasti LA se v budoucích 20 letech počítá se zalesněním až několika desítek milionů ha degradovaných půd a neproduktivních pastvin. Tyto nabízející se trhy jsou pro podnik našeho významu zajímavou výzvou.

Rozvoj LH v ČR v posledních 50 letech umožnil vybudovat ucelený systém plánování a hospodaření, který je ve srovnání se světem na špičkové úrovni. Systémově pojaté zkušenosti mají všeobecnou platnost a lze je uplatnit kdekoliv na Zemi. Rozdílné přírodní podmínky nejsou nepřekonatelnými překážkami, i když nezbytně vyžadují určité korekce. Pracovníci LČR mají pro řešení předložené výzvy odpovídající zkušenosti a průpravu.

Naše aktivita je zaměřena na pěstování převážně původních dřevin, dřevin jejichž potenciál je v přírodních lesích neustále redukován a jejichž pěstování umělým způsobem naráží na takové překážky, které dosud nebyly místními lesníky uspokojivě vyřešeny. Nejde nám jen o hromadné pěstování eukalyptu a borovice, ale o návrat původních dřevin do cíleně nově rekonstruovaných ekosystémů. Samozřejmě nám jde i o pěstování kvality a lepší využití a zhodnocování dřevní hmoty, což s sebou nese zlepšení sociálních podmínek na venkově. Zároveň tento projekt slouží jako alternativa pro venkov a doplněk represivních metod vedoucích k redukci výroby drog.

Východiskem je globálně chápaná nezbytnost obnovovat lesy na degradovaných pozemcích. Konkrétnější rámec pak vytvářejí prioritní vládní programy s deklarovanou podporou. Možnosti státního sektoru jsou ale všude značně omezené a nepřinášejí potřebné dynamické impulsy. Proto hledáme v každé zemi aktivního partnera, který má s námi totožnou snahu vytvořit ve střednědobém horizontu ze společně vytvářené nabídky komerčně zajímavou obchodní příležitost s dlouhodobou perspektivou.

Krátkodobým cílem je vytvoření prostředí důvěry mezi námi a našim lokálním zástupcem od kterého očekáváme, že vytvoří základnu pro pokračující projekt a vloží do něj znalost místních kontaktů a podmínek. Vyžadujeme pak i jeho spoluúčast na financování průběhu projektu.

Střednědobým cílem je vytvoření sítě lesnických center aktivní obnovy lesa - sítě budoucích klientů, kterým by pak bylo možné dlouhodobě poskytovat servisní služby. Těmi se rozumí obsah technologického lesnického balíku, který obsahuje know-how a jeho technickou a technologickou podporu.

V detailu se jedná o:

- Poskytování podpory při zakládání školek (projekty, technický dohled, kvalita sadebního materiálu).
- Poskytování pomoci v ochraně výsadeb proti chorobám a škůdcům.
- Spoluúčast při řešení všech průzkumů a vyskytnuvších se problémů.
- Součástí je i technologický soubor postupů a konkrétních prací souvisejících s tvorbou mapových zákresů pro plánování na plochách s cílovou obnovou porostů.
- Hospodářské plánování, realizace a technická podpora procesů směřujících k poskytnutí garance dopěstovat vysoce kvalitní porosty s prvotřídním dřívím a vysokou užitkovostí, a to způsobem, který zaručí trvale udržitelný rozvoj.
- Přitom jde o praktické úspěchy vyplývající z metody neustálé selekce, která zvyšuje přírůst na kvalitní hmotě, s cílem podporovat schopnost obnovovaných dřevin se přirozeně reprodukovat.
- Jedná se i o provádění inventarizací u provedených výsadeb.
- Součástí balíku je i technická pomoc pro udělení certifikace na konkrétní lesní majetek.
- Jedná se i o dodávky technologického charakteru, vývoz technických komponentů, strojů a speciálních prostředků.

Očekáváme, že každé centrum bude mít svého investora, který je zainteresován na změně využití krajiny a má zájem o velmi kvalitní dříví, které bude produkovat v územích s již vybudovanou a fungující infrastrukturou. Je možné, že investorem do budoucna bude moci být i podnik stáních lesů ČR prostřednictvím

některé ze svých dceřinných společností (H.F.C., HLDS). Vzorové centrum u našeho prvního společného klienta v každé zemi je chápáno jako pilotní projekt, kterým chceme garantovat snížené riziko a zajištění výnosů z vkladů pro ty, kteří se rozhodnou investovat své prostředky do obnovy lesa - v oblastech s výjimečnými produkčními podmínkami, kde se perioda obnovy pohybuje od 8 do 25 let a roční přírůsty dosahují až 35 m3 na ha (v Evropě 4-6 m3 při 100leté době obmýtí).

Máme v úmyslu prokázat úspory vyplývající z minimalizace produkčních ztrát, výhody z dosahované produktivity práce a z použití levných místních zdrojů pro výrobu substrátu. LČR nabízejí jednoduchou výrobu, její snadnou opakovatelnost a uplatnění i jen zapracovaných zaměstnanců. Dále tato technologie umožňuje výrazně snížit ztráty z produkce jak ve školce, tak následně po výsadbě.

Centrum se stává rozvojovou základnou, i dalších součástí komplexně pojaté lesnické nabídky. Je ověřovacím pracovištěm, ve kterém jsme schopni kalkulovat i ekonomické výhody našich technologií v místních podmínkách v daných cenových relacích. Musí sloužit našemu záměru jako prezentační a referenční pracoviště. Tyto okolnosti jsou zaručovány smluvně.

LČR za sebou mají kroky, které vedly ke tříbení tohoto postupu v Ekvádoru a Chile. Předcházela tomu spolupráce s ministerstvy a pracovníky státní správy na různých úrovních. Výsledky této první fáze nám poskytly prezentační vzorky a nezbytné reference. Další fázi pak představuje pokračující spolupráce s privátním sektorem v Ekvádoru, Kolumbii a Nicaragui.

V Kolumbii se během posledního roku podařilo najít odpovídajícího partnera, se kterým jsme od loňského června půl roku plánovali, pak 3 měsíce budovali vzorovou školku a následně vyprodukovali 1,3 milionu sazenic ve dřevinách mahagonového typu. Do konce října již byla osázena rozloha větší než je 500 ha. Dosažené výsledky umožnily prohlásit náš společný projekt za pilotní projekt celé Kolumbie a dostal záštitu presidenta Uribeho. Výsledky jsou naším partnerem zveřejněny i na webové stránce www.3fkanguroid.com.

V tomto roce budujeme obdobnou školku v Nikaragui. Na letošní rok plánované projekty pro Ekvádor - v příhraniční oblasti s Peru v provincii Loja a Oro, a velký zalesňovací úkol pod vulkánem Cotopaxi - nebudou realizovány, protože ekvádorská strana nebyla schopna garantovat finanční spoluúčasti. Těžiště aktivit je tak přesouváno do Bolívie.

Do projektu vložené prostředky ze strany ČR chápeme jako strategickou investici státu na podporu obchodní a exportní politiky, ale zároveň i jako náš jedinečný vklad k řešení problémů zásadního globálního významu.

Prezentované zkušenosti vyvolávají zájem i ze strany evropských institucí. Uvést lze spolupráce s Rakouskými spolkovými lesy v projektu založení školky v Gruzii a spolupráci s IAK AGRAR CONSULTING GMBH z Lipska pro projekt v Argentině. Oba partneři disponují možnostmi využívat evropské podpůrné fondy. Z dalších společných projektů je možné jmenovat projekt Slovenska týkající se zalesňovacích prací v Číně a dále poptávku po spolupráci na lesnickém projektu v Kyrgyzstánu. V rámci spolupráce s Forest Management Service, s.r.o. se ucházíme i o lesnický projekt dotovaný z fondů EU na řece Rio Grande v Nicaragui.

Váženějším zájemcům lze poskytnout další informace a prezentaci výsledků na CD.

Autoři:

Ing. Josef Strátecký, Bc. Jana Pechová
Lesy České republiky, s. p.
Přemyslova 1106
Hradec Králové
e-mail: pechova@lesy.cz

INFORMACE O ZAHRANIČNÍCH AKTIVITÁCH ÚHÚL

Patrik Pacourek

Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem (ÚHÚL) je organizační složkou státu zřízenou Ministerstvem zemědělství ČR. Založen byl již v roce 1935.

Hlavní aktivity ústavu jsou:

- Provádění Inventarizace lesů v České republice (IL)
- Vyhотовování a správa dat Oblastních plánů rozvoje lesů (OPRL) včetně zajišťování jednotného typologického systému lesů v České republice
- Informační a datové centrum zajišťuje vedení centrální databáze a archivu o lesích a myslivosti v České republice, včetně dat monitoringu a dalších navazujících informací.
- Zabezpečování poradenství a služeb při provádění certifikace lesů České republiky

V návaznosti na tyto činnosti se ústav každoročně významně podílí na zpracování „Zprávy o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky“, dalších rozborů, metodik, koncepcí a prognóz, aktivně se zapojuje do tuzemských i mezinárodních výzkumných projektů a působí na poli poradenství, metodiky a osvětové činnosti.

Zahraničním aktivitám se náš ústav věnuje již velmi dlouhou dobu. První projekty se datují k padesátým létům minulého století. Samozřejmě v těchto aktivitách pokračujeme do současnosti.

Tyto první projekty byly součástí naší pomoci zemím třetího světa a týkaly se převážně inventarizace lesů (Mongolsko – 1956, Kongo – 1974-88, Angola, Laos, Kambodža) a výuky na lesnických fakultách (Mosambik). Také jsme se podíleli na pomoci pro lesní hospodářství Kamerunu, Guiney a Mosambiku.

Řada projektů se týkala digitálního zpracování dat (technologie GIS – Geografický informační systém) lesnického hospodářského plánování. To je v přímé souvislosti s vývojem programu pro toto zpracování – programu TopoL. Vznik tohoto programu byl inicializován a později i realizován na půdě ÚHÚL Brandýs nad Labem. Později byla správa a další vývoj převedeny na soukromý subjekt. V současné době probíhá i nadále těsná spolupráce mezi tímto soukromým subjektem a ÚHÚL.

Projekty týkající se digitálního zpracování dat se odehrály v řadě zemí světa. Část v jižní Americe (Ekvádor – v rámci projektu zalesňování části And; Chile, oblast Tanume – navazuje na předchozí) další v Rusku (Kamčatka).

Z novějších projektů bych rád uvedl projekt Maroko. Jeho první etapa proběhla v letech 1998-2000. Druhý cyklus byl započat na jaře letošního roku. Tento projekt probíhá v rámci aktivit FAO (Food and Agricultural Organization – Organizace pro zemědělství a výživu při OSN) a v těsné spolupráci s MZe. Cílem tohoto projektu je vytvoření základních principů mysliveckého hospodaření v Maroku a jeho aplikace v praxi, zavedení myslivecké statistiky a nástrojů GIS v marocké státní správě, a také vyškolení marockých lesníků v těchto disciplínách. Snaží se o záchranu a návrat paovce hřivnaté do přírody Maroka a o znovuzavedení chovu a následně jejího lovu, který by přinesl finanční zdroje do ochrany přírody a pomohl rozvoji regionů.

Z významných projektů poslední doby je třeba jmenovat tři: projekt „WirelessInfo“, projekt „Kanada“ a projekt „REGEO“.

Prvně jmenovaný projekt proběhl v letech 2000-2003. Projekt byl financován z 5. Rámcového programu Evropské komise a byl orientován na vývoj technologie přenosu numerických dat z centrální databáze přímo na mobilní zařízení pracovníka v terénu, což umožňuje podstatně operativnější aktualizaci dat v databázi i komunikaci s ní. ÚHÚL v tomto projektu figuroval jak v roli spoluřešitele, tak i koncového uživatele.

V rámci projektu se vylepšil přístup k existujícím informacím spojených s řízením v oblasti lesnictví ze strany vládních institucí, soukromého sektoru, nevládních organizací a veřejnosti.

Projekt byl založen na existenci Informačního a datového centra (IDC ÚHÚL) pro lesní hospodářství. Byly testovány rozdílné způsoby datového přenosu (včetně bezdrátových), formáty dat vhodné pro uživatele,

byl usnadněn přístup do databází, výměna dat a zpětná vazba mezi správci databází a jejich uživateli - institucemi, komerční sférou a individuálními uživateli.

Hlavním cílem tohoto projektu bylo zavedení pokročilé bezdrátové komunikace do multimediálního systému a služby pro venkovní aplikace. Cílové oblasti pro aplikace byly:

- Státní lesnické informační systémy,
- Státní zemědělské informační systémy,
- Poradenské informační systémy pro lesnictví,
- Poradenské informační systémy pro zemědělství se zvláštním zřetelem pro náročné zemědělství
- Systém pro majitele lesa - podporující les,
- Zemědělský informační systémy,
- Půdní hospodářství,
- Vodní hospodářství.
-

Dalším projektem je projekt „Kanada“ - Mapování lesních stanovišť v UBC (Universita Britské Kolumbie) Alex Fraser Research Forest.

Projekt byl navržen Katedrou lesnických věd Univerzity Britské Kolumbie v roce 2002. Na jaře 2003 byl k projektu přizván ÚHÚL jako spoluřešitel. Terénní mapovací práce proběhly v letních měsících 2002 a 2003. V roce 2003 provedli mapování dva specialisté ÚHÚL.

Projekt předpokládá realizaci podrobného terénního mapování, po kterém bude následovat tvorba a produkce map lesních ekosystémů a dalších účelových materiálů. Universitní výzkumná plocha tím získá více efektivní ekologické informace, které pozvednou výzkumné možnosti a budou sloužit k trvale udržitelnému hospodaření.

Posledním zmíněným projektem je REGEO. Projekt byl zahájen 1. dubna 2002 a bude ukončen v říjnu 2004. ÚHÚL je jedním z osmi hlavních smluvních partnerů projektu.

Je realizován v rámci 5. Rámcového programu Evropské komise pro výzkum, technologický vývoj a demonstrace (RTD programme) v tématickém programu „Uživatelsky přátelská informační společnost (IST programme)“.

Základním cílem projektu je vyvinout souhrnný geo-multimediální informační systém pro venkovské oblasti. Informační systém projektu REGEO má za cíl propojení dvou heterogenních informačních zdrojů: geodeta a multimedia.

Hlavní cíle projektu jsou vývoj virtuální geo-multimediální databáze a infrastruktury pro výměnu dat, uplatnění nových a zdokonalených způsobů klientských prezentací pomocí off-line a on-line prostředků včetně rozvíjených zobrazovacích metod a následně realizace navrženého informačního systému ve čtyřech odlišných regionech.

V současné době jsme zapojeni do projektů zahraniční rozvojové spolupráce (ZRS), kdy čekáme na výsledky schvalovacího procesu na MZV a MZe.

Pro provádění těchto činností disponuje ústav zkušenými odborníky a vyspělým technickým vybavením. Tím se výrazně podílí na technologickém vývoji v oblasti lesního hospodářství a hraje významnou roli při podpoře státní lesnické politiky.

Všechny projekty, jak zmiňované, tak potenciální budoucí, slouží ke zvýšení odborné kvalifikace našich zaměstnanců a tím ke zlepšení našich činností, které jsou definovány naší zřizovací listinou.

Autor:

Ing. Patrik Pacourek

Ústav pro hospodářskou úpravu lesů

Brandýs nad Labem

pacourek@uhul.cz

MEZINÁRODNÍ AKTIVITY VÚLHM

Petr Zahradník

Počátky současného Výzkumného ústavu lesního hospodářství a myslivosti Jíloviště–Strnady spadají do konce roku 1921, kdy bylo v Praze založeno k 31.10.1921 Oddělení ochrany lesa. V následujících zhruba deseti letech byly zakládány i jiné výzkumné ústavy, v Čechách, na Moravě i na Slovensku. Další ústavy byly založeny těsně po válce, avšak v té době započal již integrační proces, vedoucí ke vzniku jediného ústavu, zabývajícího se komplexně lesnickou problematikou. Již tehdy nalezneme ve výročních zprávách stručné informace o mezinárodních aktivitách jednotlivých, tehdy samostatných, ústavů. Postupem doby význam mezinárodní spolupráce rostl. I přes různá politická omezení vždy hrála mezinárodní spolupráce v našem ústavu významnou roli. Pochopitelně hodně aktivit bylo směřováno do evropských zemí východního bloku, ale rovněž do rozvojových zemí Afriky a na Kubu. V současné době již žádné bariéry neexistují a jediným kritériem, limitujícím zahraniční spolupráci, je její prospěšnost a efektivita pro všechny zúčastněné partnery.

Zahraněční spolupráci Výzkumného ústavu lesního hospodářství a myslivosti Jíloviště–Strnady lze rozdělit do několika skupin, a to:

- mezinárodní projekty,
- spolupráce v poradenské činnosti,
- práce v mezinárodních organizacích,
- výměna informací,
- neformální spolupráce.

Toto rozdělení vychází ze současného zaměření ústavu, kde vedle základní činnosti – výzkumu, je zabezpečována i rozsáhlá poradenská a expertní činnost a v rámci trvalých činností pro Ministerstvo zemědělství zabezpečujeme za Českou republiku činnosti v některých mezinárodních aktivitách.

Nejvýznamnější částí zahraničních aktivit VÚLHM Jíloviště–Strnady by měla směřovat bezesporu přímo do mezinárodních projektů. Tato oblast má však z našeho pohledu určitá omezení, vyplývající právě ze zaměření našeho ústavu. V oblasti základního výzkumu a částečně i v některých oblastech aplikovaného výzkumu neexistují prakticky žádné limity, které by bránily v obecné rovině spolupráci. V aplikovaném lesnickém výzkumu tomu už tak být nemusí. Řada problémů, které se řeší, jsou lokální, vázané na určité stanovištní podmínky, které bezprostředně nezajímají výzkumná pracoviště v jiných zemích. Nalézt společné problémy, ze kterých by pak obě strany profitovaly, je komplikovanější. Samozřejmě i zde existují výjimky. Je rovněž možné abstrahovat se od potřeby „přímého užitku“ výstupů řešení a zapojit se do mezinárodní spolupráce jen z vědeckého entuziasmu (nebo z lukrativních důvodů – zdroj financí na výzkum), avšak při omezených kapacitách výzkumníků je to na úkor řešení vlastních, tuzemských aktuálních problémů. I když výše uvedené řádky znějí mírně pesimisticky, a dalo by se z nich usoudit, že mezinárodní spolupráce v lesnickém výzkumu je bezpředmětná, není tomu tak. Pouze to mělo poukázat na některá specifika. Konečně i zapojení našeho ústavu do mezinárodních projektů to jasně naznačuje. Některé z nich jsou sice na pomezí základního a aplikovaného výzkumu, ale některé mají i praktický dopad do LH.

V roce 2002 byly úspěšně zakončeny tři mezinárodní projekty, na jejich řešení jsme se podíleli po dobu pěti let. Byly to:

- Úloha genů určujících buněčnou morfologii, dělení a polaritu v základních biotechnologických postupech pro zachovu dřevin. (Genes in basic processes of conservational tree biotechnology for: cell elongation, cell division and polarity) – 4. RP (INCO COPERNICUS),
- Identifikace a kontrola fázového posunu rejuvenalizace (COST),
- EU-FAIR – Towards a Larch Wood Chain (ČR – Francie).

V současné době řešíme další projekt:

- Metody zvyšování kvality výpěstků in vitro. (Methods for quality improvement of plantlets.) (COST).

V přípravě jsou i některé další projekty v oblasti ochrany lesa a biologie a šlechtění lesních dřevin.

Spolupráce v poradenské činnosti je založena především na pravidelných trojstranných setkáních pracovníků Lesních ochranných služeb v Česku, Slovensku a Polsku. Tato již tradiční setkání se prvně uskutečnily v roce 1997. Střídavě se od té doby konají v Polsku, na Slovensku nebo u nás a jsou zaměřeny na aktuální problémy ochrany lesa, zejména v příhraničním pásmu. Poznatky z těchto setkání, která se konají zpravidla v časném podzimu, jsou využívány i při poradenské činnosti v ochraně lesa. Bezprostředně na tyto aktivity navazuje účast zainteresovaných seminářích v jarních měsících v jednotlivých zemích, věnovaných zhodnocení stavu škodlivých činitelů a jejich krátkodobé prognóze. Z těchto seminářů jsou pravidelně vydávány sborníky, kde je možné se seznámit se situací, opět s prioritním zaměřením na příhraniční oblasti.

Podobné je i místem konání rotující (Brno – Zvolen – Praha) setkání pěstitelů českých a slovenských lesnických fakult a výzkumných ústavů. Pravidelné mezinárodní konference započaté v roce 1999 v Brně slouží nejen ke vzájemné informovanosti o zaměření pěstebního výzkumu na jednotlivých pracovištích, ale i k výměně nejnovějších výsledků výzkumu a následně k plánování dalšího pěstebního výzkumu a neformální výměně informací. VS Opočno k setkání pěstitelů uspořádalo v roce 2001 konferenci na téma Současné otázky pěstování horských lesů.

Práce v mezinárodních organizacích má u našeho ústavu dlouhodobou tradici. Zástupci tehdy ještě samostatných lesnických ústavů, se zúčastnili lesnických kongresů v Paříži (1923) a Římě (1926) a patřili mezi zástupce 33 států, kteří se v roce 1929 na kongresu ve Stockholmu podíleli na obnovení činnosti Mezinárodní unie lesnických výzkumných organizací, obecně známé pod zkratkou IUFRO. Aktivity v této významné lesnické mezinárodní organizaci máme dodnes. Uvedu jen pár příkladů.

V roce 1997 se v Písku uskutečnil mezinárodní seminář na téma výskyt a prognóza hmyzích škůdců a houbových chorob ve střední Evropě, na jehož základě byla založena z iniciativy našeho ústavu nová pracovní skupina IUFRO WP 7.03.10. Methodology of Forest and Disease Survey in Central Europe, která patří mezi velmi aktivní skupiny, každoročně se schází (1998 – Polsko, Ustron-Jaszowiec; 1999 – Švýcarsko, Sion-Chateauf; 2000 – Rumunsko, Busteni; 2001 – Česko, Praha; 2002 – Polsko, Krakov). Na poslední schůzce se dohodl dvouletý termín konání seminářů, pro letošní rok se připravuje na podzim setkání v Maďarsku.

Na práci v IUFRO se však podílí aktivně i řada dalších pracovníků ústavu, a to v jednotlivých pracovních skupinách, sekcích až po členy výkonné rady.

VÚLHM je rovněž členem European Forest Institute (EFI). V rámci ministerských konferencí jsou zástupci ústavu národními koordinátory za následující rezoluce:

- S1 – Evropská síť stálých ploch pro sledování lesních ekosystémů.
- S4 – Přizpůsobení obhospodařování horských lesů novým podmínkám životního prostředí.
- S5 – Rozšíření sítě Eurosilva pro výzkum fyziologie stromů.
- S6 – Evropská síť pro výzkum lesních ekosystémů.
- H2 – Obecné zásady ochrany a trvale udržitelného zachování biodiverzity evropských lesů.
- H4 – Strategie procesu dlouhodobé adaptace evropských lesů na klimatické změny.

V roce 1985 byl na třetím zasedání Úmluvy o dálkovém přenosu látek znečišťujících ovzduší přes hranice států (CLRTAP) ustaven Program ICP Forests jako reakce na neustálé zhoršování zdravotního stavu lesů. Celý program byla a je koordinován Federálním výzkumným ústavem pro lesnictví a jeho produkty v Hamburku. Od roku 1986, kdy započala měření na plochách I. úrovně se účastní i Česká republika zastoupená naším ústavem. V prvních letech zastávala úlohu koordinačního pracoviště pro východní Evropu. Když byla v roce 1994 vytvořena II. úroveň sledování, Česko u toho opět nechybělo. V současné době se Program ICP Forests připravuje na transformaci do programu Forest Focus, kde bude opět VÚLHM aktivním účastníkem.

Další aktivity ústavu jsou naplňovány v Mezinárodním programu, koordinovaný International Plant Genetic Resources Institute (IPGRI) v Římě, kde je naplňována rezoluce č. 2 Štrasburské konference o ochraně evropských lesů v oblasti ochrany genových zdrojů. Naš ústav se podílí na koordinaci a práci v problematice zaměřené na topol černý, jehličnany, ušlechtilé a cenné listnáče. Ústav rovněž aktivně pracuje v Evropském

výboru pro normy, komise CENT/TC 175 Kulatina a řezivo a v Mezinárodní organizaci pro normalizaci, komise ISO/TC 218 Dřevo.

Výměna informací spočívá především ve výměně vědeckých publikací, vydávaných naším ústavem. Výměna je uskutečňována s vědeckými lesnickými knihovnami různých institucí ve 30 zemích světa – Evropy, Asie a Severní Ameriky. Další výměna informací je založena na individuální bázi v rámci zahraničních cest našich pracovníků, zejména na mezinárodní kongresy, konference a semináře, případně zahraniční návštěvy u nás. V roce 2003 proběhlo celkem 48 zahraničních cest do 16 zemí světa.

Tabulka 1: Zahraniční cesty pracovníků VÚLHM Jíloviště – Strnady v roce 2003.

Země	Počet cest
Slovensko	13
Německo	10
Polsko	6
Kanada, Rakousko	4
Itálie	3
Dánsko, Indie, Řecko, Finsko, Chorvatsko, Francie, Bosna a Hercegovina, Švýcarsko, Čína, Švédsko	1

Zdaleka ne na posledním místě je neformální spolupráce mezi jednotlivými pracovníky VÚLHM Jíloviště–Strnady a různými zahraničními institucemi. Tyto neformální spolupráce zpravidla předcházejí vzniku společných projektů, avšak i v případě, že k tomu nedojde, zvyšuje to prestiž našeho ústavu, resp. celého českého lesnictví v zahraničí.

Zde je třeba zmínit především rozsáhlou spolupráci v oblasti šlechtění lesních dřevin (s Kanadou, Francií, Japonskem nebo Německem) nebo v oblasti ochrany lesa (neformální spoluúčast na projektech Fylografie lýkožrouta lesklého – *Pityogenes chalcographus* – Rakousko; Monografický výzkum tropických druhů kůrovcovitých [*Scolytinae: Xyleborini*]: Zachování a modernizace v oboru taxonomie – USA nebo Výzkum feromonů a jejich použití při boji s kůrovci *Dendroctonus valens* – Čína), kde je využíváno specializace a vysoké odborné úrovně našich pracovníků, vysoce ceněné v zahraničí.

Od roku 1998 se rozvíjí úzká spolupráce se svazem německých lesnických ústavů, kdy se pracovníci VS Opočno pravidelně zúčastňují a vystupují s příspěvky na výročních zasedáních sekce Produkce (Deutscher Verband Forstlicher Forschungsanstalten – Sektion Ertragskunde).

Uvedený výčet zahraničních aktivit Výzkumného ústavu lesního hospodářství a myslivosti Jíloviště–Strnady není vyčerpávající. Jde spíše o příklady a směřování zahraniční spolupráce a její význam pro české lesnictví. Pochopitelně je možné vést diskuzi, zda by neměla být zahraniční spolupráce širší a rozmanitější nebo naopak užší, s více konkrétními přínosy pro české lesnictví. Je třeba si ale uvědomit, že zahraniční spolupráce je taková, jaké jsou potřeby českého lesnictví (v obecné rovině) a jaké jsou schopnosti a kapacity jednotlivých výzkumných pracovníků (v konkrétní rovině). Teprve při zohlednění těchto dvou faktů je možné objektivně (?) hodnotit úroveň a míru zahraniční spolupráce. Osobně se domnívám, že zahraniční spolupráce našeho ústavu koreluje s našimi možnostmi a potřebami.

Autor:

Ing. Petr Zahradník, CSc.
VÚLHM Jíloviště–Strnady
156 045 Praha 5, Zbraslav
tel.: 257 89 2222
e-mail: zahradnik@vulhm.cz

MĚLY BY BÝT LESY A LESNÍ HOSPODÁŘSTVÍ ZMÍNĚNY V EVROPSKÉ ÚSTAVĚ?

Karel Vančura

O stanovisko k této problematice byly na základě aktivity rakouského ministerstva zemědělství a životního prostředí a jednání Stálého výboru pro lesnictví v Bruselu byly požádány ještě před změnou organizační struktury ministerstva jednotlivé odbory Úseku lesního hospodářství, které se návrhu na začlenění lesnictví jako oblasti politiky do Evropské ústavy vyjádřily následovně:

Odbor rozvoje lesního hospodářství

Je vhodné podpořit jakoukoli iniciativu, která bude zviditelňovat lesy, lesnický sektor a jeho význam v rámci rozšířené EU. Zároveň je však nutné dbát na to, aby se produkční funkce lesů nestala okrajovou záležitostí a nebyly pouze zvýrazňovány a následně účelově upřednostňovány environmentální funkce lesů.

Odbor lesnické politiky

Návrh začlenění lesnictví do Evropské ústavy je považován za dobrý. Odbor posuzoval především zaktvení dřeva jako obnovitelného zdroje a jeho využití v tomto materiálu. Po prostudování dostupného materiálu bylo konstatováno, že návrh je i v této záležitosti dostačující (body III až VI) v oddíle 7, odst. 2 písm. e) a je možné se s ním ztotožnit.

Odbor tvorby lesa

Tak jak je návrh připraven jsou na úkor produkční funkce lesa příliš zviditelňovány jeho ostatní funkce. Pokud by se mělo skutečně jednat o to zlepšení postavení lesnického sektoru, který v současné době není uznáván jako hospodářský sektor, a mělo-li by jít o „odstraňování bariér pro využívání dřeva...“, je s takovým začleněním lesnické problematiky do základních dokumentů možné souhlasit.

Obor státní správy lesů

Zařazení této kapitoly v navrhované podobě do Ústavy EU není nutné. Zařazení oddílu o lesích a lesnictví do rámce článku I-16, Návrhu smlouvy zakládající Ústavu pro Evropu by nemělo pravděpodobně ve vztahu k prohlašovaným cílům v této oblasti dostatečnou efektivitu, kterou rakouský návrh předpokládá. Kompetence dané EU v článku I-16 nepatří ani do sdílené působnosti (jak stanoví čl. 13 odst.1 Návrhu Ústavy EU) a samozřejmě ani do výlučné působnosti EU. Působnost stanovená v čl. I-16 nenahrazuje působnost členských států (čl.I-11, odst. 5 Návrhu Ústavy) a právně závazné akty EU v této oblasti nemohou podle čl. I-16, odst. 3 harmonizovat právní a správní předpisy členských států. Je tedy otázkou, zda by tato činnost EU v této podobě měla žádaný účinek. Případné dosažení navrhovaných cílů by bylo pravděpodobně vhodnější provést prostřednictvím jiného druhu právního předpisu ES, např. formou nařízení, už s ohledem na mnohem větší flexibilitu tohoto druhu legislativního právního aktu.

Z uvedených připomínek tehdy vzešel následující závěr a doporučení: stanovisko úseku lesního hospodářství v této věci bude zaměřeno na podporu rakouské iniciativy a lesy a lesnictví by měly být v jakékoli podobě v Evropské Ústavě zmíněny. Toto stanovisko bylo rovněž jako předběžné sděleno na dotaz zástupce Fóra Spojených národů o lesích. Odpovídá to zaměření pan-evropského fóra ve smyslu sdílené zodpovědnosti za lesy. Lesní hospodářství v EU nemá vlastní politiku, její části jsou začleněny v některých jiných oblastech a politikách a je proto vhodné podpořit iniciativu zviditelňující lesy, lesnický sektor a jeho význam v rámci rozšiřující se Evropské Unie.

Skutečnost, že návrh se zdá být poněkud „zelený“, je pravděpodobně vyvolána současným přístupem k problematice lesů (v současnosti mnoho aktivit přebírá za DG Agri v rámci Komise DG Envi) a je zřejmě taktickým prvkem rakouského návrhu. Je to dále pravděpodobně vyvoláno i podkladovým materiálem, který

byl členským i přístupujícím státům rozeslán současně s dotazníkem zjišťujícím některé údaje pro zhodnocení prvních pěti let existence lesnické strategie EU a který laděn shodným způsobem, tj. zanikla v něm základní produkční funkce. Tato skutečnost byla čs. zástupce při jednání Stálého výboru pro lesnictví připomínkována a úředníci Komise přislíbili ve vlastním podkladovém dokumentu hodnotícím dosavadní naplňování lesnické strategie dbát na vyváženost všech funkcí, které lesy mají.

Úsek lesního hospodářství se přiklonil k názoru, že by měl být učiněn pokus zmínit lesnickou problematiku v základních dokumentech Společenství, nicméně porada náměstka ministra pro lesní hospodářství k návrhu žádné stanovisko nepřijala.

Návrh Rakouska na začlenění problematiky lesů a lesního hospodářství do Evropské ústavy

(překlad části materiálu Ministerstva zemědělství, lesního hospodářství, životního prostředí a vodního hospodářství Rakouska).

Lesní hospodářství a dřevozpracující průmysl, respektive lesy, nejsou součástí Smluv o EU, což je zároveň důvodem, proč neexistuje žádný právní podklad pro povinnou koordinaci aktivit a opatření týkajících se lesního hospodářství na úrovni EU. Lesní hospodářství a lesnická politika proto podléhá principu subsidiarity. Záležitosti, které se týkají lesního hospodářství, jsou ovšem stále více řešeny v rámci jiných politik a často dochází k přijímání opatření, aniž by lesnické instituce členských států měly možnost vstupovat do rozhodovacího procesu na úrovni EU. Princip subsidiarity se tak stává prázdným pojmem.

Existuje shoda v názoru, že je potřeba podniknout takové kroky, aby nedošlo k oslabení ekonomické výkonnosti lesního hospodářství v důsledku roztržštěných politických přístupů a kompetencí v rámci EU, a že bychom se měli zaměřit na integraci aktivit týkajících se lesního hospodářství v rámci Komise s cílem posílit postavení lesního hospodářství tváří v tvář konkurenčním politikám na úrovni EU. Nicméně, musíme vycházet z předpokladu, že založení tržní organizace pro obchod se dřevem je v tomto kontextu rozhodně vyloučeno.

Proto považujeme za nezbytné začlenit odpovídajícím způsobem lesnictví do Evropské ústavy. Tento krok je podporován několika novými členskými státy, některými velmi silně.

Abychom dosáhli aktivní a účinné role lesního hospodářství na odpovídající úrovni, navrhuje zvážít následující priority:

- integraci aktivit Evropské komise týkajících se lesnického sektoru,
- soustředění kompetencí vztahujících se k lesnímu hospodářství na úrovni EU,
- posílení postavení lesního hospodářství v rámci Společenství,
- zajištění odpovídajících životních podmínek lidem pracujícím v lesním hospodářství na venkově,
- trvale udržitelné obhospodařování lesů jako přírodního zdroje,
- zajištění multifunkčních účinků lesů.

Článek I-16 návrhu ústavy nabízí vhodnou příležitost, jak vyřešit odpovídajícím způsobem výše popsanou neuspokojivou situaci, a to v rámci odst. 1 „unie může vyvíjet podpůrnou, koordinační a doplňkovou činnost“. Opatření přijatá na základě článku I-16 mají omezenou sílu a ponechávají veškeré kompetence členským státům. Také pravomoc přijímat právní předpisy zůstává v rukou členských států. Článek I-16 odst. 3 stanoví, že „právně závazné akty přijaté Uníí na základě ustanovení upravujících odděleně jednotlivé oblasti v části III nemohou harmonizovat právní a správní předpisy členských států“.

Lesy a lesní hospodářství by měly být v návrhu Ústavy zakotveny následujícím způsobem:

1) přidat bod „lesy a lesní hospodářství“ takto

ČÁST I: HLAVA III: PŮSOBNOST UNIE

[CONV 850/03, str. 14]

Článek I-16: Oblasti podpůrné, koordinační a doplňkové činnosti

2. Oblastmi podpůrné, koordinační a doplňkové činnosti na evropské úrovni jsou:

- průmysl
- **lesy a lesní hospodářství**
- ochrana a zlepšování lidského zdraví
- výchova, odborné vzdělávání, mládež a sport
- kultura
- civilní ochrana.

2) přidat oddíl „lesy a lesnictví“ takto

Část III. Politiky a fungování Unie HLAVA III: VNITŘNÍ POLITIKY A ČINNOSTI

KAP. V. OBLASTI, VE KTERÝCH SE UNIE MŮŽE ROZHODNOUT VÉST KOORDINAČNÍ, DOPLŇKOVOU A PODPŮRNOU ČINNOST

Článek III - ...

1. Unie bude podporovat spolupráci mezi členskými zeměmi zaměřenou na podporu trvale udržitelného obhospodařování lesů po stránce ekologické, ekonomické, sociální a kulturní, a pokud to bude nezbytné, bude podporovat a doplňovat činnosti na národní úrovni.
2. Podpůrná a doplňková činnost bude zaměřena na:
 - a) uznání významu lesů a lesního hospodářství pro dosažení trvale udržitelného rozvoje
 - b) posílení postavení lesů a lesního hospodářství v rámci Společenství
 - c) zajištění účinné koordinace mezi různými politickými oblastmi EU, které mají vliv na lesy a lesní hospodářství na úrovni Společenství a na globální úrovni
 - d) proaktivní účast v mezinárodní diskusi a vyjednávání o lesnických otázkách
 - e) podporu trvale udržitelného obhospodařování lesů zejména
 - i) zajištěním multifunkčních účinků lesů
 - ii) uznáním role lesů a lesního hospodářství při zajišťování trvale udržitelné obživy na venkově
 - iii) uznáním lesů jako trvalého přírodního zdroje
 - iv) zlepšováním konkurenceschopnosti navazujících průmyslových odvětví v globálním kontextu
 - v) zajištěním stabilních podmínek pro dlouhodobé investice do lesního hospodářství a navazujících průmyslových odvětví
 - vi) odstraňováním překážek využívání dřeva a výrobků ze dřeva, zejména s ohledem na zastaralé normy, které vedou k deformaci soutěže s méně environmentálně vhodnými výrobky
 - vii) koordinací činností zaměřených na ochranu lesů proti pohromám (např. lesním požárům, škůdcům, chorobám, znečištění ovzduší)
 - viii) podporou výzkumu a inovací týkajících se lesů a lesního hospodářství
3. K dosažení cílů, které jsou zmíněny v tomto článku,
 - a) stanoví právní předpisy nebo rámcové právní předpisy nezbytná opatření. Nicméně, právně závazné akty přijaté Uníí na základě ustanovení upravujících tyto oblasti by neměly vést k harmonizaci právních a správních předpisů členských států
 - b) může Rada na návrh Komise přijímat doporučení.

Nově se touto otázkou zabývalo vedení ÚLH v závěru měsíce května s následujícím závěrem...

Česká republika v zásadě podporuje návrh Rakouska na začlenění problematiky lesů a lesního hospodářství do Evropské ústavy. Jakékoli zviditelnění lesního hospodářství v Ústavě může být jenom prospěšné a povede ke zlepšení pozice odvětví vůči jiným (více méně konkurenčním) politickým oblastem, jako je např. životní prostředí.

ČR se připojuje k názoru, že současná koordinace aktivit, které se dotýkají lesů a lesního hospodářství, je v rámci Evropské komise nedostatečná. To se týká zejména spolupráce DG Envi, DG Agri a DG Enterprise. Předcházející jednání ukázala, že vytvoření společné lesnické politiky EU není reálné, zejména s ohledem na diametrálně odlišné zájmy států Středozeří a zbytku EU. Proto je začlenění lesů a lesního hospodářství mezi oblasti, v nichž může EU vyvíjet podpůrné, koordinační a doplňkové činnosti, vhodným řešením.

Hlavním smyslem začlenění na začlenění problematiky lesů a lesního hospodářství do Evropské ústavy by mělo být vytvoření politického rámce a systému koordinace, který by zabránil přijímání protichůdných rozhodnutí a politik, a který by ve svém důsledku vedl k posílení postavení lesního hospodářství v rámci Společenství, zejména s ohledem na ekonomickou životaschopnost odvětví a postavení vlastníků lesa. Začlenění lesů a lesního hospodářství do Evropské ústavy by v žádném případě nemělo směřovat k zavedení regulace trhu se dřevem a s výrobky ze dřeva. Obchodování se dřevem by i nadále mělo spadat do sféry volného trhu.

... v této době však již přišly signály, že rakouský návrh byl v Bruselu smeten ze stolu.

Autor:

Ing. Karel Vančura, CSc.

Ministerstvo zemědělství ČR

Těšnov 17

117 05 Praha 1

vancura@mze.cz

BIOLOGICKÁ ROZMANITOST LESŮ

Karel Vančura
Pavel Unar

V dubnu roku 2002 se konala v Haagu konference smluvních stran (COP-6) Úmluvy o biologické diverzitě, která byla zaměřena zejména na problematiku lesů. Vzhledem k tomu, že se dosud nepodařilo publikovat ani text závěrečného dokumentu a stanoviska zde prezentovaná Českou republikou využívám možnosti zařadit do sborníku informaci o této nepochybně důležité problematice, kterou se světová – a to nejen lesnická – veřejnost zaobírá již delší dobu, pravděpodobně však ne zcela dostatečně a na patřičné úrovni. V první části je uvedena Deklarace COP-6, ve druhé zachyceno stanovisko ČR při Ministerském kulatém stole na vysoké úrovni, který proběhl v rámci COP-6 v Haagu, 18. dubna 2002 (účast náměstků ministrů MZe a MŽP ČR), třetí pak podává informaci zpracovanou k této tematice v letošním roce MŽP.

I.

HAAGSKÁ MINISTERSKÁ DEKLARACE KONFERENCE SMLUVNÍCH STRAN ÚMLUVY O BIOLOGICKÉ ROZMANITOSTI

My, ministři zodpovědní za implementaci Úmluvy o biologické rozmanitosti na setkání v Haagu, Nizozemí, 17. a 18. dubna 2002 při příležitosti 6. zasedání Konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti

1. *Vědomi si* zásadní důležitosti biodiverzity - proměnlivosti živých organismů jakéhokoli původu a ekologických komplexů, jejichž jsou součástí - která učinila Zemi jedinečným životním prostorem pro člověka, a jenž je nepostradatelná pro naši planetu a náš blahobyt;
2. *Uvědomující si* navíc, že biologická rozmanitost je ničena lidskými aktivitami bezpříkladným tempem, a že Úmluva o biologické rozmanitosti je předním nástrojem ochrany a udržitelného využívání biologické rozmanitosti stejně tak, jako spravedlivého sdílení užitků vyplývajících z využívání genetických zdrojů, a proto musí být stanoveny jasné cíle a opatření vedoucí k zastavení a obrácení tohoto trendu;
3. *Berouce v úvahu* posun akcentu procesu Úmluvy od tvorby politických nástrojů k jejich implementaci a potřebu dát stejnou váhu všem třem cílům Úmluvy;
4. *Uznávající* potřebu jasných cílů a časových harmonogramů jako doplňku k přijetí Strategického plánu a potřebu vytvořit mechanismy k dosažení těchto cílů a zhodnotit pokrok v implementaci pracovních programů Úmluvy;
5. *Uznávající*, že biodiverzita je v mnoha směrech základem trvale udržitelného rozvoje; potírání chudoby, zajištění výživy, dodávky pitné vody, ochrana půdy i lidské zdraví přímo závisí na zachování a využívání světové biologické rozmanitosti, a trvale udržitelného rozvoje proto nemůže být dosaženo bez trvale udržitelného využívání biologické rozmanitosti;
6. *Znovu potvrzující* náš závazek plnit tři cíle Úmluvy o biologické rozmanitosti a implementovat Úmluvu, a *podtrhující* potřebu řídit se etickými zásadami implementace Úmluvy směrem k rozsáhlým cílům trvale udržitelného rozvoje založeného na integraci ekonomických, sociálních a environmentálních témat;
7. *Zdůrazňující* pokrok dosažený v posledním desetiletí při převodu cílů Úmluvy o biologické rozmanitosti do národních a mezinárodních politik a konkrétních aktivit, dosažený skrze:

- *národní strategie a plány činnosti k biologické rozmanitosti přijaté ve více než stovce zemí;*
 - *Kartagenský protokol o biologické bezpečnosti;*
 - *Bonnskou směrnice o přístupu ke genetickým zdrojům a spravedlivém sdílení užtků plynoucích z jejich využívání;*
 - *vývoj a aplikaci zásadních koncepcí, jako je například ekosystémový přístup, na všechny ekosystémy*
 - *pracovní programy v oblasti vědomostí, zavádění novinek a praktik původních a místních komunit, které ztělesňují tradiční způsob života relevantní pro ochranu a trvale udržitelné využívání biologické rozmanitosti;*
 - *zásadní principy o cizokrajných agresivních druzích, které ohrožují ekosystémy, stanoviště a druhy;*
 - *pracovní plány k biologické rozmanitosti lesů, pro suché a mírně vlhké oblasti, sladkovodní ekosystémy, mořské a pobřežní ekosystémy, agrobiodiverzitu a pro všeobecná témata;*
 - *posilování povědomí, že biologická rozmanitost je zásadní pro zásobování zbožím a službami;*
 - *mechanismus zúčtovací banky založený na úrovni Sekretariátu a na národních úrovních k podpoře technické a vědecké spolupráce a výměny informací.*
8. *Podtrhujeme důležitost podílu Úmluvy o biologické rozmanitosti na implementaci Agendy 21 a zároveň zdůrazňujeme nepostradatelnost Agendy 21 pro implementaci Úmluvy o biologické rozmanitosti.*
 9. *Znovu potvrzujeme náš závazek považovat ochranu a udržitelné využití biologické rozmanitosti, jakož i spravedlivé sdílení užtků plynoucích z využívání genetických zdrojů, za nezbytné nástroje k dosažení trvale udržitelného rozvoje a vymýcení chudoby. Vybízíme k podpoře součinnosti mezi Úmluvou o biologické rozmanitosti a souvisejícími úmluvami a k výměně získaných zkušeností a poznatků mezi zeměmi, regiony a všemi zájmovými skupinami.*
 10. *Litujeme nicméně, že navzdory úsilí vlád a příslušných zájmových skupin ničení biodiverzity lidskou činností pokračuje, jak vyplývá z Celosvětového hodnocení biodiverzity. Podtrhujeme stanovisko generálního tajemníka Kofiho Annana: "Musíme proto čelit nevyhnutelné realitě: úkoly spojené s trvalou udržitelností jednoduše předbíhají přiměřenost našich reakcí. Až na výjimky jsou naše reakce příliš zřídkavé, nicotné a opožděné."*
 11. *Uvědomujeme si, že život je v ohrožení a proto jsme se rozhodli zvýšit naši snahu přijmout do roku 2010 opatření k zastavení ztrát biologické rozmanitosti, k němuž dochází alarmujícím tempem, na globální, regionální, podregionální a národní úrovni.*
 12. *Zavázali jsme se k vytvoření nebo revizi, podle okolností, Národních strategií biologické rozmanitosti a Plánů činnosti do doby konání sedmé Konference smluvních stran.*
 13. **Znovu potvrzujeme závazek zastavit odlesňování a ztráty biologické rozmanitosti a zajistit trvale udržitelné využívání zdrojů dřeva a ostatních lesních zdrojů a zavazujeme se k úplné implementaci rozšířeného akčního pracovního programu Úmluvy o biologické rozmanitosti pro biologickou rozmanitost všech typů lesů v úzké spolupráci s Fórem o lesích OSN, Úmluvou o boji proti desertifikaci, Rámcovou úmluvou OSN o změně klimatu a jinými procesy a úmluvami vztahujícími se k lesům, a to při zahrnutí relevantních zájmových skupin.*
 14. *Usnesli jsme se na vytvoření a implementaci účinného a inovačního mechanismu, který zaručí spravedlivé sdílení užtků plynoucích z trvale udržitelného využívání genetických zdrojů, včetně zhodnocení a ekonomického odškodnění globálních environmentálních služeb, uvědomující si, že dokud nebudou mít země a lidé, kteří spravují přírodní bohatství, z biologické rozmanitosti užitek, tempo jejího ničení zůstane vysoké.*

* Kulatý stůl ministrů dal předsedajícímu mandát harmonizovat tyto odstavce s výstupy rozpravy Pracovní skupiny 1 o rozšířeném pracovním programu pro lesy a biologickou rozmanitost.

15. *Vyzýváme Světový summit o trvale udržitelném rozvoji, aby:*
- a. *znovu potvrdil*, že Úmluva o biologické rozmanitosti je zásadním mezinárodním právním nástrojem koordinace, konsolidace a posilování úsilí podstupovaného prostřednictvím rozličných regionálních, podregionálních a mezinárodních úmluv a programů vztahujících se k biodiverzitě,
 - b. *znovu potvrdil*, že jednotlivé země mají, v souladu s Chartou OSN a zásadami mezinárodního práva, svrchované právo využívat své vlastní zdroje na základě své vlastní politiky životního prostředí, a odpovědnost zajistit, aby tyto aktivity podléhající jejich jurisdikci a kontrole nezpůsobovaly poškození životního prostředí jiných států nebo oblastí za hranicemi národní jurisdikce,
 - c. *uznal silné vazby mezi biodiverzitou a jinými politickými tématy ve smyslu tvorby politik a jejich implementace, a zejména aby podpořil:*
 - silné vazby mezi ochranou a trvale udržitelným využitím biologické rozmanitosti a trvale udržitelným rozvojem, potíráním chudoby a zvládáním přírodních katastrof;
 - integraci cílů týkajících se biodiverzity do sociálních a ekonomických politik, programů a činností, zejména pokud se jedná o styčné body trvale udržitelného rozvoje a obchodních a finančních úmluv;
 - konkrétnějším způsobem součinnost a vzájemnou podporu Úmluvy o biologické rozmanitosti a mezinárodních obchodních úmluv a politik za účelem dosažení cílů Úmluvy o biologické rozmanitosti, zejména ve vztahu k WTO, včetně Dohody z Doha, a uznání postavení Úmluvy o biologické rozmanitosti v rámci příslušných orgánů WTO;
 - účinnější spolupráci a koordinaci mezi úmluvami a jinými orgány a procesy, které se týkají biodiverzity tam, kde se překrývají jejich zájmy, zejména s Fórem OSN o lesích, Úmluvou OSN o boji proti dezertifikaci, Rámcovou úmluvou OSN o změně klimatu, Úmluvou o mezinárodním obchodu s ohroženými volně žijícími druhy živočichů a rostlin, Úmluvou o stěhovavých druzích a Ramsarskou úmluvou o mokřadech a na regionální, podregionální a globální úrovni;
 - zvýšenou koordinaci, součinnost a partnerství na národní, regionální a podregionální úrovni;
 - ekosystémový přístup jako jeden ze základních konceptů integrovaného obhospodařování půdy, vody a živých zdrojů.
 - d. *znovu potvrdil závazek mít k dispozici nástroje k zastavení a diametrální změně současného trendu alarmujících ztrát biodiverzity na globální, regionální, podregionální a národní úrovni do roku 2010;*
 - e. *uznal* potřebu zintenzivnění základního výzkumu biologické rozmanitosti k posílení našeho vědeckého poznání o biologické rozmanitosti a ekosystémech;
 - f. *povzbudil vlády k přijetí vhodných politických opatření k ochraně a obnově důležitých ekosystémů, zvláště mokřadů včetně mělkých pobřežních vod a korálových útesů, stejně tak jako horských a arktických ekosystémů;*
 - g. *naléhavě vyzval* všechny země k ratifikaci a plné implementaci Úmluvy o biodiverzitě a jejího Kartagenského protokolu o biologické bezpečnosti, Mezinárodní smlouvy o rostlinných genetických zdrojích pro zemědělství a potravinářství a dohod týkajících se biodiverzity, jako je Rámcová úmluva OSN o změnách klimatu a Úmluva OSN o boji proti dezertifikaci a podpoře jednotného postupu při jejich implementaci na národní, regionální a mezinárodní úrovni, a aby přivítal a podpořil proces Mezinárodní environmentální kontroly;
 - h. *přivítal* pozitivní výstupy Mezinárodní konference OSN o financování rozvoje, který se v březnu 2002 uskutečnil v Monterrey v Mexiku, tak jak jsou zachyceny v Monterreyském konsensu, který představuje zásadní krok k dosažení cílů vymýcení chudoby, trvalého ekonomického růstu a podpory trvale udržitelného rozvoje;
 - i. *naléhavě vyzval* rozvinuté země, které tak dosud neučinily, aby podnikly konkrétní kroky k dosažení cílových 0,7 % HDP jako ODA pro rozvinuté země a 0,15 – 0,20 % HDP pro nejméně rozvinuté země;

- j. *naléhavě vyzval* rozvinuté země k naplnění Světové environmentální vybavenosti (GEF)
- k. *znovu zdůraznil* potřebu výstavby kapacit, usnadnění přenosu ekologicky vhodných technologií a poskytnutí adekvátních a předvídatelných finančních zdrojů i podpory a ochrany znalostí, včetně tradičních znalostí, i příslušných vědeckých poznatků pro ochranu a trvale udržitelné využití biodiverzity umožňující rozvojem zemím, zvláště pak nejméně rozvinutým zemím a mezi nimi malým ostrovním státům, a zemím s transformujícími se ekonomikami plně implementovat Úmluvu o biodiverzitě jako základní složky dosažení trvale udržitelného rozvoje,
- l. *vytvořil a upevnil* partnerství s veřejnými a soukromými partnery na různých úrovních ve všech příslušných sektorech, včetně oblasti bankovníctví a podnikání, mezinárodních organizací a institucí k podpoře výstavby kapacit, přenosu ekologicky vhodných technologií, poskytování dostatečných finančních zdrojů i znalostí, včetně rezerv k ochraně a zachování tradičních znalostí, a příslušných vědeckých poznatků pro ochranu a trvale udržitelné využití biodiverzity, a k podpoře investic do aktivit týkajících se biodiverzity, obzvláště v rozvojových zemích, zejména v nejméně rozvinutých zemích a spolu s nimi malých ostrovních rozvojových zemích a zemích s transformujícími se ekonomikami. *Povzbudit* zúčastněné strany a zájmové skupiny, aby takové partnerství navrhly WSSD jako výstup Typu II;
- m. *naléhavě vyzval* vlády ke zvýšení svého úsilí při vytváření a implementaci vzdělávacích programů a programů budování kapacit, obzvláště v rozvojových zemích, zejména nejméně rozvinutých zemích a mezi nimi malých ostrovních státech a zemích s transformující se ekonomikou, a ke zvýšení úrovně povědomí a technických schopností na všech úrovních společnosti k dosažení trvale udržitelného rozvoje, a k podpoře cílů Úmluvy v takových programech;
- n. *naléhavě vyzval* země k zajištění koherence mezi národními strategiemi týkajícími se biodiverzity a ostatními strategiemi, zvláště jedná-li se o: a) trvale udržitelný rozvoj a potírání chudoby; b) změny klimatu a boj s desertifikací; c) ekonomické aktivity jako je zemědělství, lesní hospodářství, rybolov a turistika,
- o. ** uznal* závazek zastavit odlesňování a ztráty biologické rozmanitosti a zajistit trvale udržitelné využívání zdrojů dřeva a ostatních lesních zdrojů a závazek plně implementovat rozšířený akční pracovní program Úmluvy o biologické rozmanitosti pro biologickou rozmanitost všech typů lesů v úzké spolupráci s Fórem o lesích OSN, Úmluvou o boji proti desertifikaci, Rámcovou úmluvou OSN o změně klimatu a jinými procesy a úmluvami vztahujícími se k lesům, a to při zahrnutí relevantních zájmových skupin;
- p. *pozval a umožnil* všem zájmovým skupinám přispět k implementaci cílů Úmluvy o biologické rozmanitosti a *uznal* zvláště specifickou roli mládeže, žen, domorodých a místních komunit při ochraně a využití biodiverzity trvale udržitelným způsobem. Zvláště důležité je uznat práva domorodých a místních komunit a zahrnout, s jejich předchozím svolením, jejich unikátní znalosti při ochraně biodiverzity a zajišťování trvale udržitelného rozvoje, a *aby podpořil* jejich účast v procesu Úmluvy;
16. *Znovu zdůrazňujeme* náš závazek úspěšně zvládnout Přípravnou konferenci pro WSSD na ministerské úrovni, která se uskuteční na Bali, v Indonésii od 27. května do 7. června 2002 a samotný Summit v Johannesburgu, v JAR od 26. srpna do 4. září 2002. V této souvislosti vyzýváme smluvní strany, aby konstruktivně přispěly a aktivně se účastnily průběhu WSSD tak, aby bylo zajištěno dosažení cílů Úmluvy, zvláště těch týkajících se vymýcení chudoby a trvale udržitelného rozvoje.
17. *Vítáme* výstupy Konference mladých a Dialogu zájmových skupin, které jsou přílohami této Ministerské deklarace, jako hodnotné příspěvky k práci Úmluvy o biologické rozmanitosti a *usnesli jsme se* na zorganizování setkání mladých a dotčených zájmových skupin v rámci budoucích Konferencí smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti.

II.

Stanovisko ČR při Ministerském kulatém stole COP-6, Haag, 18. dubna 2002

K podstatnému snižování biologické rozmanitosti v České republice v minulosti přispělo znečištění ovzduší, velkoplošné hospodaření a používání nevhodných postupů v zemědělství včetně nadměrné aplikace chemických přípravků, intenzivní ekonomický rozvoj a holosečný způsob hospodaření uplatňovaný v lesnictví. Následkem negativní antropogenní činnosti došlo k ohrožení celých ekosystémů včetně lesů, které pokrývají třetinu rozlohy země. Naopak, v některých oblastech byla biodiverzita díky zvláštním okolnostem chráněna poměrně dobře, zejména ve srovnání se situací v západní Evropě.

Rozmanitost lesů ve smyslu druhové skladby má v České republice poměrně úzké spektrum a silně se odlišuje od druhové skladby přirozených lesů. To se do určité míry odráží v nižší stabilitě lesních porostů a nepříznivém zdravotním stavu lesů.

Abychom zlepšili tuto situaci, přijali jsme určitá opatření na národní úrovni, včetně účasti České republiky v mezinárodních a regionálních procesech zaměřených na zachování a podporu biodiverzity. Jmenujme např. Rezoluci H2 (Obecné směrnice k ochraně biodiverzity v lesích Evropy), přijatou na Ministerské konferenci o ochraně lesů v Evropě v Helsinkách (1993), která se ukazuje jako významný dokument podporující implementaci Úmluvy o biologické rozmanitosti v lesích Evropy. Ustanovení tohoto mezinárodního dokumentu jsou východiskem pro implementaci opatření k ochraně, a tam, kde je to vhodné, i k obnově biodiverzity v lesích ČR. Péče o biodiverzitu lesů je dnes považována za základní prvek trvale udržitelného hospodaření v lesích tak, jak je definováno v Rezoluci H1.

Mezinárodně deklarované principy trvale udržitelného hospodaření v lesích a podpora biodiverzity si vyžaduje přijímání nových zákonů. Nejdůležitějším právním předpisem svého druhu je zákon č. 289/1995 Sb. o lesích, který mimo jiné definuje maximální povolenou velikost holé seče, stejně jako závazná ustanovení lesních hospodářských plánů, mezi nimi i minimální podíl melioračních a zpevňujících dřevin. Lesní zákon upravuje i sovisející motivační prvky. Jednou z náhrad poskytovaných na jeho základě je i kompenzace zvýšených nákladů v důsledku výsadby minimálního podílu melioračních a zpevňujících dřevin. V rámci finančních příspěvků na hospodaření v lesích mohou být podporovány činnosti jako obnova lesů poškozených imisemi, zalesnění, zajištění a výchova porostů (tyto příspěvky jsou nabízeny způsobem, který zvýhodňuje výsadbu melioračních a zpevňujících dřevin), činnosti spojené s péčí o genové základny lesních dřevin a opatření na ochranu několika ohrožených druhů zvěře. Byla také přijata určitá opatření k zmírnění následků imisní zátěže v nejhůře postižených oblastech, a to formou služeb vlastníkům lesa (jako je vápnění a hnojení lesních porostů, jejichž účinky jsou nicméně předmětem diskusí odborníků).

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, příslušná nařízení vlády a vyhlášky k provedení zmíněných zákonů představují další hlavní právní předpisy, které ovlivňují biodiverzitu lesů.

Koncepčním dokumentem, který se přímo vztahuje k problematice biodiverzity lesů, je Koncepce lesnické politiky pro období před vstupem ČR do Evropské Unie, který byl schválen Vládou počátkem roku 2000, a který se zaměřuje na pět strategických cílů: vyřešení vlastnických vztahů k lesům, zlepšení zdravotního stavu lesů, zachování a podpora biologické rozmanitosti lesních ekosystémů, zvýšení produkce a spotřeby dřeva, rozvoj veřejně prospěšných mimoprodukčních funkcí a služeb lesů. Z tohoto dokumentu vychází Národní lesnický program, který bude předložen Vládě na konci roku 2002. Mezi prioritami programu bude mimo jiné péče o genové základny lesních dřevin, obnova lesů v imisních oblastech, přeměna druhové skladby, věkové a prostorové struktury lesních porostů a zajištění multifunkčního využití lesů při zachování jejich produkční schopnosti. Kromě podpory půdoochranné, vodochranné a rekreační funkce lesů bude Program klást zvláštní důraz na zájmy ochrany přírody, zejména v takových oblastech, jako jsou ÚSES v lesích, úprava hospodaření v lesích na zvláště chráněných územích, rozšiřování přírodě blízkých lesů v aluviích bystřin a řek, zvyšování lesnatosti krajiny (zejména prostřednictvím programů zalesňování méně produktivních zemědělských půd stanovištně vhodnými druhy vhodné provenience), a program NATURA 2000.

Ochrana biologické diverzity je považována za jednu z priorit Státní politiky životního prostředí (1995, aktualizována 1999) a Státní lesnické politiky (2000). Opatření ke zlepšení biodiverzity jsou obsažena i v hospodářské úpravě lesa a pěstebních opatřeních. V letech 1999-2005 bude prvořadým cílem chránit biodiverzitu minimalizací škodlivých vlivů, revitalizací biotopů a ochranou a reintrodukcí ohrožených původních druhů.

K dalším důležitým dokumentům patří Státní program ochrany přírody a krajiny České republiky (1998), Zásady státní lesnické politiky (1994), Rámcová doporučení hospodaření v lesích (1996), Národní program ochrany a využívání rostlinných genetických zdrojů (1993). Také Lesy České republiky, státní podnik, přispívá k podpoře biologické diverzity lesů, a to skrze následující dokumenty a jejich aplikaci v praxi: Program trvale udržitelného hospodaření v lesích (2000), Program 2000 – zajištění cílů veřejného zájmu u LČR (1999), Koncepce zachování a reprodukce genových zdrojů lesních dřevin u Lesů ČR pro období 2000-2010.

Díky určitým změnám zemědělských postupů a lesnických opatření se biologická diverzita v České republice postupně zlepšuje. Druhová skladba lesů se mění ve prospěch původních druhů. Mnoho druhů bezobratlých a ptáků se vrací a stavy zvěře rostou (bohužel nárůst stavů spárkaté zvěře nemůže být hodnocen jako pozitivní jev vzhledem k rozsáhlým škodám, které působí na lesních porostech). Nicméně základním předpokladem pro dlouhodobé zlepšování situace je zahrnování problematiky ochrany biologické diverzity do politik a programů ostatních odvětví, nejen životního prostředí a zemědělství.

Co se týče připravované všeobecné deklarace COP-6, předpokládáme, že bude nezbytné podtrhnout také politiky v oblastech jako je energetika, zemědělství, územní plánování, zejména ve vztahu k dostatečnému zásobování místních komunit potravinami a zdroji energie – to by mohlo následně přispět k ochraně lesů a jejich rozmanitosti.

Výběr mezinárodně přijatelných priorit považujeme za důležitý úkol a za předpoklad úspěšného rozvoje budoucí činnosti, stejně jako monitoringu a hodnocení pokroku v oblasti ochrany biodiverzity a zvláště ochrany a podpory biodiverzity lesů.

Při vědomí svrchovaného práva států využívat své vlastní zdroje způsobem, který nepovede k poškození životního prostředí předpokládáme, že v rámci pracovního programu by měly být zdůrazněny zejména „protizákonné a/nebo nezodpovědné komerční těžby dřeva a s nimi spojený nelegální obchod“, stejně jako odpovědnost spotřebitelských zemí.

Ovšem majíce na jedné straně na paměti mezinárodní priority, nesmíme zapomínat na důležitost regionálních a národních podmínek a okolností odrážejících mimo jiné historický vývoj. V této souvislosti bych rád podtrhl, že chápeme význam původních lesů, ale podle našeho názoru musí ochrana lesů a jejich rozmanitosti zahrnovat všechny typy lesů, nejen pralesů a lesů chráněných.

Podporujeme také plnou integraci Národního lesnického programu do nejrůznějších sektorových politik národního hospodářství. Jelikož mnoho problémů našeho lesnictví vzniká vně lesnického sektoru, podporujeme vícesektorový přístup, a co více, odpovědnost za lesy napříč sektory. Nejde přitom pouze o odpovědnost těch sektorů, které se ochrany přírody a lesů přímo dotýkají – stejně tak musí být zapojen i průmysl, obchod, doprava a další.

Není třeba vytvářet zcela nový společný pracovní program s UN FF. Pracovní program v oblasti biodiverzity lesů by měl pouze respektovat nezbytnost spolupráce s ostatními úmluvami, procesy a organizacemi, stejně tak jako princip harmonizace politik a programů s ohledem na optimalizaci synergií a účinnost jejich implementace na mezinárodní i národní úrovni.

Na závěr bychom rádi podtrhli důležitost vzdělávání, zvyšování povědomí veřejnosti a podporování účasti veřejnosti při řešení otázek spojených s lesy a biodiverzitou. To by mohlo výrazně přispět k implementaci závěrů našich rezolucí a k nalezení cest k zavedení praktických opatření k ochraně biodiverzity ve všech typech lesů, včetně všech typů vlastnictví lesů.

III.

Značná proměnlivost stanovištních poměrů společně s geografickou polohou našeho státu situovaného do místa prolínání vlivů několika fyto geografických oblastí podminila vznik širokého spektra rostlinných společenstev, z nichž, vzhledem ke klimatickým podmínkám, byly přirozeně dominantní cenózy, jejichž podobu zásadním způsobem ovlivňují dřeviny zejména stromového vzrůstu – lesy. Na relativně malé výměře České republiky byla vylišena široká škála lesních typů ovlivněná vertikálním členěním území (lesní vegetační stupně), geologickými a pedologickými vlivy a přítomností, resp. dostupností vody v krajině.

Vztah člověka k lesu nabýval v průběhu historie nejrůznějších podob, které do značné míry odrážely potřeby, pro jejichž uspokojení byl les zdrojem. Není tedy náhodou, že očima dnešního člověka není les

vnímán pouze jako zásobárna dřeva, rezerva půdy nebo zdroj potravy, ale že do popředí stále více vyvstávají jeho hodnoty, které jsou obtížně měřitelné, nesnadno vyjádřitelné a tudíž často nedocenitelné.

Jedním z aspektů vnímání lesa jako funkčního ekosystému je jeho druhová rozmanitost, respektive schopnost současných lesních porostů poskytovat dostatečné zázemí rostlinným a živočišným druhům na ně vázaným. Jejich případný úbytek pak znamená nejen ztrátu jednotlivých taxonů pro lokalitu či region, ale především ochuzení celého systému o jeho přirozené složky, což se v důsledku projeví snížením jeho celkové stability.

Současná rozloha lesa na území České republiky činí 2 643 000 ha, to představuje 33,4 % plochy státu. Přes nepříznivé faktory, kterým je les, zejména ze strany člověka, vystaven, se lesnatost od počátku 20. století postupně zvyšuje. V průběhu posledních let se na vzestupném trendu významně podílí i útlum zemědělského využívání naší krajiny a následné zalesňování neobhospodařovaných pozemků. Majoritním vlastníkem lesů v ČR je stát, který prostřednictvím státního podniku obhospodařuje 60,7 % lesních pozemků. Dalšími subjekty, v jejichž držbě se lesní porosty nacházejí, jsou obce a kraje (15 %), lesní družstva (1 %) a ostatní soukromí vlastníci (23,3 %).

Legislativní rámec pro využívání lesních pozemků a hospodaření v lesích tvoří zákon č. 289/1995 Sb. o lesích a zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

Podle hlavního funkčního zaměření definuje lesní zákon tři základní kategorie lesů. Lesy hospodářské plní převážně produkční funkci a zaujímají 76 % výměry lesa. Kategorie lesů ochranných (3,5 %) a lesů zvláštního určení (20,5 %) sledují prioritně zajišťování ostatních funkcí lesa označovaných souhrnně jako funkce mimoprodukční.

Snaha o zvyšování produkce spolu s rostoucí poptávkou po snadno zpracovatelných sortimentech jehličnatého dříví vedly v minulosti ke změně druhové skladby převážné většiny lesních porostů. Současný podíl listnatých dřevin tvoří necelých 23 %, přičemž přirozenému stavu by odpovídala hodnota přibližně 65 %. Nahrazení přirozených strukturálně bohatých a druhově rozmanitých lesů stejnověkými kulturami často jediné dřeviny, stejně jako nedocnění významu provenienční a genetické hodnoty osiva či sadebního materiálu, znamenalo drastický zásah do ekosystému. Plošný přechod na pasečné hospodářství, zejména pak velkoplošný holosečný hospodářský způsob, urychlil proces ochuzování druhové rozmanitosti lesů mimo jiné úplným vyloučením stadií stárnutí a rozpadu porostů, na která jsou vázány četné druhy nižších i vyšších rostlin a zástupci mnoha taxonomických skupin živočichů. Přeměna listnatých či smíšených porostů na čistě jehličnaté odstartovala změny v půdním prostředí projevující se změnou humusové formy, ochuzením edafonu a v závislosti na podmínkách nezřídka i degradací lesní půdy. Neúměrné imisní zatížení, srážkové a teplotní extrémy a gradační vlny zejména hmyzích škůdců završily na četných místech proces destabilizace lesních ekosystémů plošným rozpadem porostů.

V současnosti stále sílí zájem na multifunkčním obhospodařování lesů založeném na uplatňování principů trvale udržitelného hospodaření v lesích je deklarován četnými dokumenty na mezinárodní i lokální úrovni. Z Ministerské konference o ochraně lesů v Evropě vychází mj. Národní lesnický program garantovaný Ministerstvem zemědělství, který byl přijat usnesením vlády ČR. Tento dokument jako první poukazuje na sdílenou zodpovědnost více resortů za stav lesních ekosystémů. Spolu se Státním programem životního prostředí jako oborovým dokumentem MŽP vytváří základ společného postupu obou resortů k naplňování cíle zastavení úbytku biodiverzity a posilování ekologické stability lesních porostů ve smyslu závěrů mezinárodních úmluv.

Ačkoli problém ochrany biodiverzity lesních ekosystémů je nezbytné vnímat na úrovni všech kategorií lesa a do jeho řešení zainteresovat všechny subjekty ovlivňující lesní hospodářství, nezastupitelnou úlohu v daném procesu mají lesy ve zvláště chráněných územích (ZCHÚ) zejména jako refugia výskytu četných druhů organismů (čl.8 odst. „a, b“ CBD). Současná praxe rozlišuje ZCHÚ velkoplošná (národní parky a chráněné krajinné oblasti) a ZCHÚ maloplošná členěná na kategorie národní přírodní rezervace, národní přírodní památky, přírodní rezervace a přírodní památky. Lesní porosty zahrnuté do této soustavy představují 25,3 % celkové výměry lesů. Jen v rámci maloplošných kategorií je zahrnuto více než 65 000 ha lesa, což představuje 2,5 % celkové rozlohy lesních porostů v ČR. o implementaci lokalit soustavy Natura 2000 do daného systému chráněných území uvedené číselné hodnoty ještě vzrostou. Management těchto lokalit je odvislý od stanoveného předmětu a cíle ochrany a do praxe je uváděn prostřednictvím plánů péče, které jsou povinným podkladem pro vyhotovení lesního hospodářského plánu.

Realizace procesu zastavení úbytku druhové rozmanitosti jako jedné z priorit péče o lesní porosty předpokládá provázané komplexní řešení problematiky na úrovni legislativní, ekonomické, vědecké a zejména praktické. Základním předpokladem je dotvoření právního rámce ochrany biodiverzity v lesích (čl. 8 odst.

„k“ CBD) včetně očekávaných dopadů na vlastníky a způsobů jejich případné kompenzace. Z hlediska obnovy a reprodukce stále více nabývá na významu ochrana genofondu hlavních i vtroušených lesních dřevin stejně jako genofondu ohrožených druhů bylinné etáže. V této souvislosti nelze pominout ani otázku rozsáhlé skupiny nižších rostlin vázaných na lesní prostředí. Pro potřeby monitoringu stavu biodiverzity bude stěžejní nejen vhodná metodika sledování změn, ale především způsob popisu současného, případně ideálního stavu. Řešení tak složitého problému, jakým ochrana druhové rozmanitosti lesních ekosystémů bezesporu je, se neobejde bez cílené podpory lesnického výzkumu zaměřeného i na otázky studia dynamiky vývoje přírodních lesů. V souladu se závěry COP-6 CBD je nutné problematiku ochrany lesů a jejich druhové rozmanitosti zapracovat do resortních politik dalších sektorů ovlivňujících lesy a přírodní prostředí jako takové.

Základní strategická opatření:

- udržet současnou výměru lesů jako minimální základ pro uplatňování potřeb ochrany biodiverzity lesních ekosystémů při zachování všech ostatních funkcí lesa,
- prosadit do politik dalších resortů položky týkající se ochrany lesů a jejich druhové rozmanitosti,
- podporovat na všech úrovních informovanost a vzdělávání zaměřené na zdůraznění významu lesů a jejich druhové rozmanitosti (čl. 13 CBD),
- zlepšit komunikaci, spolupráci a koordinaci aktivit resortů zodpovědných za lesy a přírodní prostředí,
- zainteresovat ostatní hlavní zájmové skupiny na konstruktivním řešení dané problematiky,
- dopracovat škálu zejména finančních nástrojů tak, aby opatření potřebná k ochraně biodiverzity byla pro vlastníky lesa ekonomicky zajímavá (definování újmy, výpočet její výše, způsob náhrady újmy, daňové úlevy,....) (Čl. 11 CBD),
- pokračovat v rozvíjení a zpracování vhodných a podložených metod oceňování tzv. mimoprodukčních funkcí, které lesy poskytují,
- zabezpečit podíl dřevin přirozené druhové skladby (PDS) v hospodářských porostech prostřednictvím zákonem stanoveného procenta melioračních a zpevňujících dřevin a vhodnými nástroji podporovat uplatňování dřevin PDS nad daný minimální rámec,
- dostupnými prostředky podpořit zvyšování podílu přirozené obnovy druhově a geneticky vhodných porostů,
- zabezpečovat trvale genetické zdroje lesních dřevin (genové základny, porosty uznané ke sběru osiva, výběrové stromy),
- s ohledem na regionální populace podporovat sběr osiva a produkci sadebního materiálu vtroušených dřevin přirozené dřevinné skladby (břek, muk, oskeruše, třešeň ptačí, klokoč, tis, jilmy,....),
- dbát na ochranu genofondu ohrožených druhů synuzie bylin vázaných na lesní prostředí,
- při obnovách porostů zohledňovat v použitém způsobu obnovy dřeviny, pro které může být pasečné hospodářství limitujícím faktorem pro jejich účast v porostu obnoveném (jedle bělokorá, vtroušené dřeviny),
- při těžebních pracích protěžovat technologie šetrné k půdě a jejímu vegetačnímu krytu,
- dořešit otázku ponechávání jedinců druhů přirozené dřevinné skladby nad rámec obnovního cyklu porostu jako útočiště organismů vázaných na stárnoucí a mrtvé dřevo,
- stavy zvěře udržovat na úrovni, která nebude znemožňovat přirozenou obnovu porostů,
- pokračovat v budování soustavy Natura 2000, zejména dořešit otázku plánování managementu lesních porostů do ní zahrnutých,
- dopracovat síť lesních ZCHÚ ponechaných samovolnému vývoji tak, aby pokrývala co nejširší spektrum stanovištních podmínek,
- dořešit otázku národní referenční sítě monitorovaných přirozených lesů ponechaných samovolnému vývoji ve vztahu k již probíhajícím aktivitám,
- dokončit tvorbu národní databanky přirozených lesů,
- s využitím výstupů již zadaných výzkumných úkolů dokončit metodiku popisu stavu a monitoringu vývoje biodiverzity lesních ekosystémů (čl. 7 CBD), případně zvážit možnosti zakomponování probíhající národní inventarizace lesů do řešení této otázky,
- dokončit metodiku monitoringu lesů ponechaných samovolnému vývoji,
- dokončit metodiku monitoringu biotopů a lokalit soustavy Natura 2000,
- účinně podporovat výzkumné projekty zaměřené na otázky inventarizace, monitoringu a praktické ochrany biologické rozmanitosti lesních porostů (čl. 12 CBD).

V únoru letošního roku se pak konala 7. schůzka smluvních stran Konvence (COP-7), v jejichž materiálech jsou již lesy zmiňovány poměrně zřídka, nicméně její závěry se mají stát do roku 2010 v globální úrovni významným nástrojem k redukci ztráty biodiverzity.

EU zde obecně podpořila tzv. ekosystémový přístup, o kterém tvrdí, že je ve Společenství namnoze již v praktickém rozhodování uplatňován a také doporučila další vyjasnění vztahu mezi MCPFE a PEBLDS (Pan-evropská strategie biologické a krajinné rozmanitosti).

Rada EU připravila k zastavení ztráty biologické rozmanitosti do roku 2010 vlastní návrh (ENV 334/AGRI 145) reagující na tzv. Göteborg Strategy, který byl rozeslán k vyjádření všem členským státům 14. 6. 2004.

V Killarney (Irsko) proběhla ve dnech 21. - 24. 5. 2004 konference „**Udržitelné žití a biodiverzita – dosažení cíle 2010 v Strategii ES**“. Konference se zaměřovala na priority výzkumu biodiverzity. Deklarace z Killarney zdůrazňuje potřebu výzkumu v oblasti biodiverzity, vyzdvihla klíčovou úlohu 7. Akčního programu EU pro výzkum a v neposlední řadě zopakovala nutnost podniknout účinné kroky pro dosažení cíle 2010 a tím zastavení ztrát biodiverzity. Stanovení výzkumných priorit k dosažení cíle 2010 naplnilo kapitulu dokumentu „Poselství z Malahide“, týkající se výzkumu.

„Biodiverzita a EU – Udržitelný život, udržitelné žití“ (25.- 27. května 2004, Malahide, Irsko). Výstupem z této konference je dokument, „**Poselství z Malahide**“ (dále jen „Poselství“), který obsahuje významné cíle k dosažení požadavku do roku 2010 - zastavení ztráty biodiverzity v sektorech stanovených Národními strategiemi biologické rozmanitosti Evropských společenství. Konference, jako politický mezník v ochraně biodiverzity v EU odstartovala projekt IUCN – „**Odpočítávání do roku 2010**“, do něhož by se měly postupně zapojit všechny země EU a přispět tak ochraně a zachování přírody pro budoucí generace.

Dokument Poselství připomínkovaly čtyři pracovní skupiny: na přírodní zdroje, na zemědělství, na rybolov a poslední na rozvojovou spolupráci, obsahuje hlavní a dílčí cíle, které mají členské státy a Komise plnit. Implementace tohoto Poselství bude předmětem dalších předsednictví. „Poselství z Malahide“ mají jednotlivé členské státy připomínkovat, a bude, spolu se všemi audity, podkladem pro zprávu Komise Radě a Parlamentu na přelomu let 2004/2005.

Podkladové materiály vytvářely pracovní skupiny, které jsou zřízeny pod Evropskou komisí (jmenovitě WG1 – Přírodní zdroje, WG2 – Zemědělství, WG3 – Rybářství, WG 4 – Rozvojová spolupráce, WG 5 – Monitoring a indikátory).

Na základě předcházejících jednání WP ENV připravilo předsednictví nový text závěrů, který zapracovává některé hlavní připomínky delegací. Klíčovým bodem závěrů je otázka diskuse k budoucímu financování sítě Natura 2000, kde se názory delegací značně liší. Delegace UK navrhla doplnění odstavce do preambule závěrů, který by explicitně vyjadřoval, že závěry nepředjímají výsledky diskuse o budoucí finanční perspektivě EU. Tento bod je pro řadu států nepřijatelný.

Rada vítá první sadu indikátorů biodiverzity, které jsou součástí Přílohy I. Poselství, a znovu apeluje na Komisi na vytvoření, testování a dokončení celé sady indikátorů, a to do roku 2006. Rada, s odvoláním na poslední závěry Rady, týkající se strukturálních indikátorů z prosince 2003, zdůrazňuje potřebu zahrnout indikátor biodiverzity do seznamu strukturálních indikátorů při revizi Strategie udržitelného rozvoje (SDS). V dokumentu je rovněž zdůrazněna důležitost monitorování, hodnocení a podávání zpráv o zlepšení, které bylo směrem k cíli 2010 dosaženo a rovněž komunikace s veřejností v těchto věcech.

Na členské státy se v dokumentu apeluje, aby zvýšily implementaci nástrojů pro ochranu a udržitelné využívání biodiverzity pod CAP a CFP, aby zajistily úplnou a včasnou implementaci relevantní environmentální legislativy, aby věnovaly zvýšenou pozornost a podporu pro rozvoj a monitoring indikátorů, a také pro výzkum. V neposlední řadě jsou státy vyzývány k tomu, aby se zaměřily na vytváření strategií biodiverzity a akčních plánů pro cíl 2010.

Problematickou oblastí je otázka financování Natury 2000, kterou otevřelo Španělsko. Jejich text (para 8,9), po úpravách dalších členských států by měl vyznívat v tom tvaru, že Rada bere na vědomí princip subsidiarity, zdůrazňuje důležitost vytváření sítě Natura 2000 a realizaci technických a finančních nástrojů a opatření, nutných pro úplnou implementaci sítě Natura 2000, ochranu také mimo lokality Natura 2000 a pro ochranu druhů chráněných oběma směrnici.

Rada apeluje na Komisi a členské státy, aby realizovaly nové programy činností, které byly přijaté na COP7, zvláště pak na chráněná území, horskou biodiverzitu a přenos technologií. Rada je přesvědčena, že biodiverzita výrazně přispívá k udržitelnému žití, k vymýcení chudoby a je důležitá pro udržitelný život a lidské zdraví.

Česká republika zastává v současnosti názor, že Natura 2000 je nyní jediným faktickým nástrojem k naplňování cílů 2010 v oblasti ochrany *in-situ*. Podporuje toto stanovisko mimo jiné s ohledem na nové členské země, kde ohrožení bohaté biologické rozmanitosti je daleko vyšší než v EU-15. V současné době tedy stojí ČR na straně těch zemí, které tvrdí, že není možné oddělovat otázky biodiverzity a Natury 2000.

Autor:

Ing. Karel Vančura, CSc.

Ministerstvo zemědělství ČR

Těšnov 17

117 05 Praha 1

vancura@mze.cz

CERTIFIKACE TRVALE UDRŽITELNÉHO HOSPODAŘENÍ V LESÍCH EVROPY

Karel Neterda

Certifikace je označována za jeden z tržních nástrojů určených pro podporu principů trvale udržitelného hospodaření v lesích, zlepšení veřejného mínění o lesním hospodářství i lepší využívání dřeva jako ekologické a obnovitelné suroviny. Výrazně se to projevuje v oblasti obchodu, kde certifikace napomáhá k lepšímu uplatnění surového dříví a výrobků ze dřeva na trhu i ke zvýšení jejich konkurenceschopnosti, především při exportu do těch zemí, kde jsou certifikované produkty požadovány.

Základními principy certifikace jsou dobrovolnost, transparentnost, důvěryhodnost a nediskriminační charakter vůči různým typům lesa i druhů vlastníků. V praxi certifikace znamená hodnocení prováděné nezávislou třetí stranou, zda hospodaření v lesích odpovídá ekologickým, ekonomickým a sociálním standardům stanoveným před zahájením vlastní certifikace a vydání osvědčení vlastníkovi lesa o výsledku tohoto hodnocení.

V současnosti existuje ve světě více než 50 různých certifikačních systémů s odlišnou úrovní standardů. V globálním měřítku jsou však nejvíce rozšířeny dva systémy: PEFC (Pan European Forest Certification) a FSC (Forest Stewardship Council). Podle oficiálních údajů UNECE/FAO stoupla koncem roku 2003 plocha certifikovaných lesů ve světě na cca 150 mil. ha, což odpovídá přibližně 4 % celosvětové rozlohy lesů. Z toho činila rozloha lesů certifikovaných podle PEFC a FSC dohromady cca 92 mil. ha, přičemž podle PEFC bylo certifikováno celkem 52 mil. ha, zatímco podle FSC 40 mil. ha. Potencionální produkce certifikovaného dříví, z něhož je však jen malá část označena příslušným logem, se odhaduje na cca 300 mil. m³.

Podle doby vzniku, se za první globálně funkční systém certifikace lesů považuje FSC, který byl založen již v říjnu 1993, původně na ochranu tropických pralesů před devastující těžbou dřeva. Později byla certifikace rozšířena i na boreální lesy a lesy mírného pásma. Základním dokumentem FSC používaným pro certifikaci je soubor celkem deseti mezinárodních principů a 56 kritérií pro správné hospodaření v lesích. Na národní úrovni se pak na základě konzultací s příslušnými zájmovými skupinami zpracují vhodné indikátory odpovídající místním podmínkám jednotlivých zemí. Systém byl postupně modifikován tak, aby vyhovoval i drobným vlastníkům lesů (v současnosti se připravuje dokument pro skupinovou certifikaci lesů, došlo ke zjednodušení standardů FSC i postupu určeného pro certifikaci menších lesních majetků a lesů s nízkou intenzitou obhospodařování atd). FSC sám neprovádí audity hospodaření v lesích, uděluje pouze akreditaci těm certifikačním orgánům, které splňují přísné požadavky kladené na jejich nezávislost a transparentnost. V současné době existuje na světovém trhu nabídka cca 10 tisíc nejrůznějších výrobků ze dřeva označených logem FSC.

Systém PEFC má podporu evropských soukromých vlastníků obhospodařujících lesy o celkové rozloze přesahující 100 mil. ha. Vznik certifikačního systému, který by odpovídal evropským podmínkám hospodaření v lesích iniciovaly začátkem srpna 1998 asociace soukromých vlastníků lesů ze šesti evropských států. Iniciativa se setkala s pozitivní odezvou, takže koncem června 1999 byl v Paříži založen řídicí orgán nového systému nazvaný Rada PEFC. Řádnými členy PEFC je v současnosti 21 evropských zemí, včetně České republiky. K principům PEFC se přihlásilo i několik mimoevropských zemí (USA, Kanada, Chile, Austrálie, Brazílie a Malajsie).

Hlavním cílem systému PEFC bylo vytvořit zastřešující organizaci pro evropský systém certifikace v jednotlivých zemích. Proto Rada PEFC postupně vypracovala základní dokumenty určující požadavky pro provádění certifikace lesů a základní institucionální opatření na celoevropské a národní, resp. nižší úrovni. Vytvořením národních certifikačních orgánů, využívajících při hodnocení jednotlivých lesních majetků nezávislých auditorů, byly pak vytvořeny předpoklady pro zavedení certifikace trvale udržitelného hospodaření na regionální úrovni.

Mezi hlavní záměry PEFC patří :

- vytvořit soubor společných principů pro dobrovolnou certifikaci trvale udržitelného hospodaření v lesích v evropských podmínkách,
- poskytnout společný rámec pro vytvoření certifikačních kritérií na národní úrovni. Ty jsou založeny na 6 panevropských kritériích pro trvale udržitelné hospodaření odsouhlasených na Ministerských konferencích o ochraně lesů v Evropě. Při vytváření národních a regionálních certifikačních standardů, se berou v úvahu jak panevropská kritéria a ukazatele, tak i směrnice pro hospodaření v lesích na provozní úrovni schválené na konferenci v Lisabonu,
- vytvořit funkční mechanismus pro vzájemné uznávání certifikačních systémů, které jsou zapojeny do PEFC,
- poskytnout společný trademark a logo jako nástroj pro komunikaci se spotřebiteli lesních produktů.

Současná praxe je taková, že ve většině evropských zemí se v lesním hospodářství nepoužívá výhradně jen jeden, ale více certifikačních systémů. Např. ve Švédsku používají vlastníci lesů jak systém FSC, tak i PEFC. FSC systém preferují především velké firmy z oblasti zpracovatelského průmyslu, které vlastní lesy (hlavně Assi Domän, SCA Skog a Stora Enso). Celková rozloha lesů certifikovaných ve Švédsku podle FSC již přesáhla 10 mil. ha. Drobní vlastníci se naproti tomu přiklonili k systému PEFC a vytvořili národní systém vycházející z norem ISO 14000+ a systému EMAS. Podle PEFC bylo zatím ve Švédsku certifikováno cca 2 mil. ha lesa.

Podobná situace je i ve Velké Británii, kde plocha lesů certifikovaných dle FSC přesáhla v současnosti 1 mil. ha.. Většina z těchto lesů byla certifikována dle systému UKWAS (UK Woodland Assurance Standard), jak se nazývá národní certifikační iniciativa podporovaná jak vládou, tak i vlastníky lesů, zpracovatelským průmyslem a nevládními ekologickými skupinami. UKWAS není však k certifikaci využíván jenom ze strany FSC, ale i národním orgánem PEFC ve Velké Británii. Značný zájem je i o systém ISO 14001 (systém environmentálního managementu). Tohoto systému využívá ve Velké Británii více než 130 firem ze všech průmyslových odvětví, z toho 25 z oblasti dřevozpracujícího průmyslu.

Také ve střední Evropě se běžně používají oba systémy, jednotlivé země se liší jenom mírou jejich zastoupení. Např. v Německu, České republice a Rakousku má jasnou prioritu PEFC, systém FSC je rozšířen v mnohem menším měřítku. Ten se naopak používá ve velkém rozsahu v Polsku (cca 6 mil ha lesů certifikovaných podle FSC), velké rozšíření zaznamenal také na Balkáně, především v Rumunsku, Bulharsku i Chorvatsku.

Největší plochu certifikovaných lesů v Evropě má v současné době Finsko (21,9 mil. ha.). Finský národní systém certifikace lesů (FFCS), který se připravoval už od roku 1996, byl záměrně vytvořen tak, aby byl kompatibilní jak s nejvíce mezinárodně rozšířenými systémy (FSC, PEFC), tak i se systémy environmentálního managementu (ISO/EMAS). Finský systém byl oficiálně schválen Radou PEFC v květnu 2000 jako první z těchto evropských zemí, které požádaly o uznání svých národních certifikačních systémů v rámci PEFC. Velkou rozlohu lesů certifikovaných podle PEFC má také Norsko (celkem 9,4 mil. ha).

Rozdílná je situace i v jednotlivých pobaltských státech. Zatímco Estonsko dalo přednost systému FSC, i když formálně monitoruje i aktivity PEFC, Lotyšsko se jednoznačně připojilo k PEFC a založilo svůj národní certifikační orgán již koncem roku 1999. Lotyšský národní systém certifikace podle PEFC byl pak oficiálně schválen v létě 2002. Litva sice na jedné straně certifikovala asi 70 tis. ha lesa podle FSC, ale asociace soukromých vlastníků zahájila aktivity pro zapojení do systému PEFC.

Vážným a dosud nevyřešeným problémem certifikace zůstává tzv. vzájemné uznávání jednotlivých systémů. Konflikt mezi hlavními systémy ohledně dosažení dohody o vzájemném uznávání již probíhá několik let, aniž by došlo k viditelnému sblížení názorů zástupců zainteresovaných stran. Zatímco někteří experti pokládají dohodu o vzájemném uznávání za základní podmínku dalšího globálního rozvoje certifikace, jiní vidí zachování konkurence mezi jednotlivými systémy jako pozitivní stimul. Protože je vzájemná dohoda zatím v nedohlednu, roste v poslední době v některých evropských zemích počet případů, kdy vlastníci s certifikátem jednoho z obou hlavních systémů (PEFC a FSC), žádají o certifikaci svých lesních majetků i podle standardů druhého systému.

Postupně se v Evropě rozvíjí i certifikace spotřebitelského řetězce, jejímž cílem je zajistit, aby byly principy certifikace dodrženy i v průběhu celého výrobního a distribučního procesu, tj. od okamžiku těžby v lese až po finální produkt. V praxi se toho dosahuje důslednou kontrolou jednotlivých článků tohoto řetězce, kdy se prověřuje, zda zpracovatelé při výrobě používají dříví pocházející z certifikovaných zdrojů. Přísně se kontrolují i další pravidla pro označování a dodávku certifikovaných výrobků konečnému uživateli.

V počtu vydaných certifikátů spotřebitelského řetězce výrazně převažuje v celosvětovém měřítku systém FSC (cca 3400 certifikátů) oproti cca 950 certifikátům u systému PEFC.

Očekává se, že v budoucnosti se plocha lesů certifikovaných podle různých systémů bude dále zvyšovat, ale pravděpodobně už pomalejším tempem než tomu bylo v posledních letech. Praxe navíc ukazuje, že některé používané systémy certifikace budou muset být aktualizovány a zpřesněny, jak na globální, tak i na národní úrovni. S postupným růstem nabídky certifikovaných výrobků na mezinárodním trhu v důsledku rozvoje certifikace spotřebitelského řetězce by se měl zvýšit i zájem spotřebitelů, který je zatím stále ještě malý a omezený jen na některé segmenty trhu a některé evropské státy (především Velká Británie a Nizozemsko, v poslední době i Německo a Švýcarsko).

Autor:

Ing. Karel Neterda

Ministerstvo zemědělství

Těšnov 17

117 05 Praha 1

Tel.: 221 812 873

neterda@mze.cz

VÝVOJ PANEVROPSKÉHO CHÁPÁNÍ VZTAHU MEZI EKOSYSTÉMOVÝM PŘÍSTUPEM A TRVALE UDRŽITELNÝM HOSPODAŘENÍM

Vladimír Henžlík

Ve dnech 19. až 21. dubna 2004 se v Krakově sešla *ad hoc* pracovní skupina MCPFE k tématu Vývoj pan-evropského chápání vztahu mezi ekosystémovým přístupem a trvale udržitelným hospodařením. První setkání skupiny perfektně zorganizovala nově ustavená MCPFE Liason Unit Varšava ve spolupráci se sekretariátem PEBLDS a polská vláda přispěla finančně na terénní exkurzi do lesní správy Tyszyna oblastního ředitelství Krosno. Zájem a pozornost, ale i péče polského provozu státních lesů byly vynikající. Setkání se zúčastnilo 23 zemí a 8 mezinárodních organizací.

Mandát *ad hoc* skupiny

Evropští ministři odpovědní za lesy na Vídeňské konferenci v dubnu 2003 stejně jako evropští ministři zodpovědní za životní prostředí na 5. ministerské konferenci Životní prostředí pro Evropu v květnu 2003 v Kyjevě potvrdili Rámec pro kooperaci mezi Ministerskou konferencí o ochraně lesů v Evropě (MCPFE) a Životní prostředí pro Evropu/Panevropskou strategií biologické a krajinné diverzity (Efe/PEBLDS).

Tento Rámec pro kooperaci navrhl jako jednu ze společných aktivit založených na výsledcích práce MCPFE na SFM ujasnění vztahů mezi ekosystémovým přístupem (EA) a trvale udržitelným hospodařením v lesích (SFM). Rámec tedy naplňuje usnesení přijaté Úmluvou o biologické diverzitě (CBD, 6. konference členů CBD, Rozšířený pracovní program o biodiverzitě, 2002) a Fóra Spojených národů o lesích (UNFF, 3. setkání, rezoluce 3 / 4, odstavec 8, 2003) s ohledem na ujasnění těchto dvou koncepcí na regionální panevropské úrovni.

Na setkání MCPFE na úrovni expertů v říjnu 2003 ve Vídni bylo rozhodnuto ustavit *ad hoc* pracovní skupinu, která zpracuje vztahy mezi SFM a EA v evropském kontextu a zejména bude zpracovávat ujasnění mezi těmito oběma koncepty založenými na zkušenostech MCPFE a poznatků s ohledem na SFM. Výbor PEBLDS na Madridské konferenci v lednu 2004 souhlasil s podporou *ad hoc* pracovní skupiny v rámci návrhu Akčního plánu biodiverzity lesů.

Tato akce měla za cíl podpořit zavádění jednak Pracovního programu MCPFE a jednak Rozšířeného programu prací na biodiverzitě lesů CBD, jak je uveden v rozhodnutí CBD CCP VI/22, § 15 – 18.

Pozadí aktivity

Tradice Ministerských konferencí jako politické platformy dialogu o otázkách evropských lesů vznikla v roce 1990 a dnes zahrnuje kolem 40 evropských zemí a Evropské společenství. Mimoevropské země a mezinárodní organizace spolupracují nebo se účastní jako pozorovatelé a umožňují i nevládním nebo mezivládním organizacím přispět jejich znalostmi a idejemi.

Od roku 1990 se sešly čtyři Mezinárodní konference o ochraně lesů v Evropě, jež jsou považovány za mezníky ve vývoji mezinárodní lesnické politiky. Byly to konference Štrasburg (1990), Helsinky (1993), Lisabon (1998), and Vídeň (2003). Pátá konference se sejde ve Varšavě.

Ministerské konference uznaly význam těchto problémů na regionální a globální úrovni. Přispívaly k zavádění rozhodnutí UNCED a následných procesů týkajících se lesů uvnitř Mezivládního panelu o lesích (IPF) a Mezivládního fóra o lesích (IFF). MCPFE obdržela statut pozorovatele ve Fóru o lesích OSN (UNFF) a podílí se na jeho práci.

MCPF navíc také přispělo ke zpracování Konvencí OSN, jmenovitě ke Konvenci o biologické diverzitě (CBD) a k jejímu Rozšířenému pracovnímu programu o lesní biodiverzitě.

Hlavní závěry

Zdánlivě nejsou pro české lesnictví ničím překvapujícím. Jde však o mezinárodně srozumitelnou formulaci u nás už mnohdy delší dobu prakticky užívaných principů a zásad.

Princip ekosystémového přístupu (EA)	Komentář	Článek III. Odkazy na MCPFE
Princip 1: Cíle obhospodařování půdy, vody a živých zdrojů jsou předmětem společenské volby	Je chápáno jako zavádění Národních lesnických programů a účelné oslovení spolupráce veřejnosti. Bylo přijato MCPFE v Rezoluci V1: Posílit synergie k trvale udržitelnému hospodaření v evropských lesích pomocí mezisektorové kooperace a Národních lesnických programů. Dva z klíčových aspektů NPF v Evropě jsou: spolupráce a partnerství při zavádění.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Spolupráce (V1, Dodatek k V1) ▪ Partnerství pro zavádění (L1, V1, Dodatek) ▪ Dobré hospodaření (Víděnská deklarace, odst. 20) Partnersství a spolupráce (V4, Dodatek 1)
Princip 2: Obhospodařování by mělo být decentralizováno na co nejnižší vhodnou úroveň	Decentralizace stejně jako rozvoj lidské a institucionální kapacity tvoří důležité aspekty úzce navazující na spolupráci, jež je vyzdvížena v 1. dodatku k Vídeňské rozoluci. Decentralizace je spojena se spoluprací a je také spojena s rozhodovací mocí a zaváděním. Účastníci zdůraznili, že je třeba brát v úvahu národní souvislosti, např. různé politické systémy a vlastnické struktury, jež se mezi evropskými zeměmi značně liší. Místní autority mohou hrát v obhospodařování lesů důležitou roli	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Decentralizace (H1 odst. D, V1, Dodatek) ▪ Dobré hospodaření a podpora lesního zákona (Víděnská Deklarace, odst. 20) ▪ reforma institucí a politiky (V1);
Princip 3: Lidé obhospodařující ekosystémy by měli brát v úvahu účinky (skutečné a potenciální) svých aktivit na související a ostatní ekosystémy.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Otázka vlivu na jiné ekosystémy byla vzata v úvahu v definici SFM v evropském kontextu (H1 D).. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dopad na ostatní ekosystémy (povinnost péče) (H1) ▪ Holistický a mezisektorový přístup (V1) ▪ Integrace s národními strategiemi trvale udržitelného rozvoje (V1) ▪ Doporučení výběru stanovišť k zalesnění (V4, Dodatek k Rámci pro kooperaci) Princip předběžné opatrnosti (H2)
Princip 4: Pokud jde o přínosy z obhospodařování, obvykle je potřeba chápat a obhospodařovat ekosystém v ekonomickém kontextu. Každý takový program obhospodařování ekosystému by měl: (a) redukovat ty spekulativní změny na trhu, které nepříznivě ovlivňují biodiverzitu; (b) zapojit stimulanty k udržení biodiverzity a trvale udržitelného využívání	Rovnováha mezi ekonomickými, ekologickými a sociálními funkcemi je cílem SFM. Ekonomický kontext v SFM byl hlavním tématem Lisabonské 1. a Vídeňské 2. rezoluce, které zahrnovaly tři aspekty 4. principu EA.. - Ekonomická životaschopnost lesa je klíčovým pilířem SFM a má rozhodující význam pro udržení lesa a jeho mnohostranných užitků pro společnost, přispívá k trvale udržitelnému rozvoji a životní úrovni zvláště v zemědělských oblastech. (Rezoluce V2); - Je třeba odstranit nepříznivé vlivy a politické chyby, jejichž důsledkem je ztráta biodiverzity. (Rezoluce V4, odst. 6); - Sociální a ekonomické ocenění přínosů a služeb lesních ekosystémů je posláním Rezoluce L1, odst. 10.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ekonomická funkce je jeden z pilířů trvale udržitelného hospodaření (H1, L1, V2, Kriteria and indikátory)) ▪ (...) identifikace a odstranění nezamýšlených dopadů (V 2 odst. 9) ▪ odstranění politických nevhodností a selhání, jež vyústily ve ztrátě biodiverzity (V4, odst. 6) ▪ podpora začlenění výsledků odhadů a ocenění produkčních a mimoprodukčních funkcí do národních účtů (L1, odst. 10)

<p>Princip 5: Zachování struktury a funkce ekosystému s cílem udržet služby ekosystému by mělo být prvořadým úkolem EA.</p> <p>Princip 6: Ekosystém by měl být obhospodařován v mezích svých funkcí.</p>	<p>Obecné směrnice Rezoluce H1 pro SFM v Evropě propagují ochranu a údržbu fungování lesních ekosystémů (odst. 1, 3, 6, 7, 8). Rezoluce H2 and Rezoluce V4 kladou speciální pozornost na tato témata a vývoj kritérií a indikátorů byl výstupem snahy shrnout dostatečné poznání fungování ekosystémů.</p> <p>- Obhospodařování lesů by mělo být založeno na stabilních a dlouhodobých politikách využívání půdy a na regulacích, zaměřených na zachování funkčních lesních ekosystémů (Rezoluce H1, odst. 3). Evropské země jsou pověřeny vyvinout ucelený postup jak nabýt dostatečné znalosti o funkcích lesních ekosystémů a službách odvozených z evropských lesů (Rezoluce H2, odst. 9.1).</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ochrana funkčních lesních ekosystémů (H1 odst. 3) ▪ Princip předběžné opatrnosti (H2) ▪ Zdraví, vitalita a biodiverzita (H2, V4 speciálně odst. 15) ▪ Ochranné lesy (Návod k odhadu, Dodatek 2, V4). Koherentní postup získání dostatečné znalosti funkcí ekosystému (H2)
<p>Princip 7: EA by mělo být využíváno ve vhodných prostorových a časových rozmezích.</p> <p>Princip 8: Vzhledem k měnícím se časovým rozměrům a slábnutí vlivů, které charakterizuje ekosystémové procesy, cíle obhospodařování ekosystému by měly být stanoveny dlouhodobě.</p>	<p>- Obhospodařování lesů by mělo být založeno na periodicky aktualizovaných plánech nebo programech na lokální, regionální nebo národní úrovni, stejně jako na úrovni vlastnických jednotek tam, kde je to vhodné, a na průzkumech lesů, odhadech ekologického dopadu a na vědeckém poznání a praktických zkušenostech (Rezoluce H1, odst. 4).</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vhodná škála H1 odst. 4) ▪ Trvalé zkušné plochy pro monitorování stavu lesních ekosystémů (S1); ▪ Síť pro výzkum lesních ekosystémů (S6)
<p>Princip 9: Obhospodařování musí uznat, že změna je nevyhnutelná.</p>	<p>Obhospodařování lesů by mělo být periodicky aktualizováno podle výsledků lesních průzkumů, odhadů ekologického dopadu a podle vědeckého poznání a praktických zkušeností. (Rezoluce H1, odst. 4). Požaduje se průběžná aktualizace NFP při čemž má být monitorováno a adaptováno obhospodařování lesů (Rezoluce V1).</p> <p>Existující a nové lesy by měly být schopny tolerovat klimatické a jiné stresy, genetický výběr by měl podpořit adaptabilitu dřevin (Rezoluce H1, odst. 8).</p> <p>- Obhospodařování lesů by mělo být založeno na periodicky aktualizovaných plánech nebo programech na lokální, regionální nebo národní úrovni, stejně jako na úrovni vlastnických jednotek tam, kde je to vhodné, a na průzkumech lesů, odhadech ekologického dopadu a na vědeckém poznání a praktických zkušenostech (Rezoluce H1, odst. 4).</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Periodicky aktualizované lesní hospodářské plány (H1 odst. 4) ▪ Permanentní proces upřesňování NFP (V1); ▪ Adaptabilní obhospodařování (např. vzhledem ke klimatickým změnám) S4, H4 odst. 9, V5 odst. 7,8, 9,10); ▪ Obhospodařování lesů a územní plánování (V4, odst. 15)
<p>Princip 10: EA by měla hledat vhodnou rovnováhu mezi ochranou a využíváním biodiverzity.</p>	<p>Základním cílem SFM je dosáhnout rovnováhu mezi využíváním a ochranou, jak je to popsáno v Rezoluci H1 a Rezoluci H2, v Obecné deklaraci z Lisabonu, Rezoluci L1, Rezoluci V4 (ochrana lesní biodiverzity) a Rezoluci V2 (ekonomická životaschopnost).-</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rovnováha mezi využíváním a ochranou (H2) ▪ Biodiverzita lesů (V4) ▪ Ekonomická životaschopnost (L1, V2)

<p>Princip 11: EA musí brát v úvahu všechny formy relevantních informací včetně vědeckých znalostí a vědní lokálních populací, úprav a praxe.</p> <p>Princip 12: EA by měla zapojit všechny relevantní sektory společnosti a vědecké disciplíny.</p>	<p>Těchto otázek se týká také komentář k Principům 1 a 2. Konference ve Štrasburku dala impuls spolupráci ve vědeckých aspektech SFM na panevropské úrovni.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kulturní a společenské dimenze SFM, tradiční znalosti (V3) ▪ Inovace (H1 odst.12, VD odst. 17, V2 odst. 11) ▪ Věda, výzkum (S1, S2, S3, S4, S5, S6, V D odst. 17, V3, V4, V5) ▪ Rostoucí povědomí (princip NFP, Dodatek k V1) ▪ Posílení návaznosti mezi lesnickým sektorem a společností pomocí rostoucího dialogu a vzájemného chápání (LD) ▪ Podpora partnerství, pochopení veřejnosti, veřejných vztahů a transparentnosti v lesnictví (L1, odst.1) ▪ Podpora výcviku, vzdělávání a vytváření kapacit (L1, V1) ▪ Výzkum a výcvik (H1 odst. 12)
--	---	---

Cílená a dobře formulovaná propagace principů trvale udržitelného hospodaření a ekosystémového přístupu k němu by měla přispět mimo jiné ke získání potřebné pozornosti vlád a přidělení finančních prostředků na příslušný výzkum i podporu odpovídajícího hospodaření.

Autor:

Ing. Vladimír Henzlík

ÚHÚL Brandýs n. L.

E-mail: henzlik@uhul.cz

INFORMACE O KONGRESU ISTA LESNICKÁ ČÁST

Zdena Procházková

Ve dnech od 13. do 24. května 2004 se konal 27. kongres mezinárodní organizace pro zkoušení jakosti semen (International Seed Testing Association – ISTA), která v letošním roce slaví 80 let od svého vzniku.

První laboratoř (stanice) zabývající se zkoušením jakosti semen byla založena v roce 1869 profesorem Friedrichem Nobbem v Tharantu v Sasku. V roce 1921 byla v Dánsku založena evropská organizace pro zkoušení jakosti semen (European Seed Testing Association –ESTA) a v roce 1924 na 4. mezinárodním kongresu v Anglii se rozhodlo o rozšíření působnosti ESTA na všechny země světa a změnu názvu na ISTA. Hlavním cílem ISTA je vývoj a zavádění standardních metodik pro vzorkování a zkoušky jakosti osiva a prosazování jejich používání při hodnocení kvality osiva na mezinárodním trhu. Dalším, ale stejně významným cílem ISTA, je aktivní podpora výzkumu ve všech oblastech semenářství včetně vzorkování, skladování, hodnocení jakosti a předosevní přípravy semen především vydáváním odborných publikací, časopisu *Seed Science and Technology*, organizací různých školení, seminářů a dalších odborných akcí. Tato činnost je zajišťována zejména technickými komisemi (Technical Committees) a tématickými skupinami (Tasks Force), jejichž členové jsou vědci, výzkumníci a další specialisté ze zkušebních laboratoří, univerzit, výzkumných institucí a firem z celého světa.

Hlavní událostí kongresu v Budapešti bylo především semenářské sympozium (Seed Symposium), po kterém následovalo řádné zasedání (Ordinary Meeting). První dva dny kongresu (13.-14.5.), ještě před sympoziem a zasedáním, proběhla jednání všech 15 technických komisí včetně komise, zabývající se semeny lesních dřevin (Forest Tree and Shrub Seed Committee – FTS). Členové této komise se věnují nejen problematice metodik zkoušení jakosti, ale také výzkumným aktivitám v oblasti skladování, předosevní přípravy a zdravotního stavu lesního osiva. Na kongresu byla prezentována práce komise za období od posledního kongresu (2001-2004) a diskutovalo se o činnosti pro následující období 2004-2007. Většina členů komise je z Evropy, dále byly zastoupeny USA, Kanada a Malajsie.

Aktivity komise v uplynulých třech letech lze stručně shrnout následovně:

- Byl připraven návrh revize definic čistých semen (Pure Seed Definition – PSD)
- Byly vypracovány a otestovány metody pro zjištění klíčivosti hospodářsky významných tropických dřevin, zejména palem, pocházejících z Afriky
- Byl vypracován návrh souběžných testů klíčivosti (s a bez předchlazení) semen borovice *Pinus eliotii*, *P. palustris* a *P. taeda* a tyto testy byly včleněny do ISTA Rules (metodik pro zkoušky jakosti)
- Byly provedeny některé formální úpravy (zpřesnění definic apod.) v ISTA Rules
- Byl vypracován podrobný postup pro srovnávací testy klíčivosti semen jedlí (re-drying metodou a standardní metodou klíčivosti v ISTA Rules)
- Uskutečnily se srovnávací testy, kterých se zúčastnilo 13 členských laboratoří ISTA a 6 dalších. Testy zahrnovaly zjištění absolutní hmotnosti, čistoty a klíčivosti semen smrku ztepilého, borovice lesní a modřínu opadavého a stanovení klíčivosti a životnosti bukvic.
- Byla zpracována první srovnávací analýza metodik pro zkoušení jakosti lesních dřevin v ISTA a AOSA Rules, která tvoří základ pro budoucí možnou harmonizaci metodik obou organizací
- Byl vypracován seznam vědeckých a místních názvů dřevin z tropů, zejména z Malajsie (Multilingual glossary of common plant names)
- V roce 2002 se většina členů komise setkala na krátké pracovní schůzce v Chanii (Řecko, Kréta) v rámci IUFRO semináře
- V říjnu 2003 (19.-21.10.) se v Praze –Průhonických uskutečnil teprve 3. odborný seminář (workshop) organizovaný FTS komisí, zaměřený jak na prezentaci „teoretických“ příspěvků, tak i praktické provádění zkoušek semen lesních dřevin. Předěšlé semináře komise proběhly v Guildfordu (Anglie) v roce 1973 a v Maconu (USA, Georgia) v roce 1989. Akce v Praze se zúčastnilo 42 zástupců z 20 zemí. Součástí semináře byla i exkurze do akreditované ISTA laboratoře v ÚKZUZu , která zkouší

jakost semen zemědělských plodin a květin. Po semináři měli účastníci možnost zúčastnit se dvou exkurzí – jednodenní návštěva Semenařského závodu LČR v Týništi nad Orlicí nebo třídní putování s prohlídkou laboratoře Semenařská kontrola VÚLHM ve výzkumné stanici Uherské Hradiště, akreditované ČIA i ISTA, akreditované ISTA laboratoře LVÚ a semenařského závodu „SEMENOLES“ v Liptovském Hrádku (Slovensko).

Na základě diskuse členů FTS se činnost komise v budoucím období zaměří zejména na následující oblasti:

- vypracování nových metod zkoušek jakosti semen především pro tropické a subtropické dřeviny
- dopracování změny PSD (Pure Seed Definition) pro jehličnany
- srovnávací zkoušky různých metod jakosti jedle (klíčivost, životnost, re-dry)
- srovnání dvou metod stanovení životnosti (např. u jedle)
- harmonizace ISTA Table 2 (Sampling) a Table 6 (Tetrazolium) pro některé dřeviny
- revize a publikace ISTA Handbook Forest Tree and Shrub Seed
- zavedení Proficiency tests (testů způsobilosti) semen dřevin pro akreditované ISTA laboratoře
- organizace Tetrazolium Workshop pro lesní dřeviny (Karslsruhe, Německo – 2005)
- harmonizace ISTA a AOSA Rules

Akreditovaná laboratoř Semenařská kontrola (Seed Testing Laboratory CZDL02) ve VÚLHM VS Uherské Hradiště, která je členem ISTA od roku 1968, se účastní výše uvedených aktivit.

Tabulka 1: Seznam členů FTS komise (období 2001-2004)

Předseda	Dr. Zdenka Prochazkova	CZ-Czech Republic
Místopředseda	Dr. Hugh Pritchard	GB-United Kingdom
Členové	Dr. Daniel Baskaran	MY-Malaysia
	Dr. D.G.W. Edwards	CA-Canada
	Dr. Elena Foffova	SK-Slovakia
	Mr. Fabio Gorian	IT-Italy
	Dr. Peter Gosling	GB-United Kingdom
	Mr. Gary Johnson	US-United States
	Mr. Robert P. Karrfalt	US-United States
	Mr. Dave Kolotelo	CA-Canada
	Mrs. Stefanie Krämer	DE-Germany
	Dr. Rajesh Mittal	IN-India
	Dr. Beti Piotto	IT-Italy
	Mr. Dale Simpson	CA-Canada
	Mrs. Kirsten Thomsen	DK-Denmark
	Mrs. Heidi Røsok Bye	NO-Norway

Autorka:

Zdeňka Procházková

VÚLHM VS Uherské Hradiště

686 04 Kunovice

prochazkova@vulhmuh.cz

MÁ SE ČESKÁ REPUBLIKA PODÍLET NA PROJEKTECH K ZAMEZENÍ DESERTIFIKACE ?

Lubomír Šálek

ČR jako signatář Úmluvy OSN o boji s desertifikací (UNCCD) má určité předpoklady aktivně se účastnit projektů k zamezení tohoto fenoménu. Desertifikace se netýká jen rozvojových zemí a oblastí pouští a polopouští, ale také oblastí, kde došlo nebo dochází k deforestaci, erozi či degradaci půd. Přestože desertifikace provází lidskou společnost od počátku, jsou zde i pozitivní případy, kdy i staré kultury vytvořily systém, který racionálně využíval omezené vodní zdroje. Celý problém desertifikace je totiž možné shrnout, že se jedná o problém se zdroji sladké vody v krajině, kdy je nutné řešit nedostatek zdrojů, ochranu před mimořádnými přívaly či obecně nevhodné využití vodních zdrojů.

Jako pozitivní příklad v boji proti desertifikaci slouží stát Izrael, který má ucelený program v savanizaci pouští a navíc navazuje na historické zkušenosti v hospodaření s vodními zdroji v aridních oblastech.

Česká republika disponuje odborníky seznámenými s přírodními podmínkami v daných oblastech, a navíc má zkušenosti v aplikaci systému, který může pružně přizpůsobit (pedologie, management toků, lesnictví). Mimořádnou roli v tomto boji může sehrát lesnictví spojené s managementem toků díky svému systému diferencovaného hospodářství a schopnosti dlouhodobého plánování všech funkcí lesa. ČR při stážích studentů či odborníků z postižených zemí je schopna naučit je tomuto systému, systému založenému na analýze přírodních podmínek a tvorbě takových vegetačních formací, které jim odpovídají a navíc přinášejí užitek pro místní občany.

ČR se stala signatářem Úmluvy OSN o boji s desertifikací. Možná se to jeví jako paradox, když v podstatě žádnou desertifikaci netrpíme, ale právě v době probíhající globalizace se tento problém bude dotýkat víc a více i občanů majících to štěstí, že žijí v rozvinuté zemi v mírném pásmu.

Co znamená pojem desertifikace. Desertifikace by bylo možné přeložit slovem zpouštění, ovšem to by trhlo uši a smysl pro češtinu. Jedná se o proces rozšiřování pouští, polopouští i stepí na úkor savan, lesů a zemědělské půdy. Nemusí se jednat jen o čistou aridizaci, boj s desertifikací se týká i zamezení degradace půd včetně protierozních opatření a zastavení salinizace.

Dále se nejedná jen o chudé rozvojové země, i když u nich je proces desertifikace rozvíjí nejvíce. V oblasti Středomoří v průběhu vývoje tehdejších říší došlo k výraznému úbytku půdy, o kterém se zmiňuje již Platónův Kritias: *...poněvadž všechna tučná a měkká půda vůkol byla odplavena a zbylo toliko hubené tělo země. Tehdy však, dokud byla ještě neporušena, byly její hory vysoké kopce hlíny; pláně, které se nyní nazývají kamenité, byly pokryty tučnou prstí a svahy byly obrostlé lesy, po nichž jsou ještě nyní patrné stopy. Kdežto některé z hor chovají dnes jen potravu pro včely, byla dříve ze stromů tam nakácených tesána břevna na vazby největších staveb a ty vazby, není tomu příliš dávno, ještě držely. Mnoho tam bylo také ušlechtilých vysokých stromů a půda poskytovala nezměrné pastvy dobytku. Také byla rok co rok napájena vodou....kterou neztrácela jako nyní, kdy voda stéká z holé země do moře, nýbrž majíc hodně prsti, přijímala vodu do nía vypouštěla pak z výšin do údolí.*

A následků si může povšimnout každý, kdo v této oblasti aspoň jednou strávil dovolenou.

Základním problémem či fenoménem oblastí postižených desertifikací je voda. Některé polopouště a pouště mají v podstatě úrodnou zeminu vzniklou intenzivním zvětráváním jílovitých hornin, ale tato zemina je bez vody mrtvá. Zdroje vody jsou velmi omezené, srážky nedostatečné a navíc soustředěny je na jeden na několik měsíců v roce. Vegetační povrch je devastován pastvou a potřebou paliva na přípravu nápojů, pokrmů a na otop. A populace v těchto krajinách dále roste. U podzemních zdrojů se dostáváme do začarovaného kruhu, protože po vyhloubení studny se zakrátko ukáže být nedostatečná a tak se prohloubí, zase je zdroj vody nedostatečný, zase se prohloubí a tak by to teoreticky šlo do nekonečna.

Navíc zemědělství je orientováno na intenzivní závlahy, které skutečně v případě bohatého zdroje mohou dosáhnout velmi vysokých výnosů. Ale bohaté zdroje jsou vzácností a navíc i sebebohatší zdroj se při

zvyšujícím se odběru vyčerpá. Příkladem může být Jemen, který na Arabském poloostrově díky svým terénním podmínkám (horské pásmo vyšší než 3000 metrů n. m.) má relativně dostatek srážek. Ale ani tyto nestačí, protože zemědělství čerpá většinu zdrojů na závlahy a navíc na závlahy místní drogy kávu. A tento problém při jednom z nejvyšších populačních růstů začíná negativně ovlivňovat zdroje pitné vody. Jemen zatím potřebu vody řeší prohlubováním stávajících studní a budováním nových, ale tak se řešení pouze odsouvá. To je jen příklad, že i relativně na vodu bohatá země se dostává do problémů.

Desertifikace může být nastartována i nevhodnou zemědělskou výrobou. Známé jsou prašné bouře v oblasti plání Severní Ameriky, kdy po rozorání stepí se uvolněná zemina stala lehkou kořistí větru nebo podobný osud rozoraných celin v bývalém SSSR. Mementem je i ekologická tragédie středoasijských republik, kdy odváděné vody z řek Amudarja a Syrdarja určené k zavlažování tak na vodu náročné plodiny, jako je bavlník, způsobily nedostatek vody v Aralském moři. Nejedná se jen o proces vysychání moře, který svou rychlostí nemá v historii obdoby, ale i o ztrátu produkčního ekosystému a navíc o zasolení mnoha čtverečních kilometrů zemědělské půdy.

Takto tedy vypadá situace a nyní je nutné se vrátit k titulku této úvahy, tedy co my s tím? Můžeme to řešit, máme dostatek odborníků a možností, jak se podílet na boji s desertifikací?

Odpověď zní ano, nejen že můžeme, my dokonce musíme, právě s ohledem na budoucnost. Sice je nepopulární v době, kdy státní rozpočet je schodkový, vysvětlovat potřebu finančních toků do obskurního boje s pouštěmi kdesi daleko, navíc s vědomím, kolik peněz již bylo utopeno v podobných projektech. Nicméně je tu fakt, že tak jako desertifikace provází existenci lidské společnosti, tak i historii známe účinné metody, kterými se některé kultury v aridních oblastech dokázaly aridizaci účinně bránit.

Dva příklady je možné spatřit v oblasti pouště Negev a u Mrtvého moře. Centrum pouště Negev kdysi ovládali Nabatejci, kteří nejenom řídili obchod mezi jižní částí Arabského poloostrova a Římskou říší, ale navíc měli v centru pouště rozvinuté zemědělství. Celý trik spočíval v zachycování přívalových vod a sedimentů v údolích, které byly přehrazeny dlouhými nízkými přehrázkami v podobě kaskád. Úrodné jílovité sedimenty se zachytily a navíc se zachytila i voda z přívalových srážek. Vlhčí půda postačila pro pěstování zemědělských produktů. Stát Izrael, jako snad jediný stát, který prakticky provádí účinná opatření pro boj s desertifikací, navazuje na tyto zkušenosti v projektech savanizace, které jsou na stejném principu. Druhý příklad je ještě z aridnější oblasti, při jižním cípu Mrtvého moře, kde na přelomu tisíciletí král Herodes Veliký (ten známý Herodes) vybudoval na menší stolové hoře zvané Mesada svůj palác včetně římských lázní. Provoz paláce, kde údajně tančila Salome, i s láznemi byl náročný na vodu. Stavitelé ten problém vyřešili soustavou otevřených kanálů, kterým přiváděli každou kapku vody spadlé v ojedinělých srážkách a skladovali ji ve vytesaných nádržích ve skalním masivu. Obecně řečeno, vyřešili racionální hospodaření se zdrojem vody.

Tyto příklady ukazují některé z cest, které mohou přispět k zamezení desertifikace. Je nutné ale znát ekologické souvislosti, aby dobře míněný zásah neudělal více škody než užítku. Zde mechanická aplikace středoevropských zkušeností nestačí.

Přesto Česká republika disponuje nejen odborníky seznámenými s přírodními podmínkami v daných oblastech, ale navíc má zkušenosti v aplikaci systému, který může pružně přizpůsobit. Jedná se jednak o pedologii, kde tradice, historie a propracovanost této disciplíny je jedna z nejvyšších na světě a lesnictví opřené o diferencované hospodářství a management drobných toků.

Právě lesnictví může sehrát velkou roli při účasti ČR v boji proti desertifikaci. Z laického pohledu je to jasné, zalesníme oblast a problém je vyřešen. Tak se také mnohde děje. Zalesňuje se tempem nevídaným, kupříkladu ve Středomoří a výsledek se brzy dostaví. Lesy shoří, protože pro výsadbu se použije několik druhů borovic. A výsadba se opakuje, opět borovicí, opět to shoří atd. atd. České lesnictví právě díky své tradici diferencovaného hospodářství a schopnosti dlouhodobého plánování všech funkcí lesa, které mají lesy plnit, má tuto komparativní výhodu. Dále je schopno soustředit poznatky a přizpůsobit je daným podmínkám. Není nutné totiž jen vytvořit savany či lesní pásy s produkcí dřeva, ale i s nedřevní produkcí (plody), dále vytvořit resistantní porosty (rozvolněné, sevřené, ostrůvkovité či pásy) proti suchu a zároveň proti ohni. ČR při stážích studentů či odborníků z postižených zemí je schopna naučit je tomuto systému, systému založenému na analýze přírodních podmínek a tvorbě takových vegetačních formací, které jim odpovídají a navíc přinášejí užitek pro místní občany.

Dále je to oblast managementu vodních toků. I v aridních oblastech občas prší a při přívalových deštích se valí vyschlými údolními proudy vody s vysokým obsahem splavenin. Tato voda pak mizí v písku nebo v moři, každopádně většinou v místech, kde její využití je prakticky nemožné. Účelem úpravy toků je vytvo-

řit takové hydrologické poměry, při kterých dojde k zachycení splavenin na vybraných místech a zvýšení infiltrace tam, kde takto zachycená voda bude mít uplatnění jako zdroj pitné vody (zásobování studní) či jako zdroj vody pro zemědělské či lesnické využití (savanizace krajiny). Česká republika s tradicí hrazení bystřin a obecně managementu vod ve spojení s lesy a krajinou má velké předpoklady právě v této oblasti přispět k efektivnímu boji proti desertifikaci.

Z výše uvedených faktů tedy vyplývá, že ČR jako stát s vyspělou technologií krajinných úprav, zemědělstvím, lesnictvím a vodním hospodářstvím, má nejen předpoklady a kapacity, ale také povinnost aktivně se podílet na projektech k zamezení devastace obnovitelných zdrojů existence lidské společnosti. Tento úkol je nejen ekonomický, ale i navýsost ekologický, protože ukazuje cestu trvale udržitelného rozvoje.

Autor:

Ing. Lubomír Šálek
Lesy České republiky
Přemyslova 1106
Hradec Králové
tel: 495 860 111
e-mail: salek@lesyycr.cz

STŘEDOEVROPSKÉ LESNÍ HOSPODÁŘSTVÍ VIDĚNÉ Z LATINSKÉ AMERIKY

Štěpán Unčovský

Na konci měsíce dubna navštívila několik střeoevropských zemí, včetně ČR, delegace lesnických odborníků od protinožců - z nám vzdálené republiky Chile. Výprava měla především za cíl utvořit si představu o organizaci lesnického sektoru, a to jak z hlediska právního, tak i organizačního. Z tohoto pohledu byli Čilané překvapeni, že přesto, že lesy a ekologie se zdají mít pro Evropany velký význam, nedovídá to zdaleka váze a významu lesnictví mezi ostatními sektory národního hospodářství. Až zarážející pro ně byla reakce na opatření Natura 2000, která vedla k závěru, že podobně jako v Chile je hnutí za životní prostředí zájmem pouze nepodstatné části obyvatelstva, které však díky organizaci, „hlučnosti“ a extrémismu dominuje politické diskuse v mnohem větší míře, než by ji odpovídalo.

Když čilští lesníci srovnali úroveň státní podpory při obhospodařování lesů a poměrně jednoduchou strukturu lesů v České republice (maximálně 2-3 hlavní dřeviny, stejnověkové porosty s nejvíce druhým patrem při obnově) s komplikovanou strukturou vždyzelených temperátních lesů v Chile, potvrdili si závěr, že bez finanční podpory státu není obhospodařování čilských přirozených lesů možné, ani trvale udržitelné.

Za ohromnou výhodu a v podstatě podmínku pro trvale udržitelné obhospodařování lesů považují skutečnost, že stát poskytuje menším vlastníkům lesa hospodařské plány zdarma. Podobnou podmínkou pro obhospodařování lesů je obdivuhodná hustota a kvalita cestní sítě v našich lesích.

Velice rádi by v Chile zavedli systém podpory energetického využívání dřeva a dřevního odpadu, proto se velice živě zajímali o to, jaké možnosti jsou v ČR. Zde k tomu však neviděli mnoho příkladů, tento námět vyplynul spíše ze zjištění situace v Rakousku a Německu.

I když to nebylo přímo cílem výpravy, zajímavý byl i jejich pohled na naše pěstování lesů: příliš neekonomicky dlouhé obmýtí, které vede v mnoha případech k nikoliv zvyšování finančního výosu, nýbrž k jeho snižování. Stejně „neekonomické“ se jim zdála příliš velká minimální požadovaná hustota zalesnění. Místo historicky pokračující minimalní hustoty a jejího postupného snižování, proč nezkusit ihned radikální snížení na 1000 až 2000 jedinců na hektar? „Pokud trend bude pokračovat, stejně za 30 až 50 let nebudete vysazovat více než 1,5 tisíce sazenic na hektar!“

Další zajímavé poznatky:

- Obhospodařované lesy se zdají být z hlediska rekreace a turismu mnohem atraktivnější než zbytky přirozených lesů.
- Sdružení vlastníků obecních a soukromých lesů bylo zajímavým příkladem toho, jak z velkého množství rozlohou nevýznamných porostů je možné vytvořit hospodařsky zajímavý celek.
- Dřevo listnáčů naráží při prodeji na stejné problémy, které jsou známy i v Chile - kvalita, odbyt.
- Zaujaly vyklizovací lanovky na školním lesním podniku MZLU ve Křtinách - i když se jejich ceny zdály být poněkud vysoké.

Autor:

Ing. Štěpán Unčovský

GTZ - Proyecto Bosque Nativo CMSBN

A. Bulnes 259 - Oficina 404, Casilla 14916

Santiago, Chile

Tel.: 0056-2-3900194

E-mail: uncovsky@conaf.cl

FÓRUM SPOJENÝCH NÁRODŮ O LESÍCH – A CO DÁL?

Tomáš Krejzar
Karel Vančura

Snaha o mezinárodní spolupráci při ochraně a využívání lesů po konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji (UNCED, Rio de Janeiro 1992) dosáhla globálních rozměrů a na intenzitě nabyly úvahy o celosvětové úmluvě o lesích. Tyto snahy sice v rámci UNCED skončily pouze přijetím všeobecného, ne mnoho říkajícího dokumentu s názvem „Právně nezávazné autoritativní prohlášení k principům globální dohody o využívání, ochraně a udržitelném rozvoji všech typů lesů“, nicméně je problematice lesů věnována pozornost také v kapitole 11 (Boj proti odlesňování) tzv. Agendy 21 s řadou konkrétnějších programových doporučení a dotýkají se jí četné další okruhy Agendy 21 - biodiverzita, ochrana atmosféry, rozvoj horských oblastí, boj proti dezertifikaci, atd.

Po konferenci UNCED v Rio de Janeiro v roce 1992 se problematikou lesů zabývá stále více vládních i nevládních institucí. V rámci OSN bylo pod patronací Komise pro trvale udržitelný rozvoj zřízeno Mezivládní fórum o lesích (IFF) - navazující na mezivládní panel o lesích (IPF), které se touto problematikou zabývalo i se snahou o vytvoření mezinárodních opatření a mechanismů pro trvale udržitelné hospodaření v lesích, mělo však časově omezený mandát.

Globální diskusi o lesích se podařilo výrazněji oživit 3 roky po UNCED - na třetím zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj (CSD) v dubnu 1995 padlo rozhodnutí ustavit Mezivládní panel o lesích (IPF), který se stal pomocným orgánem této komise. Mezivládní panel o lesích byl ustaven v červnu 1995 rozhodnutím hospodářské a sociální rady OSN.

IPF - s mandátem zahrnujícím hledání konsensu a koordinaci aktivit na podporu ochrany a udržitelného rozvoje všech typů lesů a dále specifikovaným do 5 tematických oblastí (realizace relevantních doporučení UNCED, přenos informací a technologií, finanční podpory, výzkum a vývoj indikátorů udržitelného hospodaření v lesích, obchod a životní prostředí, mezinárodní organizace a nástroje) a 12 tzv. programových prvků – se především zabýval hospodařením v lesích po konferenci UNCED, doporučeními politických opatření na národní a mezinárodní úrovni, novými problémy týkajícími se lesů včetně vzájemných vazeb obchodu, trhu a životního prostředí, nástroji mezinárodní politiky a opatřeními pro posílení mezinárodní spolupráce. Iniciativy koordinované tímto panelem nabyly na důležitosti a to i ve vztahu k evropským zemím (certifikace, národní lesnické programy ap.).

IPF v období 1995 až 1997 téměř nijak nepřiblížil mezinárodní společenství ke globální úmluvě o lesích. Zvláštní zasedání Valného shromáždění OSN v červnu 1997 (UNGASS) nakonec potvrdilo doporučení IPF pokračovat v mezivládní diskusi na téma lesů a na podzim roku 1997 bylo rozhodnuto zřídit pro tento účel Mezivládní fórum o lesích (IFF), opět jako pomocného orgánu CSD. Po složitých jednáních se podařilo do mandátu IFF mj. prosadit stanovisko, podle kterého by IFF „mělo identifikovat možné prvky mezinárodních uspořádání a mechanismů, například právně závazných nástrojů, a směřovat ke konsensu ohledně jejich přijetí“.

Zasedání IFF navázala na práci IPF a zabývala se hlavně otázkami otázky, v nichž se IPF nepodařilo nalézt konsensus. Byly připraveny první návrhy závěrů a doporučených aktivit (největší problémy byly spojeny s přípravou textů o životním prostředí, obchodu a o transferu technologií). Okruhy činnosti IFF byly rozděleny na jeho prvním zasedání v říjnu 1997 do následujících kategorií a tzv. programových elementů:

- Kategorie I** Podpora a usnadňování realizace návrhů IPF, hodnocení, monitorování a podávání zpráv o pokroku v oblasti obhospodařování, ochrany a udržitelného rozvoje všech typů lesů
- I(a) Podpora a usnadňování realizace
 - I(b) Monitorování pokroku při realizaci

- Kategorie II** Jednání o neuzavřených otázkách IPF a o dalších otázkách, navazujících na programové elementy procesu IPF
- II(a) Neuzavřené otázky týkající se finančních zdrojů
 - II(b) Neuzavřené otázky týkající obchodu a životního prostředí
 - II(c) Neuzavřené otázky týkající se transferu environmentálně vhodných technologií na podporu udržitelného hospodaření v lesích
 - II(d) Ostatní otázky vyžadující další vyjasňování
 - II(e) Práce mezinárodních a regionálních organizací vztahující se k lesům
- Kategorie III** Mezinárodní uspořádání a mechanismy na podporu obhospodařování, ochrany a udržitelného rozvoje všech typů lesů (IAM).

Vleklá a náročná jednání nepřinesla přílišné sjednocení stanovisek hlavních aktérů – tj. rozvojových a vyspělých zemí. Komplikující okolností je totiž i to, že oba zmíněné „hlavní tábory“ nejsou ve svých názorech zdaleka jednotné. Největšího pokroku bylo dosaženo v otázkách kategorie I, že výrazné neshody přetrvávají ve všech oblastech kategorie II. K dohodě mají nadále daleko záležitosti budoucího smluvního uspořádání a případné globální úmluvy o lesích (kategorie III). Druhé zasedání IFF v létě 1998 (delegaci ČR zde vedl ing. František Urban), ani jednání IFF-3 na jaře 1999 nedopadlo o mnoho lépe, nicméně jeho výsledkem již bylo projednání textu závěrů a doporučení konkrétních aktivit ve všech kategoriích a programových elementech agendy IFF

Jako základna pro další postup momentálně slouží 4 typy „dominantních funkcí“ budoucích mezinárodních mechanismů (IAM) na ochranu a udržitelný rozvoj lesů, a 16 „programových elementů“:

Dominantní funkce:

- I. Rozvoj politik (Policy development)
- II. Koordinace
- III. Realizace politik (Policy implementation)
- IV. Právní základ (Provision of legislative authority)

Programové elementy:

1. Formulace a realizace národních lesnických programů
2. Podpora účasti veřejnosti
3. Boj proti odlesňování a degradaci lesů
4. Tradiční znalosti týkající se lesů
5. Vědecké poznatky o lesích
6. Zdraví lesa a produktivita
7. Kritéria a indikátory udržitelného hospodaření v lesích
8. Ekonomické, sociální a kulturní aspekty lesů
9. Ochrana lesů, jejich unikátních typů a křehkých ekosystémů
10. Monitorování, hodnocení a podávání zpráv
11. Strategie pro země s malou rozlohou lesů
12. Rehabilitace a obnova degradovaných oblastí
13. Zachování lesních porostů pro současné a budoucí potřeby
14. Finanční zdroje
15. Mezinárodní obchod a udržitelné lesní hospodářství
16. Mezinárodní spolupráce, budování kapacit a transfery technologií

Řada zemí se úmluvě o ochraně a udržitelnému rozvoji lesů brání a argumentují např. poukazy na již existující mezinárodní úmluvy s úzkou vazbou na problematiku lesů (Úmluva o biologické rozmanitosti, Rámcová úmluva OSN o změně klimatu a další) a na dostatečnost existujících mechanismů za předpokladu, že by byly plně využity a prosazeny.

Bylo předloženo celkem 10 nabídek pro výběr budoucích IAM, mezi nimiž by se mělo rozhodnout. Podle jednotlivých typů „dominantních funkcí“ jde o následující:

I. Rozvoj politik (Policy development)

- (1) Pokračovat v dosavadních mezivládních jednáních o lesích
- (2) Ustavit novou stálou platformu pro mezivládní jednání o lesích

II. Koordinace

- (3) Ustavit mechanismus pro zlepšení koordinace stávajících ujednání o lesích
- (4) Pro tento účel pověřit vedoucí úlohou některou stávající organizaci s vazbou na problematiku lesů

III. Realizace politik (Policy implementation)

- (5) Posílit právně-nezávazné nástroje týkající se lesů
- (6) Ustavit a uvést do chodu program pro realizaci politiky v oblasti lesů

IV. Právní základ (Provision of legislative authority)

- (7) Rozšířit počet stávajících právně závazných nástrojů týkajících se lesů
- (8) Restrukturovat stávající či vypracovat nové regionální právně závazné nástroje
- (9) Zahájit negociace rámcové úmluvy o lesích s možností regionálních protokolů
- (10) Zahájit negociace nového právně závazného instrumentu pro všechny typy lesů.

Bylo doporučeno přejít od prostého pokračování mezivládní debaty ve stylu IPF a IFF k ustavení nového koordinačního mechanismu, kterým se stalo UNFF. Podle záznamu o pracovní schůzce zástupců MZV, MŽP a MZe měla být na konci devadesátých let zajišťována účast na vybraných důležitých seminářích a zasedáních ve spolupráci MZe a MŽP. Není zřejmé zda se tato problematika dostala na pořad jednání v rámci pravidelných setkávání vedoucích pracovníků MŽP a MZe, jisté však je, že OLH svým způsobem na účast na těchto aktivitách rezignovalo a koncepčně se na této úrovni do mezinárodní spolupráce nezapojilo. Bylo to částečně způsobeno nedostatkem finančních prostředků, či nedostatkem vhodných zástupců OLH. Tím více byla žádoucí dohoda o spolupráci s MŽP, přestože se jeho pracovníci o MZe (podle cestovní zpráva účastníka jednoho ze zasedání) vyjadřovali jako o instituci, která nemá v této souvislosti o lesy zájem.

S ohledem na kompetence MZe, i v souvislosti s tzv. pan-evropským procesem, bylo v připravované koncepci zahraničních vztahů OLH doporučeno převzetí zodpovědnosti za součinnost s nově vzniklou agencí OSN, kterou UNFF představuje a navrženo, aby v této souvislosti bylo učiněno zásadní rozhodnutí k zajištění následujícího:

1. aktivní trvalá účast OLH;
2. způsob komunikace s MŽP, jehož představitelé se až dosud jednání o lesích zúčastňovali;
3. pověření osob, které se budou touto tematikou zabývat (a/ v rámci OLH, b/ dohody s ostatními institucemi);
4. dtto v otázce zapojení se do činnosti Evropské lesnické komise, (resp. Lesnického výboru FAO), kde se projednávají relevantní otázky a postupy týkající se našeho regionu;
5. rozhodnutí o účastníkovi / účastnících jednání (zástupcích, širší pracovní skupině);
6. rámcové rozhodnutí o postupu čs. zástupce (mandát) - příprava použitelných materiálů vhodných s ohledem na projednávané otázky;
7. zajištění ZSC, včetně projednání této trvalé činnosti ve vedení MZe a kontaktu MZV ČR;
8. zapojení i dalších subjektů do případných aktivit v rámci UNFF (donorské aktivity přinášející prospěch dárcovským zemím, výhled ZRP ap.).

Základní otázka účasti byla vyřešena dohodou a ministr zemědělství pověřil koordinací aktivit v této záležitosti ing. Tomáše Krejzara (ORLH MZe).

Zasedání Lesnického výboru (březen 2001) požádalo FAO, aby zajistilo UNFF jako nově vzniklé složce OSN co nejširší podporu a doporučilo, aby FAO a jeho členské země podpořilo spolupráci se sekretariáty konvencí o Biologické diverzitě (CBD), zaměřených proti rozšiřování pouští (CCD) a Rámcové konvence o změně klimatu (FCCC).

Jednání UNFF

První skutečné zasedání UNFF se konalo v červnu 2001 a mj. rozhodlo, že jednou z hlavních funkcí fóra bude monitoring, hodnocení a podávání zpráv (MAR), které by měly zahrnovat následující oblasti týkající se lesů:

- pokrok v implementaci aktivit navržených IPF/IFF,
- vývoj a pokrok směrem k trvale udržitelnému hospodaření ve všech typech lesů,
- přehled o efektivitě mezinárodních úmluv a ujednání týkajících se lesů.

MAR má být pravidelnou součástí jednání UNFF, ale vzhledem k omezenému časovému prostoru by mělo být na členských zemích, aby aktivně přispěly k těmto aktivitám UNFF, které budou podporovány prostřednictvím sekretariátu a tzv. "partnerstvím zabývajícím se spoluprací v lesích" (CPF), které by mělo nahradit dosavadní vnitřní výkonnou skupinu pro lesy (ITFF).

Fórum v minulém období jednalo např. o následujícím:

a) Prostředky k implementaci základních prvků: finance, přenos technologií a vytváření kapacit zajišťujících trvale udržitelné hospodaření v lesích.

b) Pokrok dosažený v naplňování základních prvků UNFF:

- boj s desertifikací a degradací lesů,
- ochrana lesu a záchrana unikátních typů lesů a křehkých ekosystémů,
- rehabilitační a konzervační strategie pro země s nízkou pokryvností lesy,
- rehabilitace a zlepšení degradovaných půd a podpora přirozených i uměle založených lesů,
- koncepty, terminologie a definice.

Fórum Spojených národů pro lesy se má mj. snažit ve své *ad hoc* expertní skupině pro "právní rámec" o vypracování právního rámce pro lesy (pokusy na téma mezinárodní „právně závazný nástroj“ probíhají již více než 10 let).

Otázka právního rámce je z navržených témat *ad hoc* expertních skupin nejsložitější. Jednání se mají možnost zúčastnit všechny země bez omezení (např. proporcionální zastoupení podle regionálních skupin jako při jednání jiných expertních skupin). Expertní skupina pro tvorbu právního rámce by měla zasedat v září 2004.

Výsledkem práce skupiny má být návrh právního rámce (např. globální úmluva, regionální procesy se společným zastřešením) k zajištění trvale udržitelného obhospodařování všech typů světových lesů.

Vzhledem k předchozímu průběhu Mezivládního panelu o lesích, Mezivládního fóra o lesích a Fóra Spojených národů o lesích je krajně nepravděpodobné přijetí globální úmluvy o lesích. V úvahu ovšem přicházejí i další varianty, např. regionální procesy pod globálním zastřešením, nebo zahrnutí problematiky světových lesů pod Úmluvu o biologické rozmanitosti. Diskuse na půdě EU je teprve v počátcích, těmito otázkami se mj. zabývala Pracovní skupina pro lesnictví na své schůzce v Římě dne 17.12.2003 a jednání Stálého výboru pro lesnictví dne 12.1.2004 v Bruselu.

Možné varianty uspořádání mezinárodního procesu o lesích:

1. **Pokračovat ve stejném trendu jako dosud.** UNFF by představovalo globální politické fórum bez právně vymahatelných závazků a mechanismů financování. CPF (Collaborative Partnership on Forests) by tento proces i nadále podporovalo. V úvahu přicházejí modifikace např. v intervalu mezi zasedáními, možná větší důraz na regionální přístup, nebo změny ve formátu zasedání (*právně nezávazné*).
2. Nahradit současné uspořádání **posílenými strukturami v rámci FAO** (COFO /Lesnický výbor – Committee on Forestry/ a regionální lesnické komise) na globální a regionální úrovni (*právně závazné*).
3. Nahradit současné uspořádání **rozšířením I(T)TO** (Mezinárodní organizací [tropického] dřeva). Tato varianta je ovšem problematická pro země, které minimálně vstupují do mezinárodního obchodu (*právně nezávazné*).

4. Vytvoření nové **Mezinárodní lesnické organizace/institutu**, který by převzal funkce FAO a ITTO (a možná i CIFOR), což by zřejmě vyžadovalo uzavření mezinárodní úmluvy a modifikaci dohod zakládajících FAO a ITTO (*právně nezávazné*).
5. Vytvoření **rámcové úmluvy** s omezeným obsahem, která by posloužila jako platforma pro regionální iniciativy a specifické aktivity, jako je např. monitoring. Na rámcovou úmluvu by posléze navázaly další specifické protokoly podle dosaženého konsensu. Otázka právní závaznosti takových dokumentů je otevřená. Jako vzor by mohla posloužit Vídeňská úmluva o ochraně ozónové vrstvy, která má pouhých pět operativních paragrafů. Začíná od nejširších cílů a pokračuje závazky spolupracovat na legislativních opatřeních, v oblasti výzkumu a monitoringu, a v oblasti právních, vědeckých a technických opatření (*právně závazné*).
6. **Protokol v rámci Úmluvy o biologické rozmanitosti (CBD)**. Mnozí ovšem argumentují, že zvláštní protokol pro lesy není nezbytně nutný, protože CBD již otázku biologické rozmanitosti lesů řeší dostatečně (*právně závazné*).

Autoři:

Ing. Tomáš Krejzar, Ph.D., Ing. Karel Vančura, CSc.

Ministerstvo zemědělství ČR

Těšnov 17

117 05 Praha 1

krejzar@mze.cz; vancura@mze.cz

NOVÁ ETAPA ÚHÚL V NEPŘÍMÉ PODPOŘE SSL A VLASTNÍKŮ LESNÍCH I ZEMĚDĚLSKÝCH POZEMKŮ V OBLASTI VYUŽÍVÁNÍ STRUKTURÁLNÍCH FONDŮ EU ANEB NA KOHO SE OBRÁTIT

Josef Vavřík

Lesy hrají důležitou roli při ochraně a zachování základní ekologické rovnováhy, zejména pokud jde o půdu, vodní zdroje, klima, faunu a flóru. Jsou rovněž významnou součástí venkovského prostoru a ovlivňují jeho trvale udržitelný rozvoj také tím, že přispívají k rozvoji pracovních příležitostí na venkově.

Lesnická opatření přispívají k rozvoji ekonomického a sociálního potenciálu venkovského prostoru, podporují vyvážené plnění produkčních a mimoprodukčních funkcí lesa – rekreace, lázeňství, vodní hospodářství apod.

Pro posílení a podporu tohoto potenciálu byl ES přijat Operační program: ROZVOJ VENKOVA A MULTIFUNKČNÍ ZEMĚDĚLSTVÍ.

Na základě nařízení Rady (ES) č.1257/99 ze dne 17.května 1999, o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu a na základě nařízení Rady (ES) č.1260/1999 ze dne 21.června 1999 o obecných ustanoveních o strukturálních fondech, vydalo MZe PRAVIDLA, kterými se stanovují podmínky pro poskytování finanční pomoci na projekty OP Zemědělství.

Problematika lesního hospodářství je PRIORITOU I. ve svém OPATŘENÍ 1.3. obsahuje tato podopatření:

1.3.1. Obnova lesního potenciálu poškozeného přírodními kalamitami a požárem a zavádění příslušných ochranných preventivních opatření

Investiční záměry mohou být na:

- ochranná opatření pro zamezení resp.zmírnění škod způsobených kalamitami v lesích, mimořádná opatření při kalamitách způsobených biotickými a abiotickými činiteli tj. zejména hmyzími a houbovými škůdci, klimatickými faktory (nelze uplatnit na běžnou ochranu a prevenci) při velkoplošných aplikacích
- rekonstrukce poškozených lesních porostů
- obnova lesa po kalamitních těžbách
- provádění preventivních protipovodňových opatření na drobných vodních tocích a v jejich povodí a protierozní opatření
- odstraňování škod způsobených povodněmi na drobných vodních tocích a v jejich povodích, likvidace erozních rýh, nátrží a strží

1.3.2. Investice do lesů

Investičními záměry mohou být na:

- výstavba, rekonstrukce resp. modernizace lesní dopravní sítě
- výstavba, rekonstrukce resp. modernizace zařízení upravující vodní režim (meliorace, retenční nádrže apod.)
- podpora činností vedoucích k usměrňování návštěvnosti lesa a bezpečnosti jeho návštěvníků, v jejímž rámci budou podporovány zejména tyto činnosti (budování stezek pro turisty včetně cyklostezek a objektů na nich, pro zajištění bezpečnosti návštěvníků např. mostky, zábradlí,

stupně, zřizování parkovacích míst, odpočinkových stanovišť, přístřešků, lesních studánek, informačních tabulí apod.)

- pořízení strojů a zařízení na údržbu a opravy lesních cest, pěšin a stezek, na údržbu a čištění vodních ploch, vodotečí a meliorační sítě a pořízení ekologických technologií užívaných v lesnictví

1.3.3. Sdružování majitelů lesa

Investiční záměr může být na:

- výdaje na zařízení nezbytných kancelářských prostor a jejich vybavení pro činnost sdružení, včetně výpočetní techniky, na pořízení předmětů souvisejících s rozsahem poskytovaných činností, které bude sdružení pro své členy vykonávat minimálně v nejbližších 5 letech

1.3.4. Zalesňování zemědělsky nevyužívaných půd

Investiční záměr může být na:

- zalesnění zemědělsky nevyužívaných zemědělských půd a péče o mladé lesní kultury do zajištění lesního porostu

Nutnost odborného poradenství v oblasti jednotlivých podopatření v lesním hospodářství je objektivní doplňkovou potřebou vlastníků lesa, a tedy je žádoucí, aby ÚHÚL byl jediným odborně fundovaným koordinátorem ÚZPI, jež je garantem zemědělského poradenství, a to v oblasti poradenství jednotlivých podopatření EU v lesnictví a sehrál tak velmi důležitou roli v oblasti tohoto odborného poradenství.

Lesnictví, jako takové, má svoje úzká specifika, a proto ve srovnání se SZP k využití strukturálních fondů, je objektivita poradenských služeb v lesnictví tak i významným doplňkem rozvoje venkova.

Odborné činnosti a odborné poradenství je v lesním hospodářství zajišťováno OLH, a to buď pracovníky LČR s.p. anebo privátními subjekty, kteří jsou spoluzodpovědní pracovníkům SSL za dodržování lesního zákona.

Poradenství ve smyslu NR 1782/2003 v oblasti využívání strukturálních fondů EU na jednotlivá podopatření OP Zemědělství, je tak významným doplňkem stávajícího lesnického pracovního poradenství, posilujícím významně ekonomickou stabilitu vlastníka lesních pozemků a lesních porostů.

V rámci přípravy akreditovaných poradců pro objektivní a relevantní předávání informací žadatelům o čerpání ze strukturálních fondů pro zemědělce a vlastníky lesních pozemků, bylo konstatováno, že hlavním cílem ÚHÚL bude odborná podpora poradenství v rámci statutu **KRAJSKÉ INFORMAČNÍ STŘEDISKO**, které bude zdrojem specializovaných informací pro systém zemědělského a lesnického poradenství, **vyjma specifického poslání a běžné agendy OLH**.

Zájemci zde tedy mohou získat informace jak o obsahu podnikatelského záměru, jeho přílohách a o způsobech podávání Žadosti na SZIF, tak i o kritériích přijatelnosti projektu, druhu a výši podpory. V oblasti hodnocení ekonomiky žadatele se mohou zájemci dozvědět informace o uznatelných a neuznatelných nákladech na projekt, o systému bodovacích kritérií přijatelnosti projektu, ale i o jiných specifických podmínkách.

V rámci České republiky má ÚHÚL proškoleny tyto poradce:

ústředí	Brandýs nad Labem	Ing. Josef Vavřík	vavrik@uhul.cz
pobočka		Ing. Karel Pokorný	pokorny@boleslav.uhul.cz
	Stará Boleslav	Ing. Jaroslav Kubišta	kubista@boleslav.uhul.cz
		Ing. Luboš Beran	beran@jablonec.uhul.cz
	Jablonec nad Nisou	Ing. Petr Navrátil	navratil@jablonec.uhul.cz
	České Budějovice	Ing. Jiří Heyda	heyda@cbu.uhul.cz
		Božena Sochorová	sochorova@plzen.uhul.cz
Plzeň	Dušan Derco	derco@plzen.uhul.cz	

	Ing.Vítězslav Krystýn	krystyn@hradec.uhul.cz
Hradec Králové	Martin Polívka	polivka@hradec.uhul.cz
Olomouc	Ing.Ivo Zatloukal	zatloukal@olomouc.uhul.cz
Brno	Ing.Petr Dyk	dyk@brno.uhul.cz
	Ing.Václav Zouhar	zouhar@brno.uhul.cz
Kroměříž	Ing.Štěpán Březovják	brezovjak@km.uhul.cz
	Ing.Martin Pospíšil	pospasil@km.uhul.cz
	Ing.Antonín Kusbach	kusbach@km.uhul.cz
Frýdek-Místek	Ing.Dušan Vyvial	vyvial@frydek.uhul.cz
	Ing.Helena Urbáškova	urbaskova@frydek.uhul.cz

Pro operativní potřeby znalosti informací, nejen z oblasti strukturálních fondů EU pro státní správu, ale zejména pro veřejnost, ÚHÚL v současné době připravuje na svých webových stránkách www.uhul.cz dotazovací službu INFO-BOX, která umožní všem zájemcům, o odborné informace a stanoviska z oblasti lesního hospodářství, tak aktuální poradenský servis.

Autor:

Ing. Josef Vavřík
 ÚHÚL Brandýs nad Labem
vavrik@uhul.cz

ZÁVĚR

Závěrem bych chtěl poděkovat svým kolegům z Oddělení vnějších vztahů lesního hospodářství a ing. Pacourkovi z ÚHÚL a to nejen za technickou pomoc při sestavení tohoto sborníku, programu semináře či jednotlivých prezentací, ale především za dlouhodobou pomoc a podporu při zajišťování mezinárodních aktivit, o které se toto oddělení Odboru rozvoje lesního hospodářství MZe do dubna t.r. staralo.

Šlo především o organizování pracovních jednání mezinárodních organizací, konferencí, workshopů, zabezpečování studijních cest zahraničních odborníků či studentů lesnictví, přípravu informací a sestavování cizojazyčných průvodců a publikací, přípravu jednání v zahraničí, účast na vyjednávání s EK v Bruselu, ve společných výborech FAO, EHK OSN, tlumočení nebo prezentace čs. lesnictví doma i v zahraničí. Na základě více zahraničních ohlasů jsem přesvědčen, že svou prací udělali pro pozitivní zviditelnění našeho lesnictví velmi mnoho.

Karel Vančura

ZÁVĚRY XII. SVĚTOVÉHO LESNICKÉHO KONGRESU (QUÉBEC 2003)

Celkem 4 061 účastníků z více než 140 zemí – to byl XII. světový lesnický kongres, který se konal od 21. do 28. září minulého roku v kanadském Québecu. Představovali široké spektrum společností zajímavějšího se o lesy: jednotlivce z venkovských komunit, soukromé vlastníky lesů, lesníky, původní obyvatelstvo, mládež, zástupce dřevozpracujícího průmyslu, environmentální a jiné nevládní organizace, zástupce vědecké a akademické sféry i představitele vládních a mezinárodních organizací různé úrovně.

V kontextu s kongresovým tématem - **Lesy, zdroj života** - bylo při diskusích ve třech programových oblastech (Lesy pro lidi, Lesy pro planetu a Lidé a lesy v harmonii) vzato v úvahu široké spektrum otázek. Závěrečné stanovisko představuje kongresové hledisko, identifikuje oblasti prioritního zájmu a má za cíl povzbudit rozhodnutí a akce nejen těch, kteří se z různých hledisek o lesy a lesnictví zajímají, ale i aktivity v dalších souvztažných odvětvích.

OVV ORLH MZe, říjen 2003

Lesy jsou zdrojem života: pro planetu i pro její obyvatele

Všechna společenství jsou závislá na lesích a stromech, a mají zodpovědnost za biologickou rozmanitost, regulaci klimatu, čistý vzduch, ochranu půdy a vody, potravinovou bezpečnost, dřevo a ostatní nedřevěné produkty, energetické a medicínální služby, i kulturní hodnoty.

Kongres je přesvědčen, že potřeby planety a jejich obyvatel mohou být v souladu a že lesy mají obrovský potenciál přispět zcela zásadně k environmentální bezpečnosti, odstranění chudoby, sociální spravedlnosti, zvýšení blahobytu lidstva a to jak pro současné tak budoucí generace.

Kongres vyjádřil spokojenost nad pozoruhodným pokrokem při rozvoji principů, konceptů, nástrojů a praktických postupů při obhospodařování lesů; nad uzavřenými globálními a regionálními smlouvami a závazky a nad existujícími národními programy; nad pokrokem dosaženým prostřednictvím nejrůznějších partnerství mezi vládami, mezinárodními organizacemi, korporacemi, nevládními organizacemi; nad řadou aktivit na místní úrovni, především těch, které vyzývají komunity k odpovědnosti za vlastnictví, rozhodování a řízení a zvyšující se zaměřením na zlepšení jejich blahobytu.

Současně však je kongres hluboce znepokojen trvalou ztrátou lesů a jejich degradací v některých částech světa, který pokračuje alarmujícím způsobem, většinou v důsledku činností mimo sektor lesního hospodářství. Jestliže současné škody na lesích budou pokračovat, utrpí všechno živé. Lidé v zemích s nízkou lesnatostí, původní obyvatelstvo a místní komunity jsou zvláště zranitelné. Je potřebné se zaměřit na rozšiřující se mezeru mezi současnými trendy a potenciálem lesů přispět k sociální agendě, k danému vzrůstajícímu požadavku na lesí produkty a služby.

Harmonizací požadavků lidí a planety na lesy může svět pokročit na cestě k trvalé udržitelnosti a rozvoji. Tato harmonizace však není pouze v rukou lesnické komunity – důležitou roli hrají ostatní sektory a rozmanité zainteresované strany.

Kongres vyzývá každého k naléhavému a odpovědnému závazku k udržení tohoto dlouhodobého procesu.

Naše vizi budoucnosti je spojena:

SE SOCIÁLNÍ SPRÁVEDLNOSTÍ, kde se zmírní chudoba, bude trvale zachováno živobytí, zajištěna potrava a palivo, uznána práva držby a vlastnictví i umožněn přístup ke zdrojům; kde se zvýší práva a výhody lesních dělníků, bude se dodržovat rovnost mezi pohlavími a dbát o rovnost mezi generacemi a kde bude záruka přístupu ke vzdělání, zvyšování kvalifikace a zdravotnictví, budou se respektovat tradiční znalosti a zachován mír.

S EKONOMICKÝMI PŘÍNOSY, při nichž dojde k plnému uznání hodnoty obnovitelných a ekologicky šetrných lesních produktů a funkcí, což povede k řadě výhod, kde je trvale udržitelné hospodaření v lesích ziskové, kde existují mechanismy pro kompenzace a kde odvětví zpracovávající lesní produkty je konkurenceschopné.

SE ZDRAVÝMI LESY, které poskytují celé spektrum produktů a funkcí, přičemž chrání půdu, uchovávají biologickou rozmanitost, regulují klima, pohlcují uhlík; kde se snižuje rozdrobenost lesů, omezuje odlesňování, dochází k zastavení degradace a plocha lesů se zvětšuje.

S ODPOVĚDNÝM VYUŽÍVÁNÍM, kde lesní zdroje jsou efektivně využívány a zpracovávány, a kde existuje trvale udržitelná spotřeba.

A kde:

VÝKONNÁ MOC je spojená s účastí všech, je transparentní a zodpovědná, management a rozhodovací procesy jsou decentralizovány, lidé mají příslušné zplnomocnění a vzrůstá partnerství.

MEZIVLÁDNÍ DOHODY o lesích se posunují směrem k akcím.

VÝZKUM, VZDĚLÁVÁNÍ A VYTVÁŘENÍ KAPACIT podporují lepší pochopení přínosů lesů a jejich dynamiky, komplexního vztahu mezi ekosystémy a lidským blahobytem, i vlivu aktivit člověka a jeho hospodaření na lesy.

Účastníci kongresu jsou rozhodnutí urychlit proces překlenutí rozdílu mezi současnou situací a výše uvedenou dlouhodobou vizí. To je ve společném zájmu všech. Uznáváme, že lesy existují jako součást větších krajinných celků, jsou propojeny životně důležitými svazky s ostatními sektory a že s nimi nelze zacházet jako s enklávami ve vzájemně závislé biosféře.

Pro realizaci této vize, zdůrazňují účastníci kongresu následující předpoklady:

- Trvalost politického závazku a příslušné financování
- Silný a zodpovědný sektor lesního hospodářství
- Propojení s ostatními aktéry a sektory
- Trvalá a efektivnější mezinárodní spolupráce
- Politiky založené na nejlepších dostupných vědeckých poznatcích a informacích
- Kompetence k zaměření se na komplexní otázky a víceúčelové cíle
- Uznání značného kapitálu kultury, znalostí a správného způsobu jednání původních obyvatel a místních komunit
- Hospodaření v lesích v místním a regionálním měřítku a v souladu s osídlením, systémy agrolesnictví, mimoprodukčních lesních zdrojů a ostatními systémy přírodních zdrojů.

Účastníci kongresu se zavázali aktivně prosazovat výše zmíněné požadavky a zrychlit postup tím, že budou podporovat následující strategie a opatření, k čemuž naléhavě vyzývají i světové společenství:

POLITICKÝ, INSTITUCIONÁLNÍ A VLÁDNÍ RÁMEC

- Formulovat a uvádět v účinnost legislativu, která se vztahuje k trvale udržitelnému obhospodařování lesů.
- Uznávat a respektovat práva vlastníků, původního obyvatelstva, uživatelů a pracovníků; chránit kulturní hodnoty.
- Položit základy účinnému způsobu vládnutí tak, aby byla zajištěna smysluplná spoluúčast a spravedlivé sdílení užitků, a umožněna existence spektra modelů vlastnictví a přístupů ke zdrojům reflektujících místní poměry.
- Vytvářet lesnické politiky a implementovat programy k omezení odlesňování a degradace lesů v souladu a v synergii s politikami souvisejících sektorů.
- Podporovat pozitivní pobídky a přestat podporovat pobídky, které jsou ve skutečnosti na překážku věci.

PARTNERSTVÍ

- Snahu o dosažení trvale udržitelného obhospodařování lesů stavět na energii a talentu mládeže.
- Podporovat spolupráci založenou na partnerství zahrnujícím ženy, vlastníky lesů, původní obyvatelstvo, nevládní organizace, místní komunity, průmysl a veřejný sektor.
- Usilovat o mezinárodní a regionální partnerství, včetně partnerství veřejných a soukromých institucí.

VÝZKUM, VZDĚLÁVÁNÍ A BUDOVNÍ KAPACIT

- Implementovat komplexní programy vzdělávání a rozšiřování vzdělání s cílem podnítit inovace na všech úrovních a podpořit pozitivní chování a přístup k lesům.
- Reformovat studijní *curricula* tak, aby odrážela interdisciplinární rozměr, stejně jako globální a regionální uvažování.
- Uvědomit si potenciál, který skýtá synergie tradičního a vědeckého poznání.
- Zvýšit investice do výzkumu, šíření informací a vzdělávacích procesů k podpoře všech těchto strategií.

HOSPODAŘENÍ

- Vyvíjet a rozšiřovat metody hodnocení, podávání zpráv a hospodaření s celým spektrem lesních produktů.
- Podporovat činnosti, které lesním produktům a službám dodávají přidanou hodnotu.
- Zlepšit hospodaření v povodích, zintenzivnit aktivity k obnově krajiny; podporovat živobytí, zvyšovat pokryvnost lesů, podporovat biologickou rozmanitost a funkčnost, a minimalizovat vliv cizorodých invazivních druhů.
- Podporovat plantáže a výsadbu stromů vně lesních ekosystémů, včetně městských oblastí, které také přispívají k trvale udržitelnému rozvoji.
- Předcházet, zvládat a bojovat s lesními požáry a vhodně obnovovat spálenou lesní půdu.

MONITORING

- Podporovat vzájemné zjišťování kritérií a ukazatelů procesů a certifikačních schémat, které zahrnují sociální, kulturní, environmentální a ekonomické rozměry udržitelného hospodaření v lesích.

- Rozvíjet nástroje pro lepší monitoring, oceňování a podávání zpráv o stavu lesů a dosahování vyrovnanosti mezi potřebami lidí a planety.

Účastníci kongresu jsou odhodláni sledovat výše zmíněnou vizi a strategie s novou rozhodností a obnovenými závazky zajistí, že lesy budou významným příspěvkem k dosažení Rozvojových cílů milénia a ostatních mezinárodně odsouhlasených cílů.

Kongres vyzývá všechny vlády, příslušné agentury, profesní organizace, soukromé společnosti a družstva, komunity i jednotlivce, aby se urgentně a s plnou odpovědností zabývali vizemi a strategiemi tohoto usnesení. Kongres také požaduje, aby tyto strategie byly všemožně podporovány společně s dotčenými profesními komunitami a organizacemi v ostatních sektorech, se záměrem spojit zdroje a úsilí pro realizaci těchto cílů.

Kongres žádá FAO, aby předložilo hodnocení pokroku strategií nastíněných v tomto Prohlášení XIII. světového lesnickému kongresu a prozatím podpořilo prohlášení skrze ostatní relevantní fóra.

Kongres vyjadřuje upřímnou pochvalu a vděčnost úřadu pro přírodní zdroje Kanady (NRC) a Ministerstvu přírodních zdrojů, divoké zvěře a parků Québecu, které byly společnými hostiteli, stejně jako organizaci FAO a všem lidem a organizacím, kteří tento kongres umožnili.

Kongres vyzývá Kanadu, aby podpořila prosazení toto prohlášení u relevantním orgánů, aby na všech úrovních přijaly závazky požadované pro sledování této vize.

REZOLUCE MINISTERSKÉ KONFERENCE O OCHRANĚ LESŮ V EVROPĚ (Vídeň 2003)

Rezoluce čís. 1

Synergická podpora trvale udržitelného obhospodařování evropských lesů prostřednictvím národních lesnických programů a spolupráce mezi odvětvími

1. Uznávajíce potřebu posílit soudržnost a synergie mezi politikami zaměřenými na trvale udržitelné hospodaření v lesích a ostatními příslušnými politikami, programy a strategiemi prostřednictvím odpovídajících přístupů zaměřených na integraci a koordinaci,
2. vycházejíce z konsensu dosaženého na IPF 1, souhlasíme s tím, že v souladu se zpracovaným Přístupem MCPFE k národním lesnickým programům v Evropě, národní lesnické programy (NLP) vytvářejí participativní, holistický, meziodvětvový a opakující se proces plánování, implementace, monitoringu a hodnocení politiky na národní a/nebo nižší úrovni, který přispěje k dosažení dalšího pokroku v trvale udržitelném obhospodařování lesů tak, jak je definováno v helsinské Rezoluci H1, a přispěje tak k trvale udržitelnému rozvoji,
3. s vědomím, že procesy NLP jsou důležitým prostředkem k posílení soudržnosti a synergií v rámci odvětví lesního hospodářství, jakož i mezi tímto a ostatními odvětvími k usnadnění spolupráce při řešení lesnických otázek týkajících se více sektorů prostřednictvím meziodvětvové koordinace,
4. s cílem posunout koncepci národních lesnických programů v Evropě tak, aby se zaměřily na národní potřeby a přispěly k implementaci globálních závazků a mezinárodních aktivit týkajících se lesů,

Signatářské země a Evropské společenství se zavazují

5. pracovat na zlepšení pochopení meziodvětvových problémů na celoevropské úrovni, určit klíčové problémy, jejich aktéry a interakce tak, aby byly zvažovány v regionálním kontextu, a posílit spolupráci a dialog s cílem hledat aktivně řešení,
6. posílit meziodvětvovou koordinaci politik vytvořením a zdokonalením mechanismů
 - a) pravidelné komunikace mezi lesnickým a jinými příslušnými odvětvími s cílem zlepšit výměnu informací a konzultační činnost,
 - b) k posílení spolupráce s těmito odvětvími a k dosažení shody mezi odvětvími v otázkách společných priorit,
7. zpracovat a implementovat národní lesnické programy, využívající přitom v nejvyšší možné míře Přístup MCPFE k národním lesnickým programům v Evropě,
8. využívající procesy NLP spolu s ostatními nástroji k
 - a) určení a řešení klíčových problémů, které se vztahují k lesům a jejich trvale udržitelnému obhospodařování, a dotýkají se přitom více odvětví,
 - b) odhalování nedostatků a rozporů v politikách, programech, strategiích a legislativě týkajících se lesů, a přijímání opatření k jejich minimalizaci,
9. prosazovat plnohodnotné uznání výstupů procesu NLP v rámci celkové národní strategie trvale udržitelného rozvoje a dalších příslušných procesů a strategií,
10. trvale si vyměňovat zkušenosti získané jednotlivými zeměmi v procesu NLP, zejména s ohledem na praktickou aplikaci společného přístupu MCPFE k národním lesnickým programům v Evropě a použití kritérií a ukazatelů trvale udržitelného hospodaření v lesích jako součásti procesu NLP,

11. co nejlépe využívat informací o mechanismu implementace a financování NLP, výzkumu, vzdělávání, i národních a mezinárodních programů, jako jsou Možnosti národních lesnických programů a PROFOR 2.

V tomto kontextu Signatářské země a Evropské společenství přijímají "Přístup MCPFE k národním lesnickým programům v Evropě" (příloha):

Klíčové principy a elementy:

(1) spoluúčast (zapojení rozličných zájmových skupin do procesu NLP), (2) holistický a intersektorální přístup, (3) iterativní proces založený na dlouhodobém politickém závazku a (4) budování kapacit. K dalším principům a elementům relevantním v Evropě patří: shoda s národními politikami, integrace s národními strategiemi trvale udržitelného rozvoje, shoda s mezinárodními závazky při vědomí synergií mezi mezinárodními iniciativami a konvencemi vztahujícími se k lesům, institucionální a politická reforma, ekosystémový přístup, partnerství při implementaci a prohlubování povědomí o lesích a lesnictví.

Definice NLP:

"Národní lesnický program zakládá všem otevřený, holistický, mezisektorální a iterativní proces plánování, implementace, monitoringu a hodnocení politiky na národní a/nebo podnárodní úrovni, který má směřovat k trvale udržitelnému hospodaření v lesích, tak jak je definováno v helsinské Rezoluci H1, a přispívat k trvale udržitelnému rozvoji. Je založen na národní suverenitě a na dlouhodobém politickém závazku, má podpůrnou roli ve vztahu k rozvoji lidských a institucionálních kapacit a je charakterizován určitými postupy, principy a elementy".

Společný evropský přístup k NLP bude vycházet z šesti pan-evropských kritérií trvale udržitelného hospodaření jako rámce, který zahrnuje ekologický, ekonomický a sociálně-kulturní rozměr trvale udržitelného rozvoje. Současně by měl zahrnovat politické závazky přijaté na pan-evropské i světové úrovni (UNFF, CBD, UN FCCC a CCD). Kritéria a indikátory trvale udržitelného rozvoje budou součástí procesu NLP a měly by sloužit jako nástroj monitoringu, hodnocení a podávání zpráv. Měly by pomáhat hodnotit výstupy procesu s ohledem na dosažení cíle, tedy trvale udržitelného hospodaření.

* * *

Rezoluce čís. 2

Zvýšení ekonomické životaschopnosti trvale udržitelného obhospodařování lesů v Evropě

1. Připomínajíce, že ekonomická životaschopnost je klíčovým pilířem trvale udržitelného hospodaření v lesích a má zásadní význam pro zachování lesů a jejich víceúčelových funkcí pro společnost, protože přispívá k trvale udržitelnému rozvoji a obživě lidí, zvláště ve venkovských oblastech,
2. vědomí si toho, že trvale udržitelné obhospodařování lesů v Evropě závisí na miliónech soukromých vlastníků, podnicích se vztahem k lesům, veřejných institucích i vysoce kvalifikované pracovní síle, a vědomí si rovněž toho, že lesy poskytují surovinu, produkty a služby pro řadu odvětví a jsou základem příjmu a zaměstnanosti,
3. majíce zájem na tom, aby podmínky pro trvale udržitelné hospodaření v lesích vedly k ekonomickým impulsům pro odvětví lesního hospodářství v mnoha oblastech Evropy,
4. uznávajícíce, že lesy poskytují velké množství sociálních, kulturních a environmentálních hodnot pro společnost, a snažícíce se zlepšit ekonomickou životaschopnost trvale udržitelného hospodaření v lesích prostřednictvím příjmů pocházejících ze zpeněžitelné produkce zboží a služeb, a tam, kde je to vhodné, i příjmů ze v současnosti neobchodovatelných hodnot,
5. vycházejícíce z Rezoluce L1 Lidé, lesy a lesní hospodářství (Zlepšení socioekonomických aspektů trvale udržitelného hospodaření v lesích) a následného procesu i příslušných rozhodnutí UNFF 1, WSSD 2 a CBD 3,

6. s cílem zvýšit příspěvek evropských lesů a lesního hospodářství k trvale udržitelnému rozvoji a obživě lidí, zvláště ve venkovských oblastech, prostřednictvím podpory nových perspektiv a přístupů k zajištění ekonomické životaschopnosti,
7. sjednotit politické a právní rámce a nástroje k podpoře podmínek pro trvale udržitelné hospodaření v lesích, které podporují investice a ekonomickou aktivitu v odvětví lesního hospodářství, včetně účinných opatření pro vymáhání lesního zákona a boje s nezákonnou těžbou lesních produktů a obchodu s tím spojeným,
8. podporovat využívání dřeva z lesů obhospodařovaných trvale udržitelným způsobem jako ekologicky šetrné, obnovitelné a znovu použitelné suroviny, a tím přispívat k modelům trvale udržitelné produkce a spotřeby,
9. zlepšit možné podmínky pro tržní poskytování diversifikované řady mimoprodukčních funkcí pocházejících z lesů obhospodařovaných trvale udržitelným způsobem, kromě jiného určením a odstraněním nežádoucích překážek i vytyčením příslušných stimulů,
10. podílet se na společných přístupech k praktickému použití hodnocení celé řady produktů a funkcí poskytovaných lesy a přispívat k existujícímu informačnímu systému ve spolupráci s příslušnými organizacemi, zahrnout výsledky těchto hodnocení do příslušných politik a programů,
11. zvýšit konkurenceschopnost odvětví lesního hospodářství podporou inovací a podnikavosti mezi všemi zájmovými skupinami, zvláště při efektivním poskytování nových a zlepšených výrobků ze dřeva i ostatních produktů a funkcí lesů,
12. podporovat výzkum jako mechanismus pro rozšiřování nových poznatků,
13. zvýšit kvalitu vzdělávání, výcviku, školení a kvalifikace týkajících se trvale udržitelného a konkurenceschopného rozvoje odvětví lesního hospodářství, motivovat zájmové skupiny k trvalému zlepšování pracovního prostředí i podmínek bezpečnosti u vlastníků lesa i pracovních sil,
14. posílit podporu institucí zabývajících se bezpečností práce a výchovy i příslušného výzkumu, a tím přispět k budoucí dostupnosti vysoce kvalifikovaného personálu a pracovních sil,
15. zvýšit koordinaci a spolupráci mezi všemi odvětvími, kterých se týká ekonomicky životaschopné hospodaření v lesích,
16. podporovat začlenění udržení a rozvoje ekonomické životaschopnosti trvale udržitelného hospodaření v lesích do politik a strategií rozvoje venkova,
17. podporovat využívání inovačních ekonomických nástrojů pro dosažení cílů a plánovaných úkolů týkajících se lesů,
18. podporovat dobrovolnou spolupráci vlastníků lesa pro rozvoj možností ke zlepšení ekonomické životaschopnosti, zvláště malých lesních majetků,
19. podporovat rozvoj a stimulovat účast v asociacích vlastníků lesa, pracovníků v lese a podnikatelů v lesním hospodářství, zvláště v zemích střední a východní Evropy.

* * *

Rezoluce čís. 3

Sociálně kulturní dimenze trvale udržitelného obhospodařování lesů v Evropě

1. Uznávající vztahy mezi lidmi a lesy a to, že sociální a kulturní dimenze trvale udržitelného hospodaření v lesích se projevují v krajině, na historických památkách a místech, uměleckých, tradičních či jazykových znalostech, hodnotách, zkušenostech a tradičních postupech spojených s lesy a využíváním dřeva, ostatními produkty lesa i jeho funkcemi,
2. na základě poznání, že se sociální a kulturní hodnoty mění v čase tak, jak se lidská společnost vyvíjí, a uznávající skutečnost, že globalizace a urbanizace mají vliv na lesní hospodářství,
3. berouce v úvahu rozhodnutí Fóra OSN o lesích a Konvence o biologické rozmanitosti, týkajících se sociálních a kulturních dimenzí trvale udržitelného hospodaření v lesích a práci, kterou vykonalo UNESCO,
4. zaměřující se na další podporu a zvýšení informovanosti o sociálních a kulturních dimenzích trvale udržitelného hospodaření v lesích jako přínosu důležitého pro vzdělávání, rekreaci, životní prostředí, rozvoj venkova a ekonomiku společnosti,

se signatářské státy a Evropské společenství zavazují

5. zohlednit sociální a kulturní dimenze trvale udržitelného hospodaření v lesích v národních lesnických programech a ostatních příslušných politikách,
6. podpořit určení, vyjádření a přenos sociálních a kulturních dimenzí trvale udržitelného hospodaření v lesích, mimo jiné tím, že se zahrnou do vzdělávacích programů a programů rozvoje venkova,

* * *

Rezoluce čís. 4

Ochrana a zvyšování biologické rozmanitosti lesů v Evropě

1. Uznávající důležitost lesů pro biologickou rozmanitost a znovu potvrzující, že ochrana a příslušné zvýšení biologické rozmanitosti ve všech typech lesů je základním prvkem jejich trvale udržitelného obhospodařování,
2. vycházející ze závazků Rezoluce H2 Obecné zásady pro ochranu biologické rozmanitosti evropských lesů, CBD 1 včetně jeho Rozšířeného programu práce o biologické rozmanitosti lesů, návrhů akcí IPF/IFF 2, rozhodnutí UNFF 3 i Plánu implementace WSSD 4,
3. zaměřující se na další zachování, ochranu, obnovu a tam, kde je to vhodné, i zvýšení biologické rozmanitosti v lesích,

signatářské státy a Evropské společenství se zavazují

4. usilovat o koordinovanou implementaci Rozšířeného programu práce CBD o biologické rozmanitosti v lesích a návrhu akcí IPF/IFF na všech úrovních,
5. zohlednit zachování, ochranu, obnovu a vhodné zvýšení biologické rozmanitosti v lesích v národních lesnických programech i v ostatních příslušných politikách a programech, a stanovit opatření k dosažení součinnosti a vzájemné podpory těchto politik,
6. zhodnotit dopad příslušných politik a programů o biologické rozmanitosti v lesích, spolupracovat při odstraňování deformací a chyb politik majících za následek ztrátu biologické rozmanitosti lesů, a při podpoře kompatibility obchodních nařízení s cíly týkajícími se biologické rozmanitosti lesů,
7. poskytovat a analyzovat informace o příčinách a dopadu nezákonných těžeb lesních produktů a s tím spojeným obchodem na biologickou rozmanitost lesů, přijmout účinná opatření na boj proti nezákonným těžbám a s tím spojeným obchodem, a vytvořit potenciál k zajištění účinného vymáhání lesních zákonů,
8. rozvinout regionální pochopení vazeb mezi ekosystémovým přístupem a trvale udržitelným hospodařením v lesích, jak je definováno Ministerskou konferencí o ochraně lesů v Evropě; sdílet toto chápání s příslušnými institucemi při hodnocení vztahů mezi ekosystémovým přístupem a trvale udržitelným hospodařením na všech úrovních,
9. použít hodnotící směrnice MCPFE pro chráněné a ochranné lesy a ostatní zalesněnou půdu v Evropě (příloha 2) a dále je rozvíjet tam, kde je to vhodné.
10. analyzovat a dále rozvíjet síť chráněných lesů, berouce v úvahu existující síť, měřeno jejich rozsahem, typičností a příslušností k lesním typům i účinností jejich obhospodařování vzhledem k cílům ochrany,
11. zabránit a zmírnit ztráty biologické rozmanitosti v lesích v důsledku rozdrobení půdy a jejího využívání k jiným účelům a zachovat a tam, kde je to vhodné vytvořit ekologickou propojenost,
12. přiměřeně podporovat obnovu biologické rozmanitosti v degradovaných lesích a lesích vzniklých na dřívějších lesních půdách nebo v krajině, včetně plantáží, a zvýšit stimuly pro podporu přirozené obnovy a obnovy původními dřevinami a proveniencemi,
13. zlepšit hodnocení a monitorování biologické rozmanitosti evropských lesů, berouce v úvahu existující systémy monitorování a přispět k harmonizovaným mezinárodním systémům klasifikace prostřednictvím rozvoje celoevropského pochopení systémů klasifikace lesů, včetně typů lesů, přirozeného stavu a introdukovaných lesních dřevin, v souladu s celoevropskými kritérii a indikátory trvale udržitelného hospodaření v lesích,
14. přispět k rozvoji celoevropské strategie, která zabraňuje a zmírňuje dopady agresivních cizích druhů ohrožujících ekosystémy, v souladu s rozhodnutími CBD,

15. podporovat hospodářskou úpravu lesa a ty metody i krajinné plánování, které jsou zvláště vhodné k zachování, ochraně, obnově a zvýšení biologické rozmanitosti lesů, využívající při tom přírodní procesy probíhající v lesích,
16. podporovat ochranu genových zdrojů v lesích jako nedílné součásti trvale udržitelného hospodaření v lesích a pokračovat v celoevropské spolupráci v této oblasti,
17. povzbuzovat a podporovat interdisciplinární výzkum za účelem rozhodování na základě znalostí o trvale udržitelném hospodaření v lesích zaměřených na zachování, ochranu, obnovu a zvýšení biologické rozmanitosti lesů,
18. pokračovat v plodné spolupráci s ministerským procesem Životní prostředí pro Evropu/PEBLDS 5 a realizovat Rámec pro spolupráci (příloha 1) prostřednictvím určení společných cílů a činností, zvláště spolupráci styčné jednotky MCPFE a společného sekretariátu PEBLDS,

a přijímají,

19. Rámec pro spolupráci (příloha 1) mezi MCPFE a ministerským procesem Životní prostředí pro Evropu/PEBLDS,
20. Směrnice Ministerské konference pro ochranu lesů v Evropě pro hodnocení chráněných a ochranných lesů a ostatní zalesněné půdy v Evropě (příloha 2) při pokračování další spolupráce s IUCN 6 a jeho Světovou komisí pro chráněné oblasti s cílem plné srovnatelnosti s jejich kategoriemi hospodaření v chráněných oblastech.

Přílohy

Příloha 1: Rámec pro spolupráci mezi MCPFE a procesem Životní prostředí pro Evropu/PEBLDS

Příloha 2: Směrnice MCPFE pro hodnocení chráněných a ochranných lesů a ostatní zalesněné půdy v Evropě

* * *

Rezoluce čís. 5

Změna klimatu a trvale udržitelné obhospodařování lesů v evropských lesích

1. Uznávající ohrožení lesů změnou klimatu vyvolanou lidskou činností, včetně schopnosti lesů poskytovat četné přínosy pro společnost, a vědomi si role evropských lesů v globálním koloběhu uhlíku,
2. berouce v úvahu Rezoluci H4, Strategie pro proces dlouhodobé adaptace evropských lesů na změny klimatu, rozhodnutí následného procesu UNFCCC 2, jeho Kjótský protokol a Marakešské dohody i rozhodnutí přijatá na WSSD 3,
3. podtrhující, že hlavní důraz by se měl klást na snížení emisí skleníkových plynů,
4. zaměřující se na zajištění trvale udržitelného hospodaření v evropských lesích a trvale udržitelné poskytování jejich četných užitků za současného zvýšení jejich příspěvku k celkovému snížení koncentrací skleníkových plynů v atmosféře,

se signatářské státy a Evropské společenství zavazují:

5. přispět ke snížení čistých emisí skleníkových plynů, pocházejících kromě jiného ze spalování fosilních paliv
 - a) podporou efektivního a správného využívání dřeva za účelem náhrady neobnovitelných zdrojů a metod intenzivní výroby energie,
 - b) podporou výrazného zvýšení efektivní výroby a využívání bioenergií z lesních zdrojů obhospodařovaných trvale udržitelným způsobem i využíváním dřevního odpadu,
6. přispět k implementaci UNFCCC a Kjótského protokolu zachováním zásob uhlíku a zvýšením jeho poutání evropskými lesy prostřednictvím
 - a) podpory metod trvale udržitelného hospodaření v lesích, berouce přitom v úvahu možnou i implementaci lesnických aktivit v rámci Kjótského protokolu,
 - b) národních lesnických programů nebo plánů poskytujících příslušné směrnice, tak aby

- c) zalesňování bralo ohled na environmentální (především biologickou rozmanitost), ekonomické a sociální hodnoty, s ohledem na snižování možných negativních důsledků velkoplošného zalesňování,
- d) podpory výzkumu a analýzy možného rozsahu a metod poutání uhlíku v lesích a ukládání uhlíku v lesních produktech, příslušných přínosů a nákladů i prostředků a způsobů, jak se na nich podílet,
- 7. podporovat výzkumné a tam, kde je to vhodné, monitorovací aktivity, aby se lépe porozumělo možným dopadům změn klimatu na lesy a jejich produkty i funkce a na jejich schopnost snižovat vlivy živelných katastrof, jako jsou extrémní stavy počasí, včetně povodní a ostatních kalamit,
- 8. pozvednout politiky i opatření na vyšší úroveň a zajistit, aby lesní hospodářství přispělo k lepší adaptabilitě lesů na změny klimatu,
- 9. dále přispívat k pracím probíhajícím v rámci UNFCCC, pokud jde o metody hodnocení, měření, monitorování a podávání zpráv o změnách ukládání uhlíku v lesních ekosystémech a lesních produktech, založených na existujících systémech a spolupráci s příslušnými organizacemi,
- 10. vyměňovat si na celoevropské úrovni zkušenosti o národních a regionálních strategiích týkajících se lesů pro zmírnění a adaptaci se na změny klimatu a přispívat k rozvoji příslušných zásad; přispívat aktivně k dalšímu rokování UNFCCC a jeho Kjótského protokolu, aby se zajistilo, že rozhodnutí o lesnických opatřeních i jejich implementaci se budou dělat v souladu s trvale udržitelným hospodařením v lesích.
- 11. Tento odkaz se týká jen těch zemí CPFE, které podepsaly rezoluci H4:
 - Rámcová úmluva OSN o změnách klimatu (FCCC),
 - Světový summit o trvale udržitelném rozvoji (WSSD),
 - Evropská ekonomická komise OSN (UN ECE),
 - Celoevropská strategie biologické a krajinné rozmanitosti (PEBLDS),
 - Mezivládní panel o lesích / Mezinárodní fórum o lesích (IPF/IFF),
 - Fórum OSN o lesích (UN FF),
 - Konvence o biologické rozmanitosti (CBD),
 - Mezivládní panel o lesích: Dokument E/CN.17/1997/12.

Úmluvy týkající se biodiverzity

- Úmluva o biologické rozmanitosti (Convention on Biological Diversity) 1992/1993
- Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti (Cartagena Protocol on Biosafety) 2000
- Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (CITES) (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora/CITES) 1973/1993, a dodatky k článku XI (1979), XXI (1983)
- Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva (Ramsarská úmluva) (Convention on Wetlands of International Importance Especially as Waterfowl Habitat/Ramsar Convention) 1971/1993
- Protokol o změně Úmluvy o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva (Protocol to Amend the Convention on Wetlands of International Importance Especially as Waterfowl Habitat) 1982/1993
- Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (Bonnská úmluva) 1979/1994
- (Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals/Bonn Convention)
- Dohoda o ochraně netopýrů v Evropě (Agreement on the Conservation of Bats in Europe)
- Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť (Bernská úmluva) 1991/1994
- (Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitat/Bern Convention)
- /Evropská úmluva o krajině (European Landscape Convention) 2000/
- Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví 1972/1993
- (Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage)
- Úmluva o boji proti desertifikaci v zemích postižených velkým suchem nebo desertifikací, zejména v Africe (United Nations Convention to Combat Desertification in those Countries Experiencing Serious Drought and/or Desertification, Particularly in Africa) 1994/2000
- Úmluva o postupu předchozího souhlasu v mezinárodním obchodu s některými nebezpečnými chemickými látkami a přípravky na ochranu rostlin (Convention on Prior Informed Consent Procedure for Certain Hazardous Chemicals and Pesticides in International Trade – PIC) 1998/2000 – uložení ratifikačních listin (úmluva ještě nevstoupila v platnost)

Nepřímo související úmluvy (hlavní)

- Rámcová úmluva OSN o změně klimatu (UN Framework Convention on Climate Change) 1992/1993
- Kjótský protokol (Kyoto Protocol) 1997/cca 2002
- Úmluva o ochraně ozonové vrstvy (Vídeňská úmluva) 1985/1993(Convention for the Protection of the Ozone Layer/Vienna Convention)
- Protokol o látkách, které porušují ozonovou vrstvu (Montrealský protokol) 1987/1993(Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer/Montreal Protocol) a dodatky
- Úmluva o dálkovém znečištění ovzduší přecházejícím hranice států 1979/1993 (Convention on Long-range Transboundary Air Pollution) a protokoly

1. KVANTITATIVNÍ UKAZATELE

Kritérium	č.	Ukazatel	Plné znění
C 1: Zachování a přiměřené rozšiřování lesních zdrojů a jejich příspěvku ke globálnímu koloběhu uhlíku	1.1	Výměra lesů	Výměra lesní a jiné porostní půdy klasifikovaná podle lesních typů a podle využitelnosti k dodávkám dřeva, a podíl lesů a jiné zalesněné půdy na celkové rozloze
	1.2	Zásoba dřeva	Zásoba dřeva na lesní a na jiné zalesněné půdě klasifikovaná podle lesních typů a podle využitelnosti k dodávkám dřeva
	1.3	Věková struktura a/nebo zastoupení tloušťkových tříd	Věková struktura a/nebo distribuce tloušťkových tříd na lesní a jiné zalesněné půdě v třídění podle lesních typů a podle využitelnosti k dodávkám dříví
	1.4	Zásoba uhlíku	Zásoba uhlíku v dřevnaté biomase a v půdách na lesních a na jiných zalesněných pozemcích
C 2: Zachování zdraví a životaschopnosti lesních ekosystémů	2.1	Depozice látek znečišťujících ovzduší	Depozice látek znečišťujících ovzduší na lesní a na jiné zalesněné půdy tříděné na N, S a bazické kationty
	2.2	Půdní podmínky	Chemické vlastnosti půd (pH, CEC, C/N, organický C, nasycení bázi) na lesní a jiné zalesněné půdě ve vztahu ke kyselosti a eutrofizaci půd v třídění podle hlavních půdních typů
	2.3	Defoliace / Ztráta listové plochy	Ztráta listové plochy jednoho nebo více hlavních druhů dřevin na lesní a jiné zalesněné půdě v třídách defoliace "mírná", "silná" a "smrtečná".
	2.4	Poškození lesů	Lesní a jiné zalesněné půda s poškozením klasifikovaným prvotně podle škodlivého faktoru (abiotické, biotické a vyvolané lidskou činností) a podle lesního typu
C 3: Zachování a podpora produkčních funkcí lesa (dřevních a nedřevních)	3.1	Přírůsty a těžba	Rovnováha mezi čistým ročním přírůstem a roční těžbou dříví v lesích využitelných k dodávkám dřeva
	3.2	Surové dříví	Hodnota a množství obchodovaného surového dříví
	3.3	Nedřevní zboží	Hodnota a množství obchodovaného nedřevního zboží z lesní a jiné zalesněné půdy
	3.4	Služby	Hodnota obchodovaných služeb na lesní a jiné zalesněné půdě
	3.5	Lesy zahrnuté do lesního hospodářského plánování	Podíl lesní a jiné zalesněné půdy obhospodařované podle lesního hospodářského plánu nebo jeho obdoby

Kritérium	č.	Ukazatel	Plné znění
C 4: Zachování, ochrana a přiměřená podpora biologické rozmanitosti lesních ekosystémů	4.1	Druhovú skladba lesů	Výměra lesní a jiné zalesněné půdy tříděná podle počtu vyskytujících se druhů dřevin a podle lesního typu
	4.2	Obnova	Obnovovní plocha v porostech stejnověkých a nestejnověkých v třídění podle způsobu obnovy
	4.3	Přirozenost	Výměra lesní a jiné zalesněné půdy klasifikované jako “nenarušené člověkem”, “polopřirodní” a “plantáže”, a dále podle lesního typu
	4.4	Introdukované dřeviny	Výměra lesních porostů a jiných zalesněných pozemků s dominancí introdukovaných druhů dřevin
	4.5	Mrtvé dřevo	Objem stojícího a ležícího mrtvého dřeva na lesní a jiné zalesněné půdě v třídění podle lesních typů
	4.6	Genové zdroje	Výměra lesních porostů obhospodařovaných k ochraně a využívání genových zdrojů lesních dřevin (ochrana genových zdrojů in situ a ex situ) a výměra porostů sloužících k produkci osiva
	4.7	Rozložení lesů v krajině	Prostorový vzorec uspořádání lesů na úrovni krajiny
	4.8	Ohrožené lesní druhy	Počet ohrožených lesních druhů klasifikovaných podle kategorií Červeného seznamu IUCN vztažený k celkovému počtu lesních druhů
	4.9	Chráněné lesy	Výměra lesní a jiných zalesněné půdy chráněné k zachování biodiverzity, krajiny a specifických přírodních prvků, podle směrnice hodnocení MCPFE
	C 5: Zachování a přiměřená podpora ochranných funkcí v lesním hospodářství (zejména půda a voda)	5.1	Ochranné lesy – půda, voda a jiné funkce ekosystému
5.2		Ochranné lesy – infrastruktura a obhospodařované přírodní zdroje	Výměra lesní a jiné zalesněné půdy určené k ochraně infrastruktury a obhospodařovaných přírodních zdrojů proti přírodním živelním pohromám, část kategorie MCPFE “Ochranné funkce”.

Kritérium	č.	Ukazatel	Plné znění
C 6: Zachování ostatních socioekonomických funkcí a podmínek	6.1	Lesní majetky	Počet lesních majetků v třídění podle vlastnické kategorie a výměry majetku
	6.2	Podíl lesnictví na HDP	Podíl lesnictví, zpracování dřeva a papírenských výrobků na hrubém domácím produktu
	6.3	Čistý výnos	Čistý výnos lesních podniků
	6.4	Výdaje na služby	Celkové výdaje na dlouhodobé trvale udržitelné služby z lesů
	6.5	Pracovní síly v lesním sektoru	Počet zaměstnanců a spotřeba práce (pracnost) v lesním sektoru v třídění podle pohlaví, věkové skupiny, vzdělání a pracovní náplně
	6.6	Bezpečnost práce a zdraví	Četnost pracovních úrazů a nemocí z povolání v lesnictví
	6.7	Spotřeba dřeva	Spotřeba dřeva a výrobků ze dřeva v přepočtu na obyvatele
	6.8	Obchod se dřevem	Dovoz a vývoz dřeva a výrobků ze dřeva
	6.9	Energie ze dřeva	Podíl energie ze dřeva na celkové spotřebě energie, v třídění podle původu dřeva
	6.10	Dostupnost pro rekreaci	Výměra lesní a jiné zalesněné půdy, na něž má veřejnost přístup z důvodu rekreace a určení intenzity využití
	6.11	Kulturní a duchovní hodnoty	Počet lokalit na lesní a jiné zalesněné půdě vyhlášených za místa mající kulturní a duchovní hodnoty

Σ = 35 kvantitativních ukazatelů

2. KVALITATIVNÍ UKAZATELE

A. Obecné politiky, instituce a nástroje trvale udržitelného hospodaření v lesích

- A.1 Národní lesnické programy nebo podobné nástroje
- A.2 Institucionální rámec
- A.3 Právní/regulační rámec / mezinárodní závazky
- A.4 Finanční nástroje / ekonomická politika
- A.5 Informační prostředky

B. Politiky, instituce a nástroje podle politické sféry:

Uk. č.	Krit.	Politická sféra	Hlavní cíle	Příslušná instituce	Hlavní užití politické nástroje			Významné změny od poslední Ministerské konference
					Právní/regulační	Finanční/ekonomické	Informační	
B.1	C1	Územní plánování a výměra lesních a jiných zalesněných pozemků						
B.2	C1	Bilance uhlíku						
B.3	C2	Zdraví a vitalita						
B.4	C3	Produkce a využití dřeva						
B.5	C3	Produkce a využití nedřevních užitků a služeb, zajištění zejména rekreační funkce						
B.6	C4	Biodiverzita						
B.7	C5	Ochranné lesy a jiné zalesněné pozemky						
B.8	C6	Ekonomická životaschopnost						
B.9	C6	Zaměstnanost (včetně BZP)						
B.10	C6	Povědomí veřejnosti a spoluúčast						
B.11	C6	Výzkum, školení a vzdělávání						
B.12	C6	Kulturní a duchovní hodnoty						